

P. H.

August 1853

439.6

skú

BOREALIUM VETERUM
MATRIMONIA,

CUM

ROMANORUM INSTITUTIS
COLLATA,

EX MONUMENTIS HISTORICIS,
MAGNAM PARTEM INEDITIS,

ILLUSTRAVIT

SKULIUS THEODORI THORLACIUS,

*Regi. a Consil. Just. Scholæ Metropol. Hafn. Rector, Legati Arna-
Magn. Curator Scur, Soc. Reg. Scient. Nidros. & Soc.
Reg. Genealog. Herald. Hafniens. nec non Soc. Literar.
Island. Hafniens. Sodalis.*

HAFNIÆ,

TYPIS AUGUSTI FRIDERICI STEINII.

MDCCLXXXV.

SERENISSIMO ET CLEMENTISSIMO

PRINCIPI AC DOMINO

FRIDERICO

SEPTENTRIONIS DANO-NORVEGICI HÆREDI,
AUGUSTISSIMI REGIS FRATRI,
LITERARUM EVERGETÆ MAGNANIMO,

HOC ANIMI SUBMISSE GRATI DEVOTIQVE,
ET QVALISCUNQVE INDUSTRIÆ LITERARLE PIGNUS,
HUMILLIME

D. D. D.

A U C T O R.

Fuit hæc sapientia quondam,

Publica privatis secernere, sacra profanis;

Concubitu prohibere vago, dare jura maritis;

Oppida moliri, leges incidere ligno.

HORATIUS.

ANTIQUITATUM BOREALIUM
OBSERVATIONES MISCELLANÆ.

SPECIMEN QUARTUM.

BOREALIUM VETERUM
MATRIMONIA,
CUM ROMANORUM INSTITUTIS COLLATA.

*Fuit hæc sapientia quondam,
Publica privatis secernere, sacra profanis;
Concubitu prohibere vago, dare jura maritis;
Oppida moliri, leges incidere ligno.*

HORATIUS.

BOREALIUM VETERUM
MATRIMONIA,
CUM ROMANORUM INSTITUTIS COLLATA.

§. I.

Sobolem auspicato fuscipere, susceptam-
que per prudentem & sobriam educa-
tionem ea ratione fingere & componere, quæ
societatis humanæ commodis & honori ma-
xime conveniat, tanti res est momenti, ut
inter negotia vitæ haud sciam ecquid reperia-
tur, quod vel magis pertineat ad salutem de-

cusque mortalium, vel curæ sollicitæ plus exi-
 gat. Ille videlicet omnium conditor Deus,
 cui soli rerum nostrarum & penitus perspecta
 conditio, & sapientissimum est moderamen;
 cum primum hominem orbi & animantibus
 imperaturum formasset, suffecta mari foemi-
 na vincula matrimonii statim nexuit, jugales-
 que nexus constabilivit adjecta præceptrice
 lege: ut vel sancta parentum reverentia, quos
 tamen liberis ipsa natura commendat, copu-
 læ maritali concederet (1). Nec id quidem
 sine causa. Adeo enim non utilis modo,
 verum necessaria quoque est conjugiorum le-
 gitimorum casta & adstricta fides, ut eo qua-
 si fulcimine boni communis spes universa ni-
 tatur, ejusque neglectus calamitatis publicæ
 nullum non arcessat genus. Ubi enim vel
 præmatura venus ætatem vix evirescentem
 deflorat, vel effrenis delumbat adultiorem;
 ubi, inquam, per stuprorum & adulteriorum
 propudia libido grassatur, ibi non solum do-
 mestica concordia, mutuusque ille, qui con-
 juges, qui familias inter se, qui parentes in-
 vicem

vicem & liberos devincit amor, in exilium agitur, sed quicquid vigoris corpori, quicquid animo virtutis inest, flacceat, oportet, & emedulletur. Nequid de illa pestium cohorte dicam, quam palam & propere adductura est a natalium incertitudine profecta educandæ sobolis incuria. Non mirum igitur, si tam sacrata olim fuerint matrimoniorum jura, sique illis, qui de patria & civibus præclare mereri, qui rempublicam vel ex integro condere, vel fluentem legum disciplina constituere vellent, justa & salubri conjugiorum observantia, si a religione discesseris, nihil quicquam fuerit antiquius. Nec male sui seculi libidines perstringens poëta cecinit:

Si quæret pater urbium

Subscribi statuis, indomitam audeat

Refrenare licentiam. (2)

1) Genes. C. I. v. 26. sequ. & Cap. II. v. 24.

2) HOR. Carm. L. III. Od. XXIV.

§. II.

Priscos gentium annales & historias si consulueris, quæ legum sapientia & gestorum celebritate unquam floruerunt, & quarum aliqualis notitia literarum beneficio ad nos descendit, nomen viresque populis tamdiu mansisse reperies, quamdiu sua conjugii sanctitas & fides perstitit; ut vero impunitatem & licentiam peccandi invexit potentia, & laxata libidinum frena nuptias, genus & domos inquinavere, mores sensim nulla non contagio adulteravit; veterique disciplinæ rigori, fortitudinis, constantiæ, pietatis & reliquarum virtutum parenti, ignavia, levitas, religionis fastidium, & quicquid fere est degeneris vitii, cum numerosa dedecorum prole successit. Ex hoc fonte derivatæ clades publicæ ac potentissimorum ante imperiorum exitia demum fluxerunt. Romanorum certe populus, in illustre utriusque fortunæ exemplum natus, quid temperantia, quid mollietates possit, evidentissime monstravit. In pueritia enim & juventute crescentis imperiî
 tanta

tanta austeritate matrimonia servata sunt, ut ad secundas prodire nuptias foeminis vel nefas, vel turpe saltem & probrosum fuerit (1); ut, inquam, uxoribus a viris discedere ex lege Romuli prorsus illicitum (2), maritis vero uxores dimittere ob maxima tantum flagitia sit permissum (3); tamque religiosa & constans istius legis observatio viguerit, ut per quingentos & viginti annos nullum inter Romanos divortii exemplum exstiterit (4): quæ conjugalis fidei disciplina terrarum dominium castissimæ civitati jam tunc ominata videtur. Ubi vero victores gentium nimia felicitas vicit & enervavit, quemadmodum in reliqua vitiorum præcipitia, sic impuditiæ quoque eo sunt prolapsi, ut, quo magis furtivis vacarent amoribus, a legitimis nuptiis abhorruerint Romani (5). Hinc divortiorum adeo cacoëthes invaluit, virique male moratas & impudicas de industria duxerunt, ut eo nomine repudiatas dote spoliarent (6); & foeminæ, quibus a matrimoniis divertendi jus & arbitrium leges prius ademerant,

merant, omnem exuentes pudorem vel nullas vel levissimas ob causas a viris tam frequenter sejungerentur, ut non consulum sed maritorum numero annos computarent (7), nec in annos solum, sed in singulos quoque menses novos viros adsciscerent (8). Nimirum senescentis & ad interitum vergentis imperii haud ambigua noscitur indicia.

- 1) Iteratæ foeminarum nuptiæ non tantum apud Romanos, sed etiam apud alias gentes odiosæ fuerunt. Eas *illegitimæ intemperantiæ signum* vocat Valerius Max. II. 1. 3. Plutarch. *Probl.* 99. *Felices ac sanctæ primæ nuptiæ: secundæ vero tristes & detestandæ.* Unde Dido, Lib. IV. *Æneid.*

*Sed mihi vel tellus optem prius ima debiscat;
Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad umbras,
Palleutes umbras Erebi, noctemque profundam,
Ante pudor quam te violo, aut tua jura resolvo!
Ille meos, primus qui me sibi junxit, amores
Abstulit: ille habeat secum servetque sepulchro.*

- 2) Divortium uxoribus non permisit Romulus, teste Plutarcho, in *Vita Romuli*. Hujus legis meminit Plautus, *Mercat. Act. IV. Scen. 6.*

*Ecastor lege dura vivunt mulieres,
Multoque iniquiore miseræ, quam viri.
Nam si vir scortum ducit clam uxorem suam,
Id si rescivit uxor, impune est viro,*

Uxor

*Uxor viro si clam domo egressa est foras,
Viro fit causa, exigitur matrimonio.
Utinam lex esset eadem, quæ uxori est, viro!*

- 3) Nempe: Si stuprum passæ (vid. locum Plauti supra allatum), si venenum parassent, aut liberos clavesve subjecissent. Conf. Heineccii *Antiquit. Rom. Libr. I. Cap. I. App. §. 44.*
- 4) Val. Max. II. 1. 4. item Gellii Noct. Att. IV. 3.
- 5) Id Romanis exprobrat ipse Augustus Imperator, apud Dionem Cass. *Libr. LVI. 7. Neque enim adeo solitudo vos vivendi capit, ut absque mulieribus degatis, ac neque vestrum quisquam est, quin mensæ ac lecti sociam habeat: sed licentiam libidini ac lasciviæ vestræ exercendæ quaritis.*
- 6) C. Titinii Fanniam repudiantis exemplum vid. Val. Max. VIII. 2. 3.
- 7) Seneca de *Benefic. III. 16. Illustres quadam & nobiles foemina non consulum numero, sed maritorum, annos suos computant, & exeunt matrimonii causa, nubunt repudiis.*
- 8) Juvenal. *Satyr. VI. v. 20. Sic sunt octo mariti, Quinque per autumnos. Martial. Epigr. VI. 7.*

*Aut minus aut certe non plus tricesima lux est,
Et nubit decimo jam Thelesina viro.*

§. III.

Quam graviter & magnifice de matrimoniorum in republica dignitate & utilitate
sense-

fenserint non prisca solum Romani, sed reliquæ omnes gentes, quotquot levem humanitatis gustum unquam habuerunt, vel inde potest colligi, quod, ut nihil fere, quod quidem alicujus fuerit momenti, absque auspiciis atque religiosa & solenni rituum observatione antiqui gesserint (1), haud facile tamen negotium invenias, cui majorem deorum dearumque comitatum adjunxerint, cui auguria captando plus prospexerint, cui denique magis ambitiosum ceremoniarum apparatus & pompam, quam conjugii ineundis, adhibuerint (2). Verum gentibus quandoquidem aliis alia sacrâ legesque fuerunt, haud eosdem etiam matrimoniorum ritus habuisse non est quod miremur. At non pro nationum locorumque diversitate sola hi ritus variant; in ejusmodi enim consuetudines, ut in omnia mortalium, tempori etiam plurimum licuit. Quodsi vero vel ipsa de Supremo Numine sentiendi, ejusque colendi ratione aliquot seculorum decursu sibi gens eadem vix quiverit constare, nedum moribus

bus vivendique institutis potuerit. Omnes
 autem matrimoniorum consuetudines, pro-
 uti per diversas gentes, loca & tempora dif-
 ferunt, persequi & investigare si vellem, ma-
 jora viribus conantem & deficeret tempus,
 & argumenti foecunditas obrueret. Nihil
 tale minatur ista scriptio, eo tantum consilio
 suscepta & instituta, ut æstimatis quibusdam
 exterarum gentium, præsertim Romanorum,
 circa conjugia institutis, ea tantum seligan-
 tur, quibus similia apud majores nostros,
 præscos nempe borealis oceani & interluen-
 tis baltici maris accolæ, matrimonia auspi-
 cantes ineuntesque reperiuntur; quo antiqui-
 tates domesticas cum exoticis hac ex parte
 componentes utrasque accuratius exactiusque,
 forte etiam aliquanto, quam fieri solet, æquius
 dijudicare possint. Ea utique est argumenti
 novitas & copia, ut quemadmodum nobis
 ii, qui has res ante nos tractarunt, idoneum
 reliquere spicilegium, sic nec nobis integrum,
 in isthoc argumento ita versari, ut aliis, qui-
 bus plus otii & suppellectilis librariæ fuerit,
 non

non bona superfit messis. Illud igitur intra spem veniæ futurum credimus, si, quod vel ordinis exactores rigidi, vel themidos mystæ forsitan desideraverint, opus debens & summa rerum capita carptim stringens calamus non usquequaque præstiterit. Idque porro lector, velim, meminerit, niti ea, quæ hic in medium protulimus, non Septentrionis antiqui legum, quarum & copia rarior & difficilis intellectus, penitiori notitiâ, sed historicis, quæ ad manum erant, monumentis.

1) Vid. Val. Mex. II. 1. 1.

2) De his infra; ubi de Nuptiis, earumque diis, auspiciis & ritibus agetur.

§. IV.

Ætatem matrimonii aptam recentiores Romanorum jurisperiti a pubertatis initiis metiuntur; ita ut duodecimus annus in foemina & decimus quartus in puero ex eorum mente pubertatem definiat (1). Priscos tamen Romanos tam præcoces nuptias haudquaquam probasse, antiqua Tullii Romanorum

rum regis censio perdocet. Hac, qui minores erant annis septendecim, pueri, & rei publicæ, & qui milites scriberentur, nondum idonei existimati sunt (2). Pueros autem uxoribus maritos, liberis patres, familiæ heros, & bonorum dominos constituere, cum antiqua prudentissimi populi gravitate minime congruit. Græcorum hac de re sententias habemus disertas. Uti enim omnium animalium, ita hominum quoque præmaturas & nimis juveniles copulas imperfectos tantum partus, corporibus pusillis & inutilibus, sexusque ut plurimum sequioris, progignere; puellarum porro, quæ ob ætatem nimis teneram viro nondum sunt tempestivæ, puerperia & matri & infanti esse perniciofa; ideoque nubenti puellæ annum octavum & decimum, viro autem uxorem ducturo tricesimum sextum maxime commodum, docet Aristoteles (3). Hesiodus tricesimum circiter annum viro, decimum quintum foeminae (4); Plato autem illi trīginta, huic viginti annos adsignat (5). Unde satis constat, quod-

quodnam ætatis tempus conjugii contrahendis maxime idoneum Græci habuerint.

- 1) Vid. Sam. Pitisci *Antiquit. Rom.*, ad vocem *Ætas*.
- 2) Vid. Gell. *Noct. Attic. X.* 28.
- 3) Vid. L. Cæl. Rhodigini *Lect. Antiqu.* Libr. XXVIII. c. 20.
- 4) Vid. *Opera & Dies v.* 692. sequ.
- 5) *Libr. V. de Republ.*

§. V.

De reliquis magisque borealibus europæis ambigi non potest, quin seriora conjugia omnes amaverint. Germanos quidem si cogitas, quos cum majoribus nostris, & locorum vicinitas, & sacra fere communia, linguæque & morum magna similitudo conjunxit, eos diu impuberes mansisse, idque sibi & laudi duxisse, & staturæ viribusque corporis ac nervorum robori utile putasse, si fera juvenum esset venus, quæ ante vice-simum annum etiam probrosa videbatur, nec virginum matrimonia festinasse, luculenta Cæsaris, Melæ & Taciti testimonia confirmant.

mant (1). Hæc Germanorum veterum consuetudo in præscos Septentrionis incolæ tam apprime quadrat, ut non ovum ovo similius. Lentiores enim pueritiæ progressus reddere potuit & cæli temperies, his in locis minus, quam in terris magis australibus, fervida, & alimentorum educationisque diversa conditio. Hæc tarda puerilium progressuum incrementa ignobiliorem indolem adeo non arguunt, ut sæpe sint generosioris indicia naturæ. Illa enim crescendi lex fere generalis: *Quæ cito maturescunt, cito senescunt.* Res etiam est domesticis historiæ testimoniis exemplis, quod qui pueri juvenesque ad parentum usque fastidium segnes, ignavi, imo vecordes habitæ sunt, adultiores fortes, strenui, consilioque prudentissimi viri evaserint. In documentum rei Uffonem Daniæ regem (2), Ketillum Hængum (3), Anum cognomine Bogfveigir (4), & Thorsteinum (5) in Norvegia, Ornum Storulfi (6), Viga-Glumum (7), Gunnarum, vulgo Keldugnups-fifi (8), Islandos, & plurimos alios

adducere licet. Nec ejusmodi exemplis aliarum gentium historiæ carent (9). Et hæc veterum Borealium pueritia productior ferioris matrimonii una fuit causa.

- 1) Hæc de Germanis iisdem fere verbis perhibet Jul. Cæsar, de *B. G.* VI. 21. 4 & 5. nec non Tacitus de *Morib. German.* C. 20. conf. J. C. Cleffel. *Antiquit. German.* Cap. I. §. 5.
- 2) De Uffone, vid. Sax. Gramm. *Hist. Dan.* VI. 17.
- 3) Vid. *Hist. Ketilli Hengi.* Cap. I. Mst. Hæc Historia in Svecia, ni fallor, edita est. Impressa tamen rarius obvia, nec mihi ad manum.
- 4) Vid. *Hist. Ani Bogsvæigeri.* Cap. I. Mst.
- 5) Vid. *Svarfdæla S.* ab initio. Mst.
- 6) Hujus Ormi *Vita* post *Hist. Olaf. Tryggvini* impressa est Scalholti anno 1689. Vid. Append. p. 7.
- 7) *Viga-Glumi Vita* impressa habetur.
- 8) Vid. *Gunnari* hujus *Vita*, ab initio. Mst.
- 9) Horum referri potest T. Manlii exemplum, qui in juventute a patre despectus & rusticis solum operibus adhibitus, vir deinde fortis & in patrem pius evasit. Vid. Val. Max. V. 4. 3.

§. VI.

Huic altera, cur matrimonia olim distulerint Boreales, affinis est ratio. Nempe rei milita-

militaris, præsertim piraticæ, studio adeo
 flagrabant, ut de re uxoria prius cogitare,
 quam expeditionibus bellicis fama & opes
 partæ essent, ingenuis natalibus indignum ha-
 beretur. Hanc gloriæ armis & sanguine me-
 rendæ sitim, tot Danorum extra patriam vesti-
 gia, quibus exterarum gentium a seculis me-
 diis historiæ sunt refertæ, affatim testantur.
 In Norvegia seculo octavo, nono & decimo,
 siquæ fides est monumentis patriis, quibus
 circa hæc tempora idonea lux & certitudo ne-
 gari non potest, alicujus nominis colonus vix
 fuisse videtur, quin bonam adolescentiæ par-
 tem piraticis excursibus insumferit (1). Ac-
 cedit, quod fortitudinis bellicæ indubiis spe-
 ciminibus quæsitæ celebritas inter præcipua
 fuerit, quæ viris amorem conciliarent foe-
 minarum (2). His enim obscura, domique
 reses procantium vernilitas & ignavia maxi-
 me fordebat (3). Enimverò ætatem viginti
 vel saltem octodecim annis minorem antiqui
 Septentrionis leges vel tyrociniis armorum
 inhabilem censebant (4). Unde, si unum
 B 2 alterum-

alterumve lustrum bellicis experimentis erroribusque piraticis, historia ut plurimum suffragante, tribueris, tumque demum, ubi juvenilis ille pericula deposcendi ardor paulatim deferbuit, animum Boreales ad nuptias applicuisse dicas, pauca virorum conjugia trigesimo ætatis anno anteriora, pleraque inferiora statuenda videntur. Minor quidem in foemina ætas viro matura credi poterat; ante vigesimum tamen paucas nupsisse in temporum historia versatus sibi persuaserit.

- 1) Omnibus fere Norvegorum ab his temporibus biographiis hæc formula communis: *Hann hafdi verit í bernadi hinn fyrri blut æfi sinnar, en settiz nú at búom sinom, sem alldr ferdiz yfir hann, 3: Priorem ætatis partem militia dederat, avo autem factus jam proVectior, rei oeconomica in prædiis hæreditariis quietus vacavit.* Vid. *Vatzdala-Saga*, abinitio. Mst.
- 2) Vid. infra §. IX.
- 3) Ejusmodi homines olim *Heimdragar*, i. e. *domi bærenses*, vocabantur. Vid. *Heimskr. Edit. Hafn T. III. Hist. Sigurdi Hierosolymip.* Cap. XXIV. p. 265. Conf. *Hist. Orcad. ed. Hafn.* 1780. p. 312. Hinc Afa, obsecura connubia dedignans, procum Sturlogum ad penum maternam amandavit. Vid. *Hist. Sturlogi Laboriosi.* Cap. II. Mst. Viros, qui fortitudine mili-

tari

tari nondum inclaruerant, vix confessu in conviviis, nedum conjugio dignabantur foeminae. Vid. *Eigla*, Cap. 30. Mst.

- 4) Annis XX aut XIX juniores in piratarum aut satellitii regii commilitum cooptari leges Borealiū militares non sinebant. Vide *Jomsvikingorum Leges Castrensēs*, *Artic. I.* in *Hist. Olaf. Tryggv.* ed. Scalbolt. P. I. Cap. CXXXII. Item *Heimskr.* T. I. *Hist. Ol. Tryggv.* Cap. CI. p. 301. Nec non *Flóamanna S. C.* II. Mst.

§. VII.

Foeminam, quam nuptiis ambirent, *proponere*, *patrum*, si viverent sique praesentes essent, cognatorum, uti & amicorum erat, *eligendi* vero *arbitrium ducturis* relinquere solebat (1). Utut enim patriae potestatis in Septentrione tantus olim, quantus usquam fere gentium, fuerit rigor; in nuptiarum tamen negotio filias ille, in quibus thori coactio, ut infra monstrabimus, non infrequens, severius premebat (2). Filios autem, praesertim cum adultiorem aetatem attigissent, spontanea magis patrum reverentia, & prudentiae nec non benevolentiae paternae fiducia, quam imperium legale coercuit (3). Horum igitur

conjugia, etsi minus probarent consultique prius non fuissent patres, rata tamen habuerunt (4).

- 1) Vid. *Laxdæla S.* Cap. XXIII. Mst. & *Njála*, ed. Hafn. 1772. Cap. II. p. 3.
- 2) Vid. infra, §. VIII.
- 3) Nialus filio Helgio matrimonium proponens: *uxorem, inquit, tibi destinavi, modo mea sequi consilia velis: Cui Helgius: id vero facere mihi certum, cum te bene & cupere & consulere posse sciam.* Vid. *Njála*, Cap. XXVI. p. 40.
- 4) Sic Einarus Thambaskelfir filii Endridii cum Erlingi Solensis filia nuptias, etsi coactas, nec se consulto factas, tamen approbavit. Haud aliter etiam Eirici Blodöxii cum Gunhilda matrimonium, se clam & absente initum, ratum habuit pater Haraldus Pulchricomus. Vid. *Heimskr. T. I. Har. Pulchric. Hist. Cap. XXXIV.* p. 112.

§. VIII.

Foeminarum autem nubentium longe fuit alia conditio. Illæ enim patrum imperio adeo erant obnoxia, ut ad ingratos sibi thalamos a patre possent adigi. Austeritatem patrum sæpius illas, etsi infelici plerumque successu, expertas testis est historia (1). *In nuptiis*

nuptiis mulierum consensus patris, & si hic mortuus, fratris (2), imo filii (3), si adolevisset, adeo fuit *necessarius*, ut nisi hic esset impetratus, non illegitimum modo matrimonium, ducentique flagitiosum esset, & gener, ceu virginis ingenuæ raptor & stuprator, si jus suum exsequi pater posset & vellet, criminis capitalis reus atque securitatis publicæ exsors redderetur (4); sed omni quoque dotis & hæreditatis paternæ spe & jure injussu patris nubentes virgines cum suis liberis exuerentur (5). Patriæ illa potestatis severitas in primis filiarum nuptiis maxime valebat. Paterno enim imperio per primum filiæ conjugium sublato, vel saltem imminuto (6), quamvis, morte mariti interveniente, sub patriam tutelam revolveretur, si ad nova vota procedere placeret, filia jam vidua, in optione mariti sui facta juris & arbitrii, nec patris imperio usquequaque subjecta fuisse comperitur (7). Poterat nempe vidua oblatam denuo nubendi conditionem recusare, ipsi tamen suoapte nubere non licebat, absque consensu &

auctoritate tutoris, five is pater esset, five filius aut frater (8). Jus istud etsi patres olim habuerint, & interdum austere fatis exercuerint, fuerunt tamen indulgentiores & æquiores alii, qui, in deligendis generis, uxores filiasque non modo consulerent, sed plenam mariti optionem filiabus concederent, datamque semel hac de re fidem vel cum vitæ periculo sancte servarent (9).

- 1) Olafus Sveciæ rex filiam Ingigerdam Jarisleifo Holmgardiæ regi invitam in matrimonium dedit. Vid. *Heimskr. T. II. Cap. XC. & XCV.* Sic Olufa Ketillo, jubente patre, invita nupsit. Vid. *Viglundi Pulchri Vitam, Cap. V.* Hallgerda, vulgo Langbrók, cum inconsulta Thorvaldo a patre esset desponsa, ipsaque conditionem ut ignobilem averfaretur, regessit pater: *ekki legg ek svo mikit vid ofmetnad þinn, at þann standi fyrir kaupom minom; ok skal ek ráða, en eige þú, ef okkur skill á. i. e. fastum tuum baud tanti facio; ut iccirco coemptionis, quem ipse feci, contractum irritum fieri patiar: nos enim nisi consensimus, meum erit imperare.* Vid. *Niala. Cap. X.*

- 2) Geiram sororem, ad ingratas Burisleifi Vandaliaë regis nuptias coëgit Sveinus Biberbis, Daniaë rex. Vid. *Heimskr. T. I. Hist. Ol. Tryggv. Cap. XCIX.* Ipse quoque Olafus Tryggvii f. sororem Astridam ad minus placentes Erlingi Solensis thalamos adegit. Vid. *Libr. cit. Cap. LXII. & XLIII.* Sic Ingibiorga a fratribus

bus Hringo regi invita nuptum data est. Vid. *Vitam Fridthiofi Vegei, Cap. IV. & V. Mst.* Sic Steingerdam frater Bersio invitam despondit. Vid. *Kormaks S. Mst.*

- 3) Matrem ad ingratas nuptias cogere non potuit filius; sed nec matri absque auctoritate & consensu filii, in cuius erat tutela, nubere licuit. Quod si fecisset, & ipsi dos, & liberis ex novo matrimonio natis, hæreditas materna denegari potuit. Hanc ob causam Ruto, hæreditatem maternam postulanti, regessit Höskuldus: *Matrem Thorgerdam absque sua auctoritate Herjulfo nupsisse: matrem verò in sua ex lege tutela fuisse. Laxdala S. Cap. XXI.*
- 4) Cum filiabus, quæ in patria potestate & domo fuere, invito patre matrimonium iniri non potuit, nisi ante e domo paterna raperentur. Hanc vero rapinam capitale fuisse crimen docet exemplum Thorgrimi Prædii, (vid. *Vit. Viglundi Pulchri, Cap. V. in fine*), Biörni Hauldi, (vid. *Eigla, Cap. XXIII.*). Thorkilli Thurrafrosti, (vid. *Hist. Olaf. Tryggv. ed. Scalb. P. I. Cap. CVII. p. 116.*) & aliorum.
- 5) Hæreditatis, liberis raptæ, s. quæ absque consensu patris ducta fuit, denegatæ, exemplum insignis vide *Eigla, Cap. XXXV.*
- 6) Utrum patria potestas in filiam per hujus matrimonium penitus sublata, an imminuta tantum fuerit, quæri solet. Quid Romani hac de re senserint, vid. Heineccii *Antiquit. Rom. Libr. I. Tit. IX. §. 3 & 4. & Tir. XII. §. 5.* De Borealibus præcis peritiores judicent. Certe Mördo focer Gissurus Albus minatur, nisi mandata capessivisset, se filiam, ei nuptam, domum suam

suam reducturum. Hæ minæ in virum juris patrii fati peritum, vanæ fuissent, nisi patri id facere licuisset. Verum credi potest Gissurus, quo & contextus historię inducit, filiæ ad divortium consensum supposuisse. (Vid. *Niála*, *Cap. CXXXVI*.) Adeo ut divortii facultas non tam penes patrem, quam filiam, Mörði uxorem, fuerit. Divortium vero arbitrarium, præsertim consentiente patre, quin uxoribus olim licitum fuerit, nullum est dubium.

- 7) Hallgerda primis nuptiis inconsulta & invita locabatur; iterum & tertio nupturæ pater liberam nubendi vel non nubendi optionem concessit, eamque tum non pater, ut ante, sed semet ipsa despondebat. Vid. *Niála*, *Cap. XIII. & XXXIII*.
- 8) De his, vide supra, *Nor.* (2) & (3). Gudrunâ Ofvifi filia, uti & Droplauga, iterum nupturæ, filios nuptiarum auctores adhibuerunt. Vid. *Laxdala*, *Cap. LXXV.* & *Fliorsdala*, *Cap. XXIII*.
- 9) Hringus Jarlus mariti eligendi optionem filiæ Asæ concessit. Vid. *Vit. Sturlogi Laboriosi*, *Cap. II*. Nec aliter Eigillus Skallagr. f. Thorgerdæ. Vid. *Laxdala*, *Cap. XXIII*. Ketillus Hængus solenni formula juravit, nemini se filiam invitam in matrimonium daturum; quoque juramenti fidem servaret, cum procis aliquoties singulari certamine conflixit. Conf. *Vitam Ketilli Hængi*. Mst.

§. IX.

De adsciscenda conjugé deliberantes viri imprimis spectabant, I. *natalium splendorem*
claras-

clarasque futuræ uxoris *necessitudines* (1); II. erectam petendæ sibi que fidentem *animi indolem* (2), cujus liberos participes futuros sibi persuadebant (3); III. *pulchritudinem* (4); & IV. *dotem & spem hæreditatis* (5). Mulieres vicissim in procis desiderabant, I. *generis nobilitatem*, aut saltem *honestatem* (6); II. *vultum decorum & staturam corporis dignam & virilem*; & III. *celebritatem militarem*, rebus fortiter & strenue gestis promeritam (7). *Sacra communia* (8) & *ætas non admodum dispar* (9), nuptiisque saltem idonea, utrinque in censum veniebant. Viros formosos sibi mulieres optabant quidem; de exquisito autem nitore aut venustate vultus minus sollicitæ, id attentius considerabant, quid universa *vultus conformatio minaretur*, ex qua non modo secretiores animi recessus perspicere, sed futuram quoque ominari fortunam mira quadam arte & raro fallaci veteres callebant (10). *Militaris virorum statura* (11), quam in concinna membrorum proportione sitam ad certas æstimabant regulas, maxime placuit foeminis, in
reli-

reliquis etiam satis delicatis; maritos enim fenes abominabantur, obscuro loco natos & sua conditione inferiores dedignabantur, ignavos autem molles & timidos, nullaque fortitudinis laude conspicuos, quam maxime fastidiebant.

- 1) Vid. *Laxdala S. Cap. XXIII.*
- 2) Heroica hac animi indole præditam foeminam antiqui *Kvænn-skörung* vocarunt. Tales prociis vel maxime in votis fuerunt. Conf. *Laxdala S. Cap. X. & LXXV. Niála, Cap. XCVI.*
- 3) Nota sunt Ragnari Lodbrokii ante mortem verba: *Móðernis feck ec minom, Maugom sva at biörtun duga, i. e. eam matrem filiis meis dedi, ut satis habeant animi.* Vid. *Ragnars-Quida Stroph. XXVI.*
- 4) Rutilus, de pulchritudine Halgerdæ sententiam rogatus, respondit: *satis nimiumque pulchra est; id quod multis erit damno.* Vid. *Niála, Cap. I.* Nempe tribus illa maritis nupta, omnibus causa mortis existit.
- 5) Vid. *Niála, Cap. II.*
- 6) Si par utrinque nubentium conditio, *jafurædi*; si foemina infra suam conditionem nupta, *virgefin*, dicebatur. Vid. *Niála, Cap. X.* Astrida Erlingi Solensis, (v. *Heimskr. T. I. Hist. Ol. Tryggv. Cap. LXII.*) & Ragnhilda Hakoni Ivari f. (v. *Libr. c. T. III. Hist. Har. Sev. Cap. XLIX.*) ut ignobiliorum matrimonium recusabant.
- 7) Ita inclytissimum antiquitatis fabu'osæ heröem, Sigurdum Fabnericidam: Brynhilda & Gudruna ad furias usque

usque deamabant, teste *Edda*. Hildegunnæ Gunnarum, virum fortissimum laudanti, ab invidis responsum: *talis vobis foeminis Gunnarus videtur, ut qui parem non habeat* Vid. *Niála, Cap. LXXIII*. Verum res notissima non eget exemplis. Conf. *Cleffel, Antiqu. Germ. Cap. I, §. III*.

- 8) Ob diversa sacra Geira Burisleifum maritum deseruit; eandemque ob causam Olafus Tryggvii f. Sigridam Impériosam sibi pactam repudiavit. Vid. *Heimskr. T. I. Hist. Ol. Tryggv. Cap. C, & Cap. LXVIII*.
- 9) Maritum senem rem ingrattam foeminis, maritisque uxorem decrepitam fuisse, historica probatione, per se facillima, non indiget.
- 10) Venustam virorum faciem parum moratas olim foeminas, docet exemplum Thorgerdæ, (v. *Laxdala, Cap. XXIII*), & Steingerdæ, (v. *Kormaks S. Cap III*.) Bellam faciem magis foeminam quam virum decere olim creditam, innuit proverbialis locutio: *hvitur madur ok buglaus*, 3: *albus vir & animi inops*. Vid. *Laxdala, Cap. LX*. Idem etiam docent verba Gunlaugi Orms-tungæ, Rafno objectantis, quod *vultu esset venustulo quidem, sed qui nihil magni promitteret*. Vid. *Vit. Gunl. Ormsr. ed. Hafn. Cap IX, p. 113*. Istim faciei qualitatem, ex qua de indole & fortuna augurari liceret, Boreales, *svipur, yfirbragd*, vocarunt. Sic Halgerdæ oculos, furacitatis indices, haud vanus conjector agnovit Rutilus. Vid. *Niála, Cap. I*. Sic Gissurus Albus, nebulonem alloquens, & indolem ex vultu æstimans, dixit: *ekki deilir litur kosti, ef þú gefz vel*. i. e. *haud facies animi interpret, si tu se bene dederis*. Quasi cum Martiale dixisset:

*Crine ruber, niger ore, brevis pede, lumine laesus,
Rem magnam præstas Zoile, si bonus es.*

Notum porro Gestii Oddleifi f. de Kiartano & Bollio, pueris primum sibi conspectis, quod hic illum olim occisurus esset, vaticinium. Ejusmodi exempla multa sunt. Sed nec ista auguria ex vultu Romanis ignota fuisse, docent illa Virgilii de Marcello, quippe præmature obituro. *Æneid. I VI.*

*Sed frons læta parum, & dejecto lumina vultu. & porro:
Sed nox atra caput cava circumvolat umbra.*

Nisi grammaticas tribus alumnâ reverentia prosequer, fere dixerim: Virgilii illud de Marcello: *Quantum INSTAR in illo est*, non similitudinem cum seniore Marcello, sed *vultum* juvenis præclara minantem, Borealium nempe, *svipur*, hic significare.

- 11) Vir statura militari, *bermanlegur á vöxt*, dicebatur. v. *Niála. Cap. XXV.*

§. X.

Quandoquidem ingenua mulier sine consensu patris aut tutoris duci legitime non potuit, ad hunc consensum, uti & assensum ducendæ impetrandum & conciliandum necessaria erat *procatio*; actus nempe, quo cupita mulier in matrimonium poscebatur. Iter procandi ergo institutum (*Bónords-för*) ipse plerumque procus, nisi matrimonium parum
penfi

penſi habere videri vellet, obire ſolebat, patre vel cognatorum aut amicorum præcipuis comitantibus (1). Antiquiſſimis temporibus reges etiam atque principes præſentes proçari ſolitos eſſe conſtat (2). Seqviori autem tempore legatis expertæ fidei & prudentiæ viris illud negotium principes mandabant, maxime ſi peregre uxor quærenda eſſet, quo abire proço non vacaret (3). Ubi pater vel tutor cupitæ mulieris conventus, eam in matrimonium poſtulabat; non ipſe proçus licet præſens, quo verecundiæ & pudori conſultum videtur, ſed proçi vice *proxeneta*, ſive iſ pater, ſive propinqvorum aut amicorum alius. Hujus porro erat, ſi placerent nuptiæ, de conditionibus matrimonii tranſigere. De illis cum utrinque conveniſſet, contractus nuptialis teſtibus adhibitis eſt confirmatus. Contractus nuptialis legitime ratus, *Sponſalia*, *feſtar*, dan. *Trolovelſe*, dici conſuevit (4).

1) Vid. *Niála*, Cap. XIII. & XCVIII.

2) Vid. *Sax. Gramm. Hiſt. Dan. Libr. III. p. 40.* Ubi hæc:
Cum ejus temporis juvenes matrimonii poſtulationem propria

pria voce prosequendi consuetudinem haberent. Sic in *Edda Semundi Atlii* (Attila), Hunnorum rex, se ipsum procatum ait: *Beidur fór ec beiman, at bidia þín Gudrun. i. e. procaturus domo proficiscebar, ut te, Gudruna, nuptiis ambirem.* Vid. *Atla-mál en Granlenzco.*

- 3) Vid. *Heimskr. T. I. Hist. Ol. Tryggv. Cap. LXVI. & T. II. Cap. XCV. Conf. Cleffel. Libr. & Cap. cit. §. 10.*
- 4) Hanc fuisse & procandi, & sponsalia contrahendi consuetudinem docet *Niála, Cap. II. item Gunnl. Ormst. Vira, Cap. IV. p. 54.*

§. XI.

Ad integritatem matrimonii tantum facere borealibus olim visa sunt sponsalia, ut his non præmissis legitimæ non censerentur nuptiæ (1). Ad sponsalia vero hæc pertinebant: I. *procatio*, sine qua nullus sponsaliis locus; II. *impetrato* patris vel tutoris puellæ, vel, si per anteriores nuptias sui facta esset arbitrii, ipsius mulieris, *consensu*, a) *procus* mulierem sibi in matrimonium datum iri *stipulabatur*, quod olim, *at fastna ser konu*, dicebatur (2); b) *pater* vel tutor mulieris, vel ipsa, datum iri *spondebat*, quod, *at festa konu (sk) manni*, vocabant (3). Promissio hæc recipro-

ciproca, *eigin-ord* (4), dicta fuit; atque hic actus ipsam sponsaliorum substantiam constitutebat; III. *Conditiones conventæ matrimonii* ineundi indicebantur; IV. *hæc omnia*, a) *junctis* contrahentium *dextris*, b) *conceptis* verborum *formulis*, & c) *coram* nuncupatis *testibus* classicis peracta sunt (5).

- 1) Svafius Snæfridam filiam regi Haraldo Pulchricomo in matrimonium se daturum negabat, nisi præviis sponsaliis eam legitimam duceret uxorem. Vid. *Heimskr. T. I. Hist. Har. Pulchric. Cap. XXV.* Hilderidæ filii hæreditas ideo negata, quod eorum mater legitime non esset desponsata. Vid. *Eigla, Cap. VI. & IX.*
- 2) Vid. *Vit. Gunl. Ormst. loc. supra, §. 10. Not (4). cit.*
- 3) Vid. *Niála, Cap. XIII. & XXVII.*
- 4) Vid. *Kormaks S. Cap. V. in fin. & Heimskr. T. I. Hist. Ol. Tryggv. Cap. XCIX, p. 298.* Interdum vox, *eigin-ord*, maris & foeminæ de conjugio ineundo fidem, mutuo, sed clam & absque sponsaliis datam significat. Vid. *Vit. Viglundi Pulchric. Cap. V.*
- 5) Vid. loca supra, §. X. *Nor. (4). cit. item Niálda, Cap. XIII.*

§. XII.

Conditiones sponsaliorum conventæ, *fešta-máldage* (1) olim dictæ, vel I. nuptiarum

rum a) *tempus*, & b) *locum* definiebant, vel II. *pecuniariæ* fuerunt. *Tempus*, quod sponsalia & nuptias intercederet, inter conditiones matrimonii necessarias, & de quibus in contractu sponsalicio transigi deberet, vel ideo referendum, quod hac conditione ab alterutra parte non impleta, ipse sponsaliorum contractus irritus redderetur (2). Eo tempore, quo sponsa sponsum expectare debuit, & intra quod alii nubere non potuit, *at sitia i festum* sponsa dicebatur (3). Diuturnitas temporis sponsalicii, pro circumstantiis varia, a contrahentium arbitrio dependebat, quod, prouti tempestas anni vel ad nuptias invitatis, vel in convivium nuptiale, quod quo splendidius & frequentius eo quoque honoratius habebatur, impensas facturis, magis minusve visa est commoda, *ad aliquot plerumque menses* extendebatur (4). Siquid vero negotii gravioris vel intra patriam vel peregre ante nuptias peragi e re nubentium videretur, *triennii* tempus contrahentes plerumque paciscebantur; *cujus triennii sponsalicii* in mo-
numen

numentis historicis frequens mentio intercurrit (5). *Locus* nuptiarum ordinarius *apud sponfam* ejusque patrem aut propinquos erat. Si vero *apud sponsum* ejusve patrem aut propinquos celebrandæ essent nuptiæ, id præter consuetudinem in honorem sponsi nobilioris factum videbatur (6). Quamobrem locus, non secus ac tempus nuptiarum, ad conventiones sponsalicias, si non primarias, certe necessarias, pertinebat.

1) Vid. *Njála*, *Cap. II.*

2) Eoquod intra tempus sponsalitium non compareret Biörnus Hitdal. Athleta, Oddnya ei deponſata alteri nupſit. Vid. *Vit. Biörni*, *Cap. II. & V. Mst.* Eandem ob causam non sponſo Kormaco, sed Bessio-nupſit Steingerda. Vid. *Kormaks S. Cap. V.*

3) Conf. *Vit. Biörni Hitdal. Atbl. Cap. II.* nec non *Hist. Ol. Tryggv. ed Scalb. P. I. Cap. XXI. p. 85.*

4) Vid. *Laxdæla*, *Cap. VI. & Njála*, *Cap. II.*

5) Triennium sponsalitium non modo inter sponſos, (vid. loca supr. *Not. (3)*, *cit. item Njála*, *Cap. II*), sed inter pactos quoque conjuges in usu fuit; vid. *Vit. Gunl. Ormst. Cap. V. p. 80 & Njála*, *Cap. XCVIII.*

6) Vid. *Laxdæla*, *Cap. XXIII. & Njála*, *Cap. XXXIII.*

§. XIII.

*Conventiones sponsaliorum pecuniariæ reciprocæ fuerunt, & utramque contrahentium partem obligabant. Nempe I. a parte sponsæ dotem dicebat & promittebat pater, vel alius quilibet, cujus sub potestate erat sponsa, vicissimque stipulabatur quid pro dotis usufructu maritus doti adjicere teneretur, quod matrimonio vel per divortium vel mortem soluto, præter dotem, quam filiæ pater dixerat, sponsæ ejusve hæredibus cedere deberet (1). Dos a patre data, *heimanfylgia* (2), *heimanferd* (3) stipulatum autem dotis augmentum a sponso dandum, *tilgiöf*, appellabatur (4); illam Romani *dotem profectitiam* vocabant (5), hanc *adjectitiam* s. *addititiam* dixeris, ab *adventitia* Romanorum (6) probe distingvendam. Utraque *receptitia* fuit (7), & utraque simul sumta a borealibus, *mundur* & *måle*, vocabatur; vox tamen, *mundur*, solum *adjectitiam* interdum apud auctores significare videtur (3). Quæ hac conditione locabatur, *måla-kona* dici sivevit. Hæc conditio*

tio fere, si sponsa sponso longe locupletior, vel sub conditione sterilitatis aut divortii usitata videtur (9). Erat & aliud conventionis sponsalitiæ genus, quod, si bona nubentium fere æqualia & conjugium concors & foecundum speraretur, in usu fuisse constat. Nempe, ut alterutro conjuge mortuo bona communia inter superstitem mortuique hæredes, sive hi liberi essent communes, sive alii, ex æquo dividerentur; ideoque hæc conventio *helmingar-felag* dicta (10). Conventiones hæ sponsaliorum pecuniariæ, *festaka upmále* vocatae (11), ante artis scriptoriæ in Septentrione usum tantum *verbales* erant, *adhibitis* tamen *testibus* (12). Postquam vero literarum usus increbuit, non *instrumenta* tantum *sponsalia*; vulgo *kaupmála-bref* (13), sed auspices quoque & signatores in usu esse coeperunt.

1) Vid. *Níala*, Cap. II.

2) Vox ista occurrit in *Svarfdala*, Mst. & passim alias.

3) *Heimanferd*, pro dote; vid. *Hist. Ol. Tryggv. ed. Sca'b. P. II. Cap. XXXV. p. 160.*

4) Vid. *Hist. Ol. Tr. l. cit. item Heimskr. T. II. Cap. XCV. p. 132.*

- 5) Vid. *Hefnecc. Antiquit. Rom. II. 8. 8.*
- 6) Vid. *Libr. & loc. cit.*
- 7) Vid. *l. c.*
- 8) *Vox Mundur*, apud Auctores nunc dotem profectitiam & addititiam simul sumtas, (vid. *Niála, Cap. VIII.*), nunc solam addititiam significat. Vid. *Heimskr. T. I. Ynglinga-tal. Cap. XVII. p. 20.* Ubi *Visburus Audi Divitis filiam duxisse, eique pro dote tria prædia majora dedisse*, narratur. Dos enim profectitia, quæ a patre non a marito datur, hic intelligi nequit.
- 9) Vid. *Niála, Cap. II.*
- 10) *Niála, Cap. II. & XIII.*
- 11) Vid. *Niála, l. c.*
- 12) Vid. *l. c.*
- 13) *Vox, Kaupmála-bref, in Sturlunga, ni fallor, occurrit; locum autem nunc non invenio.*

§. XIV.

A parte sponsi pater, aut quisquis ei patris erat loco, vicissim dicebat & promittebat, quantum bonorum, quod doti responderet in rem nubentium daturus & collaturus esset, quod, at leggja fram fe med manne, Boreales vocabant; hanc pecuniam, quanar-mundur, Boreales (1), pecuniam maritam forte Romani dixerunt (2). Hæc pecunia, a dote addititia prorsus diversa, si doti esset æqualis,
æqua

æqua videbatur conditio (3). Integra autem conventio sponsaliorum pecuniaria, *festkaupmále*, aliquanto latiore quam §. XIII. significatu, nuncupari solebat (4). In his contractibus sponsalitiis, quoniam aliquid utrinque dandum promittebatur, patet veterum Borealium matrimonia, ejusmodi præviis sponsaliis inita, *nuptias per coëmitionem* dici mereri. Unde talis contractus sponsalitiis *kaup* (5), coemtio, & uxor dote addititia coëmta, *kona mundi keipt* (6) vocata. Idque jure meliori factum, quam apud Romanos, si ob solam assis traditionem, quo Romanæ maritos emebant, coemtio nuptialis dicta sit (7); ita enim umbram corpori, ritum & cerimoniam nudam, ceu signum, rei significatæ substitui, nemini non clarum. De Germanis refert Tacitus: *dotem non uxorem marito, sed uxori maritum offerre* (8). Idem de Borealibus tam ex Saxonis testimonio, quam aliunde adstrui posse quibusdam visum (9). Uxori maritum dotem obtulisse de Borealibus quidem verum, si dotem addititiam

dititiam (10), uti & dona nuptialia, inter ipsa matrimoniorum auspicia sponsæ & uxori a viris dari solita, intelligas. Nullam vero ab uxore ad maritum dotem profectam, adee- que omnes Borealium uxores fuisse *gratuitas*, historiæ Septentrionis, qualis adhuc superest, prorsus refragatur (11).

- 1) De hac pecunia in sponsaliis Ruti cum ageretur, dixit ad Mörðum Höskuldus: *ęigi þarf oc leingi at þida, þvat ek skal áquęda; þann skal þafa &c.* i. e. nec diu expectabis, quantum dicturus sim; habebit enim &c. Vid. *Niála*, Cap. II. conf. Cap. XCVIII. nec non *Vit. Biörni Hird. Atþl. Cap. II.* Vocem, *quanar-mundur* hac significatione sumtam, vid. *Niála*, Cap. XCIV.
- 2) Vid. Plauti *Epidic. Act. II. Scen. 1.*
- 3) Vid. loca supra Not. (1) cit. nec non §. XIII. Not. (10)
- 4) Vid. *Niála*, Cap. IX XIII.
- 5) Vid. *Niála*, Cap. IX. X. & XXVII.
- 6) Vid. *Eigla*, Cap. IX. Conf. *Atlamál en Grönl. Mund gallt oc mærrı, Meidma fiöld þiggia, þrala þriárigi, þıar sıau godar. 3: Dotem clara persolvi, cimelia multa accipienda; servos trīginta, servas septem bonas.* Ubi *mundur* dotem, quippe a marito datam, addititiam notat; ita tamen, ut dona nuptialia simul includere possit.
- 7) De *asse nuptiali*, qua *Cajus Cajam* emebat, vid. *Heineccii Antiqu. Rom. I, 10, 11.*

8) De *Mor. Germ.* c. 18.

9) Conf. *Cleffel. Ant. Germ. Cap. I. §. VI.*

10) Vid. *supra. §. XIII.*

11) Fateor equidem Historiam borealem, quæ supra nomen adscendit seculum, adeo aut fabulis intermixtam, aut jejunam esse, ut instituta borealium non satis semper explicate commonstret. Verum quoniam in his interdum mores & opiniones gentium latent, posse quoque credo vel ex ipsa Eddarum mythologia dotis profectitiæ antiquitatem utcumque evinci. Nimirum Skadia sedem paternam in Thrymheim, cujus erat hæres, Niördo, nupta retinuit & inhabitavit; non igitur uxor Niördi gratuita dici meretur. Atlius Giukungos iccirco vel maxime interfecit, quod thesaurum Fabnerianum sibi retinerent, quem uxori suæ Gudrunæ, mariti nempe prioris Sigurdi legitimæ hæredi, adeoque & sibi cum uxore dotis nomine deberi credidit Atlius. Sed, ut fabulas mittamus, quia temporibus seculo octavo inferioribus dos profectitiæ apud Septentrionales in usu fuerit, nisi historiæ borealis ignarus nemo facile dubitaverit. Conf. *Heimskr. Yngl. t. Cap. LIII. p. 61.* Nec satis scio, quid sibi velit Tacitus. (v. c. 18.), qui postquam *dotem non uxorem marito, sed uxori maritum offerre dixerat*, istaque munera maritorum dotalia, nempe *boves, frenatum equum, scutum, gladium & frameam*, recensuit, statim subjungit: *in hæc munera uxor accipitur, atque invicem ipsa armorum aliquid viro offert.* Quidni igitur hæc uxoris munera dos profectitiæ dicenda; ipsaque Germanorum matrimonia, non minus quam Romanorum & Borealium per coemptionem facta sunt?

§. XV.

Solennes sponsaliorum ceremoniæ ritu triplici constabant; *ritu* nempe I. *dextras jungendi*, II. *testibus denuntiandi*, & III. *verba sponsaliorum concepta proferendi* (1). Ut in omnibus stipulationum generibus, ita in sponsaliis dextras junxisse contrahentes diserta auctorum loca testantur (2). Hinc Romani uxorem *in manum convenire*, *in manum tradi* & *emancipari* dicebant (3). Boreales contractum data dextra factum a parte spondentis *handsaul*, a parte stipulantis *handfestning*; & in negotio sponsalicio, *festar*, strictiore vocis significato appellabant. Sponsus cum patre, vel cum ipsa sponsa, si nimirum hæc jure viduitatis sui esset arbitrii, jungebat dextram (4). Testimonium denuntiasse, (*at nefna ser vatta*), uterque contrahens videtur (5); eo tamen discrimine, ut si sponsa, quæ sui juris, auctore patre, aut qui ejus loco, se ipsa desponderet, non ipsa, sed pater aut tutor quilibet, testibus denuntiaret (6). *Testes classicos* de industria vocavi (7). Quemadmodum enim

apud

apud Romanos in certis causis non omnes viri erant testabiles, sed qui in una de V. civium essent classibus, sic apud Boreales etiam fuerunt, quorum testimonium non recipere-
 tur. In causis certe criminalibus testes idonei non erant, nisi & jure coloni gaudentes in horum essent tribu & numero, & antestanti nulla vel naturali vel spirituali cognatione conjuncti (8). Erat porro solennis sponsaliorum formula, quæ etsi mutuo interrogandi respondendique more, (*spondesne? spondeo.*), Romanis usitato (9), non constiterit, verbis tamen conceptis, ut in quovis fere actu (10), qui publice ratus foret, ita in sponsaliis, usi olim sunt boreales (12). *Annulum pronubum* sponsum sponsæ dedisse non negaverim, præsertim cum annulorum dona in Septentrione olim frequentissima, & mutuis sponsi sponsæque donis nihil usitatus. Ast hunc pronubum annulum magis testificandi amoris quam firmandorum sponsaliorum pignori, & vel ante legitima sponsalia sæpius datum (12), nec semper aut necessario spon-

sponsaliis accessisse constat, quandoquidem sponsalia legitime peracta absque illo satis rata & essent & haberentur. *Arrham* igitur *sponsalitiã* (13) Boreales olim ignorasse quin statuam, nihil succurrit, quod dissuadeat.

- 1) Vid. §. X. *Nor.* (4) & §. XI.
- 2) Vid. *Niála*, *Cap. II.* & *Vit. Gunl. Ormst. Cap. IV.* p. 54.
- 3) Vid. *Heinecc. Antiquit. Rom. Libr. I. Tit. X.*
- 4) Vid. loca supra, *Nor.* 2) cit. & *Niála*, *Cap. XIII.*
- 5) Vid. loca supra, *Nor.* 2) & 4) cit.
- 6) De hoc evidens in *Niála* locus, *Cap. XIII.* ubi pater patruusque testibus denuntiabant, Hallgerda vero jam vidua se ipsa despondebat.
- 7) De *testibus classicis*, vid. *Gesn. Thes. Lingu. Rom.* ad vocem *Classicus*.
- 8) Insigne hujus rei documentum exhibet *Niála*, *Cap. CXLIII.* Nimirum *Colonus (Bonde)* censebatur, & testandi jure gaudebat, si 1) *domi focum (eldsto)* haberet, 2) si *rem pecuariã (málnytia)* faceret, vel 3) si *fundi*, quem inhabitabat, esset *dominus*.
- 9) Vid. *Heinecc. Libr. cit. III.* 16. 20.
- 10) Hæ juris formulæ in *Niála* passim obviæ; Vid. *Cap. CXXXIX. CXLIII—CXLVI.*
- 11) Vid. *Vit. Gunl. Ormst. Cap. IV.* p. 54. Ubi hæc: *Die quodam Gunlogus ad Thorsteinum: unus, inquit, actus legitimus est, quem me non docuisti; quæ scilicet formula*

formula uxorem mihi desponsam. Cui Thorsteinus, rem parvi negotii esse respondit, formulamque eum docuit.

- 12) Fidei de conjugio ineundo, mutuo, sed clam & absque sponsaliis data, pignori Sigurdus Fabnericida Brynhildæ, (vid. *Sögubættur Sigurdar Fabniskana, Cap. 20—30. Mss.*), Fridthiofus Ingibiórgæ, (vid. *Vit. Fridthiofi Vegeti, Cap. III.*), Olafus Tryggvii f. Norvegiæ rex Sigridæ Imperiosæ absenti, (vid. *Hist. Ol. Tryggv. ed. Scalb. P. II. Cap. XXXV. p. 159.* annulum pronubum dederunt.
- 13) De *Arrha sponsalitia* vid. *Heinecc. Libr. § loc. supra, Nor. 9) cit.*

§. XVI.

Fuerunt illa, sine quibus sponsalia justa & licita non erant. Ut enim I. *consensum patris*; aut qui nupturæ patris erat loco, taceam, requirebatur porro, ut ambo nubentes essent II. *ingenui*, III. *matrimonio soluti*, & denique IV. *sanguinis necessitate proxima inter se non conjuncti*. De consensu supra diximus (1). *Servi servæque*, uti apud Romanos aliasque gentes, ita apud Boreales non pro personis sed pro rebus habiti, *nulla legitima vel cum ingenuis vel inter se sponsalia contrahere aut matrimonia inire poterant* (2). *Monogynia* autem

autem ob omni ævo, aut quousque saltem ulla temporum adscendit notitia, in Septentrione adeo recepta fuit, ut etsi marito plures simul essent foeminae, quibus cohabitaret, *unica tantum uxor* esset legitima; reliquæ, & vel prius legitime ductæ, aut facto divortio dimittebantur, aut concubinarum s. pellicum instar retinebantur (3). *Incesta porro conjugia abominatos Boreales* etiam ethnicos, vel solum Helgii, Daniæ Regis, exemplum docet (4). Quousque vero ethnici gradus cognationis prohibitos numeraverint, mihi quidem in incertis. Proximos, nempe *cum matre, sorore, filia*, vetitos fuisse, certum (5). Postquam Sacra Christiana recepissent Boreales, Juris Canonici hac in re præscripta secuti sunt.

1) Vid. supra §. X. & XI.

2) Quod servi aut servæ vel cum ingenuis, vel inter se legitimo conjugio fuerint conjuncti, nusquam legitur. Quoties vero placebat maritali, libertate prius a dominis donari & manumitti solebant; cujus multa sunt exempla. Conf. *Hist. Ol. Tryggv. ed. Scalb. P. II. Cap. XIII. p. 27. & Laxdala, Cap. VI.*

3) Ad hujus rei documentum vel solum Haraldî Pulchricomî, primi Norvegiæ monarchæ, exemplum allegare

gere satis sit. Ille enim ducta Ragnhilda novem uxores dimisit, quas tamen antea in legitimo matrimonio habuerat. Vid. *Heimskr. T. I. Hist. Har. Pulchric. Cap. XXI. p. 97.*

- 4) Vid. *Sax. Gramm. Hist. Dan. Libr. II. p. 28. Conf. Hist. Hrolfi Krakii, p. 39. seqq. nec non Heimskr. T. I. Yngl. t. Cap. XXXIII. p. 41.*
- 5) Si patris cum filia conjugium olim vetitum, id quod Helgii docet exemplum (vid. supra, Not. 4.), etiam filii cum matre ob paritatem rationis illicitum fuerit, oportet; imo cum noverca, vid. *Hist. Hrolfi Krakii, Cap. XII. Sororis quoque bymenzos fuisse vetitos, docet Knutus Inventus, celandi ergo incestus expositus. Vid. Hist. Ol. Tryggv. ed. Scalb. P. I. Cap. LXX. p. 70.*

§. XVII.

Solent juris romani consulti cupitas mulieres trifariam distingvere. Sunt nimirum illæ *speratæ, pactæ, sponsæ* (1). Triplex quoque hoc discrimen in veterum Borealium institutis observatur. *Sperata* enim, *hugdar-kona*, & qui sperabat, *von-bidill*; *pacta*, *heit-kona*; & *sponsa*, *festar-kona*, dicebantur. Non amata quævis ideo *sperata* fuit, nisi quæ amantem redamaret, amorisque mutui & conjugii fidem vel dedisset, vel saltem non abnuisset; absque

absque tamen explicito patris vel necessitudinum consensu (2). Hæc fides, jure invalida, si a parte mulieris non servaretur, æqua quidem cum rivali inimicitias, vix aliter, quam singulari certamine dirimendas, suscipiendi causa videbatur; nulla tamen fraudato in præripientem actio ex lege competebat (3). *Pacta* dicebatur, quam pater quidem, aut qui patris loco, uxorem promiserat, sed absque legitimis sponsaliis. Hoc promissum ad certum tempus plerumque erat restrictum, intra quod alteram ducere proco, & alteri nubere pactæ non licebat. Si procus fidem non servasset, promissi pater & mulier non erant rei (4). *Sponsa* audiebat, quæ per legitima sponsalia sponso intra tempus sponsalium in matrimonium addicta fuit. Nec pacta, nec sponsa, neutriusque procius intra tempus præscriptum, cum alio vel alia conjugium inire potuit, quod si fieret, is, qui fidem violasset, *malæ fidei reus* erat, quæ injuria non armis modo in æmulum, sed & actione contra eum, qui datam fidem violasset, vindicari

dicari potuit (5). Fides inter speratos conjuges non servata *laus-mali*, inter pactos *brigd-mali*, inter sponfos *trygd-rof* vocabatur (6); hoc crimen grave & instar *perjurii promissorii* (*eid-rof*) habebatur, quique violasset, *vara-vargur* audiebat (7). Non modo cum sperata, sed cum pacta etiam & sponsa ante nuptias omne corporis commercium sponfo illicitum, pro stupro habitum, nec sine petita ejusque cognatorum magna ignominia & contumelia admitti potuit (8).

1) Vid. *Heinecc. Libr. cit. III. 16. 20.*

2) Tales omnes foeminae, quae aut mutui amoris & conjugii fidem, sed absque tam patris vel tutoris auctoritate, quam sponsalibus dedere, aut saltem amantem non averfabantur. Talis ergo Kolfinna Halfredi Poëta, vid. *Hist. Ol. Tryggv. ed. Scalb. P. II. Cap. XXI. p. 83.* Talis Ingibiörga Fridthiofi, Olufa Thorgri-mi, Ketilrida Viglundi, Gudruna Osvifi f. Kiartani, de quibus supra, & aliae.

3) Vid. *Hist. Ol. Tryggv. l. c. p. 84.* nec non *Laxdæla-S. Cap. XLVII. seqq.*

4) Talis Helga Pulchra Gunlogi Ormst. & Hildigunna Höskuldi, vid. *Niála, Cap. XCVIII.* Caterum pactam a sponsa diserte discernit Thorsteinus, dicens: *Helga skal vera beit-kona Gunnlaugs, en ei er festar-kona. 3: Helga pacta Gunlogo erit, non desponsata.* Vid. *Vit. Gunlogi Ormst. p. 80.*

- 5) Vid. *Kormaks S. Cap. IV. & V.*
- 6) Vid. l. c. *Cap. V. Conf. Edd. Sæm. Od. Grípis-spá. Ser. XXXI. & XXXII.*
- 7) Fidem mutuam de conjugio, vel sine legitimis sponsaliis datam, instar juramenti sanctam habuere veteres. Hinc Thorgrimus Olufam sibi fidem jurasse dicit, vid. *Vit. Viglundi Vegeti, Cap. V.* Brynhilda Sigurdum ob fidem matrimonii non servatam in se perjurum vocat. Vid. *Edd. Sæm. Od. Helreid Brynhildar*, ubi *eid-rof*, & *Od. Grípis-spá*, ubi *trygd-rof* & *vara-vargr* hoc sensu occurrunt.
- 8) Vid. *Heimskr. T I. Hist. Har. Pulchric. Cap. XXV. p. 101.* Idem etiam docet Erlingi Solensis in Endridium, Einari Thambaskelferi filium, ob suspectam cum filia ante nuptias consuetudinem, ira.

§. XVIII.

Sponsalia legitima *justæ* seqvebantur *nuptiæ*; utriusque effectus *legitimum* fuit *matrimonium*. Si alterutrum non adesset, *matrimonium illegitimum* censebatur; si neutrum, *nullum*. Viri enim cum sponsa consuetudo absque nuptiis instar *stupri* erat, mulieri & liberis pariter ignominiosa (1), & cum foeminae cognatorum contumelia, ut ante dictum, conjuncta; eoque solo a concubinato differabat, quod concubinae non sponderentur. Nuptiæ vero absque sponsaliis, etsi consensus

fus patris & aliqualis coemptio adesset, *skyndi-bryllup* ɔ: *conjugium subitum* dictum, legitimi matrimonii effectus non fortiebatur. Quamvis enim liberi inde nati spuriiis aliquanto honestiores haberentur, hæreditatem tamen patris, præsertim si legitimi adessent liberi, sibi deponere non poterant (2). Horum quoque referenda sunt illa principum conjugia, quibus, legitima uxore non repudiata, aliam superinduxerunt, quæ, quamvis concubina non esset, legitimæ tamen uxoris dignitate & juribus non fruebatur (3). Ex ejusmodi connubio, quod *matrimonium inæquale* dici solitum, prognatos, *filios naturales* quidam jurisperiti appellant (4); talisque *uxor secundaria* dici meretur. Si legitimi essent filii, naturales illi patri ab intestato non succedebant; si vero legitimi non essent, vel a patre legitimati, vel pro legitimatis habiti, in dignitatem bonaque patris succedebant (5). Unde patet filios ex matrimonio inæquali susceptos neutiqvam fuisse spurios. Cæterum istud conjugium in septentrione nulli nisi principi licitum vel moris fuisse videtur (6).

- 1) Kraka Ragnaro Lodbroko sui copiam ante nuptias facere recusabat, quippe citius commercium sibi & liberis ignominiosum dicens. Vid. *Ragnari Lodbr. Hist. Cap. V. Mst. Conf. §. XVII. Not. (8).*
- 2) Vid *Eigla, Cap. VI. & IX.*
- 3) *Matrimonii Inæqualis* illustre exemplum dedit Haraldus Severus, Norvegiæ rex, qui Thoram Thorbergi filiam uxorem duxit; ita tamen ut reginam Elisabetham porro retineret. Uxoris certe, non concubinæ loco habebatur Thora, reginæ tamen titulo & dignitate nunquam fruebatur. Vid. *Heimskr. Tom. III. Hist. Har. Severi. Cap. XXXIII. p. 90.*
- 4) Vid. *Heinecc. Antiquit. Rom. Libr. I. Append. Cap. I. §. XLI. & XLII.*
- 5) Haraldus Severi ex Thora filii neutiquam nothi sed naturales erant, & a patre legitimati in regnum paternum succedebant. Vid. *Heimskr. T. III. Hist. Har. Sev. Cap. LXXXV. p. 152. & Cap. CIII. p. 171.* Haud absimile exemplum in Sveino Estritio, Daniæ rege, ejusque filiis reperies. Deinceps autem in Norvegia filii regum ex concubinato suscepti, adeoque nothi, pro legitimatis justisque patrum successoribus censebantur. Cujusmodi Magni Nudipedis, Haraldus Gillii, Sigurdi Bronchi & Sverreri, regum filii fuerunt.
- 6) Simultaneæ principum polygyniæ aliquot quidem exempla habemus; nempe, Hiörvardi, Amlethi, Hiörleifi Mulierosi, Alfi, Alfreci, Haraldus Pulchric. & aliorum. Verum ista matrimonia partim inæqualia, partim illegitima & potius concubinatus dicenda putamus, nec nisi regibus, qui omnia sibi licere credebant, usitata.

§. XIX.

Liberi ex legitima uxore nati legitimi, skilgetin v. skírborín börn, ex alia illegitimi, laungetin, fuerunt. Filius ex pellice v. concubina susceptus nothus, fridlu-sonur, ex adultera hórgetinn, ex ancilla ambáttar-sonur, ex serua píar-sonur, ex meretrice plútu-sonur, ex incestu meingetinn dicebatur. Nothi omnes citra consensum legitimorum hæreditatis paternæ exsortes, ecki ódalbornir, erant (1), matremque sequerentur (2); dona tamen illis pater, vel invitis legitimis, impertiri poterat (3). Nothi haud erant infames; aliqua vero ex ancilla vel serua, major etiam ex adultera, meretrice & incestu natos notæ macula adspersit (4). Veteres Boreales, si legitimos liberos non haberent, vel legitimorum consensum impetrarent, & nothos legitimare (5), & alienos adoptare, (at leida til arfs,) poterant. Adoptatos plerumque nutricao sinu simul receperunt, quod, at fostra einum barn, vocabant (6). Hoc autem cum ad educationem sobolis magis quam ad matrimonium pertineat, ut ab instituto nostro alienum, in præsens omittimus.

- 1) Vid. *Laxdala*, Cap. XXVII.
- 2) Notum illud, *partus ventrem sequitur*, de liberis illegitimis Romanorum quod valuerit, testis est *Alex. ab Alex. Gen. Dier. Lib. II. Cap. V. Cum impare, aut si Romanus cum peregrina, vel Latini nominis muliere, aut serva vel barbara jungeretur, nullum fuisse jus nuptiarum necessitudinisque. Itaque nati liberi sub patris jure aut familia non erant, sed matrem sequebantur.* Borealibus idem etiam usu venit, ut liberi, sive spurii, sive ex matrimonio inæquali suscepti, non patri, sed matri ejusque cognatis adhærent. De Haraldi Pulchric. liberis vid. *Heimskr. T. I. Hist. Har. Pulchric. Cap. XXI. p. 97. Börn Haralds Konungs vöru þar hver upfadd, Sem móðerni áttu. 3: singuli Haraldi regis liberi, (nempe ex matrimonio inæquali nati), apud eos, natos maternos educati sunt.* Nec non *Cap. XL. p. 118. Haraldr Konungr let sveininn fylgja móður sinni, oc vöru þau at konungs búom meðou sveinninn var úngr. 3: Haraldus rex puerum, (sibi ex ancilla natum), matrem sequi jussit, quæ cum eo, dum adolescebat, in prædiis regis commorabatur.* Conferatur, de Hildoridæ filiiis, *Eigla, Cap. VI. de Snækolli liberis, ex capta susceptis, Svarfdala, Mst.* De Höskuldo Niali ex concubina filio, apud matrem rem oeconomicam faciente, *Niála, Cap. XCIX.* Nec non de Olafo Pavone, ex serva nato, apud matrem adolescente, *Laxdala, Cap. XV.*
- 3) Luculentum hujus rei documentum exhibet *Laxdala, Cap. XXVII.*
- 4) Interdum spurii natales opprobrio fuere. Vid. *Víam Viglundi Vegeti, Cap. IV. Conf. Heimskr. T. I. Hist.*

Hist. Har. Fulbric. Cap. XXVII. p. 105. Nec non Laxdala, Cap. XXIII. & XXIV.

- 5) Vid. *Laxdala, Cap. XXVII.*
- 6) Adoptionis nutritiæ consuetudo olim creberrima. Sic Thordus Goddius adoptavit Olafum Pavonem. (Vid. *Laxdala, Cap. XIX.*). Bersius Haldorum. (Vid. *Laxdala, Cap. XXIIX*). Hroarus Tungugodi Thidrandium. (Vid. *Fliorsdala, Cap. IV*). Nialus etiam Höskuldum non nutriendum modo suscepit, sed, cum uxorem duceret Höskuldus, a nutricio non fecus ac filius pecunia marita instructus est. Vid. *Niála, Cap. XCV. & XCVIII.*

§. XX.

Sicuti legitimas ambire nuptias nemini ingenuo non licitum, ita omnis viri cum muliere consuetudo sine justis nuptiis etsi licita, tamen minus honesta censebatur. Extra conjugium amata quævis mulier, quæ amantem palam non averfabatur, *vin-kona, unnufta* dicta fuit (1). Quoties vir foeminam ingenuam frequentius conveniebat, & sine arbitris alloquebatur, si spe nuptiarum, quæ ei, in cujus potestate erat mulier, non displicerent, id agere videretur, non fuit fraudi; sin minus, *pudicitiam mulieris attentare*, (at

fifla konu) credebatur (2). Hoc, quoniam
 famæ mulieris damnosum, cum procos ho-
 nestos absterreret, (quod, *at spilla kosti konu*,
 appellari consuevit), inque patrem & pro-
 pinquos cupitæ contumeliosum esset, *pa-
 tris*, aut qui patris loco fuit foeminæ, pri-
 mum *erat*, *tentatori* præsumpto *domo* sua *inter-
 dicere* (3). Hoc si tentator negligeret, in-
 juria fiebat, quæ tam vi & armis, (*med oddi
 ok eggju*) coerceri, quam actione contra læ-
 dentem instituta vindicari poterat (4). Ama-
 tor honestus *bidill*, inhonestus *fridill*, dici
 solebat (5). Si quis virginem ingenuam aut vi-
 duam honestam clam patre aut cognatis po-
 titæ gravidam reddidisset, *stuprum* commi-
 sit. Hoc crimen erat capitale, *legords-sauk*
 olim vocatum (6). In servas autem, ancillas,
 aut palam impudicas stuprum non commit-
 tebatur (7); ejusmodi enim foeminam ubi
 quis gravidasset, stupri neuiquam reus fie-
 bat, sed levioris delicti, quod multa arbit-
 raria, ei, in cujus potestate gravidata erat,
 solvenda luebatur. Virginem aut viduam in-
 genuam

genuam e domo paterna aut tutoris si quis
 intra patriam communem ad consuetudinem
 corporis per vim apertam auferret, *raptionem
 mulieris, konu-nám*, si clam & dolo fieret,
plagium commisit, criminis capitalis reus.
 Rapta *hernumin*, furtim subducta *stolin*, di-
 cebatur (8). Si cum rapta aut subducta, ut
 primum licuit, nuptias amator celebraret,
 eamque deinceps, quantum in se, uxoris
 legitimæ loco haberet, mitigari delictum,
 imo consensu propinquorum deinceps impet-
 rato, & ipsum conjugium, & liberi inde
 nati legitimari poterant (9). Si quis autem
 cum rapta aut subducta absque nuptiis co-
 habitaret, non rapinæ modo vel plagii, sed
 stupri insuper crimine se induebat. Extra
 patriam, ut in solo hostili, raptae foeminæ
 pro servabus habebantur, & jure bellantium
 ac prædantium consuetudinario instar manci-
 piorum non modo usurpari, sed & venum-
 dari absque usurpantis ignominia poterant (10).
 Maritatum si quis corrumpere, (quod, *at leg-
 gjaft med konu manns*, olim dicebatur,) *adulter*,

hórr, erat (11). Qvi maritatam ad adulterium sollicitaret, *at glepia konu manns* dicebatur (12). Adulterium, adeo olim flagitiosum tamque capitale habebatur, ut, vel si ab imperante committeretur, rebellionis & regicidii iusta causa videretur (13). Siquis foeminam absque sponsaliis, coemtionem dotali, & spe nuptiarum in contubernium adsumeret, *at taka konu fridlu-taki*, ipsaque actio *fridlu-tak* vocabatur (14). Sic adscita foemina, quæ *fridla* dicebatur (15), si non maritato constantius adhereret, *fylgdar-kona* Borealibus (16), Romanis *uxor sodalitia*, *usuaria*, & quatenus sine dote assumpta, *gratuita* vocabatur (17); si maritato adhereret Romanis *pellex*, Borealibus *fridla*, vocé strictius sumpta, audiebat (18). Si præter uxorem legitimam *pellex*, vel si plures concubinæ cum uno viro corpus miscerent, relativo nomine *eliur*, vocari siveverunt (19). Si præter maritum moechus, vel plures moechi unius foeminæ copiam haberent, *quidmágar* appellati sunt.

1) Vid. *Fostbrædra S. Mss. Conf. Edd. Sam. Od. Od-árhuar-gr. Prolog.*

2) *Istæ*

- 2) Ista virorum ad mulieres itiones in *Vita Viga-Glumi* & *Vatzdala búsgaungur* appellantur. Crebri autem ejusmodi conventus & colloquia cum filiabus patribus semper suspecta & odiosa fuerunt. Vid. *Vit. Viglundi Veg. Cap. II. Conf. Fostbrædra S. de Thormodo, Vatzdala de Hrolleifo, nec non Niála, Cap. LXXXIII.*
- 3) Tentatori mulieris domo interdicare, *at vanda um*, dicebatur. Vid. *Vatzdala, Fostbrædra S.* item *Hist. Ol Tryggv. ed. Scalb. P. II. Cap. XXI. p. 82.* nec non *Flóamanna S. Mst. Cap. XIIIX, & Landnáma, P. V. Cap. X.*
- 4) Vid. *loc. Not. (3) cit.*
- 5) Vid. *Edd. Sam. Völund. qv. & Helga-qv. Hadd. sk. item Oddrunar-gr. Prol.*
- 6) Vid. *Niála, Cap. LXIV. & LXXXIII.* Nec non *Vit. Fimbogii Robusti, Cap. XL.*
- 7) Cum servabus quidem *vencrem* fuisse *tutam* non mirum, cum mancipia apud Boréales jure civium non gauderent; vid. supra §. XVI. & infra §. XXIX. De impudica vid. *Reikdala, Mst.* Ubi stupri crimen amoliri Brandus quidam voluit, ideo quod cum muliere, nomine Fridgerda, res esset, quæ corporis pluribus vulgati infumulabatur.
- 8) Rapinæ & furta mulierum antiquissimis temporibus in Septentrione crebra fuerunt. Quamvis enim legibus civilibus essent prohibita, eas tamen leges violare heroicum prædatoribus videbatur. Hinc profectum proverbium: *ecki fara Vkingar at laugom. i. e. inter arma silent leges.* Foeminæ raptæ vel subductæ triplex exemplum habetur in *Hervarar S. Cap. I. ed. Upsala. 1672. p. 1, 2, 3. Conf. Heimskr. T. I. Hist. Halfd. Nigri,*

Nigri, Cap. V. p. 69. Postquam autem Frotho Tertius furta & rapinas in Dania lege promulgata vetuisset, (vid. Sax. Gramm. Hist. Dan. Libr. V. p. 85.), quæ lex deinceps diu viguit, (vid. Ol. Tryggv. Hist. ed. Scalb. P. I. Cap. CXXVIII. p. 146.), & postquam Haraldus Pulchricomus, universæ Norvegiæ regno potitus, populationes omnes intra patriam non modo lege lata prohibuit, sed severe etiam punivit, (vid. Heimskr. T. I. Hist. Har. Pulchric. Cap. XXIV. p. 100.), raptiones mulierum capitis poena luebantur. Vid. exempla §. VIII. Not. (4) indicata. Conf. Landnama, P. II. Cap. XXVIII.

9) Conjugium cum rapta per subsequens matrimonium, patris raptæ aut propinquorum consensu deinceps impetrato approbatum, liberique ex rapta legitimari solebant; ex. gr. Thorgrimi Prudii, Biörni Höldi, & Thorkilli Thurrafrostii. Vid. Vit. Vigl. Veg. Mst. Eigla, Cap. XXIII. & Hist. Olaf. Tryggv. ed. Scalb. P. I. Cap. CXVII. p. 132.

10) Vid. Heimskr. T. I. Hist. Ol. Tr. Cap. V. & LVIII. p. 192. 256. Laxdala, Cap. XV. nec non Landn. P. IV. Cap. II. & P. V. Cap. XII.

11) Hörr, adulter, occurrit in Ægis drecka, Str. XXX. Vid. Edda Sam. ed. Hafn. p. 163.

12) At glepia konu hoc sensu occurrit in Histor. Sverre-ri. Mst. de Philippo Comite. Hinc multam pro suo cum Kolfinna adulterio solvendam Glop-skuld vocat Halfredus poëta. Vid. Ol. Tryggv. Hist. ed. Scalb. P. II. Cap. XCIX. p. 307.

13) Adulterium olim pro flagitio famoso habitum fuisse docet Vita Thorsteini, Halli Sidenfis filii, Mst. Adulterii rebellione & cæde principis vindicati exempla,
vide

vide *Heimskr. T. I. Hist. Har. Grafeld. Cap. XIV. p. 182. 183. & Hist. Olaf. Tryggv. Cap. LIII. p. 250. nec non Hist. Sverrexi. R. de cæde Comitis Philippi. Mss.*

- 14) Vid. *Vita Fimbogii Rob. Cap. XXX.*
 15) Vid. *Vatnala* de Hrolleifo.
 16) Vid. *Grænlands S. ed. Scalb. 1688. Cap. II. p. 13.*
 17) De uxore fodalitia, usufructuaria, gratuita, & pellice, vid. *Heinecc. Antiquit. Rom. I. 10. 14. & Append. Cap. I. §. XXXVIII.*
 18) Præter uxores legitimas, concubinas alere priscis Borealibus perquam usitatum fuisse, hæcque pellices olim *fridur* dictas esse, vulgo notum. Talis fuit Hrodnya Niali, vid. *Niála, Cap. XXV. Conf. Edd. Sæm, Gudrunar-qv. III. Prolog.*
 19) Hrodnya Bergthoram, uxorem Niali, *elia*, vocat. Vid. *Niála, Cap. XCIX.* In *Appellationibus Eddæ poëticis* Terra Friggæ, Frigga Terræ, Rindæ, Gunladæ & Gerdæ, item Sifa Jarnfaxæ *elia* vocatur, ideo quod illæ Odini, hæ Thori essent uxores.

§. XXI.

In Septentrione olim ut stupra & concubinatus satis frequentia, adulteria rariora, incestus rarissimi (1), ita *pæderastia* & *crimen bestialitatis* pæne inaudita fuerunt (2). De hominum cum geniis, larvis, dæmonibus, aut quicquid satyrorum panumque generis vetus habuit boreas, nec hac in parte cultis & literatis

ratis nationibus inferior, congressibus quæ memoria prodita inveniuntur, ut ad fabularum inanitates referenda consulto prætergredimur (3). Illud ad veritatem magis accedit, quod ante celebrem illam immigrationem Odinianam oras has Europæ boreales quondam inhabitaverit genus quoddam hominum, mole corporis vasta, victu & moribus immane, ferarum venando piscandoque captarum & carnibus victitans, & pellibus se vestiens (4). *Jötnorum* illa gens, quatenus Odiniana sacra, (nempe anthropolatricam), & mores recipere volebat, internecino Odinianorum odio vexata, victaque paulatim & attrita in Norvegiæ Sveciæque partes maxime boreales & desertas compulsa fuit: ibique antra montium rupesque inaccessas incoluit, nullis legibus, exiguo inter se & nullo cum reliquis hominibus commercio; vulgoque Jötni horribiles adeo & ab humanitate remoti habebantur, ut anthropophagi vel essent, vel crederentur (5). Hi odioso nomine *Trolli* vocati, artium porro magicarum abstrusioris

fis peritiæ infimulabantur; unde factum, ut
 artes hæ magicæ *Troldom*, & qui eas tractant
Trolde etiam nunc dicantur. Ad Haraldi
 usque Pulchricomi tempora circa sinum Gand-
 vik, uti & in Lapponiæ Norvegicæ, Svecicæ
 & Moschoviticæ desertis, imo in Halogalan-
 dia boreali aliquas horum reliquias super-
 fuisse, contra tot relationum fidem inficiari
 non æquum aut integrum (6). Verum hos
 humanitatis & deorum hostes adeo detesta-
 bantur Boreales, ut, si quis in eorum manus
 incidisset, conclamatus haberetur, & *at vera*
i trölla höndum, diceretur (7). Non mirum
 igitur, si hominum humaniorum, qui *menskir*
menn vocati, cum his monstris cyclopæis con-
 nubia non ominosa modo, sed & illicita at-
 que illegitima sint existimata (8).

- 1) Illiciti quivis amores, in *Edda Sam. Od. Sigrdrifomål*, *ofgaman* vocantur. De incestu, vid. §. XVI. *Nor.* 4. 5. Quibus hic addo: conjugium cum sorore apud Vanos licitum, apud Aſos & Boreales prohibitum fuisse, auctore Snorrio, in *Heimskr. Ynglinga S. Cap. IV. Tom. I. p. 8.* Unde Niördo, quod ex sorore filium susceperit, exprobrat Lokius. Vid. *Edda Sam. Od. Ægis-dr. Str. XXXVI.* Consuetudinem

nem cum fratris uxore incestuosam & adulterinam fuisse, docet idem Lokius, *Od. cit. Str. XXVI.* At matrimonium cum fratris mortui vidua licitum fuisse, Hedini (in *Edda Sæm. Od. Helga-qv. Haddinga-Sk.*), Egilli Skallagrimi f. (v. *Eigla. Cap. XXXIV.*) & Gislii Thorkilli f. (v. *Vit. Gislii Surti f. Cap. I.*), Brynjulfi Vestari f. (v. *Landnama, P. IV. Cap. III.*), exempla docent. Uxor mortuæ, nec non fratris, sororem ducere etiam licitum fuit; vid. *Landn. P. III. Cap. XVI. & P. II. Cap. XXXII.*

- 2) Abominabiles illæ & horrendæ actiones *Firuverk* dicuntur, in *Edda Sæm. Od. Helga-qv. Hundings-b. priore.* Verum naturam multo reverentius habuere Boreales, quam gentes olim Asiæ & Europæ, quæ scientiarum & humanitatis laude vel maxime superbiebant, non illis modo, quas barbaras fastuose vocabant, nationibus, sed animantibus rationis expertibus hac in parte magis belluinæ. Marium enim muliebria passorum, vel infandæ cum brutis consuetudinis historicum exemplum mihi quidem aut repertum nusquam est, aut non succurrit. Nec est, ut istas impuritates Græcis Romanisque aut aliis invidemus. Nescio tamen, an huc trahi possint maledicorum quædam convicia, qui in adversarios quælibet opprobria fingere laudi sibi ducebant. Tale quidpiam Thorlaugæ, Gudmundi Potentis uxori in convivio nuptiali objectabat, Geirlauga: *nempe ejus maritum esse virum nullius animi & mollem, (ecki vel bugadr ða sniallr).* Illud, *ecki sniallr,* semivirum, scortum mare, seu cinædum hic innuit. Eo enim spectant Thoreri Háke s. Dicacis verba, qui cum Gudmundum in plenum lacte catinum retrorsum corrumpere videret, in risum effusus agebat: *ple-*
ramque

*namque ante aliam sibi medicinam nates tuas quævisse
 dixerim; lac vero illas prius bibisse non credo. Ali-
 quid enim simplici timiditatis exprobratione deterius
 Gudmundo hic objectum fuisse, vel inde concludas,
 quod istud opprobrium adeo ipsum ejusque uxorem
 pupugerit, ut non modo odio & injuriis mutuis, sed ca-
 didibus quoque occasionem dederit. Vid. *Reikdala S. Mst.*
 Idem hoc opprobrium *illmali*, calumniâ infamem
 s. famosam, vocat Skarphedinus. Vid. *Niála, Cap. CXX.*
 Omne autem hac de re dubium eximunt Broddii ad
 Gudmundum verba: *Inaqvales tibi, Gudmunde, ma-
 nus sunt, si clivi Liosavatnensis divergium, quominus
 ego & comites transeamus, prohibebis, parvum autem
 clunium interstitium a criminatione non defendis. Vid.
 Aulhofra S. Cap. ult.* Huc etiam referri potest Skarp-
 hedini in Flosium dicitur: *ef þú ert brúdr Svín-
 fellis-áfs, sem sagt er, hveria ina niundo nótt at hann
 geri þik at konu. Si vera de te fama refert, quod no-
 na quavis nocte in foeminam conversus genio, montis
 Svinfelli incola, uxoris vicem præstes. Vid. Niála,
 Cap. CXXIV.* Simile quoddam Lokio in convivio
 Ægeri objicit Odinus, v. *Edd. Sam. Od. Ægis-drecca,
 Str. XXIII.* *Octo tu annos subter terra fuisti bos lacta-
 ria & foemina, ibique foetum enixus es; id quod ego
 semiviri indolem interpretor.* Idem Lokio exprobrat
 Niördus, *Od. cit. Str. XXXIII,* eumque ibi vocat
deum patricum, qui liberos pepererit. De Lokio porro
 tradit *Edda Snorrii,* quod, ut immane, quod diis
 imminebat, periculum averteret, in equam conversus
 eqvo, cui *Svadilfare* nomen, se miscerit, exque ejus
 consuetudine gravis equuleum pepererit, octo pedibus
 instructum, qui deinceps famosus ille Odini equus*

Sleipnerus extiterit. Ejusmodi obscœnitates invicem reciprocant *Sinfjötlius* & *Gudmundus*, vid. *Edda Sœm. Helga-quida Hundings-b. prior.* Verum ista a commentitiis opprobriis & mythica Eddarum penû mutuari historicis harum foeditatum exemplis destituti cogimur.

- 3) Impuræ istius cum larvis & dæmonibus consuetudinis narratiunculæ apud scriptores exteros frequentes occurrunt, quarum magnam satis farragineam apud *Sim. Majolum*, in *Dieb. Canicul. Cap. de Sagis*, qui cupit inveniet, quam huc transcribere non attinet. *Qvin & Jornandes*, (*de Reb. Get. ed. Hamb. 1611. pag. 103. 104.*), clarissimam olim potentissimamque *Hunnorum gentem ex magarum mulierum*, quas patrio sermone *Alyrumnas* cognominat, cum faunis consuetudine progeneratam memorat, creditque spiritus illos, unde progeniem trahunt, *Hunnorad. Scyrbaram* invidiam egisse. Apud Boreales *Bujus Andridi* filius, teste ipsius *Vita, Cap. XIV. & XVIII.* ex oreade filium progenuisse traditur. Sic *Helgium Thoreri* filium cum larva foeminea commercium habuisse refert *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. XXXIII. p. 147. 149.* Nec dæmoniaca, si credere fas est, conceptione famosissimo *Apollonio Tyanæo* quicquam concedit *Eivindus Kinnrifa*, qui moriens confessus est: *se dæmonem esse, & magicis Finnorum incantamentis corpus humanum animare jussum; parentibus enim suis, antequam id fieret, prolis procreandæ copiam fuisse negatam.* Vid. *Heimskr. ed. Hafn. Tom. I. pag. 280. Hist. Ol. Trygv. Cap. LXXXIII.* Ex nymphea marina alter veluti *Achilles* natus traditur *Grimus Ægirius.* Vid. *Vit. Hrolfi Ped. Cap. II. Mst.* Certe Siculum quœ-

qvendam sub Rege Rogerio juvenem ex foemina marina filium suscepisse, memoriae prodit *Vincentius Hist. Libr. 3.* Verum ista suis auctoribus relin-
quimus.

- 4) Giganteos istos Septentrionis nostri aborigines, cum *Saxo, Hist. Dan. Lib. I.* tum monumenta vernacula, qua eddico-mythica qua historica, satis copiose describunt, hisque victum carnes, vestesque ferarum pelles praestitisse docent. Ex notissimo hoc amictu foeminas giganteas peculiari nomine *Skinu-kyrtlor* appellat *Vita Ani Bogsvæigeri, Cap. X.* Conf. *Vit. Sturl. Laboriosi, Cap. IX.* nec non *Vit. Grimi Hirsutigenæ, Cap. II.* & *Oddi Sagittarii, Cap. IV. Mst.*
- 5) Boreales hos gigantes anthropophagos fuisse, docet *Vita Kerilli Hængi, Cap. II.* Conf. *Heimsk. ed. Hafn. Hist. Ol. Sancti, Cap. CLI. p. 253.*
- 6) Ejusmodi de Trollis s. gigantibus traditionibus referta sunt omnia fere vetustiora Septentrionis antiqui monumenta historica. Ut enim *Eddas, Hervarar-Sagam, Hrafnistensis familiae historias, Hauki Hæbroki Vitam, Olafi Trygv. Hist. ed. Scalb. P. II. Cap. XIII. p. 29-33. & p. 35. 36.* & plurimos alios auctores, ut, inquam, nobilissimum Septentrionis historicum, Saxonem Grammaticum, (de quo supr. *Not. 4.*), praeteream, suo rem ipse Sturlæfonius, vir a superstitione & fabulis anilibus satis cautus, testimonio suffulcit; nec in absolutissimo Historiæ Norvegicæ opere sibi temperavit, quin horum Trollorum mentionem interfereret. Vid. *Heimskv. T. I. Hist. Halfd. Nigri, Cap. VIII. p. 72. 73.* & *Hist. Har. Pulchric. Cap. XXV. 101. 102.* item *T. II. Hist. Ol. Sti, Cap. CLI. p. 252. 253. Libri Originum Islandiæ, s. Landnamæ auctor, historicus*

sane gravis & verax, Rafni cujusdam meminit, cujus familia materna fuit gigantea, (bann var rifa atar at móðerni). Vid. Landn. ed. Hafn. P. II. Cap. XIX. p. 119.

7) Vid. Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. XXXIII. p. 150. Droplaugæ ingenium & indolem annum giganteis contubernium sic efferavit, ut hominum deinceps societati & conjugio minus idonea patri sit visa. Vid. Fliotsdala S. Cap. V. & VI. Mst.

8) Inauspicata cum foeminis giganteis conjugia plerumque fuerunt; ex. gr. Haraldī Pulchricomī cum Snafrida, vid. Heimskr. ed. Hafn. T. I. p. 102. Haraldī Herferi cum Grimhilda, vid. Vit. Grimi Hirsutigenæ, Cap. I. & II. Hinc Ketillī Hangi cum Hrafnhilda, muliere gigantea, conjugium improbavit & irritum fecit pater Halbiörnus Semigigas, filiumque Ketillum ad matrimonium humanius invitum adegit. Vid. Vit. Ketillī Hangi, Cap. III. & IV. Illatabila giganteis conjugium abominanti Groæ sequentes versus tribuit Saxo Gramm. Hist. Dan. Libr. I. in Vita Grami, qui opiniones temporum de ejusmodi matrimoniis scite satis exprimunt:

Quæ sensus exfors scortum velit esse gigantum?

Aut quæ monstriferum possit amare torum?

Quæ conjux fore dæmonum

Possit, monstrigeni conscia seminis?

Suum giganti quæ fero

Consociare velit cubile?

Quis spina digitos fover?

Quis sincera luto misceat oscula?

Quis membra jungat hispida

Lavibus impariter locatis?

Cum

*Cum natura reclamat,
Haud plenum Veneris carpitur otium:
Nec congruit monstris amor
Foemineo celebratus usu.*

§. XXII.

Amoris mutui sibi conciliandi rationes vel honestæ fuerunt & licitæ, ut *munera* & *blanditiæ* (1), vel inhonestæ & illicitæ, quorum spectant *philtræ* (2), *magici runarum characteres* (3), nec non *alia incantationum genera* (4). Ad modos acqvirendi uxores suo quoque modo *certamina singularia*, vulgo *Holmgaungur*, referri merentur, antiquiori & heroico ævo, quod nihil non armis arrogabat, præsertim usitata (5).

- 1) In Eddæ Sæmundianæ Odâ, *Háva-mál* dicta, bene præcipit Odinus, amandi ipse artium haud sane rudis:
Fagust skal mæla	i. e. Blande loquatur
oc fe bióða	Et dona proferat,
fá er vill fljóðs ást fá.	A foemina cupiens amari,
líki leyfa	Formamque laudet
ens líósa mans:	Candida puella:
fá fær er fríar.	Potitur qui procatur.

Et inferius.

Ef þú vilt þer góða konu	i. e. Tu quando vis bonam foeminam
kvedia at gaman-rúnom	Sollicitare ad mutuos amores,
oc fá faugnod af.	Tibi que gaudio futuros,

Faugro scaldu heita *Egregia promissa facio,*
 oc låta fast vera: *Factisque fidelis maneto:*
 leidiz mangi gott ef getr. *Fastiditur nemo beneficus.*

- 2) Potiones amoris sive PHILTRA, ut Romanis olim Græcisque & aliis, ita priscis Borealibus satis in usu fuerunt. Verum horum non secus ac illorum quicumque cordatiores fuerunt, istam venena colchica tractandi artem non nefariam solum & dedecoram sed damni quoque & periculi plenam existimarunt; utpote quæ, pro optato effectu, mentis delirium, morbos & mortem sæpius inferrent, si a malevolis vel minus peritis medicatus ille potus exhiberetur. Nota satis exempla virorum, quibus ista pharmaca vel mentem alienarunt, vel vitam etiam ademerunt. Lucretium poetam Eusebius, Lucillum Plutarchus, imperatorem Caligulam Josephus, Svetonius & Juvenalis hoc modo ad furias primum, moxque ad mortem adactos testantur. Nec temere Ovidius:

Non data profuerint pallentia philtrea puellis,

Philtrea nocent animis, vimque furoris habent.

Eum etiam effectum haud raro habuerunt philtrea Borealia, ut, qui ea sibi porrecta bibissent, mentis & corporis valitudinem sint experti. De Haraldo Pulchricomo Sturlafonius perhibet: *Regem eporo, quod Snafrida tradideras, poculo, illico membris velut ignis aestu correptis, impotenti & insano in puellam amore flagrasse: bisque furis venereis deinceps adeo agitatam, ut omnem regni regiaeque dignitatis curam abjecerit; vixque tandem tertio a morte Snafridae anno ex hoc fascinatae mentis lethargo convaluisse.* Vid. Heimsk. ed. Hafn. Tom. I. p. 102. Ingibiörga philtro pota non modo mentis & memoriae usum perdidit, sed

corpore etiam intumescens livebat. Vid. *Hrolfi Ped. Vit. Cap. XV. & XVII.* Effectum amoris Sigurdi Fabnericidæ, quem philtro dato accenderat Brynhilda, eum prædicit Griperus, in *Edda Sam. Od. Gripis. Spá:*

Hún firrir þic	i. e. <i>Illam dimovet tibi</i>
flesto gamni	<i>Plerumque gaudium</i>
faugr álti	<i>Pulchra conspectu</i>
fóstra Heimis.	<i>Alumna Heimeri.</i>
Svefn þú ne sefr	<i>Somno non sopiris,</i>
ne um facar dæmir.	<i>Nec negotia disputas,</i>
gára þú manna	<i>Non curas homines,</i>
nemia þú mey ser.	<i>Nisi virginem obtuearis.</i>

Cæterum philtro Borealium pro vario, qui petebatur, effectu, varia fuerunt. Si enim *portionem* quamvis *medicatam*, *cujus virtus amori inserviat*, philtro nomine dignaberis, triplex philtrosum genus reperies; nempe 1) *somniferum*, 2) *obliviosum*, & 3) *eroticum*. *Primum* quidem non conciliandi sed fruendi amoris causa dabatur. Baudvildam stupraturus Vaulundus, poculo somnifico eam consopivit. Vid. *Edd. Sam. Od. Vaulundar-qu.*

Bar hann hana bióri	i. e. <i>Urgebat illam potu,</i>
þvát hann betr vissi.	<i>Uspote qui doctior,</i>
þva at hon í fessi	<i>Ita ut in sede</i>
Um sofnadi.	<i>Condormisceret.</i>

Secundum pharmaci amatorii genus oblivionem induxit, & exhiberi solebat illi, qui anteriore hominis viventis vel mortui præoccupatus esset amore, qui, ne novæ & excitandæ mentis cupidini officeret, prius erat restringendus. Eandem scilicet viam ingressus est Virgilianus ille artis magister Cupido, qui, cum

*Didoni occultum inspirare ignem & fallere veneno pararet, prius paulatim abolere Sicbaum incipit, quam vivo in Ænæam prævertere amore animum reginæ teneret. Æneid. Libr. I. - Oblivionis hoc poculum, óminis-veigr, in Edda Sæmundi aliquoties vocatur. Tale Ingibiörgæ Mandillus, (vid. *Vit. Hrolfi Ped. Cap. XV.*), tale Sigurdo Fabneric. Grimhilda, (vid. *Vitam Sigurði Fabneric. Cap. XX—XXX.*), tale eadem Grimhilda filix Gudrunæ, (vid. *Edd. Sæm. Gudrunar-qv. Prolog.*), exhibuere; eo quidem consilio & effectu, ut Ingibiörga mariti Stefneri (Stephani) sibi dilectissimi, Sigurdus Brynhildæ, quam tantopere deperibat, cuique fidem conjugii juratus dederat, & Gudruna mariti Sigurdi, jam occisi quidem, sed sibi adeo desiderati, ut novos recusaret thalamos, obliviscerentur. Medicatæ autem huic Grimhildæ potioni obliviosam inuisse virtutem, quæ & amorem mariti mortui, & injuriarum, ejus & filii communis cæde sibi factarum, quibus exasperata Gudruna ab oblatis novis nuptiis abhorrebat, recordationem deleret, ipsius Gudrunæ verba testantur. Vid. *Gudrunar-qv.**

Færdi mer Grimhildr i. e.	<i>Ferebas mihi Grimhilda</i>
full at drecka	<i>Poculum bibendum,</i>
ívalt oc fárliçt	<i>Algidum & acerbum,</i>
ne ec facar mundæ.	<i>Ne offensas recordarev.</i>
þat var um aukit	<i>Illud erat auctum</i>
urðar magni	<i>Parcæ (fatali) potentia,</i>
ívalkauldóm sæ	<i>Præfrigido liquore</i>
oc sónar dreyrá.	<i>Et placatorio sanguine.</i>

Ad hanc quoque classem referri illa potio debet, quam Gandula Hedino exhibuit, perque eam Hedino Hildæ amorem inspiravit rabiosum, fatalem, & in amatæ

pareti-

parentes inhumanum. Vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. XVII. p. 54.* Tertium veneni amatorii genus hominem amore vacuum ad amandum incendebat, ideoque, *philtrum proprie*, dici meretur. Ejusmodi philtro Götvara Hantundæ animum & amorem Frothoni conciliavit, teste Saxone Gramm. Vid. *Hist. Dan. Libr. V. in Vit Frothonis III.* In eundem etiam Frothonem Alvildæ amorem philtro Craca deflexit, teste Saxone: *Cracam quoque traditum est, exhibitæ potionis temperamento Frothonis amori virgineam adgisse cupiditatem.* Vid. *Hist. Dan. Libr. V. p. 80.* Tale philtrum Haraldi Pulchric. mentem ad infanum Snæfridæ amorem furiavit. Vid. *Heimskr. loc. supr. cit.* Simili quoque amoris veneficio Brynhilda Sigurdum Fabnericidam sibi devinxit. Amoris enim conciliatricem potionem hic Brynhildam Sigurdo propinasse, ex effectu satis liquet; nec non ex claris ipsius Brynhildæ verbis. Vid. *Edd. Sam. Od. Sigr-drifo-mál:*

Biór, færi ec þer	i. e. Potum tibi porrigo,
bryn-þings apaldr	Bellicose heros,
magni blaudinn	Virtute temperatum
oc megin-tiri.	Et inclyto valore.
fullr er ham lióða	Plenus is est carminibus,
oc lícn-stafa	Ac opirulantibus literis,
gódra galdra	Magia salutari &
oc gaman-rúna.	Runis amatoriiis.

Idem etiam docet solennis illa formula, qua poculum Sigurdo porrigens Brynhilda deos deasque, quasi enascentis amoris auspices, invocat. Vid. *Edd. Sam. Od. cit.*

Heill dagr i. e. *Salve Dies!*
 heilir dags synir *Salvete Diei filii!*
 heil nótt oc nipt. *Salve Nox cum nata!*
 óreidom augom *Lumine placido*
 lítid ockr þinnig *Nos heic. adspicite!*

oc gefid sitiondum sigr. *Et sedentibus vota secundate!*

Reliqua porro numina, & hæc inter *Opem Tellurem*, implorat. Subit illa *Didonis*, primam in convivio pateram libantis & propinantis, formula solennis, occultiqve ea amoris diserta fatis index deorum invocatio:

*Juppiter, hospitibus nam te dare jura loquuntur,
 Hunc latum Tyriisque diem Trojaque profectis
 Esse velis, nostrosque hujus meminisse minores!
 Adsit lætitiæ Baccus dator & bona Juno!*

Juno scilicet, non modo Carthaginis tutelare, sed conjugii quoque ineundi auspex numen. Vid. *Æneid. Libr. I. Noctem* autem dum salutat *Brynhilda*, eodem spectare videtur, quo *Horatius* ad *Lyden*, noctem *Cypriidi jungens. Carum. Libr. III. Od. XVIII.*

*Summo carmine, quæ Cnidon
 Fulgentesque tenet Cycladas, & Paphon
 Junctis visis oloribus:*

Dicetur merita Nox quoque nania.

Cæterum amatorium istud *Brynhildæ* poculum, *minnis-veigr*, potus memorialis, in *Edda* vocatur, quippe quo exhibens sui memoriam bibenti commendabat. Non negaverim quidem, vocem, *minnis-aul*, qualis in *Edd. Sæm. Od Hyndlo-libd, Str. XLI. ed. Hafn. p. 342. 343.* occurrit, medicatam potionem, memoriæ qualiscunqve, etiam ubi nullum amoris negotium agitur, datricem significare. Verum poculo, quod *Sigurdo* Bryn-

Brynhilda propinavit, vim eroticam infuisse, superius allata docent. Medicatus iste potus, quo mariti memoriam & amorem Ingibiörgæ Mandillus restituit, *minnis-aul* dicitur in *Vit. Hrolfi Ped. Cap. XVII.* Nec tamen dissimulandum, quosdam Eddæ Sæmundianæ codices chartaceos, eosque notæ melioris, poculum hoc Brynhildæ, non *minnis-veigr*, sed *myunis-veigr*, i. e. *potum amatorium*, appellare; voce nimirum a *munr* vel *munud* derivata, quorum illud in *Edda Sæmundi* sæpius, hoc in *Niala*, *Cap. VI. & VII.* occurrens, *amorem & voluptatem ex amore perceptam* significat. Ea, quæ philtrotum compositionem ingredi solebant, nosse qui cupit, exteros quod attinet, *Horatii Canidiam* consulat. Recentiore, ut videtur, mixturam (ex *S. Majoli Libr. & Cap. cit.*) animi causa dabo. *Fluores menstrui, sperma, cerebrum fœcis vel asinini pulli, uterus hyanæ, virga lupi, remora, ossa rubetæ, scinci, hippomanes triplex, suum apriq.* Horum cum nonnulla in terris Borealium vix haberi potuerint, eos etiam philtre sua simplicius, & aliquanto honestius miscuisse crediderim. En autem temperaturam potionis obliviosæ Gudrunæ datæ, ex *Edd. Sæm. Od. Gudrunar. qv.*

Voro í þeim bióri	i. e. In illam potionem
þaul maurg saman.	Nociva multa convenerunt:
Urt allz vidar	Germen omnigenæ arboris,
oc akarnin.	Et acernum (v. querneum),
umdaugg arins	Foco circumplua (fuligo),
idrar blótnar	Extæ victimarum,
fvíns lifr sodin	Suis bepar elixum,
þviat hon facar deyfði.	Quippe quod adia sopiret.

Porro amatoria hæc venena certis characteribus apud boveales consecrari sivevere, qui, formulis incantatoriis rite adhibitis, potioni medicatæ magicam addere virtutem credebantur. Hinc Brynhilda scyphum, quem Sigurdo porrexit, opitulantibus & amatoriis literis, nec non carminibus plenum dicit; de quo supra. De lethæo autem, quod modo memoravimus, poculo sequentia habet *Gudrunar-quida*:

Voro í hoñni	i. e. <i>Inerant poculo corneo</i>
hverskyns stafir	<i>Omnis generis litera,</i>
ristnir oc rodnir	<i>Incisa & rubro tincta,</i>
ráda ec ne máttác.	<i>Quas interpretari nequivam.</i>
lyng-fiscr lángr	<i>Erica piscis longus</i>
landz hadingia	<i>Terra luporum,</i>
ax ósforit	<i>Arista non secta,</i>
innleid dyra.	<i>Introitus animalium (forium).</i>

In versu antepenultimo pro *hadingia*, lego *beidingia*, facili literarum permutatione. *Heidingi* autem est appellatio lupi eddica; *luporum terra* est desertum s. *eremus*, nota serpentum sedes. Tres vero characteres magicos appellatione ænigmatico-synonymica, à characterum vel figuræ vel nomine desumpta, utens, hic Gudruna indigitat. Horum primum *serpentem eremitanum*, secundum *aristam non sectam*, tertium *os hians animalium*, aut *fores paupulas* vocat. De quibus quid ego quidem; salvo cujusvis iudicio, sentiam, infra commodior exponendi locus dabitur. Quemadmodum autem exteræ olim gentes contra philtæ & alia mala medicamenta, variis se *amuleis* munire solebant, inter quæ *cyclamini radix*, *succinum* & *jaspis* Plinio & aliis laudantur, ita sua Borealibus antiquis adversus amatorias & alias venenatas potiones *phylacteria* fuerunt.

Harum

Harum artium satis consulta Brynhilda discentem amasium sic instituit. Vid. *Edd. Sam. Sigrdrífic-mál*:
 Aulrúnir scaltu kunna i.e. *Characteres poterios noscito,*
 ef þú vill annars qvan *Cauturus, ne alterius uxor*
 vælit þic í trygd ef þú truir. *Te credulum perfidâ decipias.*
 á horni skal þær ristá *In scypho cornea illi incidendi,*
 oc á handar baki *Atque in manu adversa,*
 oc merkia nagli naud. *Ungveqve litera N signanda.*
 full skal signa *Poculum verbis sacrandum,*
 oc vid fári síá *Et pernicies providenda,*
 oc verpa lauki í laug. *Ac cepa injicienda potui.*

Tria scilicet fuerunt, quibus Circeâ ista sacra fere constabant; nempe *characteres magici, formula incantatoria, & vires naturæ occultiores.* Posteriora duo memorat versus ille Virgilii: *Miscuerunt verbas & non innoxia verba.* Omnia vero avertendis amoris veneficiis adhibenda hic præcipit Brynhilda. Cæterum *averruncis characteribus* a veneno hostili sibi cavet Egillus Skallagrími filius. Cultri enim punctu sanguinem sibi e vola elicuit, runicosqve characteres crateri corneo insculpsit, iisdemqve proprium illevit sanguinem. Vid. *Eigla, Cap. XXVII.* Hæc de philtreis.

- 3) De *characterum magicorum* in philtre seu veneficiis amatoriis tam præparandis quam refutandis usu supra jam diximus. Verum citra potum etiam in animum & amorem foeminarum virtute magica dominari existimabantur hi characteres. Fuerunt autem illi vel *hostiles* vel *amatorii.* *Hostiles* s. *malefici* foeminas, redamare nolentes, ad furias & mentis impotentiam redegerunt, atque adeo amorem sperum ulciscabantur. Tales Gerdæ, nisi in Freyeri amorem consentiret, minatur Skirnerus. v. *Edd. Sam. Od. För Skirn, Str. XXXVI.*

Þurs rist ec þer i. e. *Gigantem tibi sculpo,*
 oc þriá stafi *Et tres characteres,*
 ergi oc ædi oc óþola. *Feram rabiem & inquietem.*

Tria illa, quæ versu ultimo continentur, sunt nomina characterum, ab eorum virtute & effectu magico haud dubie conficta. Conf. *Edd. Sæm. ed. Hafn. p. 85.*

Þurs autem appellative *gigantem*, proprie *literam alphabeti vnuici*, quæ vulgo etiam nunc usitata þ figura & potestate respondebat, denotat. Illius autem magica virtus erat, ut foeminas in amore refractarias puniret & compesceret. Eadem quoque est ratio, cur in carmine mnemoneutico, quod literarum runicarum nomina & potestates recenset, de litera þurs hæc verba habeantur: *þurs veldr kvenna kvillo. i. e. þurs agras facit mulieres.* Vid. *Ol. Wormii Literat. Run. Cap. XIX. p. 95.* De quo minus cogitavit interpres verborum, dum ea sic exponit: *þurs est spectrum foeminis iufestum*; verum non larvas, sed virtutem characteris magicam, quæ pestis erat foeminarum, auctor carminis innuit. Vid. *Libr. cit. p. 98. 99.* *Amatorii Characteres* foeminas ad amandum directe stimulabant, cujusmodi characteres *mau-rúvir*, s. *runæ muliebres* vocari siveverunt. Vid. *Eigla, Cap. LII* Illos etiam *Brynhilda gðda galdra*, *magiam beneficam s. amicam*, item *gamau-rúnir*, i. e. *runas eroticas*, in carmine supra allato appellare videtur. Characteres hi erotici bacillo ligneo plerumque incidi solebant, & vel in lecto hominis fascinandi, vel sub limine domus, quam intraturus; vel alibi, qua transituras esset, poni solebat. Tale bacillum, runis eroticis inscriptum, memorat magnus ille Antiquitatum patriarum stator *O. Wormius*, cujus hæc in *Literat. Run. Cap. XXVI.*

p. 132. *Quin & in archivis meis ejus generis lignum, teneo, quod amatorias literas continere videtur. De ejusmodi bacillo, runis quibuscunqve perarato (vulgo rana-keblé), intelligenda sunt hæc Ven. Fortunati, Libr. 8. Epigr. 18. Barbara fraxineis pingatur Runa tabellis. Ut vero documento historico rem adstruam, luculentum ejusdem exemplum suppeditat Vita Egilli Skallagr. f. Ille enim ad tributa regia exigenda in Gothiam forte profectus, incidit in foeminam langvore corporis & infomnia laborantem. Miri hujus & immedicabilis mali causam investigans Egillus in lecto affectæ bacillum offendit, characteribus magicis inscriptum. Compertumqve deinceps est, auctorem mali fuisse virum quendam, qui nuptias puellæ ambiens repulsam tulerat; ideoqve, quo amorem cupitæ in se pertraheret, eroticos hos characteres in foeminam sculpsit; sed qui ungues non satis adinorfos saperent. Per artis enim imperitiam in characterum incisura adeo peccaverat, ut non sui amorem, sed mentis & corporis ægritudinem mulieri infuderit. Vid. Eigla, Cap. L. & LII. Quemadmodum autem philtis excitatus amor certis antidotis restringi poterat, ita characterum magicorum amoris conciliatrix efficacia sua quoque ratione traditur sublata, eaqve duplici: nempe, vel characteres eroticos abradendo & exsculpendo, quo omnis eorum virtus intermoriebatur, vel novos & contrarii effectus characteres incidendo. Priorem rationem Skirneri ad Gerdam verba docent, cui cum maleficos characteres comminatus esset, addit sequentia: vid. *Kidd, Sam. Oq. För-Skirnis, Str. supra cit.**

Sva ec þat afrift i. e. *Ita id. exsculpo,*
 sem ec þat áreift . *Quemadmodum insculpsi,*
 ef geraz þarfai þefs. *Si opus visum fuerit.*

Utræque autem ratione usus est Egillus: characteres enim vitiosos abrasit, & una cum bacillo, cui inscripti fuerant, combussit, eorumque loco alii bacillo alios characteres incisos cervicali, cui indormiebat puella, inclusit, eoque modo fascinata prius foeminae mentis & corporis sanitatem paulatim restituit. Vid. *Eigla, l. cit.* Enimvero, quod eroticæ characteres etiam extra septentrionem usitati fuerint, testem idoneum habemus *D. Hieronymum*, cujus hæc: *Amator magicis artibus instructus ab Æsculapii sacerdotibus rediit; & subter limen domus puellæ tormenta quædam verborum, & portentosas figuras, sculptas in aris cyprii lamina, defodit. Et illico amore insanire virgo, & amictu capitis abjecto rotare crinem; stridere dentibus, inclamare nomen adolescentis: magnitudo quippe amoris eam in furorem verterat.* Vid. *S. Majoli Libr. & loc. supr. cit.* De magicis autem hisce characteribus mentionem faciens, non possum quin cordato *Arngrimi Jone* iudicio & sententiæ subscribam. Ita vero ille, apud *Wormium*, in *Literat. Run. Cap. V. p. 34. 35.* Existimo verisimile esse, magos literatura aliqua usos, & quidem vulgari majori ex parte, sed virgulis & punctis, suo Marte excogitatis, corrupta. Certe notissimis alphabeti runici literis, *Naud (N)* & *þurs (þ)*, virtutem magicam Edda Sæmundi tribuit, locis supra allatis. Nec difficile foret characteres poculo *Gudrunæ* dato insculptos, quos *serpentem, aristam non sectam,* & *fores vel biatum* nuncupat, ad figuras Runarum alphabeticas revocare. Nimirum figura *Sól* & *Knefól,*

(S)

(S), serpenti non dissimilis. Aristæ forma a caractere runico Fe (F), non multum abludit, præsertim si ejus pars superior ab altero latere virgulis quibusdam instruat. *Arista non sceta* nominari videtur, sive, quod figura characteris erecta stare deberet iustar aristæ non demessæ, sive quod ea lineolis infra verticem transversis aut decussatis, quod in Runis alias solenne, non esset interscindenda, quippe quod potestatem & virtutem characteris variaret. Utrum vero Aristæ hæc cum alio caractere magico, qui sequiori ævo *Arous-vaundr*, i. e. *virga Aronis*, dicta, quicquam habeat commune, aliis indagandum relinquo. Tertii characteris nuncupatio orthographica quadam ambiguitate, in voce *dyra* latenti, impeditur. Si enim *y* crassius efferas, *inuleid dyra* est *introitus* s. *hiatus animalium*. Qua occasione subeunt nomina literarum magicarum, nostra etiam ætate non ignotarum, *Gapandi* & *Giufaxi*. Horum utriusque nomen hiatum s. hiantem denotat; figura vero, quam alicubi vidisse mihi videor, a litera alphabeti runici *Madr* (M), quæ furcam quodammodo repræsentat, si recte memini non admodum differt. Sin *y* tenue placuerit, *inuleid dyra* est *introitus forium*, sive *fores aperta*. Nimirum postes duo cum superliminari conjuncti ferale Græcorum Π, famosum illud patibuli notaculum, efficiunt. Eadem vero hæc figura in tabulis Runarum alphabeticis Wormii invariata visitur, & literam (P) valere dicitur. Vid. *Literat. Run. Cap. VI* p. 49. & *Cap. IX* p. 60. Nomen igitur, quod huic characteri indidit Gudruna, figuram utiqve patulam, & quidem malignam, indigitare videtur, quæ sive *patibulo* sive *furca* similior fuerit, nec mea refert, nec, ut opinor,

lectoris, cujus acriori iudicio in has conjecturas, nullo negotio multiplicandas, plenum ego arbitrium non indignanter concedo. Haud piget huc transcribere reliqua Arngrimii de magicis Borealium characteribus verba. *Runicas sua origine literas, nihil habere magicum, cuius facile persuaderi poterit. Pro confesso enim sumimus, nullam omnino characteribus ullis naturaliter inesse potentiam, sed tantum propter societatem a magis cum diabolo initam. A qua alieni & immunes non habentur vulgo characteres excogitati, sive runici, sive alii, sed depravatissimi & deformatissimi. Qui idcirco amplius non sunt runici, sed magici & diabolici, & nullis nisi ejusdem artis consciis uoti. Sic ad palliandum veneficium carminibus vel rymbis alii usi sunt, & quidem lingua vulgari & vernacula, quibus vim omnem adscribere uorunt, etiam ad benefaciendam, juvandum, medicandum; tam animi quam corporis morbis, atque ad ipsos cacodamones pellendos & fugandos. Vid. O. Wormii Lit. Run. Cap. V. p. 35. Eroticorum characterum vestigia me apud Græcos Romanosque, qui tamen satis amplum artis incantatoriae apparatus habuerunt, invenisse non memini. Videtur ergo *Magia hæc symbolica Borealibus fuisse peculiaris, quippe ab Odino in Septentrionem inuenta, indeque cum emigrantibus incolis in reliquam Europam sensim dispersa. Vid. Heimskr. Ynglinga-S Cap. VII. ed. Hafn. T. I. p. 11. 12. Cui etiam suffragantur Wulfsg. Lazji verba: Literas, quibus usi sunt Marcomanni, quos nos Normannos vocamus, infra scriptas addidi, cum quibus carmina sua incantationesque ac divinationes significare præcurant, qui adhuc pagano ritui involvuntur. Qvas quidem literas ipse inspiciens Wormius,**

cum

cum vulgari Runarum borealium alphabeto fere easdem esse observavit. Vid. *Lit. Run. Cap. cit. p. 34.* Antiquissimæ tamen originis & Odino longe vetustiores eas fuisse, & ipse fatetur Odinus, in *Edd. Sæm. Od. Runa-Cap. Str. V. VI.* & Ægyptiorum characteres magici perdocent, apud *Worm. Libr. & loc. cit.*

- 4) Carmina s. incantationes magicas ciendis amoribus olim apud exteros inservivisse, dubitare non potest, quicunque vel *Virgilio Daphnim* & *Horatii Canidiam legerit.* Cæterum, prouti philtrea & characteres, ita voces etiam thessalæ, seu formulæ istæ incantatoriæ amorem vel excitabant vel sopiebant. Sic Varuna veneficæ scientioris carmine suis incantamentis solutum ambulare, Horatiana Canidia intellexit. Idem quoque de Massyla Didonis sacerdote canit *Virgilius, Æneid. Libr. IV.*

Hac se carminibus promittit solvere mentes

Quas velit, ast aliis duras immittere curas.

Ut autem ad Boreales revertar, illis etiam Ætæa carmina s. incantationes amoris foeminei elicendi instrumenta fuisse, vel ipse docet Odinus, qui in *Eddæ Sæm. Od. Runa-Cap.* inter octodecim, quas calleat, artes, hanc mulierum mentis fascinandæ scientiæ jactabundus numerat. Hinc Brynhilda poculum, quod Sigurdo propinabat, *plenum carminibus & beneficis incantamentis esse* dicit. Quin & ipsa deorum deorumque invocatio, qua & Brynhilda, (de quo supra), & *Skirnerus*, in *Edd. Sæm. Od. Skirnis-f. Str. XXXIV,* usi sunt, ad magicas istas formulas referenda est; non secus ac illa philtrem parantis Canidiæ, vid. *Hor. Epod. Od. V.*

O rebus meis
 Non infideles arbitra,
 Nox, & Diana, quæ silentium regis,
 Arcana dum sunt sacra;
 Nunc nunc adeste!

Unicum ex Edd. Sam. Od Háva-mál, incantamenti
 amatorii documentum subjiciam:

Fiölcunnigri kono	i. e. Foemina venefica
scaltu firra þic í fadmi sofa	In brachiis care dormias,
svat hon þic líódom lyki.	Quo te carminibus vinciat.
hou sva görir	Illa enim faciet,
at þú gáir eigi	Ut fastidias hominum
þings ne þíodaus máls.	Conventus & colloquia.
mat þú villat	Cibum tu recusabis
ne maunzkis gaman	Et quævis solatia;
ferr þú sorga-fullr at sofa.	Ibis dormitum anxius.

Foeminae cujusdam, nomine Olufæ, magicis vel characteribus vel incantamentis ad vesaniam redactæ, meminit Landnáma, P. II. Cap. XIX p. 119. Typicam sive effigiarum erotopoiain, Romanis aliisque satis solennem, apud Boreales nondum reperi. Curiosa magis ista, quam utilia, quis dixerit: nec inficior. Cum nostro tamen instituto quodammodo cohærent, locisque quibusdam auctorum sub obscuris, & moribus majorum uoscendis, quantulamcunqve affundunt lucem. Nec ea nunc uoxia crediderim. Nostræ enim ætati ab incredulitate prophana, cui luminosa veritas, quæ furvas istas superstitionum inanias dudum edomuit, vix satis sapit, quam ab anili majorum credulitate, plus equidem est periculi.

- 5) Veteres Boreales armis & monomachia sibi conjugia
 quærere solitos, si exemplis irem adstructum, guttam
 mari

 mari demere merito dicerer. Hujus enim rei documentis omnes fere historiae refertae. Ecquis enim nescit, ut omnigenas fere lites & dissidia, ita corrivalium æmulationes, duellis olim in Septentrione dirimi tollique siveisse. Bello Helgius & Sinfjötlius, vid. *Edd. Sæm. Od. Helga-gv. Hundings-b.* item *Sinfjorlo-lok.* certamine singulari Skiöldus Daniæ rex Avildam (forte Alvildam), teste Saxone, *Hist. Dan. Libr. I.* Sturlaugus Afam, vid. *Vit. Sturl. Laboriosi, Cap. IV.* Thorgilfus Gudrunam, vid. *Flóamanna S. Cap. XV. & XVI.* aliique innumeri, uxores meruere. Conf. *J. C. Cleffel. Antiquit. Germ. Sept. Cap. I. §. VII.*

§. XXIII.

Matrimonium jam initum jus geminum dabat marito, nempe, I) *in uxorem*, & II) *in liberos*. Jus mariti patris in liberos, quod *potestatem patriam* constituebat, quod attinet, ejus prima, & quæ ex matrimonio proxime fluebat, pars fuit famosum illud jus vitæ & necis, quod in liberos recens natos Boreales ethnici habebant & exercebant; nimirum *jus proprios infantes exponendi & suscipiendi* (1). Reliqua potestatis patriæ capita, cum ad educationem liberorum propius pertineant, etiam si ad effectus matrimonii remotiores

referri debeant, hic intermittimus. Mariti autem in uxores dominium apud Romanos maximum (2), nec apud Boreales exiguum fuit. Præter enim rei domesticæ penuariæ dispensationem, *quam potestatem clavium* Romani (3), *råd innan-stocks* Boreales vocabant (4), pauca in uxoris arbitrio sita fuisse constat, si sua potestate maritus austerius uti vellet. Certe injussu mariti nec enutrire liberos (5), nec filias elocare licebat uxori, nec earum sententia in eligendis generis quicquam valoris habebat, nisi quantum indulgentia mariti concesserit (6). Et in omnibus, quæ foris (*utan-stocks*), agenda, negotiis, arbitrium uxoris aut exiguum, aut nullum (7). Ne domo quidem ad parentes aut necessitudines invisendas sine venia mariti longius proficisci uxor poterat (8). Quemadmodum autem fuere viri, qui nimia severitate suo dominio abusi sunt, ita nec uxores defuerunt, quæ jus suum extendere, virosque sibi obnoxios reddere nosset (9). Ejusmodi *mariti uxorii, at hafa quan-riki* v. *ofquani* dicebantur (10).

I) *Expositio infantum*, ut omnibus fere gentibus olim solennis, ita Græcis plerisque, si Thebanos excipias, apud quos lege vetitum infantes exponere. A Græcis ad Romanos mos iste tranſiit. Apud hos infantes recens nati *humi ponebantur*, deinde conſultus pater eos vel *exponi*, vel *tolli* jubebat; cui rei *Levanam* deam præfecerunt. Auctorum testimoniis in re tam nota non est opus. Interim, ſi placet, conferri poterit *S. Pitisci Lex. Antiquit. Rom.* ad voc. *Expositio*. Triplicis autem iſtius ritus, in puerperiis Borealium olim obſervati, manifeſta veſtigia apud auctores reperiuntur. Et quidem I) de *humi poſitione infantum recens natorum*, priuſquam vel exponerentur, vel tollerentur & luſtrarentur, inſignis eſt *Londinamæ* locus; ubi Aſgrimo cuidam natus *infans in pavimento*, (o: humi) deſolutus *jacebat*, quem pater exponi juſſit; vid. *P. V. Cap. VI*. Idem quoque ex *Gunlogi Ormszungæ Hiſt. Cap. III*. colligi poteſt, ubi infantem recens natam, quam exponi pater juſſerat, humo levatam ſibi que ſuſcipiendam tradere volentes foeminas Jodiſa mater prohibuit. Ita Freyſteinus juſſu Thorkilli Oddnyam adiit, infantemque (humi ſcilicet jacentem) ſuſtulit & domo egreſſus eſt. Vid. *Hiſt. Ol. Trygv. P. II. Cap. XIII. ed. Scalb. p. 23*. II) *Expoſitio infantum* apud Boreales crebra ſatis fuit, ſemper tamen magis licita quam honeſta videbatur. De hac conſuli poteſt eruditiffimus Perilluſtr. *Job. Erixi*, Viri de patria ejuſque antiquitatibus optime meriti, de *expoſitione infantum apud veteres Septentrionales Tractatus*, ad calcem *Vitæ Gunlogi Vermilingviſ, Hafniæ 1775. recuſus p. 194. & ſeqv.* Coeterum exponendi arbitrium penes illum erat, qui imperio in familiam gaudebat. Cum vero

pater infantis ordinariæ esset *caput familiae*, non mirum, si hic solus exponendi jure gauderet. Si vero *infans* esset aut *sine patre*, aut illo orbatus, exponendi potestas ad eum redibat, in cujus tutela fuit mater. Hinc Oddnyæ sororis infantem sine patre exponendum curavit Thorkillus; vid. *Hist. Ol. Trygv. l. c. III*) Sin enutrirî placeret, *tolli infans*, humoque levatus ad patrem ferri solebat; quem ritum, *at bera barn at faudor sinom*, veteres dixerunt. Traditum sibi infantem ulnis excipiebat pater, (*sobolem tollendam suscipere* Romanis vocabatur), & ex vultus inspectione futuræ indolis & fortunæ auguria captans, nomen suscepto indidit, aquaque lustrali spargendum curavit. Solennem hunc susceptionis paternæ ritum exemplis jam adstructum ibimus. De Thorsteino Ingimundi Grandævi patre sic habet *Vazdala, Cap. VI. Filium Thorsteino uxor peperit, qui recens natus patri rite suscipiendus ferebatur, (var horinn at faudor sinom). Hunc intuens Thorsteinus, puer, inquit, ille avum maternum Ingimundum nomine referet; futurumque ex nomine fortunatum auguror. Et de Ingimundo Grandævo, loc. cit. Cap. XII. Hoc circiter tempore infantem enixa est Vigdisa, masculum illum & perpulcrum. Infantem (nempe suscipiens) obruitus Ingimundus, istius, inquit, pueri cordatam indolem compositi oculorum, ictus prænuntiant. Namine haud longe quasito Thorsteinus vocabitur, comite precor nominis fortuna! Et paulo post: Secundum porro filium procreavit, quem, ubi patri etiã rite suscipiendus & nomine impertiendus ferebatur, intuens Ingimundus dixit: nihil non grande puer illè minatur, acribus præditus oculis. Paucos, si vita suppetierit, habiturus pares, animique parum flexibilis*

xibilis erit; amicis tamen & necessariis fidus, virque, nisi nihil ceruo, fortissimus existet. Enimvero avunculi mei Joculli, ex rogatu patris, nunc me meminisse res jubet: Jocullus igitur nominabitur. Matres etiam infantes suscepisse videntur, præsertim absente vel enutrirî permittente patre. Hinc Asgrimi infans, dum exponendus humi jaceret, utriusque parentis susceptionem versibus octostichis flagitabat & obtinuit. Vid. Landn. loc. supr. cit.

Látit mic til módor i. e. *Ferte me ad matrem,*
mer er kallt á gólfi. *Humi jacens algeo.*

hvar man sveinninn sæmri *Ubi puer erit decentius,*
eun at síns fódurs örnum. *Quam patris in brachiis?*

De Jodisa habet *Vita Gunl. Ormst. l. supr. cit.* Konor vildo bera barnit at henni, eun hon quod þess litla þörf. 3: *Mulieres infantem illi (matri) suscipiendam ferre volebant, quod illa parum attinere dixit; ne scilicet marito palam immorigera videretur, si, quam exponere ille serio præceperat, ipsa susciperet. Tantum porro susceptioni paternæ ponderis inerat, ut hoc ipso ritu infans non modo vita donaretur, sed & a patre pro sua prole agnosceretur. Liberi a patre non suscepti, born úborin, dicebantur. Hinc Unius Gædari filius cognomen, Uborni, 3: non susceptus, sortitus est; utpote qui absque auctoritate patris, tum forte peregrinantis, esset enutritus. Vid. Landn. P. IV. Cap. IV. In Vita Kormaci etiam occurrit foemina, Steinvör hin úborna; cujus cognominis alia origo ne conjectari quidem potest. Hinc Mirgiolæ fidem deprædicat Landnamu, P. II. Cap. XVI. Mirgiol vardveitti barn drottningar úborit, medan hon var í laúgo. 3: dum regina balneo uteretur, infantem ejus*

*non susceptum Mirgiola custodivit; clanculum nempe, nec sine periculo nutriendum intelligo, alias enim illa custodia vix tantæ fidei opus. Liberos a se non susceptos, atque adeo suo injussu nutritos, inficiari patres poterant; susceptos non item. Infantes enim a patre suscepti, lustrali statim aqua spargebantur, indito simul nomine. Lustrati autem, sive ritu gentiliū baptizati, absque nefariæ cædis crimine exponi aut interfici non poterant. Hujus rei evidens documentum exhibet *Hórdi & Holmensium Historia, Cap. VII. Þat var þá mórð kallat, at hera út börn upp frá því þau voru vatni ausin* : Infantes jam lustratos exponere nefaria cædes habebatur. Ad hanc porro susceptionem infantum respicere mihi videtur auctor octostichi a regis Knuti Magni, Londinum oppugnantis, militibus cantati:*

Margr fer ullur í illan
oddsenno dag þenna
fiar þar fæddir várom
fornan ferk um bornir.

Quod ego sic redigo & intelligo: *margr oddsenno ullur fer þenna illan dag i fornan ferk, fiar þar fæddir várom um bornir*. : Savo hoc die prælantium multi veterem loriam induent, procul a loco, ubi nos mater peperit, pater suscepit. Vid. *Knytlinga S. Cap. XIV.* Hinc vocula, *borinn*, quoties de liberis ad patrem refertur, proprie non genitum aut procreatum, sed *susceptum* significat, etiamsi eodem plerumque recidat, cum proprios infantes tollere patrum esset; ex. gr. in *Edda Sam. Od. Hyndlu-libd, Str. XI. Þú ert Ottar borinn Innsteini &c* : Tu, Ottare, ab Insteino susceptus (progenitus) es. Quemadmodum ipsum latinorum
suscep-

susceptus, ob eundem liberos tollendi ritum *genitum* usu denotat. Cæterum præter susceptionem paternam habuerunt olim Boreales ethnici *susceptionem* quendam *vicariam*, quando quis alienis liberis, patre vel mortuo aut absente, vel vivo etiam & præsentem, susceptoris officium præstaret. Vicaria hac susceptione aut I) *infantes* tollebantur, aut II) *pueri*. Illa *susceptio* vel -1) *nude* baptismalis s. *lustrica* fuit, vel simul 2) *honoraria*, vel 3) *nutritiva*, vel denique 4) *adoptiva*; hæc semper nutritiva & tutelarum fuisse videtur. *Susceptio vicaria infantum nude baptismalis* locum habuit, quoties infantem alienum, vel absente patre, vel iubente aut permittente, aqua lustrica spargendum & nomine impertiendum, absque tamen ulla nutriendi aut adoptandi conditione quis suscipiebat. Lege tamen honestatis amore & benevolentia, quos susceperunt, prosequi omnes tenebantur; quæ consuetudo sacris christianis in Septentrione est antiquior. Helgius Droplögæ filius ultimo & sibi fa ali conflictu, cum adversarium Helgium Asbiörni filium occisurus procederet, ad Össurum quendam adstantem sic fatur: Þar stendur þú Össur, oc man ec ecki vit þer síð, þvú þú ióft mic varni 3: Te illic stantem, Össure, non cavebo, eo quod me infantem aqua lustraveris. Quæ tamen opinio Helgium fefellit, utpote quem prætergredientem & incautum Össurus hasta transfixerit. Vid. *Fliótzdæla*, Cap. XXX. Istis igitur ethnicorum susceptoribus s. *patrihus lustricis* christianorum *patrini* successerunt. Tale officium Magno, Regis Olafi Sancti filio, Sighvatus poëta, (vid. *Heimskr.* T. II, Cap. CXXXI. p. 200.), nec non Thoræ, Thorbergi Arnini filia, Steinus Skaptii f. (vid. *Libr. & T. cis.* Cap.

Cap. CXLII. p. 235.), præstiterunt. *Honoraria* infantum *susceptio* dici potest, ubi in eligendo susceptore nobilitas & potentia, nec non spes favoris & patrocinii, citra tamen ullum nutriendi aut adoptandi promissum, præsertim spectabatur. Huc referenda sunt verba Snorrii, in *Heimskr. T. I. Hist. Har. Pulchric. Cap. XL. p. 118.* Sá var þá síðr um göfgra manna börn, at vanda menn miðc-til at ausa vanni oc gefa nafn. 3: Circa hominum nobiliorum atque præstantiorum liberos erat tunc temporis consuetudo, ut studiose eos quærent, quibus infantem aqua lustrandi, ipsique nomen imponendi committerent negotium. Hoc de ethnica tempestate dictum. Idem quoque primis christianæ religionis temporibus moris fuisse, innotant verba Steini, Thoram Thorbergi filiam suscipientis. *Libr. cit. T. II. p. 236.* Steinn svarar þá, at bann mundi eigi fleyrom meybörnom undir Skí n balda. 3: respondit Steinus, non futurum, ut pluribus infantibus foeminae susceptoris munus præstaret. Nempe ignobiles infantes sua susceptione indignos juvenis jactantior credidit. Sic Haraldus Pulchric. filium Sigurdus Comes, Sigurdi vicissim filium idem Hakonus, jam Norvegiæ rex, susceperunt; de quibus infra pluribus. In susceptione infantum vicaria, prouti quis *filium lustricum*, non modo baptizandum susceperet, sed, sive ipsius ministerio, sive jussu solum & auctoritate lustratio perageretur, suum alumnum, pupillum, aut hæredem simul agnosceret diceretque, *susceptio infantis* vel *nutritia* fuit aut tutelaris, vel etiam *adoptiva*. Sic Gormus Daniæ Rex, ideo quod liberis careret, *Improlis* (*binn barnlausí*) cognominatus, Arnfinni Comitis filium expositum & a suis inventum sibi
ferrⁱ

ferri iussit, inspectumque lavacro lustrico tingendum curavit, Knuti nomine donavit, suum filium dixit, enutrivit porro & modis omnibus ornavit, mortique tandem vicinus suum in regno danico successorem adoptavit. Vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. I. Cap. LXX. p. 70 & 71.* Plerumque tamen in susceptione lustrica, sive honoraria hæc esset, sive nutritia vel etiam adoptiva, suscepto pater lustricus suum ipsius nomen indere consuevit; quæ *donatio nominis proprii, at gefa nafn sitt*, vocabatur. Hoc Haraldus Auriberbis (Gullskæggr), Sogniæ Norvegicæ Rex, infanti, suo ex filia nepoti, præstitit; de quo *Landn. P. V. Cap. IX. Haunum gaf Haraldr Gullskæggr nafn sitt oc ríki. 3: Huic Haraldus Auriberbis nomen suum & regnum dedit.* Idem Haraldo Grafeldo recens nato avus paternus fecit Pulchricomus; teste *Heimskr. T. I. Hist. Har. Pulchric. Cap. XLV. ed. Hafn. p. 122. Eiríkr oc Gunnbilldr átto son, er Haralldr Konungr ís vatni, oc gaf nafn sitt; segir son, at sá skyldi konungr vera eptir Eirik fauðr sinn. 3: Filium genere Ericus & Gunbilda, quem Haraldus Rex aqua lustravit, suoque impertivit nomine, & post Ericum patrem regem futurum edixit.* Nempe inter coeteros filios Erico Blodöxio summum Norvegicæ imperium pater Pulchricomus ante dederat; vid. *l. cit. Cap. XLIV. p. 121.* Huic autem Erici filium Haraldum, deinceps Grafeldum cognominatum, etsi duos fratres germanos natu majores haberet; vid. *Cap. XLVI. p. 124.* Patri tamen Blodöxio & sibi in monarchia Norvegica, quam armis ipse paraverat, jure susceptionis adoptivæ eum succedere iussit. Infantum porro susceptionis nutritiæ exemplum in Haraldí Pulchricomi filio natu

maximo

maximo Guttormus Dux, ipsius Pulchricomi avunculus maternus edidit; vid. *Libr. Tom. & Hist. cir. Cap. XIX. p. 79.* *Guttormy bertogi hafdi vatni aust binn ellza son Harallds konungs, oc gaf nafn sitt, oc festradi. 3: Regis Haralds filium natu maximum aqua lustrica sparsit & proprio nomine donavit Dux Guttormus, illumque p[er]ro educavit.* Hæc Guttormi susceptio nutritia quidem fuit, nevtiqvam tamen adoptiva; etsi enim susceptus nutritio mortuo in Vikiæ & Uplandiæ præfectura successerit, jussu patris Pulchricomi, non jure susceptionis factum id perhibetur, v. l. *cit. Cap. XXIX. p. 106.* Ejusmodi enim præfecturæ provinciales regni Norvegici fevda fuerunt, quorum potestas nevtiqvam hæreditaria fuit, sed ab imperantis arbitrio dependebat. Et, si vel consensu imperantis impetrato ista successio provinciarum hæreditaria reddi potuisset, non tamen credibile est Ducem, qui prolem ipse masculam reliquit, (conf. *Eigla, Cap. XX.*), proprios filios alienorum susceptione adoptiva exhæredes fuisse facturum. Simile susceptionis vicariæ ministerium alii Pulchricomi filio præstitit Sigurdus Comes Hladensis, ipsique non proprium; quod alias solenne, sed patris sui Hakoni nomen dedit; de quo *Heimskr. Libr. & Hist. cir. Cap. XL. p. 118.* *Sigurdr iarl ís sveininn vatni, oc kalladi Hakon eptir faudr sinom Hakoni Hlada-jarli. 3: Infantem aqua lustravit Sigurdus Comes, nomenque ei dedit Hakoni patris sui, Comitiss Hladensis.* Hæc susceptio non adoptiva, & ne nutritia quidem effectus fuit; Hakonus enim ille jussu patris primum apud matrem, moxque apud Adalsteinum Angliæ Regem educatus fuit, (vid. *Libr. cir. Cap. XL. & XLIII.*).

In patriam tamen redux Hakonus, patrem suum lustricum Sigurdum in adeundo retinendoque Norvegiæ regno adiutorem & amicum constantissimum expertus est. Vid. *Heimskr. T. I. Hist. Hak. Boni, Cap. I. p. 125. & Cap. VI. p. 131.* Coeterum lustricæ hujus susceptionis honorariæ officium Comiti Sigurdo reposuit Hakonus Rex. Vid. *Libr. & Hist. cit. Cap. XII. p. 135. & 136.* *Hina fyrsto ibla nott bl Bergliót kona iarlis svein-baru; epir um daginn íb Hakon kongr svein þann vatni, oc gaf nafn sitt.* 3: prima nocte jolensi partum marem enixa est Comitis Sigurdi conjux Bergliota. Sequenti die infantem aqua lustravit, juoque nomine impertivit Rex Hakonus. Hæc de susceptione infantum s. lustrica, tam paterna quam vicaria hætenus dicta. Verum fuit & alia susceptionis vicariæ species, qua quis alienum puerum, sive in gratiam patris vivi nobilioris, sive patre pueri absente vel mortuo, educandum, tutandum & ornandum recipiebat. Quemadmodum autem in susceptione lustrica infantes patris aut ejus vicarii brachiis s. ulnis excipi solebant, ita in susceptione puerorum solennis fuit ritus, ut susceptus susceptoris genibus imponeretur; unde hic suscipiendi actus, at *knesetia barn,* 3: genuponere puerum, & hoc modo susceptus, *knesetningr, genuposius* dici consuevit. Erat autem *genupositio* a vicaria susceptione infantum diversissima; hujus enim proximus semper finis fuit lustratio & impositi nominis baptismalis, quorum neutri in genupositione puerorum, utpote jam ante baptizatorum, locus fuit. Ille pueros genuponendi ritus antiquissimus quod fuerit, vel ex *Genes. Cap. L. v. 23.* colligi potest; ubi *Machiri filii supra genua Josephi nati*

traduntur. Hoc tamen ad susceptionem infantum lustricam, quam avos nepotibus in septentrione sæpius præstitisse exemplis supra adductis monstravimus, potius referendum existimo, quam ad genupositionem puerorum, quem ritum prisca Borealibus peculiarem tamdiu credimus, quamdiu ejus vestigia apud exteros reperire non contigerit. Jam exempla quædam genupositionis dabimus. In *Heimskr. T. I. Hist. Har. Pulchric. Cap. XXI. p. 97. hæc habentur: Guttormr bertogi basði vatni ausit hinn elzta son Harallds konungs, oc gaf n afn sitt; hann knesetti þann svein oc fõstradi, oc basde med ser i Vik austr. 2: Maximum natu Regis Haraldii filium Dux Guttormus aqua lustraverat, suo ipsius nomine illi indito; hunc porro puerum genuposuit, & educandum secum in Vikiam abduxit. Aliud porro exemplum eadem Haraldii Pulchricomi Historia suppeditat. Nimirum legatione missa Haraldum Pulchricomum cavillatus fuerat Adalsteinus Angliæ rex. Illi igitur vicem redditurus Pulchricomus Haukum Habrokuum in Angliam ablegavit, qui regem Londini forte convivantem offendit adiitque. Itaque aulam cum XXX comitibus ingressus Haukus Regem consalutat; vicissimque a Rege salvere jussus & propius accedens, puerum Hakonum derepente genibus Regis imponit. Puerum intuitus Rex Haukum, qui sic ageret, interrogat. Respondet Haukus: *Haraldus Rex jubet se hunc sibi ex ancilla pellice natum educare. Excan-*descens ad hæc Rex gladium juxta positum arripit stringitque, quasi puerum occisurus. Tum Haukus: *knesezt þesr þu sveininn nu, oc mattu myrda hann ef þu vill; enn eigi munto med þvi eyda ollom sonom Harallds konungs. 2: puerum, inquit, hunc genuposuisisti; eum*
igitur*

igitur nefaria, si placuerit, occidere poteris: eo autem facto omnes Haraldī Regis filios, (nempe cædis futuros ultores), non interimēs. Hoc dicto aula egressus navem repetiit, illicoqve solvens in Norvegiā vela fecit. Vid. *Hist. cit. Cap. XLII. p. 120.* Puerum autem Rex Anglus educavit; non quod se Rege Norvegico hoc facto inferiorem aut ei subiectum fateretur, sed quod puerum a suis relictum sibiqve traditum deserere aut violare suo fastigio indignum censeret. Hinc factum, ut Hakonus adultior *Adalsteini-Alumnus* sit cognominatus. Tertium genupositionis exemplum Historia Hakoni Boni exhibet. Hic enim ubi regne Norvegiæ potitus esset, Ericus Blodöxius, legitimus Pulchricomi filius & successor, in Angliam profugit; ubi Northumbriæ præfectura fevdali ab Adalsteino Rege donatus est. Mortuo autem Adalsteino, ejusqve fratre Jatmundo (Edmundo) in Angliæ solium evecto, expulsus Northumbria Ericus in Anglia prælio cecidit; quo facto ejus vidua Gunhilda cum liberis in Orcades primum, deinde in Daniā se recepit, ubi a Rege Haraldo Gormi filio cum suis benigne fuit excepta. Hic de Rege Dano Snorrius: *Haralldr konungr Gormsſon tók til fósturs Haralldr Eiriksſon, oc knesetti hann; fæddiz hann þar upp i byrd Dana konungs. 3: Rex Haraldus Gormi filius Haraldum Erici filium nutriendum suscepit & genuposuit: ille igitur in Danorum Regis aula educatus est.* Vid. *Heimskr. T. I. Hist. Hak. Boni, Cap. X. p. 134.* Triplex igitur genupositio fuit: nempe, si puer a subdito patris honoris ergo susciperetur, *genupositio humilis*, qualis Guttormi Ducis; si ab eo, qui patri pueri non subiectus sed æqualis esset, *genupositio officiosa*, qualis

Adalsteini Regis; si denique patre orbatūs puer susciperetur, *genupositio pupillaris* erat, qualis Haraldī Gormi filii. Allata porro exempla docent, pueros vel a patre lustrico, vel ab aliis genuponi siveisse. Pulchricomi filium idem Guttormus Dux, & indito nomine lustravit, & genuposuit. Hakonum Bonum Comes Sigurdus lustravit, genuposuit Rex Adalsteinus. Haraldum Grafeldum avus paternus Pulchricomus lustravit, Haraldus autem Gormi f. Rex Daniæ genuposuit. Qværi ultra potest, utrum genupositio Borealium adoptionis quædam sit species, & quænam porro *genuponentis officia* fuerint. Si adoptionem hæreditas nominis sacrorum & pecuniæ sequi debet, si is solus adoptare queat, qui neque jam procreare liberos possit, & cum potuerit, sit expertus, ut vult *Cicero, in Orat. pro Domo, Cap. XIII.* ab ista Romanorum adoptione toto coelo differre genupositionem Borealium cuius facile liquebit, utpote cui nihil horum adfuisse exempla adducta condoceant. Certe in *hæreditatem bonorum* adeundam, quæ *adoptionum & arrogationum* omnium princeps erat *finis*, genupositis nihil juris fuit, nisi aut per testamentum subsequens, aut conditionis instar accessoriæ genupositioni interdum forte adjectum illud fuerit, cuius tamen exemplum mihi non succurrit. Sin vero adoptionem vocare placuerit actum, quo quis filii loco habendum recipit, qui filius natura non est; sive, quo quis se ad officia, quæ nisi propriis liberis præstare nemo tenetur, alieno puero præstanda obligat, genupositionem Borealium adoptionem quandam restrictam s. limitatam dici posse non negamus. *Genuponentis* autem officia tria præcipue fuerunt; nempe, ut 1) susceptum *enutrire*, quorsum educa-

educatio & tutela referenda sunt; II) ut illi ad ætatem virilem provecto de munere vel conditione vitæ, quæ se pro nascendi sorte condigne sustentare possit, prospiceret, quod, *at koma einom til þroska*, (vid. *Heimskr. T. II. Hist. VII. Cap. XXII. p. 22. conf. Reikdala, Mst. de Thorsteino*, qui apud Gudmundum Potentem adolevit), dici solebat; & III) ut morte violenta peremti *necem ulcisceretur*. De primo nullum omnino dubium esse potest, cum genupositio semper nutritia fuerit. Secundum autem officium & Hakono Adalsteinus, & Haraldo Grafeldo Haraldus Gormi filius præstitere, dum regnum patrium occupaturos alumnos uterque nutritius omni ope juverit. Inter privatæ fortis homines nutritius alumno *bonestum conjugium* procurare, illumque *pecunia maritali (antipberna) instruere* debebat. Conf. *Niala, Cap. XCIV. & XCIX.* Inter officia porro paterna olim pertinuit *vindicta sanguinis*. Filiorum enim eadem ulcisci patris fuisse, plurima docent exempla patrum; nimirum Haraldi Pulchricomi, vid. *Heimskr. T. I. Hist. III. Cap. XXXI. & XXXII.* Qveldulfi, vid. *Eigla, Cap. XX.* nec non Niali, qui filiis supereffe, & eorum necem non vindicare, vel seni turpe putabat. Vid. *Niala, Cap. CXXX.* & aliorum. Quo minus autem, cum alumni tutela, & reliquis officiis patris, si successionem ab intestato exceperis, fere omnibus, *vindicta sanguinis in nutritium translata* fuerit, nec natura rei nec locus Nialæ dubitare permittit, qui simul coetera nutritatus officia percenset. Ibi autem ad Ketillum Höskuldo nutritatum offerentem sic mater: *Þú skalt veita þessom sveini allt þat er þú mátt, þá hann er rofkin, og þefna hann, ef hann er með vap-*

nom veginn, oc leggja fe til kvanar-mundar banom; oc skalle þu þo sveria þess. Hann játtade þessu öllu. 3: In hunc tu puerum, ubi adoleverit, quæcunqve potueris, beneficia conferto; ejus armis peremti necem ulciscitor; uxorem ducturo pecuniam maritalem sufficito; & hæc quidem juratus promittito. Facturum vero se pollicitus est Kerillus. Quamvis autem nulla hic genupositionis fiat mentio, de nutricatu tamen pueri, cujus genupositio ritus & cærimonia externa fuit, hic agitur. Nec mirum porro est, si, quæ infantes a patre suscepti & lustrati, eadem quoque genupositi sanctitate gavisi fuerint, &, prouti illos exponere aut perimere nefas erat, hos etiam occidere aut insidiis fallere flagitiosum fuerit. Hinc Haukus, loco supra allato, *occisionem genupositi, mord, 3: eadem nefariam* appellat. Hinc ab insidiis genuposito struendis abhorruit Daniæ Rex Haraldus Gormi filius, & Hakono Hladarum Comiti ad hoc facinus se inducere volenti respondit: *Haralldr Eiriks son er fósturson minn oc knesetningur. 3: Haraldus Erici filius est alumnus meus genupositus.* Et paulo infra: *þetta mun callat illt verk at svikia fósturson sinn. 3: Alumnus suum dolis circumvenire scelestum facinus habebitur.* Vid. *Heimskr. T I. Hist V. Cap. X. p. 198. Conf. Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. I. Cap. LVII. p 53. 54.* Verum enimvero, quod genupositio nullam alumno in hæreditatem nutricii jus dederit, tam allata superius de genupositione auctorum testimonia paulo pensius inspecta, quam alia alumnorum exempla ostendunt. Sic Olafus Pavo suum ex fratre nepotem Bollium, vid. *Laxdala, Cap. XXVII.* Ketillus Höskuldum, eundemque deinceps Nialus, nec non Thorhallum Asgrimi

Asgrimi filium, vid. *Niala*, Cap. XXVII. XCIV. XCV. & alii alios nutriendos & educandos, non item adoptandos susceperunt. Unde patet Borealium *nutricatum* (*barnföstr*) duplicis fuisse generis; nempe, vel *genupositivum* absque spe hæreditatis, vel *adoptivum*. Nutricatus adoptivi exempla quædam supra, §. XIX. Nor. 6. attulimus. Hæc de *susceptione* liberorum, tam *infantum lustrica*, vel *paterna* vel *vicaria*, & hæc *nude baptismali*, *honoraria*, *nutritia*, *adoptiva*, quam *puerorum genupositione humili*, *officiosa* & *pupillari*, hactenus aliquanto forte fufius disseruisse non poenitet, cum haud sciam, utrum hoc argumentum apud alios explicite satis traditum & excussum reperiat. Accedit, quod susceptio paterna, cujus alia quælibet liberorum susceptio vicaria erat & imitatrix, hic, ubi de matrimonii effectibus agitur, loco haudquaquam alieno pertractata censeretur. Ethnicam enim illam prolem exponendi vel tollendi s. suscipiendi potestatem, inter præcipua patrisfamilias, & speciatim mariti patris jura numerandam nemo facile negaverit.

2) De Romanorum in uxores potestate disertata sunt auctorum loca. Uxores in mariti *manu mancipioque esse* dicit Gellius; vid. *Noct. Att. XIIII. 6.* Mulieres porro, quæ ob sexus imbecillitatem antiquitus in perpetua fuerunt tutela, per coëmptionem nuptialem e patris, aut qui patris loco eis fuerat, tutela in viri potestatem ita recidebant, ut maritis essent loco filiarum, auctore Boëthio, qui ideo asserit *eam*, statu priore per nuptias mutato, *capite esse deminutas*. Conf. *S. Pitisci Lexic. Antiquit. Rom. ad voc. Uxor.* Unde in *manum conventionem minimam esse capitis deminutionem* asserit Ulpianus, *Tit. X. 13.* Conf. *Heinecc. Antiqu. Rom. I.*

10. 6. Horum spectant verba Ambrosii, *Exhort. ad Virgin.* Quoniam, quæ nupsit, ad servitutem pecunia sua venditur, meliore conditione mancipia quam conjugia comparantur: in illis meritum servitutis emitur, in istis pretium ad servitutem additur. Hinc illa Medæ, apud Euripidem, II. 230.

Omnium, quæ vivunt & sentiunt,
 Nos mulieres miserrimæ sumus,
 Quas primum oportet magna pecunia
 Maritum emere, & dominum corporis
 Accipere.

Cum his contendi possunt illa Virgilii, *Æneid. Libr. IV.* Liceat pbrigio servire marito. Nec non hæc: *Connubia nostra Reppulit & dominum Æneam in regna recepit.* Ubi maritum uxoris dominum poëta vocat.

- 3) Ritus ille Romanorum nuptialis, quo novæ nuptæ *claves tradi* solebant, non tam partus facilitatem signabat, ut vult Festus, conf. *Alex. ab Alex. Genial. Dier. Libr. II. Cap. V.* sed innuebat potius, uxoribus simul rerum omnium domesticarum, quæ clavibus concludi solent, curam ac custodiam, totam denique domus ac rei familiaris administrationem dispensationemque permitti; interpretante S. Pitisco, *Lex. Antiqu. Rom. ad vocem, Clavis.* Quemadmodum autem inter contrahendi matrimonii initia *claves tradi*, ita, facto divortio, *cas uxori adimi solitas* docet Cicero, *Philipp. II. 28.* *Mimam suas res sibi habere jussit ex XII tabulis; claves ademit, exegit.* Hinc Ambrosius, *Epist. 65.* *Mulier offensa claves remisit, domum revertit.*

- 4) Inter ornatum sponsæ, die nuptiali gestandum, *claves* quoque fuisse, quasi potestatis oeconomicæ a nova nupta intra limen mariti capeßendæ symbolum, docet *Edda Samunai, de nuptiis simulatis Thori*:

Bundo þeir þór þá i. e. Thorum igitur redimiebant	
brúþar líni	<i>Byssò nuptiali,</i>
oc eno miçla	<i>Atque magno illo</i>
meni brifinga.	<i>Monili flammeo;</i>
Leto und hanom	<i>Succingebant illum</i>
hrynja luçla	<i>Clavibus zinnulis,</i>
oc kvenivaþir	<i>Vesteque muliebri</i>
um kne falla.	<i>Genibus circumflua.</i>
Enn á briðfti	<i>Pectori autem præponebant</i>
breida steina	<i>Planas gemmas,</i>
og hagliga	<i>Et apice concinno</i>
um haufód typto.	<i>Caput amiciebant.</i>

Vid. *Od. Prymis-Quida, Str. XIX. ed. Hafn. p. 190.* Unde nullo negotio colligitur, ritum hunc nuptialem priscis etiam Borealibus in usu fuisse. Nec secus in diuortiiis *claves reddi solitas*, qui monstret, locum ex *Sturlunga dabo*; ubi *Halfdano marito Steinvara, ni fratri suo Thordo opem ferat, diuortium minari videtur.* *Litidt mau verða ockart samþicki, ef þu veitir ei þordi broður minom; mun þá svo fara, er midr er sköpudo, at ec mau taka vapnin, oc viza ef nockrir menn vilja mer fylgia; enn ec mau fá þer af heudi þár-hyklana.* ∴ *Parum utique, (ait Steinvara), concordēs erimus, si fratri meo Thordo auxilio non fueris. Illudque contra naturæ & decoris ordinem accidet, ut sumis ipsa armis, ecquos ad incrementa partium pertrahere queam, experiar; claves autem penurias tibi traditas resignem.* Vid. *Sturl. P. VII. Cap. II.*

Istam oeconomiae dispensationem, quae uxoribus sive committi, veteres *råd inuan-stöcks*, id est potestatem intra limen, (vid. *Niála*, Cap. VI. & *Fliótsdala*, Cap. VII.), nec non *blú-råd*, (vid. *Niála*, Cap. XXXIV.), & *blús-umsýslan*, (vid. *Laxdæla*, Cap. X), dixerunt. Idem de Germanorum veterum uxoribus Tacitus perhibet; nempe, *domus & penatium curam foeminis delegatam; item, domus officia uxores & liberos exsequi.* Vid. *Libr. de Mor. Germ.* In quae Taciti verba non male commentatur Cleffellius: *Consistebant haec domus officia potissimum in eo, ut agros colerent, pecuariam exercerent, rextura operam darent, atque familiae suae prospicerent, in conficiendis sartorum loco vestibus; praeterea autem, ut medicinam tractarent, vulneraque & morbos tum maritorum suorum, tum universae familiae curarent.* Vid. *Cleff. Antiquit. Germ. Sept. Cap. I. §. XX.* Quae quidem pleraque omnia de veterum Borealium uxoribus vere possunt dici.

- 6) Maritorum dominio aequo obnoxiae fuerunt Borealium uxores, ut vel proprios infantes injussu patris nutrire ipsis minime licuerit. Cum enim liberos exponendi consuetudo ante sacra christiana, quae istam tandem inhumanitatem edomuere, satis crebra fuerit, invitis tamen matribus illud plerumque factum fuisse credibile est, cum amore naturali in id, quod ipsae pepererit, nulla non animans propendeat. Verum praevaluit imperium mariti, penes quem solum & tollendae & exponendae sobolis arbitrium erat. Unde frustra deprecantes matres, ad infantes, si, cum nascerentur, domo forte abfuerint, exponendos, severitate & minis adegisse mariti leguntur. Ad comitia patriae profecturus Thorsteinus Egilli filius, uxori Jofridae, quae, dum

dum abforet, paritura videbatur, præcepit, ut, si prolem foemellam eniteretur, exponendam curaret. Factum autem illiberale, & viro lautitia rerum & amicitias circumfluente indignum, dissuadenti uxori respondit Thorsteinus: *Veiztu skaplyndi mitt, at eigi man blydisamt verda, ef af er brugdit. 3: Nota tibi indoles mea; cujus si mandata migrentur, haud bene aut impune cessurum.* Nec imperium mariti negligere palam sustinuit Jofrida, etsi vitæ infantis clam consuleret. Vid. *Vit. Gunk. Vermil. Cap. III. ed. Hafn. p. 36. 39.* Thorgerdam quoque uxorem jamjam parituram domo profecturus Asbiörnus, quicquid enixa fuerit, exponere jussit; adjectisque minis adeo terruit, ut mariti mandato morem invita gesserit. Vid. *Vit. Fimbog. Rob. Cap. II. Mst.* Cumque deinceps illa, quæ infantem mater exposuisset, a fratre Thorgeiro Liöfavatnensi indignante rogaretur, trux mariti imperium causabatur; *Hon segir, at hon þyrði eigi annat fyrí reidi oc grimleic bónda síns, oc var þetta banns ráð; enn ec unna sva mikit sveininom, at ec vilda giarna hafa uppfædt. 3: Respondit illa se, iræ mariti savituræ præmetuentem, secus facere non ausam, remque ejus imperio gestam; sibi vero infantem & tum quidem adeo dilectum, ut libenter nutritura fuisset.* Vid. *Libr. cit. Cap. VI.*

- 6) Filias elocandi arbitrium penes solum patrem, vel qui nupturæ pro patre esset, ejusque consensum in nuptiis filiæ unice necessarium fuisse, supra §. VIII. not. 1. &c. docuimus. Hiuc virginem sibi in matrimonium pactam poscenti Alviso, fidemque ratam nemini irritam faciendam urgenti, regessit Vingthorus, vid. *Edd. Sam. Od. Alvis-mál, Str. IV.*

Ec man bregda	i. e. Ego vero faciam irritum,
Þvíat ec brúdar áak	Cum mihi virginis sit
flest um ráð sem fadir.	Plurima potestas, ut patri.
Varat ec heima	Domini non eram,
Þá er þer heitit var.	Cum tibi pacta esset.
At sá einn er gíaufir	Qui solus deorum sum lo-
med Godum,	candi arbitrer.

Generos eligere, patris solius fuisse, docent verba Ketilli; *Vit. Viglundi Pulchri, Cap. V.* Ec atladi at Þórir jarl mundi stálfur eiga at ráða dóttur sinni, oc mundi þat kaup lögfullt er hann, gíördi. ∴ Credidi vero Thorerum Comitem filiam elocandi jure solum gaudere, eumque, quem ille fecisset, coëntiquis contractum lege valiturum. Idem innuunt Osvisi ad filiam Gudrunam, oblatam nubendi occasionem recusantem, verba. Vid. *Laxdala, Cap. XLVI.* Medan ec er uppi, skal ec bafa farstá fyrir ydr börnom minom; um þá luti, er ec kann betr at síá enu þer. ∴ Quamdiu superstes ero, vestras liberorum res moderari meum est; eas saltem, quarum majar mihi quam vobis est prudentia. Quemadmodum igitur nulla filiabus maritorum, ita nec ulla generorum uxoribus, optio jure competeat. Unde factum, ut patres, absentibus & inconsultis uxoribus, filias persape desponderint; quemadmodum Biörnus Jorunam, vid. *Laxdala, Cap. X.* Egillus Thorgerdam, vid. *l. c. Cap. XXIII.* Osvisus Gudrunam, vid. *l. c. Cap. XXXIV.* Höskuldus Halgerdam, vid. *Njala, Cap. IX.* & alii alias. Haud tamen defuerunt mariti, patres & tutores minus austeri, qui in eligendis generis & uxores consuluerunt, & filiabus, neptibus aut sororibus nubendi arbitrium permiserunt. Horum supra, §. VIII. not. 9, aliquot exem-

exempla attulimus, quibus plura subjungere non difficile. Thuridam Olafi Pavonis filiam cum nuptiis ambiret Geirmundus, abnuit primum pater; intercedente autem deinceps matre virginis Thorgerda, consensit Olafus, his ad uxorem verbis: *ei skal þetta góru i móti þer beldr en annat, þó ec væri fúfari at gipta bana ódrum manne. 3: In hoc quidem, ut in aliis, tuæ voluntati mos geretur, utut alium filiaë maritum dare voluiffem. Vid. Laxdala, Cap. XXIX. De secundo Thraini matrimonio habet Niala, Cap. XXXIV. Gunnar spurde þer mædyr boert þer vildo játa þessom kaupom. þer kváduz eigi bregda mundo. 3: Gunnarus matrem & filiam, (suam nempe uxorem & privignam), rogavit, utrum nuptialem coëmunionem ratam esse vellent. Illæ se non facturas irritam responderunt. De matrimonio filiaë Thuridæ non modo uxorem & filiam, sed focerum quoque, utpote virginis avum maternum & nutricium, consuluit Gunnarus Hlifæ filius; vid. Vit. Hensna-Thoreri, Cap. X. Mst. Nubendi arbitrium filiaë Jorunæ permisit pater Biörnus; vid. Laxd. Cap. X. Item filiaë Thordisæ Snorrius Pontifex, lib. cit. Cap. LXXIIX. Sorori Sigridæ Thordus Hræda, vid. Vit. Thordi Hræda, Cap. VI. Nepti Hildigunnæ patruus Flofus, vid. Niála, Cap. XCLIX.*

- 7) Oeconomica & penuaria dispensatio, nec non familiae moderamen domesticum uxoris erant; res autem extraneæ & ab his diversæ mariti. Hinc ad uxorem Halgerdam, in convivio apud amicum Nialum insolentius agentem, maritus Gunnarus: *þat er makligast at þú sennir vid heimamenn þína, en eigi i annara manna bysilom. 3: Te domi cum familia altercari par est, non autem in alienis aëibus. Vid. Cap. XXXV. Horum*

sum etiam spectant Niali ad Gunnarum de ejus uxore verba: *þurfa munu at láta bana eigi öllo fram koma. 3: Ejus libidini non omnia permittere tua utique referet. Vid Niála, Cap. XXXVI. nec non Gunnari ad uxorem: ráða muutu tiltekium þinóm, en ec skal ráða hverfu málin lúkaz. 3: Tu, quid inceptes, videris, coeptorum exitum ipse moderabor.*

- 8) Patrem in visura Unna Rutum maritum, priusquam abiret, propositi fecit certiozem, vid. Niála, Cap. VI. De Signya habet *Historia Hörði & Holmensium, Cap. VII. Eptir þing um sumarid bad Signy Grimkel, ad bann leifði henni norður til frænda sinna; bann quadt mundu þat leifa henni, enn þó skylði bun ei lengur brott vera enn hal ann mánuð. 3: Post comitia astiva boream versus ad cognatos eundi Grimkelum veniam precata est Signya. Ille se permissurum dixit, ita tamen ut ultra dimidium mensem domo non abesset. Idem quoque de Thorlöga Helgii uxore memorat Flórisdæla, Cap. X. Hun beiddiz at fara á kynnis-leit upp ad Bessástöðum at sinna födur sinn. Hun var þar uppi viku, oc þá þótti Helga mál bun færi heim aptur, oc feudir eptir henni þræla tvo oc uxa. 3: Illa veniam Bessástadum eundi patremque visenai maritum precata est. Hic cum septiduuum esset commorata, Helgius, cui diu satis domo abfuisse jam videbatur, duos ad eam arcessendam servos cum bove rbedario ahlegavit. De Ingvelda narrat Svarfdæla Mst. Þat var eitt sinn at Ingvellar settist i kne Klaufa, oc bad bann at losa ser at fara ofann at Brecko, oc quadt ecke seyldi lengi i burto vera, oc er nú allblid. 3: Aliquando genibus Klaufi mariti infidens, ad prædium Breccam eundi veniam inter blanditias Ingvelda precabatur, baud diu se ahfuturam pollicita.*

- 9) Uxorum in maritos imperiosarum exemp'a in historiis passim intercurrent. Bergliota in conventum populi viros cum marito suo Einaro Thambaskelfero, siquid, fecus ac ipsa vellet, decerneret, conficturos adduxit. Vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. CV. p. 321.* Impotens quoque uxoris dominium Gudrunæ Osvifi filix omnes mariti experti sunt. Vid. *Laxdela, Cap. XXXIV. LV. & LXXVI.* De se suaque conjugē passus est Thorhallius quidam: *Sva man þat fara sem vant er, at bon man verda ein at ráda. 3: Evenies autem, quod solenne, ut illa sola dominetur. Vit. Thordí Hráða, Cap. V.*
- 10) Voces *kvan-riki* (*imperium uxorium*), & *ofqvæni* (*nimietas uxoria*), hoc sensu occurrunt in *Njála, Cap. CXXXV. & Heimskr. ed. Hafn. P. II. Hist. Ol. Sancti, Cap. CXLII. p. 237.*

§. XXIV.

Quin *jus vitæ & necis in uxores flagitiosas*, veluti mariti aut liberorum vitæ insidiantes & adulteras habuerint Boreales, dubitari non potest (1). Adulteria quidem apud plebrasque olim gentes morte plectebantur, & in Septentrione olim, ut apud Romanos *vir uxoris erat judex domesticus*(2). Rara tamen uxoris a marito occisæ exempla inveniri credo, tum quod cæde mulierum vel infantum, ut imbel-

belliūm, manus polluere viro forti indignūm existimaretur (3), tum quod isthoc supplicio opus marito non esset, utpote qui uxorem pro lubitu non modo repudiare, & alii vel vilissimo supponere (4), sed & aliis modis decentioribus punire poterat. Quæri ulterius potest, *utrum polyandria successiva uxori- bus unquam apud Boreales fuerit prohibita*, ita ut primo marito mortuo non supervivere, nedum alteri denuo nubere ipsis licuerit. Pro affirmante sententia adstruenda afferri solet Taciti de Germanis testimonium, ex quo *matrimonium secundum foeminis illicitum fuisse* colligitur (5). Citantur porro heroinarum quædam exempla, quæ maritis vel amantibus ne essent superstites, morte voluntaria sese peremerunt (6). Urgetur porro tam Olafi Trygvini Historia, cujus auctor causam, cur ab Erico Victorioso Sveciæ Rege uxor Sigrida Imperiosa diverterit, fuisse *legem perhibet, quæ uxores cum maritis defunctis simul sepeliri jubebat* (7), quam Eddæ denique auctoritas, quæ docere videtur, credidisse

Borea-

Boreales, foeminas, quæ morte violenta sibi allata maritos defunctos comitarentur, sedes honoratas apud Frejam post fata paratas manere, reliquis cum promiscua obscure morientium plebe ad Helam abeundum (8). Verum ex his omnibus plus exsculpi posse non opinor, quam quod foeminarum amor fidesque conjugalis, cujus argumentum morte voluntaria fortius dari non potuit, nec non univiræ in præcipuo olim, ut apud alias gentes, ita apud Boreales, honore fuerint (9). Maritis sponte commori uxoribus quondam gloriosum (10), magis tamen ex decoro quam debito id factum. Heroicis quarundam exemplis innumera aliarum opponi possunt, quæ mortuo marito non modo superstites, sed ad secundas quoque nuptias citra opprobrium progressæ leguntur (11). Nec inter leges Borealium antiquissimas, vel Frotho-nianas apud Saxonem, quæ tamen legitima matrimonia satis adstabiliunt (12), nec Odinia-nas apud Snorrium (13), tale quidpiam reperitur; quod tamen hos dumyiros, quibus
tanta

tanta antiquitatis patriæ notitia, si lex usu valuisset, tacituros fuisse mihi nevtiquam persuadere possum. Accedit, quod per divortia, non maritis modo sed & uxoribus ab omni ævo in Septentrione licita, ista lex, si unquam exstiterit, facillime eludi, & parum vel effectus vel usus habere potuerit (14).

- 1) De Gallis veteribus, quibus multa morum cum priscis Borealibus similitudo passim observatur, tradit Julius Cæsar, *de Bell. Gall. VI. 19. Viri in uxores, sicuti in liberis, vitæ necisque habent potestatem: & quum pater familias illustriore loco natus decessit, ejus propinqui conveniunt; & de morte, si res in suspicionem venit, de uxoribus in servilem modum quæstionem habent; & si compertum est, igni atque omnibus tormentis excruciatas interficiunt.* Afam uxorem, quæ vitam suam hosti prodiderat, in conventu populi capitæ damnatam, mitigata tamen poena, cum dote profectitia ad suos remisit Rex Hiörleifus Mulierosus. Vid. *Hist. Hafs Regis, ejusque pugilum. Mst.* Uxori Gudrunæ Gaukii filix, cum filios communes a se jugulatos marito epulandos exhibuisset, quin & virum suum se porro interfecturam dixisset, lapidationem & vivicomburium maritus Atlus comminatur; vid. *Edd. Sæm. Od. Atla-mál en Grönlensco:*

Brend mundo á báli i. e. *Pyra imposita comburevis,*
oc barin grióti ádr. *Lapidibus prius obruta:*

Þá hefr þú árnat *Tunc affecuta eris,*

þazu æ beidiz. *Quod semper appetis.*

Poënaus

Poenam nempe & mortem invenies, quam continua flagitiorum temeritate mereri satagis. Svanhildam uxorem & proprium filium Randverum, adulterii infimulatos, crudeli mortis genere punivit Ermenrecus rex. Vid. *Edd. Sæm. Od. Gudrúnar-bvaut; Prolog.* Hanc narrationem a Jornande, Rerum Gothicarum (vid. *Cap. XXXV.*) scriptore mutuatum Eddæ Sæmundianæ auctorem innuere videtur Perillustr. Joh. Gramminus, in *Noris ad Meursii Hist. Dan. Libr. II. Col. 77 & 78.* Rem equidem eandem utrobique narrari nemo inficiabitur, ita tamen, ut rei gestæ notitiam auctor Eddæ, quam Jornandes, multo plenior habuerit. Hanc igitur non Jornandi, sed propriis peregrinationibus & militiæ tam russicæ, quam constantinopolitanæ debere prisca Boreales verosimilius dixeris. Certe Aforum, Volsungorum & Giukungorum monumenta in hippodromo constantinopolitano repræsentata vidit Sigurdus Hierosolymipeta. Vid. *Heimskr. Tom. III. Hist. XII. Cap. XII. p. 245. & 246.* Fragmentum Historiæ Ragnari Lodbrokii, quod circumfertur, non moror, cujus auctor Oðan Edd. Sæm. quæ *Gudrúnar-grátur* dicitur, parum fidus interpretæ tantum non exscripsit; & ne Saxonem quidem, qui eo omnia contorquet, ut Hermanrico (Jarmerico) inter Reges Daniæ locum faciat, eo forte argumento inductus, quod potentissimum hunc regem in terras, imperio Danico olim subjectas dominatum alicubi legerit aut audiverit. Hermanricum enim hunc *Veneris, Sclavis & Hæstis*, qui populi Danis olim per intervalla parvere, inperitasse vel ipse Jornandes (*libr. cit. Cap. XXXIV.*), testatur. Si, cum Illustriss. Suhmio, duos Ermenrecos, alterum nempe potentissimum illum Gothorum

H

regem,

regem, seculo IV celebrem, alterum famosum Halandia, quæ Daniæ olim pars, regem, in exitu seculi V occisum, (vid. *Hist. af. Danm.* T. I. p. 183. & 316.), fuisse dicas, omnia, quæ Saxo & Edda de Jarmerico (Jörmunreco) tradunt, in posteriorem erunt conjicienda. Verum quid de Jornandis Hermanricum faciendum sit, nescio, quem mors mulieris *Sanielb*, jussu regis ab equis divulsa, a fratribus *Saro* & *Amnio* vindicata, cum eddico Jormunreco, qui *Svanbildam* equis proterendam objecit, a fratribus interfectæ *Saurlo* & *Hamde* punitus, eundem credere, ob factorum & nominum haud exiguam similitudinem, fere persuaserit. Eddicum autem & Jornandis Hermanricum s. Jormunrecum Daniæ regem statuere non ausim. Verum ista historicis relinqvenda. Adulterium porro Constantinopoli capitale fuisse, docet *Vita Gretteri Robusti*, Cap. XCVII. *þat var þá daudafok, ef kona yrði opinber at slicom glæp, at bafa annan mann med bónda sínom, v: Crimen erat morte dignum, si illius flagitii foemina convinceretur, quod cum alio, præter maritum, viro consueverit.*

- 2) Adulteria apud Scythas, Borealiū aborigines, olim capitalia fuisse, docet laudatqve Horatius, *Carm. Libr. III. Od. XXIV.*

Conjux nec nitido fidit adultero.

Dos est magna parentium

Virtus, & metuens alterius viri

Certo foedere castitas:

Et peccare nefas, aut pretium est mori.

Jus vitæ & necis in uxores adulteras, vinosas, aliisque se sceleribus polluentes, vetères Romanos habuisse, & domi suæ tanquam judices de uxorum criminibus cogno-

cognovisse, ex Dionysio Halic. Plinio, & aliis probat Heineccius, *Antiquit. Rom.* I. 10. 6. Privatum hoc & domesticum, quo ex consilio propinquorum in uxores adulteras aut aliter flagitiosas viri ipsi animadvertabant, judicium vigeat ad Augusti usque Imperatoris tempora, qui adulterii crimen publicis judiciis vindicari præcepit, & quo infrenem & civitati perniciosam libidinum licentiam coerceret, lata *Lege Julia*, adulteriâ morte puniri, & vicinos hac de re attestari jussit. Ad quam legem respicit Horatius, *Carm. Libr. IV. Od. V.*

Nullis polluitur casta domus stupris:

Mos & lex maculosum edomuit nefas:

Laudantur simili prole puerpera:

Culpam poena premit comes.

Ista quidem omnia fere veterum Borealium matrimoniis apprime conveniunt. Mariti enim, si suum jus exsequi possent vellentque, uxores animo impotentes coercuerunt, delinquentes pro re nata vel verbis vel verberibus castigarunt, & arbitrium domesticumque dominium in eas exercuerunt. Sic uxorem Thorgerdam, genero Geirmundo infensam, (vid. *Laxdala, Cap. XXIX.*), nec non filii Kiartani vindictam ac Bollii cædem sitientem, gravitate viro digna compescuit Olafus Pavo, vid. *Libr. cit. Cap. LVI. conf. Cap. LIX. & LXI.* Huc pertinent Niali ad Gunnarum verba, quod omnia uxoris arbitrio committere caveret. Vid. *Niála, Cap. XXXVI.* Verbis quidem uxores reprehenderunt mariti, Gunnarus Halgerdam, vid. *Libr. & Cap. cit.* Nialus Bergthoram, vid. *Libr. cit. Cap. XXXVII.* & alii alias. Colaphum uxori- bus mariti inflixerunt, Hildæ levem ob causam rex

Hiörleifus Mulierofus, vid. *Hift. Hafs ejusque Pug.* Halgerdæ prodigæ & procaci Thorvaldus, vid. *Niála, Cap. XI.* in se aspere dicaci Glymus, vid. *Libr. cit. Cap. XIV.* furti reæ & verbis contumaci Gunnarus de Hlidarenda, vid. *l. c. Cap. XLVIII.* Thordifam etiam uxorem Börkus, vid. *Eirbyggja, Cap. XX.* & Gudrunam Osvifi filiam Thorvaldus, vid. *Laxdala, Cap. XXXIV.* alapis percusserunt. Severius vero & plagosum imperium maritale refractariæ & fastidiosæ uxori Helgæ minatus est Thorgilfus Orrabeini-Alumnus, vid. *Hift. Floamannorum, Cap. XXXI.* Frá því er sagt eitrbvart sinn, at þau Þorgils oc Helga sáru uti, oc brein þanan vid þananum. Haninn leggir at henni oc ber þana, þánga til þun mædiz. Þorgils mæti: ser þú Helga sameign þeirra þanfanna. Hvers er þar vert segir þun. So má vera segir Þorgils annara viduveign. 3: Accidisse fertur, Thorgilso & Helga extra ades forte sedentibus, ut gallina prementi gallo quiritans ogganniret: hanc adorsus gallus ocius insectatur, & verberibus, usque dum illa desetisceret, profligat. Tum Thorgilfus: videsne, Helga, galli cum gallina conflictum? Rem vero parum notabilem, Helga regessit; at quæ aliis, excipit Thorgilfus, agendi exemplo esse queat. Haud raro tamen asperior uxorum, præsertim animo & necessitudinum fiducia pollentium, tractatio divortii & cædibus occasionem præbuit. Si quid autem causæ gravioris inter conjuges incidisset, res in propinquorum concilio, domesticis & vicinis testibus adhibitis, quemadmodum apud Romanos, dirimi solebat. Rutus cum uxore ad socerum iturus, cum se ab illa delatum iri prævideret, vicinos comites adscivit. Cumque Mördus, Ruti socer,

ab Höskuldo Ruti fratre, cur sua forte parum contenta esset filia, quæreret, respondens Rutilus domesticos suos & vicinos, qua ratione se erga uxorem gereret, testari iussit. Illis vero auditis & causa cognita, Mördus ad filiam: *domum, inquit, tu redito, & tua conditione acquiescito; omnia enim testimonia magis marito quam tibi patrocinantur.* Vid. *Niála, Cap. VI.* De cæde maritorum Halgerdæ, quibus ipsa mortis causa fuerat, in propinquorum utrinque convenientium concilio disputatum & transactum fuit, vid. *L. c. Cap. XII. & XVII.* Uxorem furti ream in foro tuiturus Gunnarus, uxoris propinquos arbitros & consiliarios adhibuit; suumque ob affinitatem officium agnovit Rutilus, suam hac de re sententiam dicere, vid. *l. c. Cap. LI.* Nec desunt exempla conjugum, qui causas matrimoniales ad iudicium publicum, præsertim si divortium legitimum intenderent, retulerint. Hiörleifus Mulierosus uxorem Asam, vitæ mariti insidiatam, in foro publico capitis damnari fecit, de quo supra. Divortia quoque legitima in foro publico renuntiata fuisse, docet exemplum Thordi Ingunæ filii, de quo *Laxdala, Cap. XXXV.* *Þá spretr þóðr upp, oc geingr til löhbergis; nefndi ser sidan votta, at þan segir skilit vid Audi. 3: Exsiliens tum Thordus rupem judicalem adiit, ibique, nuncupatis testibus, divortium Audæ renuntiavit.*

- 3) Cædes uxoris a marito peracta infreqvens & monstri similis. Unicum tamen exemplum suppeditat *Landn. P. II. Cap. XXX. p. 160. 161.* Ubi Halbiörnus quidam uxorem Halgerdam, Oddi Tungensis filiam, discordem, & se alio migraturum sequi recusantem occidit; cuius mortem pater ipse ulcisci nolens, per

alios tamen vindicavit. Coeterum masculæ fortitudinis adeo delicati amatores fuerunt prisca Boreales, ut eam eadē muliebri contaminari noluerint; heroë Virgiliano haud minus generosi, cujus hæc in *Æneid. Libr. II.* verba: *nulum memorabile nomen Foeminea in poena est, nec habet victoria laudem.* Hinc Ejulfus Grifeus, cum ab Auda Gislis uxore magna affectus ignominia & pessime multatus adeo exarserit, ut eadē foeminæ his verbis: *drepit bana, þó blaúd se, o: illam, utur secus muliebre, occidite,* comitibus imperaverit, illi, rem factu infamem, (*nidings-verc*), palam averfati, ducis dicto audire noluerunt; vid. *Vir. Gislis Sursonii, Cap. XXXII.* Similiter etiam Thorbiörnnum, Biargeyæ membra frangi, ejusque comitem Thorhallum occidi jubentem, Brandus quidam, ipsius Thorbiörni comes & amicus, indignitatem facti præfatus, minis deterruit. Vid. *Vir. Haywardi Isfordensis, ed. Hol. 1756 pag. 46.* Nimirum in inermes aut imbelles armis aut vi grassari, res fordida & nefaria habebatur. Horum spectant verba Saxonis Grammatici: *Olim impuberem aut invalidum vita spoliare rubori deputabatur. Aded cuncta verecundiæ momenta prisca pugilum fortitudo servabat.* Vid. *Hist. Dan. Libr. V. p. 90.*

- 4) Frotho III. Daniæ Rex uxorem Hanundam adulterii manifestam solo repudio punire cogitavit; verum svasu Erici Diferti repudiatam ad Rolleri, viri privati & sua conditione longe inferioris, nuptias adegit; teste Sax. Gram. *Hist. Dan. Libr. V. p. 70. & 81.* Hiörleifi Mulierosi, uxorem Asam in se maleficam & judicio publico capitis damnatam, tantum repudiantis exemplum, supra allatum est. Nempe a eadē foemina

foeminea tam abhorruerunt Boreales, ut mortis cruentæ exempla vix statuerint nisi in veneficas, quarum poena maxime solennis fuit lapidatio. Quin etiam fuerunt, qui uxores flagitiosas ne repudio quidem punirent; quemadmodum Scottus Ulvildam Frothonis I sororem. Hæc enim, qui maritum dormientem jugularent, mercede quosdam conduxerat. Verum ille de infidiis præmonitus, immisos percussores obtruncare satis habuit, ulteriori, ut videtur, uxoris poena neglecta. Vid. *Sax. Gramm. Libr. II. p. 24. 25.*

- 5) Verba Taciti *de Mor. Germ. Cap. 19.* hæc sunt: *melius quidem adhuc eæ civitates, in quibus tantum virgines nubunt, & cum spe votoque uxoris semel transfigurur. Sic unum accipiunt maritum, quomodo unum corpus, unamque vitam, ne ulla cogitatio ultra, ne longior cupiditas, ne tanquam maritum, sed tanquam matrimonium ament.* Verum illa Tacitus ad quasdam Germanorum civitates expresse restringit. Inter has civitates Erulos fuisse Lipsius existimât, apud quos adeo secundo matrimonio non locus, ut uxor marito mortuo laqueo sese statim juxta sepulcrum indueret, nisi invisa vivere mallet & infamis: teste *Procop. Libr. II. de bell. Goth.* Tantum igitur ex hoc Taciti loco colligi fateor, quod secundæ nuptiæ apud quosdam Germanos vel illicitæ, vel minus saltem honestæ olim habitæ fuerint. Illa autem auctoris verba: *unum corpus, unam vitam, ne ulla cogitatio ultra &c.* non ita intelligenda credo, quasi maritos defunctos morte voluntaria & violenta sequi omnes Germanorum uxores aut lege tenerentur, aut fuerint solitæ, sed quod maritis mortuis nulla viduis ulterioris matri-

monii spes, cogitatio aut cupiditas esse deberet. Si enim omnibus viduis commoriendum maritis fuisset, & liberis communibus alendis ac educandis, atque adeo civitati pessime consultum esset, & clarius quoque, si hoc sibi voluisset, locuturum fuisse Tacitum existimamus. Certe infra, ubi funera Germanorum describit, *his nullam ambitionem fuisse, idque solum observatum, ut corpora clarorum virorum certis lignis cremarentur; struem rogi nec vestibus nec odoribus cumulatam, sua cuique arma, quorundam igni. & equum, (neququam vero uxorem), adjici solita.* Et paulo infra: *mortuos lugere foeminis, (adeoque & viduis superstitis), honestum fuisse, viris meminisse,* perhibet. Vid. *Libr. cit. Cap. 27.* Ante de Germanis belligerantibus narraverat Tacitus: *eos captivitatem longe impatientius foeminarum suarum nomine timere.* Vid. *Libr. cit. Cap. 8.* Quorsum autem uxoribus suis captivis metuerent, si hæc maritos cæsos voluntaria morte sequerentur; hanc enim nulla captivitas prohibere potest. Verum ista, ut nonnulla alia apud Tacitum, cum mica salis accipienda putamus: quemadmodum illud, *L. cit. Cap. 14.* *Infame in omnem vitam & probrosum, superstitem principi ex acie recessisse.* Boreales quidem præcipuè sibi gloriæ duxerunt, regi suo in acie commori. Quo nomine Rolfi Krakii milites apud Saxonem laudantur: *Tantum excellentissimi regis meritis ea pugna a militibus tributum est, ut ipsius cædes omnibus oppetendæ mortis cupiditatem ingeneraret, eique morte jungi vita jucundius ducerent.* *Hist. Dan. Libr. II. p. 38.* Laudantur etiam Norvegi, qui, rege suo Haraldo Severo prælio in Anglia cæso, oblatam sibi a rege Anglorum pacem & vitam indigna-

indignabundo clamore rejiciebant; dicentes, *prins se confusa stragis acervos propriis corporibus cumulatu-ros, quam vitam & veniam hostibus debituros*. Vid. *Heimskr. T. III. Hist. IX. Cap. XCVI*. Biörnri quo-que Aulæ magistri, qui in prælio Stiklastadensi una cum Rege Olafo Sancto occubuit, mortem collaudat Sighvatus poeta:

Fell i her med hollum i.e. *In acie cecidit cum fide*
 hann verdungar maupnum. *Ipsè Regis satellitibus.*
 leyfdr er at hilmis höfði *Cluet mors viri, ad caput*
 hródr-audigs fá daudi. *Gloriosi Regis prostrati.*

Vid. *Libr. cit. T. II. Hist. VII. Cap. CCXLI p. 376*. Nec tamen Vöggo, qui regis Rolfi cædem vindicavit, nec Haraldo Severo, Finno & Thorbergo Arnii filiis, ex pugna Stiklastadensi superstitibus, nec Stirkaro Aulæ magistro, aut aliis ex prælio in Anglia profugis, modo regem suum mascule & fideliter vivum propugnassent, & cæsum, si licuisset, fuissent ultri, regi ex acie superesse, ulli unquam fuit vituperio.

- 6) Foeminarum, morte propria maritos defunctos vel amafios fecutarum, duo sunt genera. Quædam enim spontaneo & violento suicidio sese peremerunt, aliæ autem doloris & desiderii impatiencia vel subito præfocata perierunt, vel lente tabescentes luctu & squalore sensim confecta sunt. Posterius utrumque mortis genus, at *þringa af barmi, 3: dolore rumpi*, veteres dixerunt. Ad priorem classem referenda est Ogna illa, quæ singulare mariti & rivalis certamen inspec-tans, cæso marito, semet ipsa ferro trajecit. Vid. *Hervarar-S. ed. Upsal. Cap. I. p. 2*. In harum quo-que numero ponenda est Asmundi uxor, de qua *Sax. Gramm. Hist. Dan. Libr. I. p. 14*. *Conjux Gunnbilda,*

ne ei superesset spiritum sibi ferro surripuit, virumque fato insequi quam vita deservere præoptavit. Hujus corpus amici sepultura mandantes, mariti cineribus adjunxerunt. Dignam ejus tumulo rati, cujus charitatem vitæ prætulcrat. Sygne (Signya) Saxonis, suum Hagbarthum suspendendum spontaneo suspendio ipsa prævertit. *Hist. Dan. Libr. VII. p. 131.* Nec suo hic loco defraudari debet mythicis Eddarum fabulis decantatissima Brynhilda Budlii filia, quæ Sigurdo Fafnericidæ amorem & matrimonii fidem jurata ad-dixerat. Hæc enim, ubi promissis fidem non servari, & Sigurdum aliam uxorem, nempe Gudrunam Giukii f. duxisse, se vero alii marito, nempe Gunnaro, nuptam videret, zelotypiæ & amoris ulciscendi oestro percita maritum ad occidendum Sigurdum induxit primum, illoque cæso semet ipsa ferro interfecit, & cum Sigurdo, non secus ac uxor, simul efferrî & cremari voluit. De hoc *Edda Sam. Od. Brynhildar-
qv. Prol. Brynhildr vildi eigi lifa eptir Sigurd. Hon
let drepa þræla sína átta oc sínn ambáttir. Þá lagði
hon síc sverði til bana. 3: Brynhilda Sigurdo. supervivere
noluit. Servos suos octo & quinque ancillas interfici
curavit, & gladio deinceps. adacto semet ipsa vulnere
lethali tran-fixit.* Hos autem servos & ancillas cum se & Sigurdo cremari quod præceperit Brynhilda, ejus ex religionis Odiniæ principiis illa ratio datur, quod eo gratiores Odino & diis inferis advenas futuros crederent, quo plures secum cæsos Valhallam adducerent. Sed vereor, ne ipso Odino, saltem ultimo, ritus ille sepulchralis longe sit antiquior. De Gallis refert Julius Cæsar. *Bell Gall. VI. 19. Funera sunt pro cultu Gallorum magnifica & sumtuosa, omnia-
que*

que, quæ vivis cordi fuisse arbitrantur, in ignem inferuntur, etiam animalia, ac paulo supra hanc memoriam, servi & clientes, quos ab iis dilectos fuisse constabat, justis funcribus confectis, una cremabantur. Hæc semiseculo circiter ante æram christianam scripta sunt; quo tempore Odiniæ sacra in Evropam vix inducta, nedum in Gallia constabilita crediderim. Aliqua ritus in Septentrione vestigia mansere. Servus enim, mortuo domino Asinundo, necem sibi conscivit, & simul cum domino tumultus est. Vid. *Landn. P. II. Cap. VI. p. 72.* Audita Ingimundi Grandævi morte, duo ejus amici Eivindus Sörqverus & Gautus, morte cruenta semet ipsos interfecere. Vid. *Vatzdala, Mst. conf. Landn. P. III. Cap. V. p. 202. 203.* Adeo vilis in dominorum & amicorum funere vita fuit. Attilæ Hunnorum regis, quocum magna Brynhildæ nostræ Eddicæ sanguinis & temporis propinquitas fuisse creditur, funere refert Jornandes, *de Reb. Get. ed. Hamb. 1611. p. 131. & 132.* Tunc, ut illius gentis mos est, crinium parte truncata, informes facies cavis turpavere vulneribus, ut præliator eximius non foemineis lamentationibus, sed sanguine lugeretur virili. Ubi deinceps laudes carmine funereo recitatas, reliquamque apparatus pompam, & convivium funebre, quam *Stravam* vocant, descripsit, refert loculum regis auro, argento & ferro sumtuose exornatum, adjectis armis hostium cæforum, phaleris vario gemmarum fulgore pretiosis, & diversi generis insignibus aulicis, noctu & secreto terra reconditum. Denique addit: *Et ut tot & tantis divitiis humana curiositas arceretur, operi deputatos trucidarunt, emerfitque momentanea mors sepelientibus eum sepulto.* Ad quæ obser-

observatu dignum est 1) quod corpus regis Hunnici non cremaretur, 2) quod nulla uxoris Attilæ, quam nuper duxerat, quæque morienti affuit, simul occisæ aut sepultæ fiat mentio, & 3) quod rex clam & noctu sepultus, & qui sepulturæ adhibiti, simul fuerint occisi; quod tamen non in honorem regis defuncti factum videtur, sed ne thesauros cum rege cumulosos vel ipsi deinceps diriperent, vel aliis refodiendos proderent. Eadem consuetudo inter Boreales etiam obtinuit; hi enim, cum ex promisso Odini crederent ea se pecunia post mortem fruituros, quam ipsi terra abdidissent, (vid. *Heimskr. T. I. Hist. VIII. p. 13.*), morti vicini ingentes thesauros locis incognitis & accessu difficilibus defodere, simulque ministeria operi adhibita, ne locum manifestarent, jugulare solebant; quemadmodum fecerunt Skallagrinnus, ejusque filius Egillus, (vid. *Eigla, Cap. XXXIIX. & LXIV.*), nec non Ketilbiörnus Mossellensis, vid. *Landn. P. V. Cap. XII.* Ut autem ad foeminas, quæ heroicum in viros amorem morte spontanea & violenta testatæ sunt, redeamus, illis accenseri digna est Berghthora Niali uxor, quæ simul cum marito & filiis comburi, quam iisdem superesse maluit, Flosioque vitam ipsi offerenti magnanimitate respondit: *ec var úng gefin Niáli; best ec því beitit hanom, at eitt skylði gánga yfir okkr bæði, o: Nialo juvenis nupta sum, illique unum utriusque exitum futurum promisi.* Vid. *Niala, Cap. CXXX.* Illarum autem uxorum magis crebra sunt exempla, quæ ad maritorum vel amatorum mortem præ nimio dolore vel repente conciderunt exanimes, vel ægritudine paulatim collecta vitam brevi amiserunt. De Nanna Nefi filia habet *Edda Snor-*

Snorrii, cujus codex chartaceus melioris notæ mihi ad manus: Þá var borit út á skipit ltk Baldrs, oc er þat sá kona hans Nanna Nefs dóttir, þá sprack hon af harmi oc dó, var hon borin á bálit, oc flegit i eldi. 3: Tum corpus Balderi in navem, (in qua cremandus erat) transfertur; quod cum ipsius uxor Nanna Nefi filia videret, suffocata dolore corruit mortua. Rogo igitur & ipsa imponitur, ignisque subjicitur. Eodem mortis genere obiit Ingibiarga, quæ ad nuntium mortis Hialmári, quem penitus dilexit, sella retro defluens illico exspiravit. Vid. *Vit. Oddi Sagittarii* (vulgo Örvar-Oddi) Cap. XII. Lento autem dolore maceratæ mortuos maritos brevi insecutæ sunt, Sigruna eddica Helgium; de qua *Edd. Sam. Od. Helga qu. Hundings-b. II. Prolog.* Sigrun varð skammlið af harmi oc trega. 3: Þrá dolore & desiderio (mariti) brevi Sigruna superfuit. Svanhvita Regnerum; de qua Saxo, *Hist. Dan. Libr. II. pag. 28.* Regnero apud Suetiam defuncto, conjunx ejus Svanhvita parvo post & ipsa, morbo ex moerore contracto decedit, fato virum insecuta, a quo vita distrabi passa non fuerat. Fieri namque solet, ut quædam ob eximiam charitatem, quam viris impenderant, etiam vita excedentes comitari contendunt. Thyra Regina marito Olafu Tryggvii filio, in prælio Svoldrensi vel casu vel fugato, novem tantum dies superstes; lectu & cibi abstinentia voluntaria periit. Vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. LXXVII. p. 314.* Hrefna Kiartanum maritum lethifico dolore luxit; de quo *Laxd. Cap. LIIX.* Aungvan ióc Hrefna manni eptir Kiartan; hon lifði litla bríd eptir þat hon kom norðr, oc er þat sögn manna, at hon hafí sprúngit af harmi, 3: Defuncto Kiartano procos omnes

omnes aspernata Hrefna, brevique, postquam boream versus ad suos redierat, superstes ex luctu obiisse, vulgo traditur. Huc referri potest Helga Pulchra, & Oddnya, quæ non maritos, invitæ enim nupserant, sed viros, quibus prius in matrimonium pactæ fuerant, illa quidem Gunlogum Ormistungam, hæc Biörnum Hitdalensium Athletam, ad ægritudinem & mortem usque luxerunt. Vid. *Vit. Gunl. Vermil. Cap. XIII. & Vit. Biörni Hitdal. Atbl. Cap. XXXIV. Mst.*

- 7) De divortio Sigridæ Imperiosæ cum Erico Victoriouso Sveciæ rege, locum Oddi Monachi ex Historia Olafi Trygvini, quoniam mihi ad manus non est, (nec enim in hujus regis Historia Scalholti edita, nec in Heimskringla Snorrii tale quidpiam reperio), adducam ex *Bartholini Antiquit. Dan. Cap. X. p. 507. Sumir segia, at þat vildi fyrir því eigi með bonom vera, at þat voro lög i landi ef misdaudi yrði biöna, at konu skyldi seria i þang biá bönom, en þat vissi at þat lá á konungi, at hann skyldi eigi lifa um tíu vetr. Oc þer hann því til segs ser, þá er hann bardist við Steyrbiörn, at hann skyldi eigi leingr lifa síðan, en tíu vetr. v. Tradunt quidam eam idcirco cum illo remanere noluisse, quod lex istius patriæ, si ex conjugibus maritus moreretur, superstitem uxorem tumulo simul inferri juberet; Novit autem regem decem annos non supervivere posse, cum contra Steyrbiörnum dimicans votum novisset, se non ultra decem annos vitæ exinde expetere, modo victoriam adipisceretur. Conf. Joh. G. Keyseri Antiquit. Septentr. & Celt. Sect. II. Cap. II. §. X. p. 147. Nec non J. Cbr. Cleffel. Antiquit. Germ. Sept. Cap. I. §. XIX. p. 63. 64. Verum fateor ego hanc viduarum exterminatricem legem, de qua, ut ab incertis tradi-*

traditionibus profecta, dubitare Oddus ipse videtur, mihi adeo suspectam esse, ut eam nunquam in Septentrione vel latam fuisse, vel usu viguisse fere dixerim; utpote cujus, nec apud Saxonem, nec in toto Historiæ Norvegicæ opere Sturlasoniano, quod ritus, instituta & leges Septentrionis antiqui, ut alibi, ita in Svecica illa *Ynglingorum Historia*, passim percenset, nec in aliis monumentis patriis biographico-historicis, quod meminerim, ulla fiat mentio; & ne exemplum fere, si ea, quæ superius attulimus, exceperis, quæ historici ut rara & insolentia annotarunt, quod utique non fecissent, si maritis superesse per legem publicam & communem patriæ consuetudinem viduis nefas fuisset. Accedit, quod non modo virginum, sed nuptarum quoque foeminarum, connubia per certamina singularia & bella acqvirendi modo, in regnis his borealibus ante monarchiam nihil fuerit frequentius; quod, si omnibus viduis violenta morte cum primo marito peritundum, & nullæ nuptiæ secundæ licitæ fuissent, locum habere non potuit. Nequid de innumeris fere exemplis dicam, quæ viduas non modo marito primo superstites fuisse, sed & ad iteratum matrimonium citra omnem opprobrii aut infamiæ notam progressas esse docent. De quibus infra pluribus.

- 8) Vid. *Job. G. Keysl. Antiquit. Septentr. Sect. II. Cap. II. §. X. p. 147. Sequior sexus Valballa excludebatur, nisi uxor mariti fata sequeretur. J. Cleff. Antiquit. Germ. Sept. Cap. I. §. XIX. p. 62. Secunda quoque nuptia mortuo marito usitata fuisse non videntur; & p. 63. Accedit quod mulieres mortuis maritis se ipsas comburere coactæ fuerint, ut gaudiis Valballa fruenterentur, quorum participes alias fuisse non poterant; sed exclu-*

*exclusæ iis erant, nisi violenta morte una cum maritis
 extinctæ. Uterque vir secutus videtur Th. Bartho-
 linum; cujus hæc in Antiquit. Dan. Libr. II. Cap.
 VI. p. 352. & 353. verba: Palatium ejus (Frejæ),
 dictum Laxa Sessio, magnum est & pulchrum, quo secun-
 dum aliorum opinionem recipiendæ credebantur eorum
 animæ, qui ipsam præcipue colerent; & nobiliores mu-
 lieres ac vim vitæ suæ inferentes. Hanc opinionem
 porro Bartholinus partim Magno Olafo, qui matronas
 sibi honorificum apud Frejam post mortem hospitium
 promississe scribit, partim Thorgerdæ Egilli f. verbis
 se debere fatetur; hæc enim cum inedia voluntaria se
 patri commorituram simularet, non prius, quam apud
 Frejam, coenare se velle dixit. Vid. Eigla, Cap. LVI.
 Porro, Libr. cit. Cap. X. p. 507. sequ. id agit Bar-
 tholinus, ut uxores cum maritis defunctis crematas
 & sepultas fuisse demonstraret. Provocant autem hi
 viri, mea quidem laude majores, quo suæ opinioni
 patrocinentur, partim ad legem Oddi supra memora-
 tam, partim ad Eddas, partim ad foeminarum maritis
 sponte commoritarum exempla. De Lege quidem nostram
 ante sententiam exposuimus, & exempla quoque teti-
 ginus, infraque tangemus. Pro Eddis autem hic
 spondemus, nihil iis, nisi valde fallimur, contineri,
 quod reliquis exclusis, iis tantum foeminis, quæ mor-
 tuis maritis, violenta & spontanea se nece peremerint,
 Valhallæ gaudia & Frejæ hospitium polliceantur.
 Thorgerdæ autem exemplum adeo huc non facit, ut
 contrarium potius adstruat; illa enim non maritum,
 sed patrem fratremque sponte moriendo secuturam se
 dixit. Ast Nanna marito quidem commortua fuit,
 verum non tam morte spontanea quam naturali, et si
 sub-*

fubitanea, utpote præ dolore extincta. Nec enim ipsa sibi vim attulit, nec ab aliis occisa fuit. Unde etiam cum marito Baldero apud Helam ab Hermodo inventa est; ibique usque post Deorum Crepusculum utrumque conjugem mansuros, Edda magistra credimus. Et quæ, quæso, amorem conjugalem morte voluntaria testatis heroinis ad Frejam post mortem abeundum, cum hæc dea, a marito Odo deserta, Odinique aut uxor, (teste *Edda in Appellationibus Poëticis*), aut concubina, (vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. XVII. p. 49.*), neutri in amore fidelis, utpote Aforum Alforumque commune scortum, quod illi, nec inficiante patre Niördo, exprobravit *Lokius*, (vid. *Edd. Sam. Od. Ægis-dr. Str. XXX. & XXXIII.*), neutrum morte violenta aut voluntaria secuta, utpote Odino & diis omnibus superstes, teste *Heimskr. Hist. I Cap. XIII. p. 16.* Equidem Magno Olafio, foeminas nobiliores apud Frejam post mortem paratas sibi sedes credidisse statuenti, minime refragor; hoc enim tam Thorgerdæ verba, quam Gefiunæ exemplum, docent. Etenim hæc dea, semper virgo, eas mulieres, quæ virgines moriuntur, post mortem recipere in Edda Snorrii dicitur. Quemadmodum porro viri militares morte violenta perempti Valhallæ gaudia sibi promittebant, ita foeminas ingenuas & nobiles post fata, dearum, Fryggæ, Frejæ, aut aliarum, prouti quæque hanc vel illam viventes præ cæteris coluissent, hospitia sperasse, plusquam credibile putamus. Etsi vero mors cruenta ex religionis Odiniæ principiis diis gratissima fuerit, & Freja casorum stragem cum Odino partiri in Edda perhibeatur, mortis tamen sanguineæ decus ad viros,

non ad foeminas pertinuisse videtur. Unde dii mares, Odinus & Niördus, morti vicini, quo mortem cruentam imitarentur, corpus suum ritu religioso hasta notari fecerunt, teste *Heimskr. T. I. Hist. I. Cap. X. & XI. p. 14. & 15.* quod deas, Fryggam, Frejam, vel alias, fecisse nuspiam legimus. Quodsi autem Frejam foeminarum morte violenta, quibus tamen ipsa non exemplo, & ne simulato quidem, præiit, delectatam dixeris, certe, cur violentæ istius mortis solum maritorum amorem causam esse voluerit, nulla idonea nec ex Eddis, nec, ut opinamur, aliunde ratio dari poterit, verbis Thorgerdæ, ut ante dictum, palam reclamantibus.

- 9) Univiras ubique fere gentium existimatas, secundas vero nuptias minus honoratas, vel etiam illicitas fuisse, loca supra, §. II. Not. 1. adducta docent, quibus plura nullo negotio adjici possent; verum illis res nota satis non eget. Idem etiam Boreales, etsi matrimonium iteratum pro illicito non haberent, sensitse vix ullum est dubium. Laudatur Hrefna Kiartani uxor, ulterius post fata mariti matrimonium aversa. *Aungvann tóe Hrefna mann eptir Kiartan. 2: Nullum Hrefna, post Kiartanum, maritum sumsit.* vid. *Laxdala, Cap. LIIX.* Auda, cum ad virum hostibus prodeundum ab Ejulfo sollicitaretur, oblatae melioris & commodioris matrimonii conditionem fastidiose & contemptim rejiciebat, omnes sibi præ Gislio maritos sordere palam confessa. Vid. *Vit. Gislii Surson. Cap. XXXI. p. 172.* Et si ad altiora tempora ascendere placuerit, Svavam ex Edda Sæmundi producemus, quæ moribunda conjugii Helgio, Haddinga-skate dicto, ut se mortuo fratrem suum Hedinum matrimonio sibi

fibi jungeret; inducere tentanti, respondit: v. *Helga-
qv. Haddinga-sk. Str. penult.*

Mælt hafda ec þat, i. e. <i>Fidem verbis dederam</i>	
i munar heimi	<i>In sede geniali,</i>
þar er mer Helgi	<i>Ubi me lectis Helgius</i>
hringa valdi.	<i>Annulis donabat,</i>
myndiga ec loftig	<i>Me minime lubentem,</i>
at lidinn fylci	<i>Post fata regis (mariti),</i>
iöfr okunnan	<i>Principi incognito</i>
armi veria.	<i>Daturam circum brachia.</i>

- 10) Uxores, quæ maritorum fata morte spontanea & violenta comitaræ sunt, admirationem & honorem insignem meruisse, suo exemplo docet Porcia, Catonis Uticensis filia & Bruti uxor; de qua sic *Val. Max. IV. 5.* *Tuos quoque castissimos ignes, Porcia, cuncta secula debita admiratione prosequuntur: quæ cum apud Philippos victum & interemtum virum tuum Brutum cognosceres, quia ferrum non dabatur, ardentes ore carbones haurire non dubitasti, muliebri spiritum virilem patris exitum imitata.* Hoc Porciæ facinus etiam concelebrat *Martialis, Libr. I. Epigr. XLIII.*

Conjugis audisset fatum cum Porcia Bruti,

Et subtracta sibi quæreset arma dolor.

Nondum scitis, ait, mortem non posse negari:

Credideram satis hoc vos docuisse patrem.

Dixit, & ardentes avido bibit ore favillas.

I nunc, & ferrum, turba molesta nega.

Similem ob causam a *Plinio & Tacito* *Arria* *Pati* uxor laudatur, quæ, quo maritum capitis damnatum ad mortem virili animo oppetendam excitaret, ipsa prius pectus suam perfodit, & extractum e vulnere pugionem marito porrigens, memorabili hac voce

usa dicitur: *Pate, non dolet.* De hoc etiam *Mart. Libr. I. Epigr. XIV.*

*Castra suo gladium cum trad-ret Arria Pato,
Quem de visceribus traxerat ipsa suis,
Si qua fides, vulnus, quod feci, non dolet, inquit:
Sed quod tu facies, hoc mihi, Pate, dolet.*

Nec splendoris minus aut gloriæ Borealiū uxoribus lethificum maritorum amorem peperisse, Saxonis de Gunnilda, Alnundi mariti cruentæ mortis & sepulcri focia, docet ephiphonema. Vid. *Hist. Dan. Libr. I. pag. 14.* *Facet itaque Gunnilda, aliquanto speciosius virum busti quam thori societate complexa.* Idem innuit Brynhilda, cum marito Gunnaro sua & suorum fata moribunda caneret, Gudrunamque ipsius sororem secundis nuptiis Atlii fore uxorem, quem suis ipsa manibus esset peremtura, prædicret. Vid. *Edd. Sam. Od. Sigurdar-qv.*

<i>Sæmri væri Gudrun,</i>	<i>i. e. Plus deceret Gudrunam,</i>
<i>fyftir occur</i>	<i>Glorem, me atque</i>
<i>frumver finom</i>	<i>Primum virum suum</i>
<i>at fylgia daudom.</i>	<i>Mortuos comitari.</i>

Primum virum (frumver) Sigurdum Fasnericidam Brynhilda intelligit, primum scilicet Gudrunæ maritum, nuper occisum, & cujus ob amorem semet ipsa interfecerat Brynhilda.

- II) Non modo edicæ heroides, Svava Helgio, Gudruna Sigurdo & Atlio, de quibus supra, sed & historicæ, Moalda Gunnaro, Auda Prædices Rörico, Aslauga Regnero Lodbrokio, (vid. *P. F. Subms Hist. af Danm. T. I. p. 456. 469. 574.*), Thyra Dannebod Gornio Grandavo, (vid. *Hist. Ol. Trygv. ed Scalb. T. I. Cap. LXXIX. p. 81.*), Asa Malefica Gudrödo, &

alia

- alia Afa Gudrödo Venatori, (vid. *Heimskr. T. I. Hist. I. Cap. XLIII. p. 53. & Cap. LIU. p. 61. conf. L. cit. Hist. II. Cap. I. pag. 65*), Guðhilda Erico Blodöxio & Asta Haraldö Grænskio, (v. *Heimskr. T. I. Hist. IV. Cap. V. p. 129. & Hist. VI. Cap. XLIX. p. 244. 245.*), & hæ quidem foeminae principes & reginae, suo omnes seculo illustrissimae, maritis supervixerunt. Privatae conditionis viduae, Droplöga Thorvardo, (vid. *Flötsdala, Cap. IIX. & IX.*), Thorgerda Kollo, (vid. *Laxdala, Cap. IIX.*), Jofrida Thoroddo, (vid. *Vit. Gunl. Vermil. Cap. I. pag. 20. conf. Not. 17. p. 21.*), & innumerae aliae aliis maritis mortuis, temporibus ethnicis non modo supervixerunt, verum ad novas etiam progressae sunt nuptias.
- 12) Leges Frothonis III exhibet Saxo Gram. *Hist. Dan. Libr. V. p. 85. 86.*
- 13) Leges Odini commemorat Snorrius. Vid. *Heimskr. T. I. Yngl. S. Cap. IIX. p. 13.*
- 14) Quam facile illa lex, si unquam exstiterit, eludi per divortium potuerit, suo exemplo monstravit Sigrida Imperiosa. De divertendi facultate, uxoribus Borealiu ab antiquissimis temporibus licita & exercita, vid. infra, §. XXIIIX. & XXX.

§. XXV.

Ad maritorum in uxores potestatem regredior. Hujus praecipua fuere capita: I) *Jus uxorem remancipandi*, & II) *alteri emancipandi*. Per stipulationem sponsalitiã

& infecutas nuptias foemina ex patris potestate in viri potestatem transibat, atque, ut veteres Romani loqui solent, *in manum*, i. e. in potestatem viri *conveniebat* (1). Ejusmodi actum, quo pater filiam marito in manum tradebat, *emancipationem filiae* Romani vocabant (2). Quoniam igitur unum quodque eo modo dissolvi potest, quo colligatum est, & quæ in jure contrahuntur, contrario jure pereunt (3); ita potestatem in uxorem, per justas nuptias in se translata, potuit maritus eodem, quo tradiderat pater, jure, & abdicare & in alterum transferre. Nimirum potuit maritus uxorem sibi a patre mancipatam, & remancipare (4), & non secus ac pater filiam, alteri emancipare (5). Utiqve igitur uxoris, non dimittendæ modo, sed & alteri in matrimonium dandæ, jus habuere mariti, non solum Romani, sed & prisca Boreales. Argumentis historicis utrinque res adstruitur (6).

1) Romanorum uxores, sive per *confarreationem*, sive *coemptionem* mariti locarentur, in viri potestatem transibant. Hac de re Heineccii verba afferre non piget.
Vid.

Vid. *libr. & loc. supr. §. XXIII. Not. 1 cit. Auctores sane omnes fatentur, uxorem convenisse in manum. Manum vero in jure significare potestatem tralatitium est. Imo Gellius multo disertius uxorem ejusmodi in mancipio fuisse statuit. In mancipio vero esse procul dubio includit potestatem, imò & ipsum dominium juris Quiritium.*

- 2) Nempe emancipare liberos pater dicebatur, cum eos e potestate patriæ dimitteret. Hoc in filiabus fiebat, cum illæ per coëntionem nuptialem maritis in manum traderentur. Huc spectant ista, Terentii, *Andr. Act. I. Scen. V.*

Te isti virtum do, amicum, tutorem, patrem.

Bona nostra hæc tibi permitto, & tua mando fidei.

Hanc mihi in manum dar. — — —

Accipi, acceptam servabo.

Conf. Heinecc. *Antiquit Rom I. 10. 15. & I. 12. 11.*

- 3) Verba sunt Heineccii, *Libr. cit. I. Adpend. §. XLVII.*

- 4) Remanicipationem Romani dicebant actum, quo maritus uxorem per coëntionem adscitam repudiabat. Vid. Heinecc. *Libr. cit. I. 10. 13.* Hinc Festus dixit: *Remanicipatam Gellius esse ait, quæ mancipata sit ab eo, cui in manum convenerat.* Quemadmodum triplici ratione matrimonia apud Romanos contrahebantur, nempe *confarreatione, coëntione & usu*; ita triplex quoque dabatur matrimonia rescindendi modus. Nimirum conjugium per *confarreationem* initum *diffarreatione*, per *coëntionem remanicipatione, & usu* contractum *usurpatione* solvebatur. Vid. Heinecc. *Libr. cit. I. 10. 1. & I. Adpend. §. XLVIII.* Divortia autem ex lege Romuli, & semper deinceps, certas ob causas maritis concessa fuisse, supra, §. II.

Not. 2. monstravimus. Eadem quoque Borealibus licita & crebro satis usitata olim fuisse, infra. mox ostendetur.

- 5) Apud Romanos potestatem patriam per coëntionem nuptialem a patre in maritum transisse, ita ut quæcunque patri in filiam, ea marito quoque in uxorem licuerint, multa sunt quæ evincant. Nempe uxores
- 1) antiquissimis temporibus assumsere nomina maritorum, tanquam filiarum: ex gr. Antonia Drusi, Domitia Bibuli, Messalina Neronis, &c.
 - 2) tanquam liberi nihil sibi, sed omnia maritis adquirebant;
 - 3) maritorum erant hæredes, non secus ac filiarum;
 - 4) maritos factorum judices domesticos agnoscebant, a quibus delinquentes non modo castigari, sed & pro arbitrio puniri poterant; &
 - 5) insignis hac de re *Caji* apud *Pariatorem* locus: *Sororis loco, liberis fuisse matrem aut novercam, quæ per in manum conventionem apud patrem eorum jus filiarum consecuta sit*; quæ omnia plenius pertractat Heineccius *Libr. cit. I. 10. 6. III. I. 2.* Nihil tamen evidentius rem illam commonstrat, quam
 - 6) lepidum istud Quiritium jus, quo marito uxorem propriam, a se remancipatam, non secus ac filiam, alteri despondere & in matrimonium dare licebat. Et hoc quidem non furtim & in angulo, sed palam & solenniter, non ab umbraticis hominibus, sed a viris clarissimis, jurisque patrii cum peritis tum observantibus factum, gravissimorum auctorum fide & testimoniis constat. Catonem Uticensem, quo viro virtutis & justitiæ vix aliis rigidior satelles, uxorem Marciam presentem despondisse Hortensio, refert Plutarchus, in *Catone*. Liviam, Drusi Claudiani filiam, despondente Nerone, cui ante nupta fuerat, Cæsari Auguf-

Augusto nupsisse, perhibet Vellejus, II. 94. *Hanc Caesar (Augustus) cupidine formæ, abstulit marito, incertum an invitam; adeo properus, ut, ne spatio quidem ad enitendum dato, penatibus suis gravidam induxerit; teste Tacito, Annal. V. 1. De hoc matrimonio Dio Cassius, Hist. Rom. XLIIX. 44. refert. Ambigentem Casarem, fasne sibi esset, eam prægnantem ducere, a pontificibus sciscitatum fuisse; responsumque, si, au concepisset mulier, dubitaretur, opus esse, ut nuptiæ differrentur; quia vero de eo constaret, nihil impedire, quin statim ferent. Fortasse id in jure a majoribus tradito vere invenisse pontifices; profecto vero ita, ac si nihil invenissent, respondisse. Hactenus Dio. Pontifices illos per ludibrium consultos existimat Tac. Annal. I. 10. Addit porro Dio, L. cit. Despondit autem Liviam ipse maritus, dicta dote, ut pater. Tertium id genus matrimonii exemplum ex eodem Dione dabimus, Hist. Rom. LIX. 12. Paucis interpositis diebus Cajus (Caligula Imperator) Lolliam Paullinam duxit, coactò ejus marito Memmio Regulo, ut eam sibi desponderet, ne præter leges videlicet non desponsam duceret. Hujus conjugii meminit Svetonius, in Vita Caji Imper. c. 25. Lolliam Paullinam C. Memmio consulari, exercitus regenti, nuptam, subito ex provincia evocavit, ac perductam a marito conjunxit sibi. In quæ Svetonii verba Josephus Scaliger sic commentatur: Augustus uxorem Liviam a priore viro Nerone abducens, eam tanquam a patre traditam accepit; ita etiam Caligula Lolliam Paullinam a Memmio accipiens, coëgit eum sese illius patrem profiteri. — Non poterat eam ducere, nisi desponsatam: desponsare autem patris est. Patrem igitur maritum sese dicere coëgit. In*

quo tamen, an non falsus, & ab Evsebio, eadem asserente, seductus vir magnus fuerit, nescio. Non enim, ut patrem se uxoris diceret, Cajus Memmium adegit, patria enim in uxores potestate jure Qvirium gaudebant Romani, sed, ut hac potestate contra propriam voluntatem uteretur, dum uxorem invitus remanciparet, & Cajo in matrimonium desponderet daretque, ad hoc ab Imperatore coactus fuit.

- 6) Jus illud, singulare Qvirium, quo uxorem maritus vivus cedere, & alii in matrimonium dare potuit, in Septentrione olim exercitum viguisse, quis crederet. Rem tamen exempla mox adducenda condocent. De Gramo Daniæ Rege habet Saxo, *Hist. Dan. Libr. I. p. 6. Educatoris sui Roari filiam, coævam sibi collactaneamque, quo majorem incunabulis gratiam referret, uxorem adscivit; quam postmodum Besso cuidam, quod ejus strenua opera sæpenumero usus fuerat, mercedis loco conjugem tribuit.* Ob nullam igitur uxoris offensam aut culpam, sed in gratiam amici, conjugem alteri cessit Gramus. Secus autem Frotho III. Daniæ Rex fecit, qui uxorem Hanundam in poenam adulterii Rollero elocavit; quæ uxoris cessio cum repudio ignominioso conjuncta fuit, teste Saxone, *Hist. Dan. Libr. V. p. 81.* Ne quis autem suspicetur, hoc solis olim regibus licuisse, exempla dabimus, quæ privatos etiam homines idem sibi juris in uxores sumsisse commonstrent. Paulo infra prima occupatæ Islandiæ tempora duos insulæ colonos Landnama memorat, Illugium & Holmstarrum, qui uxores inter se commutarunt. Verba auctoris hæc sunt, Vid. *Landn. P. I. Cap. XXI. p. 49. 50.* *Illugi Raudi keypri vid Holm Starra badi lopydom, oc kondm, oc lausa-fe villo, þá feck Illugi Þórun-*

*Jórunnar dóttur Þormóðar Þióstars sonar af Alftanesi. Enn Sigrídur sem hann átti áður bengði sig í hofenn, þvafat hún vildi eigi manna-kaupin. 3: Illugius Rufus & Holmstarríus tam prædia & uxores, quam omnia bona mobilia inter se commutarunt. Forunam igitur Þbormodi filiam, Þbiostarsi Alftanesensis neptem, tum duxit Illugius. Sigrída autem, ejus antea uxor, maritorum permutationem exosa, in fano necem sibi suspendio conscivit. Unde inconsultis uxoribus id fecisse maritos simul colligitur. Emtio venditio insolens quidem & faceta, sed quæ jure licita fuisse videtur. Id igitur revera effectum dederunt Illugius & Holmstarríus, quod Plautini senes, Callicles & Megaronides per jocum reciprocant: *Vin commutemus (uxores)? tuam ego ducam, & tu meam?* Vid. *Trinum*, I. 2. 21. Aliud porro uxoris in matrimonium alteri concessæ exemplum Floamannorum Historia suppeditat. Nimirum Thorgílfus quidam, Comitís Atlii Gracilis, (cujus in *Heimskr. T. I. Hist. III. Cap. XIII. p. 87. & 88.* & alias passim fit mentio), pronepos, cum in Norvegiam ad prædia avita reposcenda trajecisset, a Comite Hladensi Hacono, qui Norvegiæ regnum tunc temporis usurpabat, ad reditus Regis Norvegiæ exigendos unacum præfecto regio, nomine Thorsteino Albo, in Hæbudas mittitur. In hac expeditione naufragium passus, & apud Olafum, Chatnesiæ, quæ Scotiæ pars maxime borealis freto Pethlandico & Orcaibus obtenditur, Comitem hyemans Gudrunam Comitís sororem, pirata Surto eandem ambiente singulari certamine prostrato, uxorem meruit. Negotiis deinde sibi mandatis in Hæbudibus prospere defunctus, cum uxore & sociis in Norvegiam revertitur. Hic aliquam-*

aliquamdiu excursibus piraticis vacans, susceptoque interim ex uxore filio Thorleiko, in patriam tandem priusquam abiret, amico & socio Thorsteino Albo uxorem Gudrunam in matrimonium locavit, his ad Thorsteinum verbis usus: *Ec bef. reynt þic góðann dreing; mun ec nú oc launa þer med einnre giöf; skal ec gefa þer Gudruno kono mina, þvi þat bef ec fundit, at þú befr lazt ástar-þocka til bennar, þótt þú basir vel med þat farit. Þorsteirn þackadi miöc giöfina, oc þótti mönnum mikils um þetta verdt. ∴ Te virum fortem bonumque expertus dono nunc uno remunerabor. Uxorem enim meam Gudrunam, in quam tuus quidem, sed qui honestatis & amicitiae regulas nauquam migraverit, amor mihi suboluit, in matrimonium sibi dabo. Insignes pro munere gratias Thorsteinus retulit; factumque præclarum ixit in ora sermonesque hominum. In Islandiam deinceps redux Thorgilfus, ducta uxore Thoreya, liberos procreavit. Vid. Hist. Floamann. Cap. XVII. sequ. Hæc de ultronea uxoris cessione jam dicta. Verum fuit etiam, cum uxorem maritus alteri inuitus cedere cogeretur. Quando quis nimirum alterius uxorem suam esse cuperet, moris erat, ut marito procius conditionem denuntiaret, ut, aut certamine singulari secum confingeret, aut uxorem sibi concederet. Quodsi in arenam descendere maritus non sustineret, uxor erat provocanti cedenda, quæ cessio ignaviæ infamis notam sequacem marito semper impressit. Hunc modum acqvirendi matrimonia per monomachiam, qui, *at skora á bólm til kono*, vocabatur, & in Septentrione ad religionis usque mutationem viguit & legitimus habebatur, supra §. XXII. Not. 5. tetigimus. Illa consuetudo creberrima*

berrima etsi exemplorum abundet copia, unum tamen alterumve, ne fidem lectoris gratuitam poscere videamur, brevitatis studiosi dabimus. Uxorem sibi cedendam Biörnus Arium postulavit; de quo vid. *Vit. Gislíi Sursonii, Cap. I.* *Biörn gjörði Ara svo kosti, hvört er hann vill beriaft við hann í hólmi þeim er þar liggur í Svínadal, oc beitir Stocka-bólmu, eðr vill hann selja bonum í bendor kono sína. Hann gvaðst skíótt heldr beriaft vilia, eun bæði hann oc kona banns yrðu at skaunum.* ∴ *Alternans Ario Biörnus conditionem proposuit; alterutrum nimirum eligere jubet, ut, aut secum in parva Svinadalia, (locus erat Norvegiæ), insula, quæ Stocka-holmur dicta, duello dimicaret, aut uxorem sibi emanciparet. Arius illico, certamen suæ & uxoris ignominia se prelaturum, respondit.* Eandem ob rationem Samus quidam a Bialfio fuit lacessitus; teste *Hist. Floamann, Cap. XXXI.* *Sá maðr hó skamt frá Þorgilse er Sámu bet. Kona banns bet Þorsinna. Sá maðr var þar í sveit er Biálse bet, oc var uvarðarmadr. Hann glapri kono Sáms, oc settriz í hfi banns laungom, eun beitadiz við bónda: Honom líkadi þetta illa. Biálse bauð bónda bohngaungo, ella gefa upp kono sína.* ∴ *Haud procul a Thorgilso habitavit Samus, qui uxorem habuit nomine Thorfinnam. Erat in eam tribu Bialfus quidam, turbulenti vir ingenii, qui in adibus Sami hospes gratuitus & invocatus diu basit, quin & matrem familias ad illicitam consuetudinem sollicitans, maritum, rem ægrius ferentem, minis terruit, & aut singulari secum pugna digladiari, aut uxorem emancipatam sibi concedere jussit. Provocato tamen a ium, qui sua vice cum provocante confligeret, substituere licebat; quo hic officio vicario cum Thorgilfus*

fun-

fungeretur, Samus æmulo liberatus est. Caterum non tam de cœacta, quæ ad modos acq̄rendi uxorem pertinet, quam de ultronea uxoris cessione hic agitur. Non solum uxor legitimis ducta nuptiis, sed & *foemina viro in matrimonium pacta, alteri ulro concedi poterat.* Biørno Hitdalsensium Athletæ, priusquam in Norvegiam trajiceret, in matrimonium pacta fuit Oddnya quædam. In Norvegiâ autem Biørnus contribuli suo Thordo Kolbeini filio annulum tradidit, Oddnyæ a se muneri deferendum; de quo *Vit. Biørni Hitdal. Atbl. Cap. III. Mst. Þordr fór vel med erindom Biarnar þat sinni, oc sagði hann koma mundo at vitia ráða-bagfins við Oddnyo, oc feck benni bringinn, enn quod Biörn hafa gefit ser ráða-baginn ef hann andáðiz, eda kámi hann eigi til Íslands.* 3: Biørni mandata tunc quidem fideliter executus est Thordus, annuloque Oddnyæ tradito, dixit Biørnum, quo pacti matrimonii fidem adimpleret, rediturum; sibi vero hoc matrimonium dedisse, si ipse vel peregre moreretur, vel in Islandiam non redierit. Ejusmodi autem donatio, nisi patris vel tutoris foeminæ consensus accederet, rata fuisse non videtur, conf. *Libr. cit. Cap. V.* Quandoquidem autem de matrimonio alienato & in alterum translato sermonem hic instituimus, omittenda non videtur species conjugii, ut parum triti & vulgaris, ita suis in Antiquitatibus patriæ exemplis non destituti. Quando vir, alienum nomen mutuatus, mulieris procum ageret, desponsamque uxorem duceret, eo tantum consilio & eventu, ut eam, sibi interim intactam, ubi tempus & locus permiserint, alteri marito destinato conjux personatus uxorem traderet. Istud *matrimonium vicarium & fiduciarium* non absurde dixe-

dixeris. Hac ratione Gunnaro Giukungo uxorem Brynhildam Badlii filiam conciliavit Sigurdus Fafnericida. Rem ita *Eddæ & Historia Volsungorum, Cap. XXXV.* perhibent. Gunnarus, Brynhildam uxorem ambiturus, fratres suos & Gudrunæ fororis maritum Sigurdum comites assumfit. Ubi autem ad Brynhildæ sedes perventum esset, locus igne circumdatus traditur, quem nemini præter Sigurdum transire licuit. Hic igitur, igne penetrato, ad Brynhildam ingreditur, *Gunnarique nomen & personam professus, illam uxorem procatur & obtinet.* Aliquot ibi dies moratus, noctuque communi cum Brynhilda lecto utens, gladium nudum simul cubantibus interponit, & miranti hoc Brynhildæ, ut id fieret, vitæ suæ interesse respondet. Ad suos deinde regressus *Brynhildam*, rei per fraudem gestæ ignaram, *Gunnaro*, ut marito destinato, *in matrimonium tradidit.* De hoc do'lo qveritur Brynhilda in *Edd. Sæm. Od. Helreid Brynb.*

Svafo víð oc undom	i. e. <i>Dormiebamur contenti</i>
i sæng einni	<i>In uno cubili,</i>
fem hann minn brodir	<i>Non secus ac frater</i>
um borinn væri.	<i>Meus esset germanus.</i>
hvartki knætti	<i>Neutri nostrum.</i>
hönd yfir annat	<i>Brachii alterum</i>
átta nóttom	<i>Octo noctibus</i>
occort leggja.	<i>Amplecti licebat.</i>

Hæc etiam fuit causa, cur Brynhilda sibi & Sigurdo simul *cremendis nudum interponi gladium præceperit.* Vid. *Edd. Sæm. Od. Sigurdar-qv.*

Liggi occur enn milli	i. e. <i>Etiâ nunc inter nos</i>
málmr hringvaridr	<i>Faceto cinctum metallo</i>
egghvast járn	<i>Acutumque ferrum,</i>

sva endrlagit.

Þá er vid bædi

bed einn stigom

oc hetom þá

hióna nafni.

Ita repostum, ac

Quando uterque

Stratum idem ascendimus,

Tumque dicebamus

Nomine conjugum.

Cæterum moris antiquis fuisse videtur, quando quis foemina, quam tamen attingere nollet, noctu accumberet, nudum cubantibus eusem interponere. Hoc saltem nocturno castimonie custode usus traditur Hrolfus Pedes, Ingegerdam in Daniam secum perduicens; de quo *Vit. Hrolfi Ped. Cap. XVI. Mst.* Þau zoko náttstad undir skógi einom, oc skuto ser laufskála oc láo saman bædi; enn leto nakit sverd í milli sin. 3: Forte, sub sylva quadam nocturnæ quietis locum eligeant, ubi casa sibi ex arborum ramis raptim excizata, eodem ambo strato utebantur, ita tamen, ut nudus ensis cubantes dirimeret. Etsi vero Ingegerdam uxorem speraret Hrolfus, opinioni tamen temporum & decori obtemperandum fuit, omne sponsi cum sponsa ante nuptias corporis commercium infami coptumeliæ ducentium; cujus testem habemus Saxonem, in *Hist. Dan. Libr. V. p. 89.* Interea Hübinius apud Högnum quorundam obreclatione insimulatus est, quasi filiam ejus ante sponsalium sacra stupri illecebris tentasset, quod tunc immane cunctis gentibus facinus habebatur. Conf. supra, §. XVII. Not. 8. §. XXIX. Not. 1. & §. XX. Alterum matrimonii vicarii & fiduciarii exemplum *Vita Viglundi Pulcbrī, Cap. XVI. pag. 29. 30.* subministrat. Ob cædes patratas capitis publice reus Viglundus cum patria tantisper excedere cogeretur, suaque interim Ketilrida a proco incommodo, cujus rebus mater Ketilridæ impe-

imperiosa studebat, urgeretur, Viglundi patruus Helgius, consilio prius cum amantium patribus clanculum inito, *Tbordique nomine assumto*, e longinquo profectus *Ketilridam in matrimonium* poposcit, & patre despondente invitam *obtinuit*, domumque, ubi nuptias se celebraturum dixit, secum abduxit. Eo perducta Ketilrida uxoris loco in speciem Helgius utebatur, dilatis tamen nuptiis. Tradita enim domestica clavium potestate, in *lecto communi*, sed latiore & *sponda intermedia distincto*, nec sub iisdem stragulis, noctu Ketilrida cubabat. Nempe, si ita fors ferret, ex. gr. in itinere vel hospitio, ut in eodem cum viro cubili nox agenda foeminæ, vel innuptæ vel alteri maritatæ, sine opprobrio id fieri potuit, modo interjectus asser aut sponda cubantes sejungeret. Talis accubatio nocturna nec fraudi fuit Sturlogo Laborioso, Asæ jam marito, & Vefrejæ, de quibus *Vita Sturl. Lab. Cap. VI. Þá let kerling stock á milli þeirra, en láta þó bæði á einu hægindi um nóttina, oc áttu tal saman.* 3: Tum *jacentibus asserem anus interposuit*, ita tamen, ut eidem ambo cervicali incubantes, noctem colloquio *transfigerent*: nec Kormaco & Steingerdæ, de quibus in hospitio fortuito pernoctantibus, habet *Vita Kormaci Mst. Um nóttina hvíldi sino megin brikar hvart þeirra*, 3: *per noctem juxta cubantes interposita sponda dirimebat*. Duravit autem ante memoratum Helgii & Ketilridæ contubernium, usque dum *Viglundo* in patriam *reverso Helgius*, exposita fallacia, *Ketilridam* marito destinato uxorem, legitimis nuptiis ducendam, *concederet*, (in *Hist. cit. Cap. XII. p. 33.*), his inter alia Viglundum alloquens: *Ná vil ec eigi leyna þic nafni míno: ec heitir Helgi, oc er ec sonr Eiriks iarls,*

oc *sua fadir þinn. Bad ec því Ketilridar, at ec villða geyma bana banda þer; er bún oc óspillt af mer. 3: Nec nomen meum te diutius celabo: Helgius enim dicor, eodem, quo pater tuus, nempe Erico Comite, patre prognatus. Ketilrida autem matrimonium eo consilio ambiebam, ut illam tibi uxorem conservarem; nec ulla a me corporis consuetudine illa hæcenus est temerata.*

§. XXVI.

Discissi a viris matrimonii exemplis refertissima est historia borealis (1). Solvebant autem mariti conjugium, I) partim effectu & usu (2), si aut uxorem vel ipsi abeundo desererent (3), vel repudiatam ad suos dimitterent, nec recipere vellent (4), aut præfenti vel cohabitationem & officia conjugalia denegarent (5), vel novam uxorem publicis nuptiis superinducerent, absque tamen solennitatibus divortiorum legitimis. Quocunque modo matrimonium solveretur, *divortium usuarium*, Borealibus, *at láta konu eina* (6), vocabatur. II) Partim ritibus solennibus (7) adhibitis uxori repudium renuntiabant, quod *divortium legitimum*, *at segia skilit*

skilit vit konu, appellari consuevit (8). Ad legitima divortia *causæ fonticæ* (9) legibus definitæ reqvirebantur. *Causæ fonticæ divortiorum*, olim *brautgangs-sakir* dictæ (10), fuerunt omnia, sive delicta graviora, sive defectus naturales, quæ uxorem matrimonio aut indignam aut inhabilem reddere putabantur. In hunc censum venere, adulterium, si vitæ mariti insidiaretur, si liberos vel supposuisset, vel contra mariti mandatum aut alendos e medio sustulisset, aut exponendos clam aluisset, si filiam injussu mariti nuptum dedisset, si sexum vestitu mentita esset; horum veneficia, sterilitas, senectus, imperiosa morum asperitas, & forte alia referenda sunt (11). In divortiis legitimis, si liberi essent communes, eosque pater retineret, dotem reddere maritus non tenebatur. Si sterile fuisset conjugium, dos repudiatæ, maxime si ob defectus naturæ, nulliusque delicti gravioris rea dimitteretur, denegata fuisse non videtur (12). Idem quoque de divortiis usuariis valet, nisi quod causas fonticas de-

clarari haud necesse esset; ejusmodi enim uxorum repudia satis frequentia & fere arbitraria olim fuerunt (13).

1) Postquam uxorem Romæ primus ob sterilitatem Carvilius Ruga dimisisset, eo sensim divertendi licentia excrevit, ut illi Augustus, eumque secuti Imperatores, latis legibus modum imponere sint coacti. Qua de re & ea, quæ supra §. II. attulimus, & longe plura apud illos, qui de divortii Romanorum data opera scripserunt, consuli possunt. Inter alios, vid. S. Pitisc. *Lex, Antiquit. Rom. ad voc. Divortium. Alex. ab Alex. Gen. Dier. Libr. IV. Cap. VIII. p. 953. seqv.* nec non Heinecc. *Antiquitat. Rom. Libr. I App. §. XLIV. seqv.* In Septentrione autem quamvis matrimonia univèrse satis casta, & adulteria ut infamia ita capita'ia olim fuerint, divortia tamen ab omni ævo licita ac usitata fuisse, exemplorum in historiis obvia farrago demonstrat. Ex tanta vero multitudine, ubi res poposcerit, inferius pauca dabuntur.

2) Divortiorum duplex esse genus, ipsa rei natura loquitur. Si enim in foro publico, ob causas sententias, ritibus, cærimoniis, & verbis solennibus lege præscriptis solvatur matrimonium, *divortium legitimum*; sin absque his conjugum inter vivos cesset, *divortium usuarium*; dici debet. Utrumque Romanis notum fuisse, Ovidius testis: *De Remed. Amor. v. 669. seqv.*

*Tutius est, aptumque magis discedere pace,
Quam petere a thalamis litigiosa fora.*

Ejusmodi divortii meminit Cicero, *de Orat. li 40. Cum pater familias uxorem pregnantem in provincia reliquisset, Romæque alteram duxisset, neque nuntium priori*

priori remississet. Qvin & usuaria ejusmodi divortia cum legitimis eundem valorem habuisse, ex *Caji ad Leg. Juliam de Adult.* verbis satis colligitur: *Si ex lege repudium non sit missum, & iccirco mulier adhuc nupta videatur, tamen si quis eam uxorem duxerit, adulter non erit.* Boreales quoque maritos tacitis his & usuariis divortiis, quæ dimissæ uxori ad alteras nuptias jus dederint, crebro usos, exemplis mox probatum ibimus.

- 3) Odus Frejam, quæ postea Odini vel conjux vel concubina fuit, de quo supra, §. XXIV. Not. 8. p. 129. Vanlandius Sveciæ rex Drifam, vid. *Heimskr. T. I. Hist. I. Cap. XVI. p. 19.* Oddus Sagittarius Alvaram, vid. *Vit. Örvor-Oddi, Cap. X.* Asmundus Thoram, vid. *Landn. P. II. Cap. VI. p. 72.* Geirmundus Thuridam, quæ postea Gudmundo nupsit, vid. *Laxdala, Cap. XXIX. & XXX.* Skidius Ingveldam, vid. *Sværfdala, Mst.* aliique multi uxores abeundo deseruerunt. Desertio uxoris, quæ plerumque cont. meliosa & affinitatibus semper ingrata fuit, vel palam fiebat, vel clam & furtim. *Fugitiva* & clandestina uxoris *derelictio*, quæ, *at blaupaz brót frá kono*, dicebatur, præsertim si ob ignaviam pauperem, uxorem & liberos ale e detrectantis fieret, *so-dida* & *infamis* habebatur; poteratque desertor ad suos sustentandos a magistratu tribuli vel uxoris necessariis adigi. Ejusmodi nebulonem, nomine Asbiörnnum Vegghamar, commemorat *Flórsdala, Cap. XIV Mst.*

- 4) Hanundam repudiatam ad patrem remittere decrevit Frotho III. vid. *Sax. Hist. Dan. Libr. V. p. 81.* Asam uxorem cum dote ad suos remisit-Hiörleifus Mulierosus, teste *Vita Halfi ejus.ve Pugil.* De Visburo

Sveciz rege tradit *Heimskr.* T. I. *Hist.* I. Cap. XVII. p. 20. *Visbur* gekk at eiga dóttur *Auda* ens *Audga*. — Enn *Visbur* let hana eina, oc feck annarar kono; enn hún fór til fódur síns með sonu sína. 3: *Visburus Audii Divitis filiam uxorem duxit.* — *Verum, ea derelicta, aliam thori sociam adstivit Visburus; quare ad patrem illa rediit, filiis comitata.* *Haraldus Pulchric. ducta Ragnhilda, uxores, quas antea habuit, dimisit; quæ ad suos cum liberis se contulere.* Vid. *Heimskr.* T. I. *Hist.* III. Cap. XXI. pag. 97. *Thorbiörnus Klercus repudiatam Ingigerdam uxorem, patre orbam, ad fratrem Sveinum remisit; quam frater bene quidem excepit, insigni tamen contumelia hac re affectus sibi videbatur, vid. Hist. Orcad. ed. Hafn. p. 249.* De *Viga-Skúta* habet *Vita Viga-Glumi, ed. Hol. Cap. XVI. pag. 210.* *Glúmr gipte Þorlaugu dóttur sína Viga-Skutu ad Myvatne norður, oc fyri sakir þeirra sundurlyndis, þá let hann hana fara heim til Þverár, oc let hana eina. Þat líkadi Glúmi þúngt. Síðan bad bennar Arnor Kerlingar-nes, oc átti hana. 3: Filiam Thorlaugam Viga-Scute Myvatnensi uxorem locavit Glumus. Horum vero adeo discors matrimonium fuit, ut uxorem maritus repudiatam ad prædium Thveraa, (penates paternos), remisit; quæ res Glumum graviter ussit. Illam deinde Arnorus, cognomine Kerlingar-nes, nuptiis ambivit & obtinuit. Ex quibus locis, liquet, tum repudium uxoris, ejus cognatis semper ingratum & contumeliæ loco habitum, tum repudiatæ ad alteras nuptias progredi integrum fuisse.*

- 5) Thori consortio si uxorem maritus prohiberet, eo ipso repudium fecisse censebatur, aut saltem uxori divertendi causam & occasionem dedit. *Guðruna Ólafó*

Trygvino nuptiis copulata, regem maritum in thalamo cultro transfodere voluit; quod præsentiens rex, cultro illi erepto proripuit se stratis. Illa itidem furgens abiit; nec unquam postea ejusdem cum rege thori particeps facta est. Nempe ipso facto repudiata ad suos rediit, vid. *Heimskr. T. I. Hist. VI. Cap. LXXIIX. p. 275.* Oddnyam uxorem, illicitæ cum Biörnno consuetudinis suspectam, lecto geniali maritus prohibuit; res tamen, abeunte Biörnno, ad conjugum qualemcunque concordiam perducta est, vid. *Vit. Biörni Hirdal. Atbl. Cap. XIV. Mst.* Thorkillus uxorem Asgerdam, fidei conjugalis proditæ confessam, in lectum communem admittere cum nollet, illa divortium idcirco legitimum comminabatur. Quod audiens maritus iram paulatim remisit, affinitatum simultates & dotis jacturam haud dubie veritus; vid. *Vit. Gislvi Sursonii, Cap. IX. p. 131.*

- 6) Sic vocatum olim fuisse uxoris repudium, usurpando factum, docet *Heimskr. Tom. I. Hist. I. Cap. XVII. p. 20. & T. I. Hist. VI. Cap. XLIX. p. 245. & T. III. Hist. XII. Cap. XXXIX. p. 291.* nec non *Vit. Viga-Glumi, Cap. XVI. p. 210. & Laxdala, Cap. XXXV. Mst.*
- 7) Solennes legitime divertendi ritus & Romanis & Borealibus olim fuerunt. Apud Romanos antiquissima fuit *diffarreatio*, quæ, teste Festo, *Libr. IV. genus erat sacrificii, quo inter virum & mulierem fiebat dissolutio. Dicta diffarreatio, quod fiebat farreo libo adbibito.* Conf. *S. Pitisci Antiquit. Rom. ad voc. Diffarreatio*; nec non *Alex ab Al. Dier. Gen. Libr. II. Cap. V. p. 281.* Hoc sacrificium triste admodum & mali ominis, inque illo multos ritus & caerimonias

tristiores adhiberi solitas fuisse, ex Plutarcho probat Heineccius, *Antiquit. Rom. Libr. I. App. §. XLVII.* Ubi autem ista diffarreatio in desuetudinem abiit, matrimonia *remancipando* solvebantur. Hæc ipsa remancipatio suas habuit caerimonias. Nempe solebant 1) tabulæ dotales confringi; 2) claves adimi; 3) dici solennia verba, hæc scilicet: *res tuas tibi habeto*, vel, *res tuas tibi agito*; eademque 4) per libertum pronuntiarî, juxta illud Juvenalis, *Sat. IV. v. 145.*

Collige sarcinulas, dicet libertus, & exi;
vel 5) per nuntium missum conjugî notificari. Denique Augustus, ut divortiis modum statueret, *Lege Julia* cavît, ut 6) divortium fieret, adhibitis præter libertum septem testibus, civibus romanis puberibus; alias pro irritò haberetur. Vid. *Heinecc. Antiquitat. Rom. Libr. I. App. §. XLIIX.* Borealium autem divertendi ritus si cum his conferas, nullum quidem diffarreatiois vestigium invenies. Illud autem univèrse de sacrificiis Borealium observandum venit, quod parcam admodum & mancam eorum notitiam nobis relinqvant monumenta patriæ; eamque maxime ob causam, quod, si quasdam Eddæ Sæmundianæ Odas exceperis, ab ethnicis temporibus nihil nobis supersit scriptum. Unde factum, ut quicquid de religiosis præsertim majorum ethnicorum ritibus nobis nunc constat, a Christianis scriptoribus sit profectum, quibus paganæ religionis mysteria, & parum cognita, & adeo odiosa fuerunt, ut illa describere rem piaculo dignam existimarent, & hæc omnia abominando magiæ diabolicæ, æternis merito damnandæ tenebris, nomine, (*forneskia*), traducerent. Hæc fata si Romanorum

norum Græcorumve Antiquitates, patriis, ut ego
 quidem opinor, non admodum vel sapientiores, vel
 magis aut piæ, aut scitu nobis necessariæ, habuissent,
 multis magnisque & impendiosis eruditionis antiqua-
 riz voluminibus orbis nunc literatus careret. Verum
 nec tabulis dotalibus confringendis, quæ temporibus
 ethnicis, quibus omnia pactorum & conventionum
 genera sola testium memoria servari oportuit, nullæ
 fuerunt, nec libertorum in divortiis ministerio usos
 unquam Boreales comperio. Claves autem, ut intra
 nuptiarum auspicia traditas, ita in divortiis redhibitas
 fuisse, quis dubitet? vid. *supr.* §. XXIII. *Nor.* 2. & 3.
 Verum hoc magis pro effectu, qui dispensationem
 uxoris domesticam & penuariam sublatam ac cessantem
 non potuit non sequi, quam pro ritu vel cærimonia
 divortiorum apud Boreales olim habitum credimus.
Tres igitur tantum legitime *divertendi ritus*, a Borea-
 libus observari solitos, compertos habemus. Fuerunt
 autem illi: 1) Solennis *divortiorum formula*, 2)
locus, in quo pronuntiari debebat, 3) *testes nuncu-*
pasi. Hæc tria nos docet auctor. Nialæ, rituum &
 formularum legis patriæ satis sedulus observator.
 Nimirum Mörðus filiam Unnam hunc, quo a marito
 Ruto, ne quam scilicet, ubi in formulis parum
 cavisset, exceptioni aut cavillationi, reposcendæ doti
 intèrventuræ, daret locum, legitime diverteret, modum
 docuit. Vid. *Niala*, *Cap. VII. ed. Hafn. p. 14.* Þá
skalle þú gánga til bóilo þinnar oc þeir menn með þer
sem forunnatar þínir eru. Þu skalt nefna vatta biá
bóilu búanda þíns, oc segja skilti við hann laga-skilnadi,
sva sem framast má at alþingis máli oc allzberiar
lögum. Slika vattnefno skalt þú hafa fyrir karl.

dyrum. 3: Tunc cubile tuum adiro, viris, qui tecum abibunt, comitata. Ibi tu ante lectum mariti testes nuncupato, legitimumque ac accuratissima atque in universalibus populi comitiis valiturae juris patrii normae congruum, divortium marito renuntiato. Eadem ante fores maritum coram testibus nuncupatis prouuntiato. De Unna porro, ad patrem in comitiis tunc versantem delata, idem porro auctor, l. 6° cap. cit. perhibet: *bon geck til logbergs, oc sagdi skilit vid Rút.* 3: Illa rupem iudicalem, (locum iudicii publici), adiens, Ruto divortium palam renuntiabat. Tria igitur hic sunt observata. Nempe, 1) *verba concepta*, sine quibus nihil, quod actioni legis subesset, peragebant veteres Boreales; vid. *supr.* § XV. Not. 10. Formula haec divertendi, quantum ex loco allato colligitur, his verbis constituisse videtur: *Ec N. segi skilit vit N. laga-skilnadi*, 3, ego N. (marito v. uxori) N. legitimum divortium renuntio; sive, quod eodem recidit: *ego N. (maritum v. uxorem), res suas sibi agere legitime jubeo.* 2) Tribus porro locis pronuntiare divertendi formulam filia Mördus praecipit; nimirum, a) *ante thorum genialem*, b) *ante fores aedium principes*, & c) *in foro*, s. conventu populi publico; conf. *Njala, Cap. XXIV*. Hanc loci observationem etsi in divortiis renuntiandis non habuerint Romani, eorum tamen in adoptione ritus similes reperio. Adoptionem enim, quae alias apud praetorem aut magistratum quemcumque, apud quem legis actio erat, fieri solebat, (vid. *Gell. Noct. Att. V. 19.*), etiam non tantum in templo, verum etiam in cubiculo *ante thorum genialem* fieri siveisse docet Plinius, *Paneg. VIII*. Itaque non tua in cubiculo, sed in templo; nec ante genialem thorum

thorum, sed ante pulvinar Jovis Opt. Max. adoptatio peracta est. Lecti autem geniales in atrio ex adverso forium, unde adversi dicti, sternebantur; quod ex verbis Horatii, *Libr. I. Epistol. I. v. 87. Lectus genialis in aula est*, quidam probant. Unde ritus divortia ante fores renuntiandi antiquam originem quis deduxerit. Cæterum fores ædium in prædiis rusticis primariæ, posticas enim plures habuerunt, apud priscos Boreales binæ fuerunt; per quarum unâs matri familias ac foeminis nobilioribus ac ingenuis, per alteras maribus, hospitibus, & famulitiô introitus patebat; unde illæ *kvendyr (fores foeminarum)*, hæ *karldyr (fores marium)*, nuncupatæ sunt: hæ autem fores ædium principes fuere. Observatio igitur locorum inter Romanos & Boreales in re, uti non profus eadem, ita nec omni ex parte diversa, (adoptatio enim non secus ac divortium ad matrimonia refertur), cognationis plusquam fortuitæ non nihil habere videtur. In loco *judicii publici*, atque adeo in comitiis populi, divortia olim legitima renuntiari siveisse, docet insuper exemplum Thordî ex *Laxdæla, Cap. XXXV.* superius allatum. Verum tria hæc renuntiandi matrimonii loca non semper observata fuerunt: satisque legitime renuntiatum matrimonium interdum est visum, si, aut domi ante lectum mariti, (conf. *Fliórsdæla, Cap. XXIX.* & *Laxdæla, Cap. XIX.*), aut in comitiis communibus & superioribus, quod Unna & Thordus fecere, aut in comitiis tribulibus & inferioribus, (conf. *Laxdæla, Cap. XXXIV. & XXXV.*), facta esset divortii renuntiatio. 3) *Testes* quoque in divortiiis legitimis *nuncupatos* esse, loca supra citata docent, in quibus fere semper recurrit: *hann, (hon), nefndi*

nefandi ser votta, oc sagdi skilit vit N. 3: Ille (illa) nuncupatis testibus uxori (marito) divortium publice renuntiavit. De his vero divortiorum ritibus id denique observandum est, eosdem adhibitos olim fuisse, sive maritus ab uxore, sive a marito uxor diverteret.

- 8) Divortia publice & ritibus adhibitis renuntiata sic olim vocata fuisse, omnia, quæ de divortiis legi ime renuntiatis vel supra aliata sunt, vel inferius afferentur, loca inspecta monstrabunt.
- 9) De justis sive *fonticis divertendi causis* apud Romanos notum est illud Nævii: *Sonticam esse oportet causam, propter quam perdas mulierem.* Quasdam earum, ob quas legitime dimitti uxor possit, causarum, supra §. II. Not. 3. recensuimus; quibus hic addimus, sterilitatem, juxta Carvili exemplum, & illud Varronis, ap. Non. II. 73. *A se annos multos quod parere non posset, foras eam betere jussit;* similitates cum focru, morum perversitatem, impudicitiam. Vid. Heinecc. *Antiquit. Rom. Libr. I. App. §. XLV.*
- 10) Voces, *brautgångr* pro divortio, & *brautgångrs-sauk* pro fontica divortii causa, sumtas, vid. *Laxdala, Cap. XXXIV. & XXXV.*
- 11) Tanta divertendi licentia maritis præsertim fuit, ut uxorum repudia fere essent arbitraria, eaque divortia pro legitimis haberentur, quæ rite & publice essent renuntiata. Nec mirum igitur, si *ob defectus naturæ*, ex. gr. senectutem, sterilitatem, & imbecillitatem uxoris, solvi conjugium potuerit: Quodsi enim ob impotentiam naturalem uxor a marito, quod Unna fecit, divertere potuit, idem etiam ob eandem causam marito in uxorem licuisse nullum est dubium.

Omnia

Omnia porro *flagitia* & crimina *alias capitalia* justas uxoris repudiandæ causas fuisse, cuius planum & perspicuum. Uxorem *ob adulterium* Frotho III, *ob vitam mariti attentatam* Hörleifus Mulierosus, eandemque ob causam Gudrunam repudiavit Olafus Trygv i f. Vid. *Heimskr. T. I. Hist. VI. Cap. LXXIIX. pag. 275.* Uxori Ingigerdæ, *ut ejus fratri Sveino injuriam reponeret*, Thorbiörnus Klercus, vid. *Hist. Orc. p. 248.* Uxori Thorhildæ, *in se garrule pro-caci* Thrainus, ubi tamen loci legitimi parum habita ratio, vid. *Niala, Cap. XXXIV. ed. Hafn. pag. 50.* Uxori Audæ *ob vestitum virilem* Thordus Ingunæ f. eo quod braccis instar virorum uteretur, quod legitima divortii habebatur causa, teste *Laxdala, Cap. XXXV.* divortium palam renuntiarunt. *Ob hospitium domi frequentiam* ab uxore Thora divertit Asinundus, vid. *Landu. P. II. Cap. VI. p. 72.* *Ob mutuam discor-diam* cum uxore Thorlauga Viga-Skuta, *ob impari-tatem conditionis* & natalium Ragnarus Lodbrochius, Haraldus Pulcricomus, Haraldus Grænskus, cum uxoribus aut divortium fecerunt, aut facere saltim cogitarunt; de quibus supra. *Ob diversa sacra & senectutem* Sigridam Imperiosam, in matrimonium sibi pactam, repudiavit Olafus Trygvii f. vid. *Heimskr. T. I. Hist. VI. Cap. LXVI. & LXIIX. p. 264. & 266.* Uxori Thordisæ, *si morem mandatis non gereret*, & Gunnarum Thidrandicidam se absente hostibus proderet; repudium minabatur Helgius Asbiörni filius. Vid. *Fliórsdala, Cap. XX.* Hinc ob paritatem rationis satis prone fuit, uxores, quæ injussu maritorum filias elocassent, liberosve supposuissent, aut contra viri mandatum vel alendos exposuissent, vel

expo-

exponendos aluissent, utpote *mariti dominio immorigas* & contumaces, jus ad divortium maritis fecisse; quorsum etiam spectabant Thorsteini & Asbiörni in uxores minæ, supra §. XXIII. Nos. 5. nobis memoratæ. His equeidem omnibus uxorum repudiis ritus solennes non semper adhibitos fatemur; verum ubi de causis divortiorum fonticis agebatur, parum intererat rituum. Hatud graviores enim divortia legitima solvendi matrimonii causas interdum habebant, quam repudia siue ritibus facta. Ritus solennes ideo tantum adhibiti videntur, ut repudium, aut eo scrips, quo solennius & manifestius, uxorem ejusve cognatos pungeret, aut, si ob flagitia uxor dimitteretur, dotis retinendæ jus haberent mariti; non nunquam forte etiam repudium palam renuntiantem causæ fonticæ simul declaratæ publice excusabant. Hanc certe ob rationem Thordus Ingunæ f. cum in comitiis Audæ uxori divortium renuntiaret, causam quoque divortii propalam exposuit. Vid. *Laxd. Cap. XXXV.*

- 12) De conventionibus sponsaliorum pecuniariis supra, §. XIII. & XIV. agentes, eas duplices fuisse monstravimus; nempe vel dotem uxoris profectitiam cum stipulato dotis augmento, vel dimidiam bonorum communium partem, matrimonio aut per mortem alterutrius conjugis, aut per divortium soluto, maritus reddere debebat. Utraque conditio in nuptiis Ruti stipulata fuit, vid. *Niöla, Cap. II. p. 3.* *Mördarsoaradi: hugsat befi ec kostin. Hún skal hafa LX bundrada, oc skal aukaz þrídungi í þinum gardi; en ef þit eigir erfingia, þá skal belmúgar-felag med ychr.* 3: *Regeffit Mördus: conditionem jam animo definitivi. Sexaginta bundradas, (CCXL imperiales), habebit, quibus*

bus sub tua manu tantum accedet, quantum est dotis profectitiæ dimidium. Sin vero liberos habueritis, bona communia conjuges ex æquo sortieminî. Posterior tamèn conditio usitatissima fuit; ut in nuptiis Glumi; vid. Niala, Cap. XIII. Sidan voru virð fe Hallgerðar, oc skylði Glúmr leggja i móti iannu-m.kit, oc skylði vera helmingar-felag með þeim. 2: Bona Halgerðæ tunc æstimata fuerunt, tantundemque ex suis in rem communem conjugum Glumus conferre debebat; adeoque bona communia inter conjuges ex æquo dividua stipulati sunt. Oddnyam Biörno uxorem cum pacificeretur Sculius, tantundem ex suis in rem conjugum se erogaturum spondit; quantum non modo Oddnyæ doti profectitiæ, sed & hæreditati, quæ sperabatur, paternæ responderet; vid. Vit. Biörni Hitdal. Athl. Cap. II. Mst. Verum temperare mihi non possum, quin Julii Cæsaris de Gallorum prisicorum matrimoniis verba hic interferam. Vid. Bell. Gall. VI. 19. Viri quantas pecunias ab uxoribus dotis nomine acceperunt, tantas ex suis bonis æstimatione facta cum dotibus communicant. Hujus omnis pecuniæ conjunctim ratio habetur, fructusque servantur. Uter eorum vita superavit, ad eum pars utriusque cum fructibus superiorum temporum pervenit. Hæc Gallorum matrimonia, vel nato Servatore antiquiora, adeo Borealium conjugiiis conveniunt, ut rem magis eandem quam similem merito dixeris. Hic enim 1) bona nubentium inter auspicia matrimonii facta æstimatione utrinque æqualiter in rem communem collata; hic 2) dotem profectitiam ab uxoribus datam, & 3) dotem addititiam, sive stipulatum dotis incrementum, (silgiöf), pro usu fructu dotis profectitiæ, simul cum ipsa

ipsa dote, soluto matrimonio, reddendum, quilibet
 recognoscit. De dotis igitur profectitæ in Evropa
 antiquitate cum Tacito vix est quod disputetur. De
 priscis quidem Borealibus res dubiis est exempta, vid.
 supra, §. XIV. Seculo enim nono, quo vergente novi
 coloni, plerique ex Norvegia, quidam ex Dania &
 Svecia, multi ex Hibernia, Scotia & Orcadibus in
 Islandiam commigrarunt, sponsalitia hæc stipulatio
 adeo recepta fuit, ut cum plurima matrimonia Land-
 nama memoret, expressam plerisque dotis profectitæ,
 (*beimansfylgia*), mentionem adjiciat. Novos autem hos
 Islandiæ colonos, antequam in legem Ulfiotianam
 consentirent, terrarum, unde exierant, instituta &
 ritus retinuisse, notissimum est. Ad institutum
 revertimur. Interdum ex parte sponsæ pater aut tutor
 stipulabatur partem bonorum mariti dimidiam, etsi
 sponsa parum aut nihil dotis ad matrimonium con-
 tulisset; quæ conditione, vel ob imparitatem natalium,
 vel amoris impatientiam, subinde sponsus acquievit.
 Hoc pacto Droplüga Halsteino, vid. *Fliósdala, Cap.*
XXIII. & Gudruna Thorvaldo nupsit, illamque con-
 ditionem Thorvaldus facto divortio implere, &
 dimidiam bonorum partem uxori a se divertenti cedere
 coactus est; vid. *Laxdalá, Cap. XXXIV.* Illud vero
 & Romani & Boreales circa matrimonia & dotem,
 uxori post divortium reddendam, vel non reddendam,
 ex legibus & institutis patriis observasse videntur, ut,
si matrimonium legitimum & æquale, ac liberi com-
munes essent, uxorque vel a viro ob causas fonticas,
nempe flagitia, ex. gr. adulterium, veneficium, insi-
dias mariti aut liberorum vitæ structas, &c. repudia-
retur, vel ipsa temere & absque mariti culpa aut
 divor-

divortii causa fontica diverteret, *liberi legitimi patrem secuti sunt, & dos, uxori negata, pro liberis alendis apud patrem jure manebat. Sin vero illegitimum esset conjugium, sive inæquale, ut inter principem & privatam, ingenuum & servam, sive vel citra consensum patris aut justii tutoris, vel absque sponsaliis aut nuptiis viro foemina consuevisset, liberi inde nati illegitimi, & vel naturales vel nothi erant, matremque sequebantur; dos autem, ut in nuptiis nulla data, ita nec ulla post repudium foeminae reddita. Si sterile esset matrimonium, uxori ob flagitia repudiatæ, aut temere & sine culpa viri divertenti, vel si uxor suo pte divertens & ritus divertendi solennes adhibens quid peccasset, a marito dos negari potuit. Extra hos casus ad dotem in sponsaliis stipulatam uxori sive repudiatæ, sive sponte divertenti, reddendam adigi maritus jure poterat. De conjugii illegitimis cum Romanorum tum Borealium, in quibus & conjuges nullam mariti dotem profectitiam afferbant & liberi inde nati, qui matrem sequebantur, tam dotis maternæ, nempe profectiæ, quæ nulla erat, hæreditandæ, quam hæreditatis paternæ, nisi legitimarentur, exsortes fuerunt, supra §. XIIX. Not. 2. & §. XIX. Not. 1. 2. & §. diximus. Quid autem Romani uxoribus illegitimis post repudium nullam de bonis mariti partem, & liberis ex tali conjugio natis nullam patris hæreditatem tribuerint, docent verba Ciceronis, ad Treban. Top. c. 4. Si mulier, cum fuisset nupta cum eo, quicum connubium non esset, nuntium remisit, quoniam qui nati sunt, patrem non sequuntur, pro liberis manere nihil oportet. Quid autem de uxore legitime ducta, & a viro divertente, ejusque liberis*

fenserint Romani, patet ex verbis Ciceronis, *Libr. & Cap. cit.* Si viri culpa factum est divortium, & si mulier nuntium remisit, tamen pro liberis manere nihil oportet. Luculenta sunt illa Ciceronis loca, ex quibus colligo: 1) ex conjugio illegitimo nati, post repudium matrem seqvebantur; ex legitimo autem matrimonio procreati liberi, post divortium patrem sunt secuti. 2) Si uxor legitime ducta diverteret culpa mariti, liberos pater, nevtiqvam vero dotem retinere potuit. 3) Si nulla mariti culpa fieret divortium, aliquid pro liberis apud patrem manere oportebat; adeoque uxori, aut ob flagitia repudiatae, aut temere & sine causa fontica nuntium marito remittenti, dos vel integra, vel aliqua ejus pars negabatur. Uxores autem Romanorum, ob delicta graviora repudiatas, dote spoliari a maritis potuisse, Titianii exemplo monstrat Heineccius, *Antiqv. Rom. Libr. I. App. §. XLV.* Ad Boreales ut redeamus, qvin uxores, ob scelera capitis & repudii rea, dotem, vel liberis communibus, matris quippe haeredibus, vel marito laeso debitam, amiserint, dubitari neqvit; nec historicis in re tam manifesta argumentis est opus. Uxoris legitime ductae, Hallae Lytingi filiae, suopte sed nulla mariti culpa a se divertentis, liberos & dotem, fratre Hallae Geitero invito, & dotem sororis frustra reposcente negarique frendente, retinuit Brodd-Helgius, vid. *Vit. Vapnsfordens. Cap. VI. Mst.* Uxori Vigdisae a se divertenti omnem bonorum partem denegavit Thordus Goddius, eo quod nulla sua culpa, sed temere & absque causa fontica divortium sibi renuntiasset; horum autem matrimonium fuit sterile, vid. *Laxdala, Cap. XIX.* Uxoris Unnaz, quae divortium solen-

solenniter renuntiaverat, dotem poscenti primum focero Mördo, eo quod fastuose & avaro secum actum sentiebat, oblata monomachia, quæ ultima litium arbitra omnem legis actionem infregit & suspendit, reddere recusavit Rutilus; improle, etiam illud matrimonium fuit, vid. *Niala, Cap. VIII.* Eandem denuo postulanti Gunnaro, quod divortii locis legitimis sibi renuntiati, testes producere non posset, iterum denegavit: verum propria arte refutatus, oblata monomachia, invitatus tandem solvere coactus est; vid. *Niala, Cap. XXIV.* Alias a matrimonio sterili divertentibus uxoribus, modo vel repudiatæ nullius delicti gravioris convinci possent, vel ob culpam mariti & causas fonticas divortium ipsæ renuntiassent, dotis loco dimidia plerumque bonorum pars a maritis exigendaque solebat. Dotem reposcere tutor & cognati uxoris divertentis debebant, quod, *at giöra fiárskipi med bibnom*, 3: bona communia inter conjuges divertentes partiri, vocabatur; vid. *Fliótsdala, Cap. XXIX. Laxdala, Cap. XIX. XXXIV. XXXV. Niala, Cap. CLI. Vit. Gislíi Surson, Cap. IX. ed. Hol. p. 138.* quo postremo loco, uti & in *Vita Kormaci*, vox, *mundr*, dotem addititiam solam, & a profectitia distinctam, significare reperitur. *Conf. supr. §. XIII. Not. 8.*

- 13) In divortii usu, nimirum absque ritibus solennibus factis, quæ frequentissima fuisse supra monstravimus, nisi vel scelestæ repudiaretur, vel temere & absque culpa mariti uxor diverteret, dotem reddere mariti, maxime si sterile conjugium fuisset. Si autem liberos communes aleret pater, nulla dos reddebatur; si matri alendos relinqueret, dos quoque, & insuper de

bonis mariti pecunia pro liberis apud uxorem manere oportebat. Hanc etiam Geirmundus, ab uxore Gudruna diversurus, pecuniam cum filia communi relinqvendam obtulit, vid. *Laxdala*, Cap. XXIX. Hinc Thorgilfus, cum uxorem suam Thorsteino in matrimonium dedisset, quod sine prævio divortio fieri non potuit, prædia quædam hæreditaria, quæ in Norvegia possidebat, pro filio Thorleikø, qui matrem sequi debebat, Thorsteino simul tradidit; vid. *Hist. Flóamann*. Cap. XVII. Secus autem in casu simili fecit Augustus Imperator, qui prægnantem Liviam, despondente marito Tiberio, duxerat, filium, ut primum natus esset, patri Tiberio remisit, teste Dione.

§. XXVII.

Non viris solum, sed & *uxoribus* in Septentrione olim *divertendi fuit facultas*; nec secus illæ quam mariti solvendi matrimonii causas habebant, poterantque *matrimonium discindere, vel ritibus divortiorum adhibitis, vel absque his maritum deserendo* (1). Discedendi causæ uxoribus vel *legitimæ*, aut jure saltem consuetudinario receptæ, vel *æquæ* fuerunt. Illæ vel apud maritum erant, vel apud discedentem uxorem. Ad priores re-
feras

feras, si maritus diversis sacris uteretur (2), si officia conjugalia uxori vel denegaret (3) vel præstare non posset (4), si vèstitu muliebri probrosum se redderet (5), si contumeliose & non pro dignitate matris familias uxorem tractaret, & alia (6). Causa discedendi legitima a parte uxoris habebatur, si ob senectutem aut valetudinem dispensationi domesticæ non amplius sufficeret; tum enim *claves abdicare* & *conubium deprecari* uxori licebat, quod, *at beidastur blui*, olim vocabatur (7). Pro æquis discedendi causis existimabantur: thori coactio patris aut tutoris imperio facta (8), senectus mariti (9), ejusdem ignavia uxori ignominiosa (10), pellicis imperiosæ fastidium, auxilium necessariis vel amicis negatum, & forte alia (11). Neutiquam tamen uxoribus tanta, quanta maritis, divertendi licentia fuit; si enim temere & absque causa fontica maritum uxor deseruisset, aut in solennibus divortiorum ritibus, si hi adhiberentur, parum cavisset, vel dote privari (12), vel a marito repositi & invita retrahi poterat (13).

- 1) Et si dotem uxoris vel ob causas fonticas repudiat, (vid. *Laxdala*, *Cap. XXXV.*), vel absque ritibus divertendi legitimis maritum suo pte deserentibus, cujus exemplum Sigrida Imperiosa, Ericum Sveciae regem, & Thyra Burislafum Vandal. reg. derelinquentes dederunt, interdum reddiderint mariti, divortium tamen publice & nuncupatis testibus, priusquam discederent, viris, ubi tempus locusque patiebantur, renuntiare solebant uxores, praesertim si dotem jure reposcendam & reddendam sperarent. Unde filiam Unnam, priusquam a Ruto diverteret, solennes divertendi ritus docuit, & omnes accuratissime observare iussit Mordus, nequam scilicet, siquid in his formulis deliquisset, ubi dos reposceretur, cavillandi illinc & excipiendi occasionem Ruto aucuparetur, vid. *Njala*, *Cap. VII.* His igitur ritibus adhibitis Unna Ruto, Thordisa Börko, Vigdisa Thordo, Gudruna Thorvaldo, Steingerda Holm-Bersio, Ranveiga Thorgrimo, aliaque aliis maritis divortium renuntiabant. Sine solenni autem hac & publica divortii renuntiatione maritos deseruere Scadia Niördum, Thyra Burislafum, Thora Skiöldum, Sigrida Rögnvaldum, & alia; de quibus infra pluribus.
- 2) *Effectus matrimonii*, sive per confarreationem sive coemtionem initi, vel maxime princeps, apud Romanos fuit *sacrorum communio*. Unde Romulus mulierem viro nuptam participem esse voluit omnium bonorum & sacrorum; vid. *Dion. Hal. Libr. II.* Et Modestinus, *Libr. I.* *Nuptia sunt conjunctio maris & foeminae, consortium omnis vitae, divini & humani juris communicatio.* *Sacra vero Romanorum vel publica vel privata fuerunt.* Illorum ante nuptias, horum per nuptias

nuptias uxor fiebat particeps, & in sacra viri transire dicebatur; conf. *Heinecc. Antiquit. Rom. I. 10. 14.* Exinde patet, matrimonium romanum inter contrariæ aut diversæ religionis conjuges consistere nequuisse. Hæc etiam fuit ratio, cur nullum, nisi cum cive, matrimonium Romanis fuerit licitum. Nec nullam horum similitudinem prisca Borealium instituta referunt. Præter enim fana sive templa deorum publica & communia, habuerunt domi suæ facella sive lara-ria; quæ illud Thorsteini, vid. *Hist. Hordis & Holm. Cap. XXXVII. p. 122.* & Bersii, vid. *Fliótsdala, Cap. XXVI.* quorum neuter erat tribulium prætor sive pontifex (*gode*); sed ambo privatæ fortis homines. Utrique igitur *Borealibus* cum *publica*, tum domestica & *privata sacra* fuere; utrum autem Borealium uxores sacrorum mariti privatorum consortes jure matrimonii necessario factæ sint, nec ne, non definitio. Hoc certum, *inominata* olim habita *matrimonia*, a diversæ religionis hominibus contracta. Ingibiarga ethnica suas nuptias ambienti Halfredo Poëtæ respondit: *Margt er i því álíklegt; en ei se ec fyrir allri virðingu þar um: þú ert madr skírdr oc útlendr, en þer ero blót mikil, oc mano meun ecki þola, at þú haldir vid þann sid, er þú befr iáttat; en i annann stad víst, at þer dugi ei vel, ef þú fellir nidur þann átrúnad.* 3: *Multis parum probandis rebus istud negotium obfictur: tu homo baptizatus & peregrinus, loci autem hujus incolæ, ethnicis sacrificiis impense dediti, sacrorum, quæ tu profiteris, nec sine certo imminentis mali periculo abjicies, copiam tibi & culturam non sunt permissuri;* vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. XXXI. p. 131.* Nec vanum fuit mulieris præfagium;

vid. l. c. pag 131. & 132. Opinionom temporum testatur porro Menglada ethnica, quæ Ormo, viro christiano, sibi quamvis alias perquam accepto, propter diversa sacra nubere volebat; vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb App. p. 15.* *Mer ertú vel i þocka, þó at vid megom ei niótaz sakir trúa þinnar. 3: Te animo satis carum habeo; mutus autem connubio frui, diversa, quæ colis, sacra prohibent.* Nec alia magis prægnans ratio fuit, cur Jötnorum connubia olim abominati sint Boreales, quam ista sacrorum diversitas: Jötnorum enim gens Odinianam religionem semper averfata fuisse videtur; conf. §. XXI. Not. 7. & 8. Itaque inminime mirum, si *diversa sacra inter causas* divortii *fonticas* olim habuerint Boreales. Hinc Sigrida quædam, cum ad religionem, quo damna conscientie faceret, christianam amplectendam peregre proficisci vellet, maritum Rögnvaldum, mutandæ sedis & religionis patriæ haud perinde cupidum deseruit; vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. XX. p. 69.* Ob diversa sacra Burislafum Vandal. regem, ad cuius thalamum a fratre Sveino Biberbi Dan. R. ob rationes politicas coacta fuerat, Thyra dereliquit. Eandem ob causam Sigridam Imperiosam, sibi pactam uxorem, Olafus Trygvinus N. R. repudiavit; vid. *Heimskr. T. I. Hist VI. Cap. LXIIX. p. 268. & Cap. XCIX. & C. p. 298 299.*

- 3) Marito Thorkillo, *thori consortium* sibi neganti, divortium legitimum comminata est Asgerda; vid. *Vit. Gislfi Surson, Cap. IX. p. 138.* *Eigi man ec leingi þafaz til tvílunnar vid þik, oc um tvo kosti átru ad velia: fá er annar, at þú tak vid mer, oc lát sem ecki basi iordit; annars man ek nefna mer votta nú þegar,*

oc segia skilit við þik, oc man ec lása fúdur minn heimta
 munda minn oc beiman-fylgiu, oc man Þat þá kostur,
 at þú hafir allrei hvilo-þraung af mer sidan. 3: Quo
 mihi thori copia fiat, haud diu te fatigabo: ex duabus,
 quas tibi facio, conditionibus, utram libet eligito: aut
 enim tu me recipito, eorum, quae inciderint, immemor;
 aut ego, nuncupatis ilicet testibus, legitimum tibi divor-
 tium renuntiabo, doremque, tam profectitiam, quam
 adjectitiam a te reposcendam patri meo mandabo. Et
 sic quidem obtinebis, ut tibi per me nunquam deinceps
 lectus fiat angustior.

- 4) Propter *physicas* id genus *rationes* & *obstacula naturæ*
 legitimum divortium Unna Ruto renuntiavit; vid.
Niala, Cap. VII.
- 5) *Sexum vestitu mentiri* non probrosum modo sed &
 capitale *priscis Borealibus* habebatur. Idem etiam
 inter conjuges *justa divertendi causa* fuit; vid. *Laxd.*
Cap. XXXV. Si foemina instar virorum braccis utitur,
 aut vir pectus adeo aperit, ut nudas papillas vulgo *con-*
spicias praebeat; *utrumque fontica divortii causa.*
 Miror horrido maritali supercilio usum videri C.
 Sulpitium Gallum, qui uxorem dimisit, quod eam
 capite aperto foris versatam cognoverat, (vid. *Val.*
Max. VI. 3. 10.), cum repudiari ab uxore maritum
 voluerint *Boreales*, si pectus & papillas foris aperiret.
- 6) *Prouiti maritorum* in uxores contumaces, impudicas,
 aut aliis criminibus deditas, olim rigidissimum fuit
 dominium ita isthoc imperio, quod leges dedere, in
 innocentes abuti, perquam illiberale & indolis abjectæ
 indicium existimabatur. Olim apud *Boreales*, perinde
 ac semper & ubique, quo quis civis melior, eo etiam
 honestior maritus. Olafus Pavo, vir suo loco &

tempore natalibus generosis, nec non moderatione, prudentia & aliis virtutibus; magis quam pro genio seculi insignis, in uxorem Thorgerdam inconsulte commotam gravis, alias semper commodus, ac in rebus sibi etiam minus placentibus indulgens fuit; vid. *Laxdala*, Cap. XXIX. Pecuniam non modo ad necessitates & impensas domesticas, verum ad decus etiam & splendorem, pro conditione status & facultatum, uxori sufficere maritorum erat. Indoles enim in uxoribus liberalis & heroica, qua praedita mulier, *qvenn/körungr*, vocabatur, borealibus maxime placebat. Hinc Einarus Thveraaensis, cum ejus filiam Jórunam Thorkillus ambiret, de procantis re domestica interrogavit, *filiam suam*, (utpote liberalem), *res lautas decere*, (*dóttor minni hafir mikit fe*), subjiciens; vid. *Reikdala*, Cap. XVII. Mst. Cum Thorvaldo Gudruna desponderetur, inter conditiones matrimonii pro sponsa pater stipulabatur: *at Gudrún skildi ein ráða fyrir sér um fe þeirra, þegar þau kámi í einn sang; eiga allz belming, hvart sem samfarir þeirra yrði lengri edy skemri; hann skyldi oc caupa benni gripi, svo eingin jafnsiád kona atti betri, en þó matti hann halda búi síno fyrir þar sakir.* 3. Gudruna, ut primum thori genialis facta consors esset, & plenum pecuniae communis arbitrium, & soluto matrimonio, sive diu illud sive brevi duraverit, dimidia honorum pars cederetur. Illamque emtis cineliis muliebribus a deo exornaret, ut nulla foemina aequae dives praestantioribus esset instructa; ita tamen, ut familiae domesticae sustentanda satis superesset. Haec uxori, e domo paterna parum dotatae, spondit Thorvaldus. Ubi vero illa fidem promissorum immoderatus & superbe exigeret, immo-

immodicas tandem impensas pertæsus maritus, Gudrunæ alapam inflixit. Unde illa, quæ *ob colapbum*, quæ *ob conditiones matrimonii non impletas*, legitimum marito divortium renuntiavit. De his omnibus, vid. *Laxdala*, Cap. XXXIV. Börko itidem *ob colapbum*, quem tamen insolenti, quamvis excusabili facinore meruisse videri poterat, nuntium Thordisa remisit. De quo *Eirkyggia*, Cap. XX. Þórðs sagði skilit við Børk bónda sinn, oc fann þat til saka, at hann hafði lofsti bana, oc hun vildi ecki liggja undir böggum hans. Var þá skipt se þeirra, oc geck Snorri at fyrir bónd móður sinnar; hann var bennar erfingi. ∴ Marito Børko, quod se verberasset, ejusque patri verbera ipsa nollet, causata Thordisa legitimum divortium renuntiavit. Bona igitur communia inter conjuges divisa sunt. Rem matris curavit Snorrius, ipsius quippe natus bares; conf. *Vit. Gislis Surson*. Cap. XXXV. p. 178. 179. Plagofum igitur mariti dominium, nisi facto inhonesto & inexcusabili essent merita, fonticam divertendi causam uxoribus dedit. Imo mortis causa interdum maritis existit ira uxoris verberata, quam sibi exitialem Olafus Trygvinus N. R., vid. *Heimskr. T. I. Hist. VI. Cap. CXVI. p. 330: sequ.* nec non tres Halgerdæ mariti, vid. *Niala*, Cap. XI. XVI. XVII. LXXIIX. & alii experti sunt.

- 7) Genus hoc divortii, cujus causa fontica fuit senectus decrepita aut aliã imbecillitas, quæ uxorem dispensationi domesticæ inhabilem redderet, olim licitum exercitumque fuisse docet *Historia Vapnsfordens. Cap. VI. Mst.* Þat er sagt, at Halla Lyrings dóttir tók til orða, við Brodd-Helga, oc malti: samfarir ockar bafa lengi góðar verit; en nú kenni ec miðc vanheilsu, oc

man þer verða skömm forusta fyrir báí þíná. Helgi svarar: ec þickiz vel kvongadr, oc etla ec at una þessú meðan ockart lif vinnz. En þá var sú síðvenia at beidaz ur báí i þer mundir. 3. Brodd-Helgium (maritum) Halla Lytingi filia bis verbis allocuta traditur: nostrum diu connubium mutuus beavit amor; nunc autem adversa valetudinis manifestus index dolor rei tuæ oeconomica breve mihi moderamen permittet. Respondet Brodd-Helgius: bona conjuge hætenus contentus, illa porro conditione, quamdiu utriqve nostrum visa supererit, acquiescam. Moris autem erat illa tempestate, claves abdicando connubium deprecari. Paulo post domo profectus Helgius Thorgerdam cognomine Sylfram duxit uxorem; Halla autem a fratre Geitero arcessita abiit. Dotem sororis Helgium, in jus vocatum, frustra postulavit Geiterus; liberi autem communes divertentium apud patrem mansere.

- 8) Ad ingratum Bérþii conjugium a fratre Thorkillo coacta Steingerða, marito huic divortium deinceps legitime renuntiavit, teste *Vita Kormaci, Mst.* Burilafum Thyra, cui invita nupserat, deseruit. Thorvaldo etiam filiam Gudrunam inconsultam desponde- rat, nuptumque nec lubentem dederat pater Osvisus; verum illa marito parum grato nuntium remittendi occasionem quæsit, brevique invenit. De quibus supra.
- 9) Viros senes averfatas uxores monstrant verba Ketilridæ de proprio marito: *Íllt er at eiga gamlan bónda.* 3. *Mala res, maritus senex;* vid. *Vit. Viglundi Pulcri, Cap. XVII. pag. 31.* nec non Torþii de sororis Signyæ matrimonio: *Þetta man Signyo ecki mikir til Judis, er madurinn er bædi gamall oc hardrádr;* vid. *Hist.*

Hördi & Holm. Cap. III. p. 71. Senem Burislaſum Thyra averſabatur & deſeruit. Seni etiam Thorgilſo invita nupſit, virumque deſerere voluit. Helga; vid. *Hiſt. Flóamann. Cap. XXX. Mſt.*

- 10) Eſti de priſcis Borealibus aſſerere non poſſum, quod de Carmanis refert Alexander ab Alex. ſcilicet: *neminem uxorem duxiſſe, niſi qui hoſtis caput prius ad regem detuliſſet*; vel quod Stobæus & Mela de Amazonibus & Sauromatis memorant: *neminem inire connubium, niſi qui hoſtem confeciſſet*; conf. *Job. Schürzen App. Curioſ. & Pract. T. II. ad voc. Nuberé*; certum tamen eſt, fortitudinem militarem & res armis præclare geſtas in maximo quondam apud Boreales honore fuiſſe; idque adeo, ut hac laude deſtitutus vir foeminis proci, & vel in convivio aſſeſſor, (vid. *Eigla, Cap. XXX.*) forderet. Genium ſæculi ludi puerorum ſatis loquuntur, in quibus colludio ut indignus arcebatur, qui nullum animans occidiſſet, vid. *Hiſt. Flóamann. Cap. X.* Turpe viro cenſebatur, nunquam cum hoſte armis conſiſſe; ejuſmodi enim vir per opprobrium, *humanum ſanguinem nunquam vidiffe*, dicebatur. Unde Skarphedini de nutricio ſuo jocus: *Siá madr beſir þó bellz veriz bradfeigr, er látiz beſir fyrir fóſtra mínom, er all dri beſir ſed mannz-blóð.* 3: Ille morti properæ nimis devotus fuit, quem occidit nutricius meus, qui hominis ſanguinem manare nunquam vidit, vid. *Njala, Cap. XL.* Minime igitur mirum, ſi foeminis quoque proci & mariti, fortitudinis & rerum armis geſtarum gloria cluentes placuerint, puſillis vero animis & ignavia, (*dádleyfi oc litil-menſku*), diffamati maxime forderent, vid. *ſupra, §. IX. Not. 7.* Rem palam interpres temporum Saxo teſtatur;

tur; vid. *Hist. Dan. Libr. V. p. 69.* Illa se Frothbonem, tanquam famæ & claritudinis inopem fastidire dicebat. Nulli etenim quondam illustrium foeminarum connubiis idonei censebantur, nisi qui sibi ingens famæ pretium gestarum insigniter rerum fulgore struxissent. Summum in proco vitium desidia fuit. Nullum magis in nuptiarum petitore, quam claritatis inopia damnabatur. Sola gloriæ ubertas cœterarum rerum opulentiam exhibebat. Puellæ quoque non tam procantium se formas, quam edita speciosa facinora mirabantur. Morienti Atlio ignaviam uxor Gudruna exprobrat; vid. *Edd. Sæm. Od. Atla-mål en grönlensco.*

Kvöl þótti qvieri	∴ Acre dolebam, vivens
at koma i hús Atla.	Intrare domum Atlii,
átti ádr kappi	Uxor ante herois,
illr var fá missir.	Malo damno amissi.
Comta þú af þvi þingi	A comitio nunquam redisti,
er ver þat fragim	Quod quidem audiverimus,
at þú sauc sóttir	Ubi causam alii impegeris,
ne síðedir adra.	Vel refutaris alienam.
vildir ávalt vrgia	Volebas perpetim cedere,
en vatki hálða.	Non asserendo vincere.

Mariti igitur ignaviam inter aquas divertendi causas habitam, exemplis facile probatur. Thorhallium uxor Olúfa graviter increpuit, quod Thordum, in vitæ periculo versantem, præ metu destituisset; vid. *Vit. Thordi Hradæ, Cap. XII. pag. 74.* Sú kona er illa gipt er þik á, þvi þú ert sílfbelinn oc buglaus. ∴ Quæ tibi nupsit, male nupta est, jactatori scilicet, & animi inopi. Et porro (p. 76.), cum Thordum iterum non modo deseruisset Thorhallius, sed hostibus etiam prodidisset, in perfidum & ignavum maritum efferebuit

buit Olufa, de quo auctor: *Oc var vit fialft blúis, es bon mundi skiliaz vid bann fyri þessar sakir. 3: þarumque abfuit, qvin illi idcirco nuntium remisit.* Divortium marito Biörno comminabatur Valgerða, nisi Kario fortem & fidelem operam præstaret, vid. *Niala, Cap. CII.* Qvin & Thordo Goddio divortium solenniter Vigdifa renuntiavit, propterea quod cognatum suum cædis reum, quem illa prius in tutelam receperat, ignave & sordide hostibus prodidisset; vid. *Laxdala, Cap. XVII. & XIX.*

- II) Maritorum concubinas post matrimonium vix patiebantur uxores ingenuæ & erectioris indolis. Melcorcam, quam in Norvegia emerat, domum cum perduxisset Höskuldus, uxorem tamen Jorunam reveritus, ulteriori pellicis consuetudine statim abstinuit, brevique, ob dissidium cum uxore, Melcorcam unacum filio Olafo domi retinere non sustinuit, sed alio translato sustentavit; vid. *Laxdala, Cap. XIV. & XV.* Mariti Helgii concubinam domo ejecit Thordisa, filiam tamen mariti ex concubina susceptam retinuit & liberaliter educavit; vid. *Íliorsdala, Cap. X.* Auxilium, uxoris necessariis aut amicis negatum, pro æquis divertendi causis existimatum fuisse, docent adducta superius Vigdisæ, Valgerðæ & Olufæ exempla. Bollio marito divortium minata est Gudruna Osvisi si fratribus suis Kiartanum occisuris epem comes tulerit; vid. *Laxdala, Cap. LX.* *Lokit man ockar samfaurum, es þú nú skærz undan ferd þessari, 3: De conjugio nostro actum erit, si huic te expeditioni subduxeris.* Thorkillo etiam maritorum suorum postremo eadem Gudruna repudium denunciavit, si Gunnarum Thidrandicidam, quem in tutelam illa

receperat, interfecerit; vid. *Fliót-dala*, Cap. XXII. *Vil. ek*, segir þun, at þú görir þanum eckert grand, nema þú vilier við skiliom ockart felag upp frá þessom degi, o: Nihil mali ipsi facias, volo, nisi nostrum connubium ab hoc ipso die finitum iri malis; conf. *Laxd.* Cap. LXXXVI. Vera quoque divortii, quod cum marito Börko Thordisa fecit. causa fuit cædes Gislis Surfonii, Thordisa fratris, cujus impulsor & auctor Börkus fuerat, *Vit. Gisl. Surf.* Cap. XXXV. Thordisa alia maritum Arngrimum, eoquod consobrinum suum Steinulfum infentem ob zelotypiam interfecisset, deseruit; *Vit. Viga-Glumi*, Cap. XXI. p. 220. Fuerunt & alia, quæ uxoribus divertendi occasionem dedere. Teste Edda Snorrii, Scadia Niördum deseruit, quæ sede mariti Noatunensi minus acquiescebat, Odinoque deinceps nupsit; conf. *Heimskr.* T. I. *Hist.* I. Cap. IX. p. 13. Groa Skiöldum, ut suo connubio indignum deseruit. *Vit. Bardi Snæfells-ús*, Cap. IV. ed. *Hol.* p. 166. Interdum etiam uxoris pater vel tutor matrimonium resciderunt, quod, at *brygdá gjaford*, vocabatur; sive quod conjugium absque sua auctoritate contractum haberent irritum, sive quod maritum conditiones matrimonii a sua parte minus implere, vel alias ob causas foeminae conjugio indignum censerent. Ulvildam sororem Ubboni marito, in se quippe rebelli, ademit, invitamque alteri nuptum dedit Frotho I. D. R. Idem quoque Regnero, quod Svanhvitam sororem injussu suo uxorem duxisset, bellum intulit. *Sax. Gramm. Hist. Dan. Libr. II.* p. 24. Gestus Oddleifi filius Thorgerdam sororem Thorbiörno cuidam in matrimonium locavit certis conditionibus, quas si minus servasset, sibi jus solvendi
con-

conjugii reservavit. *Vir. Havardi Isfyrd. ed. Hol.*
 p. 40. Þá gördi Gestr kost á, at þessi ráð skyldu
 takaz, ef Þorbiörn beti baunum því med handa-taki, at
 láta af hjöfnudi oc rángindom, biðda hveriom. manni
 þat er á, oc bafa lög oc rett. Enn ef hann vildi eckð
 gánga at þesso, þá skylði Gestr brygða gjafordit, oc
 göra skilnat þeirra. Þessu játar Þorbiörn, oc kaupá
 at so mæltu. ∴ Tum conditionem, qua conjugium
 fieret, Gestus proposuit: Si nimirum fidem sibi porrecta
 dextra daret Thorbiörnus, facturum, ut ab aliorum
 violenta lesione & injuriis sibi temperaret, suum cuique
 tribueret, jus & æquum servaret. Hoc aut. m si minus
 præstaret, Gestu integrum futurum, ut facto legitimo
 conjugum divorzio matrimonium rescinderet. Hoc de
 se spondente Thorbiörno, cõventionis contractum dicta
 lege fecerunt. Conventions matrimoniales pecuniarias
 retractando divortii occasionem dedisset Thorgilfus,
 nisi amice deinceps de re illa transactum fuisset.
 Nimirum Thornyam absente patre patruus Hæringus
 in matrimonium locaverat, dotemque nubenti de bonis
 patris dixerat. In patriam autem reverso Thorgilfo
 nimia filia dos data videbatur. Hujus igitur partem
 magnam reposcebat; nec gener aut filia abnuebant.
 Filia autem domum patris illico migravit, maritoque
 deserto, dotem redditam se secuturam dixit. *Hist.*
Floamann. Cap. XXX. Er þorgils kom heim, kom
 þar þorny dóttir hans. Þorgils spyr hvort hún vill,
 hún quæz vilja fylgia fé sínu, ef bönnum þætti þat
 meiri sömi at skilja með þeim Byrni. ∴ Ubi domum
 rediisset Thorgilfus, eodem statim insecuta est filia
 Thornya; rogantique patri, quo itura esset, regessit,
 se dotis comitem (ad patrem) redire, si suum ille cum

Biarn's divortium satis decorum putaret. Divortium autem nolens Thorgilfus, dotem filia, quæ utrisque placebat, attribuit.

12) Vid. supra, §. XXVI. Not. 12.

13) Thorgilfo invita nupserat Helga Thoroddi filia, cumque domo forte maritus abesset, illa domesticorum quodam comite adscito, ad patrem rediit, haud dubio maritum deserendi consilio. Redux domum Thorgilfus, ubi uxorem abiisse comperit, sumtis paulo post armis ad prædium soceri pergit, ædesque ingressus, Helgam coram omnibus inanu prehensam tacitus abducit, domumque revertitur. Stupentibus coeteris, cum Skaptius Helgii frater domesticos Thorgilsum persequi, sororemque ipsi per vim ademptam reducere juberet, regessit pater Helgæ Thoroddu: *Þorgils sakir eptir sino, oc skal mönnonn ei hlíða at fara eptir þeim. 3: Quod suum est, Thorgilfus reposcit: eosque insectari veto & interminor; vid. Hist. Floamann, Cap. XXX.* Uxorem ita fugitivam Thorgilfus porro retinuit.

§. XXVIII.

Potestatem patriam, per emancipationem sponsalitiã & nuptias sibi traditam, maritus per divortium potuit non solum remancipando amittere, sed iterum quoque emancipando in novum maritum transferre (1).

qui

qui uxorem se mortuis habendam per nuncupationem testamentariam alteri legaverint; ad cuius tamen ratihabitionem uxoris consensus necessarius fuisse videtur (2). Accessit interdum voluntas principis significata, cujus auctoritas majestatica, ut ad reliquas actiones subditorum, quæ alias privati essent arbitrii, dirigendas, ita in matrimoniis contrahendis, plurimum sæpe valuit (3). Per divortium legitimum sub patriam potestatem, nempe si ad patrem reverteretur, utrum redierit foemina nec ne, non dixerim. Sed, conjugio morte mariti soluto, patria quoque potestas intermoriebatur; nec enim sub potestatem patriam, sed sub tutelam vidua recidebat. Absque auctoritate patris, aut tutoris, nubere quidem denuo non potuit, sed nec ad novas nuptias a patre invita cogi (4). Patre mortuo vel peregre absente, tutela ad filium viduæ adultum, si hic non esset, ad fratrem, & inde porro ad mares pro gradu cognationis, vel pro electione viduæ ad alium transibat (5).

- 1) Vid. supra, §. XXV. conf. Not. 4. & 6.
- 2) Ringus, Ringarikæ in Norvegia rex, Fridthiofo Vegeto, cum uxorem Ingebiargam, se mortuo in matrimonium ducendam, tum bona omnia testamento legavit, regniqve administrationem fiduciariam & filiorum, donec adolevissent, tutelam commendavit. Uxorem quidem moribundus ipsi legitime quod desponderit; ex illius ad Fridthiofum verbis perspicitur; vid. *Hist. Fridthiof. Veg.* (in meo exemplari) Cap. VII: *Mst. Brædur bennar muno ei unna þer virðingar, ne festa þer kono sem ek. 3: Fratres illius (Ingebiargæ), tuo honori invidentes, eam tibi, sicut ego, in matrimonium non desponsabunt.* De testamentaria autem illa desponsatione ligata Ringi verba idem auctor profert, loc. cit.

Gef ec frægom	i. e. <i>Lego celebri</i>
Fridþiófi kono	<i>Fridthiofo uxorem,</i>
oc álla mæd	<i>Et omnia simul,</i>
eigo mína.	<i>Quæ possideo.</i>

De consensu Ingebiargæ nullum poterat esse dubium; eam enim Fridthiofum, cui ante coactas cum Ringo nuptias fidem matrimonii dederat, adhuc sincere sed honeste amare satis constabat. Secus Helgius, Haddinga-skate dictus, ut fratrem suum Hedinum, se mortuo, maritum adscisceret, moribundus uxorem, a novis nuptiis abhorrentem, precibus inducere tentabat; vid. *Edd. Sam. Od. Helga-qv. Haddinga-Sk.*

Bid ec þic Svava	i. e. <i>Te, Svava, precor,</i>
brúdr grátattu	<i>Noli flere conjux!</i>
ef þú vilt míno	<i>Si quid meæ fueris</i>
máli hlyða.	<i>Orationi datúra,</i>
At þú Hedni	<i>Ut Hedino tu</i>

hvílo görþvir	<i>Tbalamum instruas,</i>
oc jöfr úngan	<i>Principemque juvenem,</i>
ástom leidir.	<i>Amore prosequaris.</i>

Unde liquet, uxoris consensum hoc in casu fuisse necessarium.

- 3) Huic uxoris emancipationi testamentaria auctoritatem regis majestaticam interdum accessisse docet exemplum Bardi cujusdam, qui amico Thorulfo uxorem & bona omnia, nec non tutelam filii impuberis, moribundus testamento legavit. De hoc *Eigla, Cap. VIII. Bárdr lex kalla kóng til sin, oc segir; ef sva verdr, at ec deyi úr sárom þessom, þá vil ec þess bidia yðor, at þer látir mic ráða fyrir arfi mínom, Kongr játar því. Þá mælti Bárdr. Arf minn allann vil ec taki Þorúlfr Qvöld-Ulfsson, land oc lausa aura; hönom vil ec gefa kono mina, oc son minn til uppfædzlo, því ec trúi hönom best til þess. Hann festi þetta mál sem lög stódo til, eptir þat andadiz hann. v. Bardus regem, ut ad se veniret, per internuntios precatur, eumque presentem sic affatur: quod si acciderit, ut hæc mihi vulnera vitam adimant, te, domine, ut mihi hæredis optionem & arbitrium concedas, rogatum volo. Annuente rege, pergir Bardus: bonorum omnium mobilium & immobilium Thorulfum Qvöld-Ulfi filium hæredem dico; illi porro, quippe cujus fides mihi minime dubia, uxorem meam in matrimonium, uri & filium educandum, lego & committo. Hanc suam voluntatem, juris formulis rite adhibitis cum sanxisset, ipse decessit. Neque hoc testamentum aut fides principis aut eventus destituit. Regiæ enim auctoritatis, quæ testamentum Bardi ratum juberet, nuntiis & tesseriis instructus Thorulfus, ubi viduam ejusque patrem convenisset,*

mandato regio & ultima Bardi voluntate significatis, eorum ad nuptias consensum, virtutis ipse palam notæ & expertæ, facile impetravit. Reges autem & principes in contrahendis subditorum matrimoniis, auctoritate sua sæpe usos, cui suam voluntatem illi, penes quos elocandi alias arbitrium erat, præ reverentiâ & metu submiserint, exempla multa testantur. Haraldus Pulcricomus N. R. Ingemundo Vigidiam, Comitis Thoreri Taciturni filiam, Rolfi vero Peditis s. Roberti, primi Normanniæ Ducis, ex fratre neptem, operæ sibi in prælio Hafursfiordensi strenuè navatæ præmium, uxorem conciliavit, teste *Varsdela Mst.* Sveinus Estritius D. R. colonum quendam, uxorem repudiare jussum, meliore & nobiliore, deinceps conjugio beavit; vid. *Heimskr. T. III. Hist. IX. Cap. LXIX. p. 141.* Idem Rex Steino & Biørno Sigtruggi filiiis ingenua in Dania matrimonium prospexit; vid. *Vit. Kroca-Resi, Cap. XIV. ed. Hol. p. 68.* Haraldus Severus N. R. Ulfo Ospaki filio, peregrinationum & periculorum socio & comiti Jorunam Thorbergi filiam uxorem dedit; vid. *Heimskr. T. III. Hist. IX. Cap. XXXIIX. p. 97.* Eysteinus Magni s. N. R. Ivaro poetæ in matrimonium, quæcumque peteret, modo regii non esset sanguinis, se daturum pollicetur, vid. *libr. 5. T. cit. Hist. XII. p. 251.* De Sverrero quoque ipsius historia perhibet, quod regno Norvegiæ sine æmulis potitus, Byrkebeinos suos non modo lautis officiis, sed honestissimis quoque & nobilissimis conjugiiis sic remuneratus. Verum in re nota exempla cumulare superfluum.

4) Vid. supr. §. VIII. Not. 7. 8.

5) Jus elocandæ mulieris penes patrem primitus & jure sanguinis fuisse constat. Conjugio autem filia per mortem mariti aut divortium soluto, sub patris quidem, si viveret, nec peregre esset, tutela rediisse filiam, docet exemplum Halgerdæ, vid. *Niala*, Cap. XIII. & Gudrunæ, vid. *Laxdala*, Cap. XXXIV. & XXXV. Neviqum tamen jus matronale per legitimas nuptias adeptæ filia, soluto matrimonio sub potestatem patriam retrudebatur, aut a patre ad novas nuptias invita cogi poterat, etsi illo auctore nubere deberet; vid. *Niala*, Cap. XIII. & XXXIII. & *Laxd.* Cap. XXXV. & XLVI. Patre vero orbata viduæ tutela ad filium adultum & fratrem, & si hi non essent, ad avum paternum vel maternum, indeqve porro ad patruum vel avunculum transferebatur. Enim vero de ordine successione tutelaris, quæ inter mares adultos ordinem successione ab intestato secuta videtur, cum nemine contendere volo. Filium adultum matris viduata & fratrem sororis tutores & nubendi auctores fuisse, supra, §. VIII. Not. 2. 3. 8. monstravimus. Höskuldus tutelam Melcoræ, suæ pridem & servæ & concubinæ, in Olafum, filium illius adultum, sensim transtulit; Melcorca autem, indignata se negligi, ut vicem illi reponeret, Thorbiörno cuidam, auctore filio Olafo, Höskuldo autem inconsulto, nupsit; vid. *Laxdala*, Cap. XXII. Auctore porro fratre Gesto nupsit Thorgerda; vid. *Hist. Havardi Isfyrd.* p. 42. Et auctore Klausio soror Sigrida; vid. *Svarfdala Mst. Conf. Eirbyggja*, Cap. LXIIX. Auctore avo materno nupsit Thorgerda; vid. *Niala*, Cap. XXXIV. Avo autem paterno auctore, patre nimirum absente, nupta fuit Thordisa, vid. *Landnoma*, P. III. Cap. XX. p. 269.

Hildigunnam Flofius, (vid. *Niala*, Cap. XCIIIX.), & Thornyam Haringus, (vid. *Hift. Flómann. Cap. XXIX.*), neptes patrum, patribus mulierum vel mortuis vel peregrinantibus, in matrimonium locarunt. Avunculo autem Thorsteino Svarfado auctore Sigrida Grifo nupta fuit, teste *Svarfdala, Mst.* Verum fuit etiam, cum elocandæ mulieris arbitrium ab ipsius necessariis ad alios migraret, nempe vel ad *nutricium*, vel ad *amicum*, vel ad solam *foeminam*. Nutricatus autem veterum Borealium duplex fuit, nempe adoptivus & genitpositivus, vid. §. XXIII. Not. 1. p. 101. Utiqve igitur mirum non est, si cum officiis patris jura simul patria, & inter hæc jus mulierem in matrimonium locandæ, in nutricium translata fuerint. Propria tamen auctoritate alumnae nuptum dedisse non videntur nutritii, nisi patre mulieris, vel illo, qui jure sanguinis ejus esset tutor, mortuo, peregrinante, mulieris conditionem negligente, vel quacunque ratione tutelari potestate exuto, aut exui digno. Sic Ingerdam alumnam, patre mulieris mortuo, Haldano Eysteini f. jure nutritivus elocavit Sculius Comes; teste *Vita Hald. Eyst. f. Mst.* De Thyra, quæ patre Haraldo Gormii f. D. R. dudum orbata, & a fratre Sveino Biberbi D. R. Burisleifo Vandalorum regi ethnico & seni nubere coacta, eoquod illegitimum aut scilicet iniquum matrimonium, & potestate tutelari abusus frater videbatur, maritum clam deseruit, & Olaf Trygvino N. R. inconsulto fratre Sveino nūbebat, habet *Hift. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. XXXVI. p. 162. Inn er þetta mál var zalar, fekk Olafur K. þyri Drottningar, ok fastnadi þún sik stöf meá ráði Auffurar þóstra síns. 3. Ubi*
autem

autem de hoc negotio transactum fuit, Thyram Regi-
nam uxorem duxit R. Olafus, ipsaque se, auctore nut-
ricio suo Affero, in matrimonium despondit; conf.
Heimskr. T. I. Hist. VI. Cap. C. pag. 299. Nec
abfimile Olafi Sti N. R. cum Astrida matrimonium
fuit. Etenim Olafus Sveciæ rex in comitiis Upsa-
lensibus filiam legitimam nomine Ingigerdam, Olafu
N. R. uxorem invitus promiserat, & Gothiæ Comiti
Rögnvaldo negotium vicarium, ut suo nomine regi
Norvego filiam in matrimonium desponderet, palam
& publice mandaverat. Facti autem postea poenitens
rex Svecus, datam publice fidem fefellit, & Ingiger-
dam regi Holmgardiæ in matrimonium desponsavit;
qua re & Olafum N. R. & Comitem Rögnvaldum
graviter læsisse videbatur. Hi igitur, quo injuriam
regis Sveciæ vindicarent, consilia inter se clanculum
communicabant, quorum is fuit exitus, ut Rögnvaldus
assumptam aliam Olafi Sv. R. filiam, sed naturalem,
nomine Astridam, secum in Norvegiam abduceret,
camque regi Norvegiæ Olafu propria auctoritate, &
inconsulto patre in matrimonium desponsaret & elo-
caret. De hoc Heimskr. T. II. Hist. VII. Cap. XCIV.
p. 131. Rögnvaldr Jarl fastnadi Astridi dóttur Olafs
Svfa konungs Olafi Norégs konungi, með þeirri bei-
manfylgiu, sem ádr lafði skilit verit, at Ingigerdr
syster bennar skyldi bafa þeimau baf. Konungr skyldi
og veita Astridi þvilika tilgios, sem hann skyldi bafa
veit Ingigerdi systor bennar. Var þá sú veitzla
aukin, oc var þá druckit brullup Olafi konungs oc
Astridar drottningar med mikilli vegsemd. 3: Rögn-
valdus Comes Astridam, Olafi Sv. R. filiam, Olafu N.
R. desponsavit, eadem cum dote, quam ut acciperet

*Ingigerda illius soror, domoque secum ferret, antea fuerat decretum & statutum; sponseque itidem dona daret rex eadem, quæ Ingigerda ejus sorori daturus fuisset. Tum majori apparatu structo convivio, nuptiæ Olafi regis atque Astridæ reginæ ingenti cum magnificentia sunt celebratæ. Hæc sponsalia, sive vi mandati, a rege Sveco de filia regi Norvego despondenda in comitiis Upsalensibus sibi publice dati, (vid. *libr. T. & Hist. cit. Cap. LXXXI. pag. 105.*), sive nutricatus Astridæ officio in se interim suscepto, Astridam enim non ipse, sed Egillus quidam Vestrogothus educaverat, (vid. *L. T. & Hist. cit. Cap. LXXXIX. p. 118. 119.*), jure se faceræ credidit Røgnvaldus; præsertim cum pater Astridæ, utpote fidei publicæ, de matrimonio filiæ proditæ reus, hac contumelia, & locandi filias jure exui dignus censeretur. Utcunqve res fuerit, regis Norvegi cum Astrida nuptiæ pro legitimis habitæ, & Olafi S. R. Astridæ patris consensu deinceps approbatæ fuerunt, vid. *L. T. & Hist. cit. Cap. XCVII. p. 143.* Thordus Gellerus suam ex sorore neptem Thuridam, quam enutrivit, vivo & præseunte patre Gunnaro, jure nutricatus Hersteino cuidam uxorem despondit & elocavit; teste *Vita Thoreri Gallinarii, Mst.* Si foeminæ nec tutor jure sanguinis, nec nutricus esset, *ex amicis rerum suarum curatorem* pro arbitrio elegit, cujus consiliam, ut in aliis, ita etiam in negotio matrimonii illa sequebatur. Arbitraria tamen hæc electio foeminæ svadendi magis jus & potestatem, quam auctoritatem electo curatori dedisse videtur. Hinc Gudruna Ofvifi filia, cum illam nuptiis ambiret Thorkillus, ipsaque & patre & fratribus, qui ob eandem Kiartani omnes exilio multati fuerant,*

fuerant, esset orbata, Gudrunæ autem filii ætatem legitime maturam vixdum attigissent, Snorrii Prætoris, quem amicorum fidissimum & sapientissimum sæpe fuerat experta, sententiam & consilium sequebatur; vid. *Laxdala, Cap. LXXV.* Hic Gudruna procum Thorkillum commendanti Snorrio sic respondet: *Synir minir munu ber mestu umráða Bolli oc Þorleikr: en þú ert sá hinn þridi maðr Snorri, er ec man þat ráð undir eiga, er mer þykir mestu skipta, því þú befr mer lengi beilráðr verit. 3: In hac re filiorum meorum Bollii & Thørleiki sententia plurimum valebit: tu vero, Snorri, tertius ille es, cujus arbitrio res meas, quæ majoris quidem momenti fuerint, commissura sim; dudum enim mihi soles utilia svadere. Porroque conditionem matrimonii acceptura dixit: *Miðc munom ver blyða forsiá Snorra ber um, því ofs bafa hanns ráð beilust verit. 3: Snorrii in hoc negotio curæ prudenti obtemperabimus; sua enim consilia nobis saluberima fuerunt. Sin autem vel extra patriam constitutæ foeminae tutorem legitimum præsentem non haberent, vel intra patriam a tutore neglecta desererentur, oblata, quæ placeret, nubendi conditione, suoapte & propria auctoritate sæpius nupserunt. Thorgerda in Norvegia Herjulfo cuidam, legitimo tutore Höskuldo, ipsius quippe filio adulto, non consulto, semet ipsa despondit, & suoapte nupsit. Unde maternam hæreditatem fratri uterino Ruto Herjulfi filio jure denegare sibi Höskuldus videbatur; vid. *Laxd. Cap. VIII. & XXI.* Foemina quædam nomine Svala, Thorarinum Langdalensium Prætorem legitimum quidem intra patriam tutorem habebat; verum ille, cum a proco Svalæ consensum ad nuptias posceretur, conditionem foeminae**

foeminæ se negligere, nuptias nec vetare nec permittere, sique fiant, absque sua auctoritate & consilio fieri declarat. His auditis Svala semet ipsa despondit, & proco Ospago nupsit; conf. *Hist. Bandamann. ed. Hol. pag. 3.*

§. XXIX.

Jura maritorum hactenus explicuimus. Unde patet magnam maritis apud Romanos, nec minorem apud prisços Boreales, in uxores fuisse potestatem. Uxores quidem non fuerunt *res mancipi*, nec instar servarum per æs & libram, ut Romanis loqui moris fuit (1), a viro alteri mancipari aut venundari (*at seliast man-sali*), nec in servitutem redigi (*at piast*), poterant (2); fuerunt tamen in manu *mancipioque (undir handar-jadri) mariti*, ut eas, misso repudio, & remancipare, & alteri emancipare viris licuerit (3). Hæc tamen emancipandi facultas quum per divortia uxoribus licita cœrcebatur, tum rarius exercita videtur (4). Verum tantis juribus congrua *maritorum officia* & obligationes respondebant. Fuit enim virorum, uxores, ut honoris & bono-

bonorum confortes, digne & liberaliter habere, alere, eisqve sumtus pro familia honeste sustentanda necessarios subministrare (5). Siqvid porro habuerit uxor, cujus alios postulareret, aut in alios qvod deliquerit, *qvoniam ipsa in jus qvidem vocari* (6), *non autem causam in foro agere poterat* (7), uxorem omnimodo patrocinio tueri, ejus culpam redimere, omnemqve ejus læsionem & ignominiam, qva potis esset, averruncare & vindicare maritus tenebatur (8).

- 1) Uxores Romanorum etsi a patre emancipari marito, & a marito remancipari, qvin. & alteri emancipari qviverint; etsi, inquam, uxor & capite deminuta ac in manu mancipioqve mariti, & maritus uxoris domiaus fuerit, vid. supra, §. XXIII, Not. 2. *neutrquam* tamen *uxor romana inter res mancipi* numerabatur. Res autem mancipi fuere prædia Italica, jura prædiorum, servi, quadrupedes, hæreditas, filii familias, margaritæ & sepulera. Hunc rerum mancipi catalogum, qvem uxor non ingreditur, veteres secutus exhibet Heineccius, *Antiqvit. Rom. II. I. 18.* Qvavis porro & pater in filiam, & maritus in uxorem flagitiosam jus vitæ & necis habuerit, vid. *Hein. I. cit. I. 9. 5. & I. 10. 6.* minime tamen licebat vel patri filiam, vel marito uxorem instar mancipiorum in servitutem vendere aut tradere, sive, ut Romani loqvebantur, *per as & libram mancipare.* Hoc enim ritu

ritu alienari non poterant nisi res mancipi, in quarum numero filius quidem, sed nec uxor erat, nec filia. Conf. Heinecc. *Antiquit. Rom.* I. 9. 6. & I 12. 6. & 7.

- 2) *Man* apud prisceos Boreales *servos utriusque sexus* denotat. Græcis *μαωνς* erat servus; conf. Landn. ed. *Hafn. Indic. voc. poet.* p. 495. *Manus* etiam Romani *famulos* vocarunt, vid. *Gesn. Thes. L. L.* Hinc *Mansal*, servi venditio v. traditio, & *mancaup*, servi emptio v. acceptio, item servus emptus v. acquisitus; quæ Borealium vox cum Romanorum *mancupia* cognationem plusquam fortuitam habere mihi quidem videtur. Ideoque, *at selia mansali*, idem est ac, in servitutem vendere sive venundare; vid. *Heimskr. T. I. Hist. VI. Cap. LVIII.* p. 256. conf. *Landn. P. IV. Cap. II.* p. 281. & *P. V. Cap. XII.* pag. 370. 371. Servi Borealium, quorum ob continuos in terras exteras excursus piraticos ingenti multitudine vetus Septentrio abundabat, primitus omnes jure belli libertatem amisisse videntur. Homines enim vel nobilissimos populando captos dominus vel in servitutem ipse redigere, vel vendendo aliis emancipare poterat. Perpetuumque servitutis jugum pati cogebantur, non ipsi modo, qui capti fuerant, sed & captorum liberi, qui matris domino cedebant, nisi vel a suis lytro numerato liberarentur, vel ipsi pretio aut operis libertatem redimerent, vel denique a domino gratis manumitterentur, quales a Romanis *liberti*, a Borealibus *leysingiar* vocati sunt. In servitutem redigere, *at þiá*, olim dicebatur; unde Dan. *Tyende* pro operis, ortum videtur. De Mirgiola, regis Hibernici filia & Comitis Scoti uxore, ejusque filio Erpo, habet
Land-

Landnama, P. II. Cap. XVI. p. 108. *Sigurd jarl*
z6c þau at herfangi, oc þiádi. 3: Hos bello captos
Sigurdus Comes in servitutem redegit. Klaus vildi
ecki láta þiáz. 3: Klausus servitutis jugum sibi imponi
non patiebatur; vid Svafdalá, Mst. Civibus autem
ingenuis, intra patriam communem & legibus com-
munibus viventibus, utrum vel obæratís vel delin-
quentibus servitutis jugum imponi potuerit, nec ne,
non definitio. Ejus certe rei exempla historica mihi
non succurrunt; nec hujus sunt loci. Proprios filios
non modo exponere, occidere, in carcerem detrudere,
sed & ter in servitutem venundare, patri permísere
prisæ Romanorum leges, vid. *Heinecc. Antiqv. Rom.*
I. 9. 5. & 6. Verum hac in parte Borealium vete-
rum instituta minus barbara fuerunt. Liberos enim
venditionis nullum in historia boreali vestigium
mihi repertum. Infantes recens natos exponere patri
jus fuit, ita tamen, ut magis licitum quam honestum
haberetur; vid. *supr. §. XXIII. Not. 1.* Semel autem
susceptos, quod pater venum dederit, inauditum.
Sororis servæ, & a domino ad ignominiam familiæ,
post consuetudinem coactam expulsæ, filium Klausium
Grifo, qui eum advexerat, in servitudinem redigen-
dum commisit avunculus Thorsteinus; nevtiqvam
vero vendidit, sed pecuniam insuper amplam domino
fiduciario pro alimento impuberis numeravit, quæ
pecunia, *fúlga*, auctori Svafdalæ vocatur. Uxores
quidem repudiare, castigare, quin & flagitiosas occi-
dere Romanis, nec non, nisi disputuisset, Borealibus
licebat; vid. *supr. §. XXIV. Not. 1. 2. & 3.* In
servitutem vero uxorem legitimam venundare,
utrisque nefas & infandum.

3) Vid. supra, §. XXIII. Not. 2. 5. *sequ.* §. XXIV. Not. 1. 2. & §. XXV. Not. 1. 6.

4) Vid. supra, §. XXVII.

5) Hoc maritorum erga uxores officium fuisse vel exinde colligitur, quod illius negatio justam divertendi causam uxoribus persæpe dedit; vid. supra, §. XXVII. Not. 6. Quandoquidem autem rei penuariæ & vestiaræ cura ac dispensatio penes uxores erat, pecuniam & sumtus ad alimentum atque mercedem operarum, ad suas & liberorum vestes & ornatum, quantum facultates permetterent, & nascendi vel ordinis conditio exigeret, uxori sufficere maritus debebat. Hoc etiam inter conventiones matrimonii, præsertim si parum dotata, sed nobilior, pecunioso & ignobiliori nuptum daretur, quod, *at gefa hono til fiâr*, veteres dicebant, (conf. *Njala*, Cap. CXLIX. & *Vit. Havardi Isfyrd.* p. 53.), interdum expresse stipulatum fuisse, docet *Laxdala*, Cap. XXXIV. & *Fliótsdala*, Cap. XXIII. & XXIV. Penus igitur & domesticæ oeconomiae dispensatio solius fere uxoris arbitrio permitti debebat. Unde cum sua conditione minus contenta esset Unna, ejusque causam pater Mórdus quæreret, testes domestici, quos Rutilus produxerat, rerum, quascunque vellet, illi copiam & arbitrium a marito fieri dixerunt, (*sauðo bana einá ráða þvú sem þán vildi*), vid. *Njala*, Cap. VI. Hinc Halgerda Gunnaro, unde id ciborum haberet, roganti, *þat er ecki karla*, *at auðaz um matreidu*; 3: *Penum curare non esse virorum*, respondit; vid. *Njala*, Cap. XLIIX. Et quemadmodum splendida liberalitas inter præcipuas virtutes in Septentrione olim æstimabatur, sic avara maritorum & parciproma sordities male audiebat,

bat, & uxoribus earumque necessariis maxime displicebat. Hinc Urfa regina maritum Atiflum Sv. R. quippe tenacem & avarum, deserere constituit; teste Saxone, *Hist. Dan: Libr. II. pag. 29.* Cum supra memorata Halgerda maritum Thorvaldum alimenta familiae, quae deessent, prospicienda postularet, is vero, quantum satis esse soleret, prospexisse se diceret, illa pro more suo non minus procax quam prodiga regessit: *ecki fer. ec at þvi, þóttú hafir svellt þic til fiár oc fadir þinn: 3: si tu cum patre per esuriem voluntariam ditescere quasiveris, parum ego moror;* vid. *Niala, Cap. XI.* Alimenta etiam familiae suppeditanda, (*faung i bú*), Ketillum Hængum uxor Sigrida poposcit, quae ille statim paravit; vid. *Vit. Ketill. Hengi, Cap. VI.* Plagosam vero & illiberalem uxoris ingenuae tractationem, nisi insignibus flagitiis meritam, non modo fonticam divertendi causam uxori dedisse, sed maritis quoque exitialem fuisse, supra §. XXIV. Not. 2. & §. XXVII. Not. 6. monuimus.

- 6) Foeminas quidem in jus raptas apud Romanos, decemviro-
 rum saltem tempore, fuisse, docet exemplum
 Virginiae; vid. *Liv. Hist. III. 44.* Posteriori tamen
 aeo matronas in jus vocari, non rapi potuisse, testis
 est Val. Max. II. 1. 5. Mulieres porro Romanorum
 comitiis & foro carere solitas, ex verbis ejusdem
 auctoris, III. 8. 6. *Quid foeminae cum concione?*
 colligitur. Non in senatum venire foeminis fas
 erat, & causas apud magistratum agere adeo non
 solebant, ut, sicubi egerint, res monstri similis visa
 fuerit. Cujus rei documento esse possunt, cum Val.
 Maximi, VIII. 3. 1. verba: *ne de his quidem foeminis
 tacendum est, quas conditio naturae, & verecundia stola,*

ut in foro & judiciis vacarent, cohibere non potuit; tum Plutarchi in *Num.* testimonium, qui, cum aliquando mulier in forum progressa causam pro se egisset, senatum deos consuluisse perhibet: *ecquid hoc exemplum urbi portenderet; adeo nefas & insolens videbatur, mulierem in forum prodire, & vel suam ibi causam agere. Sed nec ullius publici muneris participas fuisse Romanorum antiquorum mulieres, fuse probat Heineccius; Ant. Rom. III. 21. 11. & 13.* Borealium autem foeminas ob delicta graviora in jus vocari potuisse, monstrat, ut reliqua pratermittam, exemplum Hildigunnæ, cui ob magiam Einarus quidam diem dixit; actio tamen a filio Hildigunnæ, qui citantem armis aggressus prostravit, perempta fuit; vid. *Lands. P. II. Cap. VII. p. 75. sequ.* nec non Halgerdæ, cui Otkillus furti postulatæ dicam impegit; vid. *Niala, Cap. L.*

- 7) In foro causam egisse mulieres Borealium, aut raro aut nusquam reperies; & siquid tale inciderit, res erat in Septentrione, non minus quam apud Romanos, insolens & nigro cygno similis. Arma & jura tractare viri debebant; penus & familiæ domesticæ cura foeminis relinquenda. Sexus officia mutare non magis licitum aut decorum, quam sexum vestitu dissimulare; quod nefas & capitale duxisse Boreales, supr. §. XXVI. Not. II. ostendimus. Virorum vices præoccupare in foemina semper protervum & temerarium; muliebribus, etiam muniis fungi viris non turpe modo & probrosum, sed infame quoque habebatur. Veterum Borealium amazones, *Skioldmöer*, Saxoni & aliis memoratæ, dictorum fidem nequaquam infringunt. Ritus enim & instituta gentium non ex
 vario-

rarioribus exemplis, sed communi & legibus attemperata consuetudine determinari debent. Amoris & zelotypiæ impotens Brynhilda perdilectum sibi Sigurdum, ne ejus conjugio glos frueretur, occidendum curavit; moxque sibi ipsi, ne Sigurdo superesset, mortem cruentam propria manu conscivit. Sigurdi autem uxor Gudruna, ut fratres, ad quorum tamen perniciem ipsa maritum stimulasse videtur, occisos ulcisceretur, filios propria manu jugulavit, & jugulatos patri epulandos apposuit; moxque maritum in lecto cubantem suis manibus ferro peremit. Ejusmodi autem facinora more gentis licita aut recepta fuisse, nemo sanus stauerit. In foro generali Unna quidem marito divortium solenniter renuntiavit, quod & ipsum insolens & novum videbatur, (*Petta gerdo menn at nyiom tidindom*); teste *Niala, Cap. VII.* Unde foeminas maritis domi plerumque repudium renuntiare solitas colligitur, vid. sup. §. *XXVI Not. 7.* Ipsa tamen vel litem forensis contra Rutum instituere, vel suam causam in foro agere haud sustinuit, quod primum pater Mordus, ut tutor filiae, deinceps autem Gunnarus fecere; manifesto indicio, mulieri in foro causam agere haudquaquam licitum aut moris fuisse. Uxorem etiam furti postulatam Gunnarus in foro defendit. Matrem filii, sororem fratres aut alii cognati tuebantur. Mulieris igitur forensis patrocinium, innuptae tutori, nuptae marito incubuit. Quodsi mulieri nec maritus, nec inter cognatos tutor patrocinio causae idoneus esset, poterat ipsa de necessariis, extra sui tutelam constitutis, vel amicorum uni, causae suae actionem & defensionem coram testibus nuncupatis legitime mandare; quem actum Boreales, at

bandfala einom fauk, Romani autem, *litis dominium in alterum transferre*, dicebant; vid. *Niala*, Cap. XXI. & XXII. p. 31. 33. Hoc foeminae saltem viduae licuisse, Unnae monstrat exemplum. Uxori vero de nullo negotio, in quod actio legitima dabatur, suo pte vel jure contendere, vel pacto transigere licebat; quo respiciunt verba Gunnari ad uxorem, eadem Svarti suis auspiciis peractam a marito pecunia fuisse repensam indignantem: *tuum erit coeporum arbitrium; meum autem causarum exitum moderari*; vid. *Niala*, Cap. XXXVI. Prisci quidem Romani non fidejussiones tantum, sed omnes omnino mulierum intercessionibus ex quocumque contractu irritas habebant, foeminasque in forum prodire, & ullum civile negotium peragere vetabant. Huc spectant verba Val. Maximi, IX. 1. 4. *Sed quid ego de foeminis ulterius loquar, quas & imbecillitas mentis, & graviorum operum negata affectatio, omne studium ad curiosiorem sui cultum hortatur conferre?* Post abrogatam autem legem Oppiam, cujus & Livius, XXX. 5. & Val. Maximus, IX. 1. 3. meminere, foeminae & paulo liberius vivere, & negotiationibus, versuris, ac intercessionibus vacare coeperunt. Quae tamen licentia Augusti & Claudii edictis & senatus consulto fuit coercita; vid. *Heinecc. Ant. Rom.* III. 21. 14. Haec si cum Borealium institutis contendere velimus, eandem hic, quae apud Romanos regulam valuisse conperies. Nimirum, quamdiu foemina sub virili esset tutela, tamdiu nihil negotii civilis, quod publice esset ratum, (res enim domesticae & privatae, quae sui erant arbitrii, hic excipiendae), absque tutoris competentis auctoritate peragere poterat. Triplex autem mulierum
inge-

ingenuarum discrimen hic observandum venit. *Virgines sub patria potestate* degebant; & hac orbatae cognatorum *tutela* erant *obnoxiae*. *Uxores in mariti dominio* erant constituta. *Viduae*, per justum matrimonium jus matronale semel consecuta, conjugio legitimo soluto, *sub patris* aut *cognatarum tutelam* recidebant. Si vero familiam deinceps alerent, tuorum potestati haud usquequaque subiecta fuerunt. Quin etiam patris aut tutorum obitu, vel ipsis curam foeminae negligentibus, vel si mulier, patria & necessitudinibus relicta, alio migraret, ubi nullum jure sanguinis tutorem haberet, *tutela foeminae* penitus intermorta est & *obsolevit*. Hoc in casu multa civilia, & quidem a domesticis rebus diversa, negotia obire matronis licebat, quae foeminis, tutorum aut maritorum potestati subiectis, facere non erat integrum. Poterant enim ejusmodi viduae propria auctoritate, adhibitis tantum testibus, haeredes adoptare, servos manumittere, res nullius occupare, res suas vendendo vel donando alienare, alienas emendo comparare, & alias civiles negotiorum, quae jure valerent, dispositiones facere, unde dominium mariti uxores, & potestas patria vel tutoris auctoritas reliquas mulieres exclusit. De his autem infra pluribus agetur. Hic tantum superest, ut paucis dispiciatur; *utrum foeminis olim magistratum gerere*, aut ullius publici muneris participes fieri, *licuerit*. De Romanis quidem mulieribus, quas sub perpetua fuisse tutela juris doctores affirmant, saltem quamdiu antiquis & Imperatorum lubidini nondum obnoxiiis legibus res publica floruit, res omnino neganda videtur; de uxoribus maxime, quas & capite deminutas mariti dominium reddidit.

Rem tamen *sacram* sæpius fecere matronæ; quin & ejus cura Vestalibus virginibus publice commissa fuit, quæ ideo munere publico, sed sacro fungebantur. Hinc patria potestate, ut primum a pontifice captæ, exhibant; vid. *Pirisci Lex, Ant. Rom. ad voc. Vestales*. Idem uxoribus Dialium, quæ jure sacerdotii, quod gerebant, indultum fuisse, Heineccium, (vid. *Antiqu. Rom. I. 12. 14.*), annotare miror; ubi vir magnus, aut Tacito nimis credulus, aut ejus verba parum feliciter interpretatus videtur. Ita vero Tacitus, (*Annal. IV. 16.*): *Et, quando exiret e jure patriæ, qui id flaminium apisceretur, quæque in manum flaminis conveniret. Ita mœdendum senatus decreto, aut lege: sicut Augustus quadam ex horrida illa antiquitate, ad præsentem usum flexisset. Igitur tractatis religionibus, placitum, iustituto flaminum nihil demutari. Sed lata lex, qua flaminica Dialis, sacrorum causa, in potestate viri, cœtera promiscuo foeminarum jure ageret. Nimirum flamen per dignitatem muneris, ejus autem uxor per solum conjugium potestate patria exhibat, qua solvebantur omnes, quæcunque per justas nuptias, si vel privato nupsissent, in manum viri convenere. Nec illa potestatis patriæ immunitas, uxori flaminis concessa, restringebatur, ut vult Heineccius, illo senatus decreto, quod Tacitus (*loc. cit.*) memorat: sed lata lex, qua flaminica Dialis, sacrorum causa in potestate viri &c.; etenim si sub potestate viri, in cujus manum convenerat, esset flaminica Dialis, certe paterno imperio, quod per nuptialem filia emancipationem semper expiravit, fuit exempta. Illud interim ex allato Taciti loco observari dignum, quod flaminis Dialis uxores, etiam publico & sacro*
funge-

fungerentur munere, etsi in cæteris, teste Tacito (*loc. cit.*), pari cum Vestalibus honore mactarentur, quas virgines sancti muneris dignitas ab imperio patrio, cui nulla non virgo obnoxia fuit, reddidit immunes, a solita mariti potestate neviq̄am eximerentur. Ad Boreales autem ut regrediamur, *eorum instituta* priscis Romanorum hac ex parte satis congrua, *foeminis nullam functionem publicam, nisi sacram, concessisse* reperimus. Regnorum horum Borealium historiam, sacris christianis in septentrionem nostrum introductis anteriorem, qualis hodieq̄e superest, qui excusserit curatius, inveniet, opinor, regum solia, fellas magistratus, & tribunalia iudicum, foeminis raro aut nunquam patuisse. Et vel ipsa, quæ historiam præcedit, mythologia Borealium testatur, deos solos belli tempore duces, domi iudices & imperantes egisse. Nec unquam vel regimini subditorum, vel præliis aut conflictibus se, dum viverent, immiscuerunt, nec in deorum crepusculo se immiscebunt deæ Borealium; hac in re græcæ deabus perquam dissimiles, quarum fortitudine muliebri Juppiter, reliquique dii mares, sæpe egerunt & usi sunt. Deabus certe, dum viverent, nihil functionis publicæ, præter sacrificiorum curam, tribuit Snorrius; vid. *Heimskr. T. I. Hist. I. Cap. VII. p. 12.* Cæterum, quam ab imperio muliebri abhorruerint Boreales prisci, nihil magis ostendit, quam quod principis sui prius filio, ex pellice sordida, & haud dubie interdum mendaci, nato, quam filia ex legitimo & illustri thoro, indubiisque natalibus progenitæ, rerum summam toties tradiderint. Jura sexus supergressas Borealium Pallades sive Amazones, supra memoratas, non inoramur. Has enim, præ-

occupato virorum officio, arma tractasse, exercitus classesque ductasse, provinciis dominatas esse, non magis mirum aut legitimum, quam sicubi servi cum dominis bella gessisse, aut vel canes, si qua fides, regionibus imperasse leguntur. Post bellum Bravicum Sigurdus Ringus Hetham Sialandis praefecit. Illi autem foemineis parere legibus probrosum rati, Olonem accedunt, postulantes, ne clarissimi regis militiae assuetos muliebri jugo obnoxios haberi pateretur. Praeterea ad ipsum se defecturos, si pro conditionis illorum deformitate tollenda arma susciperet, pollicentur. Hæc verba Saxonis, (*Hist. Dan. Libr. VIII. pag. 147.*), mores & judicia temporum declarant. Quod vero de summo valuit imperio, id etiam de inferiore magistratu foeminis prohibito, absque errandi periculo dici posse persuasum habemus. Templorum autem & sacrificiorum curam mulicibus subinde demandasse Boreales, easque exinde, *hof-gydior*, vel *blót-gydior*, ☉: *templorum aut sacrificiorum antistitas* dictas fuisse, ex historiis probatu facile. Snorrius in *Heimskr. T. I. Hist. I. Cap. IV. p. 8.* refert: *Dóttir Niardar var Freya, þon var blótgýdia.* i. e. *Lilia Niördi erat Freja; illa facta est sacrificiorum antistita.* Nec non, *loc. cit. Cap. XIII. p. 16.* *Freya bellt þá upp blótum, þófar þon ein lifdi þá eptir godanna; ☉: Freja tunc temporis sacrificia rite curabat, sola quippe diis omnibus tunc superstes.* Nunquam tamen Freja Svecis imperitasse legitur, etsi sola diis reliquis, ideoque & patri & fratri, qui Svecis dominati fuerant, superstes. Apud *Bjarmos* etiam, quos eisdem cum Borealibus deos coluisse *Vita Sturlogi Laboriosi, Cap. XIX.* testatur, antistita foemina templo praefecta fuit, Quocum etiam *Herrodi*

& *Bosii Historia*, eadem fere referens, conferri potest. Nec abludit *Vita Fridtbiofi Vegeti*, quæ in festo deorum sacrificio, quod *dísa-blót* veteres dixere, reges ipsos, regumque uxores, sacris ministrasse perhibet, *Cap. V. Voro þá kóngar at dísa-blóti, oc fáto vit dryckio; eldar voro á gólfino, oc fáto kóngar vit eldana, oc baukudo god sín; enn sumir smurdo oc þerdo med dúkom; x deabus sacra peragentes reges, computationi (festæ) vacabant. In pavimento ignei succensi, ad quos reges deorum suorum simulacra torrebant; eadem vero alii ungebant & abstergebant mantilibus. Hi autem reges erant Helgius & Halfdanus fratres, Beli filii. Idem porro auctor paulo inferius: Þegar Fridþiófr geck utar eptir gólfino, fá hann bringinn góda á hönd kono Helga, þar bún bakadi Baldr vid eldinn. Fridþiófr tók til bringfins, enn hann var fast á bendinni; oc dró hann bana utar eptir gólfino; enn Baldr fell á eldinn. Kona Hálfdanar geck skiótt til hanns; ok fell þá þat godit á eldinn, sem bún hafði bakat. Lystir nu eldinom á bæð godin, enn þau voro ádr smurd, oc þadann úti rafrit, svo búfit tók at loga; 3: Fores cum repeteret Fridtbiofus, annulum eximium, (quem Ingebiargæ ipse dederat), in manu uxoris Helgii, quæ Balderum (deastrum) ad ignem torrefaciebat, conspicatus est. Fridtbiofus, annulo apprehenso, cum manui adstrictus haberet, gestatricem per pavimentum ad fores secum pertraxit, adeo ut Balderus interius in ignem corrueret. Hunc ereptura cum Hálfdani uxor accurreret, simulacrum, quod ipsa torruerat, manibus elapsum igni permisit. Ambo igitur simulacra, utpote nuper pollincta, ignis corripuit, flammaque illico ad regulas glomerata delubrum incendio*

brevi involvit. Hinc patet, principibus foeminis, etiam maritatis, non secus ac flaminicæ Diali, rem sacram apud Boreales facere olim permissum. In Islandia quoque, haud longe a primis occupatæ insulæ temporibus, binas templorum antistitas (*bofgydior*) invenio; quarum unam Thuridam nominat Landnama, P. IV. Cap. X. p. 308. alteram, nomine Steinvaram, Historia Vopnfiördens. Cap. V. commemorat. Neutra tamen judicis aut magistratus officium gessisse (*baft manna-forráð*), sed templi tantum ædem, sacra & reditus curasse videtur. Hoc exinde colligo, quod, cum tributum templo solvendum negaretur, Steinvara Brodd-Helgii, viri in tribulium magistratu constituti, auxilium imploraverit. Mulieri igitur parere priscorum Borealium genio utique adeo repugnabat, ut, quamvis fuerint foeminæ, quæ publicis negotiis se immiscuerint, qualis Thyra Dannebod in Dania, vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. I. Cap. LXXIII. sequ.* Gunhilda Regum-mater in Norvegia, vid. *Heimskr. T. I. Hist. V. Cap. I. sequ.* Thorbiarga, vid. *Vit. Gretteri Rob. Cap. LIV. p. 128.* & aliæ, tamen non propria, sed maritorum aut filiorum auctoritate, magisque usurpando quam jure, id fecisse dicendæ sint.

- 8) Quoniam Borealium uxores in potestate maritorum fuerunt, jure filiarum, ut videtur, gaudentes, *maritos vicissim cujusmodicunque patrociniū & tutelam uxoribus debuisse* nihil mirum. Dotem uxoriæ Thyræ a rege Burislafo, quem maritum illa deseruerat, reposcere, suum agnovit Olafus Trygvinus N. R. poposcitque expeditione sibi & Norvegis fatali; vid. *Heimskr. T. I. Hist. VI. Cap. C. p. 300. sequ.* Pro vul-

vulnere Ejulfo a Thordifa, cujus fratrem occiderat, infligto, multam pecuniariam maritus Börkus expendit; vid. *Vit. Gislü Surf. Cap. XXXV. p. 178.* Domesticorum cædes, jussu uxorum alternatim patratas, aliquoties redemerunt mariti Nialus & Gunnarus; vid. *Niala, Cap. XXXVI—XLIV.* Furtum Halgerdæ cum rumoribus vulgari coepisset, fratrem suum Gunnarum, Halgerdæ maritum, Kolskeggus sic alloquitur: *Þú man þyckja skyldazr at bata fyri kono þína, oc þycki mer rád, at þú farir at finna Otkel oc biðdir þonom góð bod. Þetta er vel malt, segir Gunnar, oc skal sva vera; 3: Uxoris culpam redimere tui vel maxime res officii habebitur; auctor igitur tibi fuerim, ut Otkelum convenias, æquasque damni resarciendi conditiones illi offeras. Cui Gunnarus: monitum honestum effectui dabitur; vid. *Niala, Cap. XLIX.* Cum vero oblata litis amice componendæ conditiones Otkelus rejiceret, Gunnarumque & uxorem furti postulatos in jus vocaret, actionem oblata monomachia perempturus fuit Gunnarus. Quod cum pars adversa resciviisset, litis æstimationem Gunnari ipsius arbitrio permisere; vid. *Niala, Cap. XLIX—LI.* Uxoris etiam quamcunque læsionem & contumeliam tentatam refellere, factamque vindicare mariti fuit. Hinc cum in convivio quodam ignominiam & opprobria passa sibi Halgerda videretur, his ad vindictam verbis maritum accendere frustra conabatur: *til ltrills kemr mer, at eiga þinn vascazza mann á Islandi, ef þú befnir þessa eigi Gunnar; 3: Tibi vero, Gunnare, viro in Islandia manu promissimo, nupsisse, si hoc non ulcisceris, parum mihi prodest; vid. *Niala, Cap. XXXV.* Divortium marito Thorvaldo minabatur Freydifa, ni, quam sibi factam**

mentie-

mentiebatur, contumeliam ulcisceretur: quibus virum adeo commovit, ut in innocentes cæde grassaretur; vid. *Heimskr. T. I. Hist. VI. Cap. CXX. p. 323. 324.* Cum injuriam quamlibet uxori factam graviter ferre & punire solerent Boreales, nihil tamen vel acerbius pupugit maritos, vel audacius vindicari siveit, quam thori maritalis pollutio, sive uxori vis illata fuisset, sive ipsa ad adulterium seducta. Hanc enim contumeliam etiam rebellionem ac cæde principis sæpius ultii sunt subditi; vid. *supr. §. XX. Nos. 13. conf. Vit. Tbordi Hradæ, Cap. II. p. 60.* Inter privatos etiam hæc injuria, si fieri posset, cæde moechi, ac, ni vis uxori illata esset, ipsius etiam repudio plerumque constitit. Quin & zelotypia interdum & levis mariti suspicio homicidiis frequentem præbuit occasionem; vid. *Petr. Fridr. Subms Hist. af Dannem. Tom. I. pag. 467. conf. Heimskr. T. I. Hist. I. Cap. XXIV. p. 29. Hist. Ol. Trygv. P. II. Cap. LXIX. pag. 248. sequ. Vit. Viga-Glumi, Cap. XXI. p. 220. Vit. Kroka-Refi, Cap. XII. p. 61. 62.*

§. XXX.

Nunc quosdam matrimonii effectus a parte uxoris dabimus. Nimirum legitime sponsa mulier per justas nuptias fiebat *materfamilias, Hufs-freyia (I)*, & *jus matronale* nanciscebatur. Ad jus illud matronale pertinebat, I) *dignitatis & honorum mariti communio*;
II)

II) *potestas clavium*; III) *potestatis herilis*, & IV) *patriæ participatio*; V) *facultas legitime divertendi*; & denique VI) *jus dotem post divortium aut mortem mariti, vel partem bonorum per sponsalia stipulatam retinendi*. Equidem inter omnes, ut opinor, gentes usu venit, ut quo maritus jure nascendi, officio, auctoritate vel opibus, inter cives plus polleret, eo quoque major uxori haberetur honor. Hoc in *conviviis* (2), *spectaculis* (3), & quocumque *solenni foeminarum confessu* a priscis Borealibus observatum. De potestate clavium in antecedentibus dictum (4). *Familia domestica* famulos (*verk-menn*), famulasque (*grid-konur*), servos (*prælar*), servasque (*ambáttir*), nec non liberos continebat. Jus igitur in familiam potestatem & herilem & patriam importabat. Quamvis vero *suprema in familiam potestas penes patrem familias, qui caput erat familiæ, esset*, fieri tamen non potuit, quin *uxor*, cui tam ad dispensationem penuariam seu potestatem clavium utiliter exercendam, quam ad educandos liberos, *familiæ obsequiis erat opus,*

opus, *divisam cum marito in familiam potestatem haberet.* Poterat utiqve uxor, absente præsertim vel consentiente marito, famulos famulasqve conducere (5), conductisqve, uti & servis ac liberis operas imperare (6), & familiam universam regere, castigare, proqve meritis punire & remunerari (7). Suis tamen limitibus ista matris familias in familiam potestas erat circumscripta. Fuit enim, quod matri familias in familiam non liceret; quippe nec operas ad eadem conducere, nec conductis, servis, vel liberis, homicidia, furta, rapinas, aut alia flagitia imperare potuit (8), nec in mancipia jus vitæ & necis habebat, aut ea manumittendi jure gaudebat, utrumqve enim soli servorum domino licebat (9); nec cædis aut criminis capitalis reos & aliunde profugos in tutelam recipere poterat (10); nec in peccatis liberorum conivere, nec eos injussu mariti vel exponere, vel exponendos alere, vel mancipare; nec filias in matrimonium dare uxori licebat (11). *Jus matronale* retinebant viduæ, quæ viris mor-

mortuis *familiam alebant*; earumque major in familiam, quam uxorum, quæ in manu mariti fuerunt, potestas erat (12); nec enim tantum tutori in viduam, quantum marito in uxorem licuit. Plus etiam nobiliori quam ignobili uxori usu licuisse videtur (13). Etsi autem nunquam non fuerint *uxores imperiosæ*, quæ jura maritorum usurparent, id tamen marito indulgente & connivente magis, quam ex justo factum censeri debet (14). De jure tam divertendi (15), quam dotis, vel pactæ bonorum partis post legitimum divortium vel fata mariti herciscendæ, supra egimus (16).

- 1) Quemadmodum *patrem familias*, qui respectu uxoris maritus, liberorum pater, & operarum herus fuit, prisci Boreales, *bonde*, dixerunt, honestissimo olim nomine, & solis ingenuis, imo principibus interdum viris, (vid. *Heimskr. T. II. Hist. VII. Cap. LXXIX. p. 102.*), nec diis nunquam, loci nempe dominis, (vid. *Vit. Fridrþiofi, Cap. IV.*), dari solito, qui vocis usus illustri Svecorum familiæ Bondeanæ originem dedit; sic *mater familias*, quæ viro uxor, liberis mater, & operis hera fuit, olim, *búfs-freya*, Dan. *Husfruc*, unde modernum *Hustruc*, appellari consuevit. Vocem hanc a Frejæ deæ nomine desumptam jamentum observavit Snorrius; vid. *Heimskr. T. I. Hist.*

Hist. I. Cap. XIII. p. 16. Cæterum cum Freja s. *Freya*, ejusque frater *Freyr*, ut foecunditatis numina olim a Borealibus culta fuerint, fertilitatis notionem utrumque nomen involvere quibusdam creditur. Certe *Freyr* & *Freya*, cum vocibus *fræ*, Dan. *Frøe*, *semen*, item *frær*, & *fríór*, *fertilis*, etymologicae cognationis quicquam habere haud absurde dixeris; adeo ut Venus illa Borealium *Freya*, quæ in Edda Snorrii amorem conciliare dicitur, haud secus ac illa Romanorum, non viventibus modo; sed & vegetantibus progignendis præfuerit. Quin frater cum sorore, *Freyr* & *Freya*, quatenus pro diis naturalibus sumuntur, vel esse videntur unum idemque numen, satis quidem congruum *Barbatæ* Romanorum *Veneri*, quæ utriusque sexus fuisse existimabatur: nimirum, cum ad productionem vitæ, tam animalis quam vegetativæ, utrumque sexum concurrere nosset veteres, ideo numen illud, quod generationi & foecunditati præfecere, utriusque sexus esse persuasum habebant: horum verba Virgilii nonnulli referunt, de Venere Æneæ matre loquentis: *Ducente deo flammam inter & hostes Expediqr. Æneid. Libr. II. v. 632.* Vel, quo tempore naturam pro auctore naturæ, nempe aut corpora universi adspectabilis totalia, *solem, lunam, terram*, aut elementa & vires naturæ, ex. gr. *ignem, mare* (aquam), *ventos* (aërem), &c. religiose colebant majores, *Frejrum* & *Frejam*, quemadmodum Græci Romanique *Poebum* & *Poeben* s. Apollinem & Dianam, ut symbolica *luna solisque numina* venerati sunt, quorum quippe virtute benefica omnia, quæ gignuntur, indigere credebant. Alii autem nomina, *Freyr* & *Freya*, *dominum dominamque* appellative significare
autu-

autumant. Sic *Dala-freyr* in *Sturlunga*, *Dalensium* dominum, & *Biarga-freya* in *Vita Örfar-Oddi*, rupium dominam sive oreadem denotat. Hinc Danorum *Frue*, Germanorum *Frau*, voces cum priscorum Borealium *Freya*, sive originem sive vim spectes; prorsus eadem, nihil aliud quam dominam vel heram innuunt. Huic sententiæ patrocinatur ipse Snorrius, loco *Heimskr. supr. citi*. *Freya vard þá hin frægasta, sva at med hennar nafni skyldi kalla allar konor tignar, sva sem nú heita fruvor. Sva heitir oc hver Freya yfir sinni eign, enn sú búfs-freya er bú á. 3: Maximam celebritatem tum adeptæ est Freja, tantamque, ut ejus nomen foemina omnes referant illustriores, quæ nunc Fruvor (dominæ) audiunt. Sic quævis foemina, eorum, quæ possidet, Freja (domina), ea autem, quæ oeconomia domestica est domina, búsfreja vocatur. Luculentus sane locus, & qui notionem vocis, búsfreya, ex mente veterum simul definit. Nimirum búfs-freya, (mater familias), Snorrio est, quæ oeconomiam domesticam possidet & curat; quod cum absque ministeriis fieri nequeat, búsfrejam vocamus, quæ familiam domesticam alit, sive id vivente marito uxor, sive viro mortuo, vidua faciat. Hæc autem notio vocis, búfs-freya, in historicis majorum monumentis ubivis fere obvia, exemplis alterius adstrui non eget.*

- 2) Convivia majorum varia fuere; vel 1) pro sine diverso, ex. gr. *blót-veitla*, convivium sacrum, sive sacrificatorium; *festar-öl*, convivium sponsalitiuum; *brúð-kaup*, nuptiæ; quod non coëmptionem, ut quibusdam visum, hæc enim ad sponsalia pertinebat, sed acceptionem sponsæ solennem, vi vocis significat: verbum enim,

at *kaupa* (capere), non tantum *emere*, sed etiam accipere denotat: *erfi*, vel *erfi-öl*, convivium parentale, sive in honorem mortuorum; *heim-bod* & *vina-bod*, convivium amicum, &c. Vel 2) pro tempore, quo celebrata sunt; ex. gr. *haust-bod*, convivium autumnale; *jöla-bod*, convivium *jölense*, &c. In omnibus his conviviis eum discumbendi ordinem, ut, qui cujusque dignitati conveniret, convivis locus daretur, quod, at *skipa maunom i sati*, disponere convivas, dici solebat, observarunt Boreales. Viri in scamnis lateralibus (*á lángbeck*), foeminae in intima ædis parte in tabulato transverso, (*á pälli*), segreges plerumque sedebant. Priscus hic Borealiū ordo in *Vita Gunnl. Vermilingv. ed. Hafn. Cap. XI. Not. 53. p. 138. seqv.* non copiose modo & erudite descriptus, sed scite etiam depictus visitur. Hic *viris pro officio, autoritate & natalibus, foeminis autem pro marito, si nuptæ, inuuptis pro patris dignitate, sua sedes assignabatur*; unde muliebri nonnunquam æmulatio, rixarum, & inter viros homicidiorum subinde mater, enata legitur. In convivio Bergthorshvolensi Thørhallæ locum a matre familias Bergthora concedere iussa Halgerda Gunnari uxor, rem graviter adeo tulit, ut jurgiis primum & opprobriis, mox reciprocis domesticorum cædibus hæ viragines certaverint; vid. *Niala, Cap. XXXIV. seqv.* In convivio Hiardarholtenfi, cum, quo ordine disponi foeminae deberent, quæreretur, respondit Kiartanus: *Hrefna skal sitja i öndvegi, oc vera mest metin at allri þionusto, á medan ec er á lífi. 3: Hrefna sedem primariam occupato, illique omnium primas, quamdiu ego vixerim, ministeria deferunto.* Hrefna hæc Kiartani fuit uxor; primariam autem foeminarum in convi-

viis sedem, Hiardarholti & alias occupare sveta fuerat Gudruna Ofvifi filia, Bollio tunc nupta. Quæ cum hæc Kiartani verba audiret, iram, quam gravem animo conceptam mutato vultus colore testabatur, silentio tunc quidem compressit, quæ tamen infecutis injuriarum mutuarum vicibus sensim exarsit, nec nisi eade Kiartani demum restincta fuit; vid. *Laxdala, Cap. L. sequ.* Nec aliter de primatu & prærogativa maritorum, & sua illinc pendula, duæ magnatum uxores, Geirlöga & Thorlöga, in convivio nuptiali contendebant: Unde magna simultatum & homicidiorum seges pullulavit; teste *Reikdala Mst.*

3) SPECTACULA veterum Borealium diversa fuerunt & multa; nulla tamen scenica vel histrionica, sed pro ingenio populi mascula & asperiora. Horum triplex ego genus constituo; fuerunt nempe, 1) *Ludi*, 2) *Exercitia militaria*, & 3) *Pugna*.

1) *Ludos* habuerunt Boreales vel *publicos*, vel *domesticos* & *privatos*. *Ludos* autem *privatos*, ex. gr. *latrunculorum*, *aleæ*, *musicos*, &c. quoniam pro spectaculis haberi nequeunt, horum referre nolumus. *Inter ludos publicos*, qui quidem nobis innotuerint, frequentissimi fuerunt sequentes.

1) *Skinu-dráttir*, ductus corii. Hujus meminit *Laxdala*, vid. *Cap. XLIIIX.* ubi ad colludendum sollicitatus Kiartanus respondit: *Líst hesc tamit mic vid leika um bráð bit nasti; því annat var tíðara biá hird Olafs kóngs, enu vera vid skinn-dratti; x: Aliquanto elapsi proxime temporis intervallo ludis parum me exercui; alia enim negotia Olafi regis satellitibus frequentiora, quam coriis ductandis vacare. Hujus ludicri duo statuenda sunt genera;*

unum nempe *bráskinns-leikr*, alterum *vefp-drátttr*.
 a) *Hráskinns-leikr*, sive ludus crudi corii, antiquis-
 simus ille; & non ad heroica solum, sed ad gigantea
 etiam tempora referendus, universe *triplex* fuisse
 videtur. α) Nimirum *crudas* animantium, ex. gr.
 taurorum, urforum, eqvorum, recens mactatorum
pelles viri in diversa summo nisu ductabant, usque
 dum corium vel rumperent, vel unus alteri extor-
 qveret. Et hoc fuisse vetustissimum & vulgare coriū
 ductandi, sive ludicri, quod *skinn-drátttr* vocatur,
 genus, vel ipsum nomen innuit. β) Alterum in
 aula Frothonis III, D. R. usitatum refert Saxo,
 vid. *Hist. Dan. Libr. V. p. 75. Vernæ regis, ut*
ludibrio venientem exciperent, lubricam limini substra-
vere pellem. Quam ingrediente Erico celeri funis
tractu corripientes lapsum insistenti fecissent, ni
Rollerus pone subiens pectore nutabundum exciperet
fratrem. Ericus itaque semifusus, nudum habere
tergum fraternitatis inopem, referebat. Hoc vero
ludibrium, ludum quendam vulgarem fuisse, & res
ipsa ambigere prohibet, & insecutum Frothonis
disterium: corium mēretur, qui corio concidit; vid.
loc. cit. p. 77. Vetus enim adagium esse credo;
adagio autem ludus originem dedit. Quemadmo-
dum vero antiquior pleraque apud Saxonem, ita
hæc Erici Diferti historia, veteris lingvæ danicæ
adagiis est refertissima; quod vel locus supra allatus
testatur. Illa enim Erici: nudum habet tergum fra-
ternitatis inops, quid quæso aliud, quam vetus ver-
bum: ber er boer á bakenu, nema bródr eigi; quod
danice dederis: bar er boer paa Ryggen, som ikke
bar en Broder. Hanc autem guomam, alias notis-
simam,

simam, quæ Gretteto, icu lethali percusso excidit, vid. *Vit. Grett. Rob. Cap. LXXXIIX. p. 154.* hic in transitu ideo notavi, quia in notis Stephania præter morem non est observata. Eæquam autem cum hoc ludicro coriario convenientiam habeat ludus vernaculus, Stephanio, in *Nor. ad Sax. memoratus*, qui, at *drage Katte-skrud*, hodieque vocatur, definire non ausim. 7) Tertia ludi, *bráskinns-leikr* dicti, species erat, qua *crudas* animalium *pelles* complicatas & *constrictas in pile modum* inter se *jactabant.* Hic ludus pervetustus, & circa religionis christianæ in Septentrione initia obsoletus, dudumque solis gigantibus in conviviis usitatus perhibetur; vid. *Vit. Gest. Bardi f. ed. Hol. Cap. III. p. 174.* b) Aliud porro ductandi corii genus, & quidem recentius, vel saltem diutius exercitum, fuit *reip-drástr, ductio funis*; funes enim ex coriis in Septentrione fieri solitos notissimum. Funis ductandi ludicrum vel *statarium* vel *cursorium.* æ) Statarii gemina quoque species, parvo quidem discrimine. Aut enim *circulum funalem*, aut *funem simplicem* inter se distendebant. N) Prius, at *roga baunk vid einn*, dicebatur. Hoc ludi genere cum Westmaro, vita pignori posita, certavit Ericus Difertus, teste Saxone, in *Hist. Dan. Libr: V. p. 78.* ubi ludus ipse satis accurate simul describitur: *Quo viso, Westmarus verbis superiorem viribus incescere statuit, vincens præmium in victi nece constituens, ut utriusque salus in pignore posita videretur. Nec Ericus conditione uti abnuis, ne lingua quam manu promptior existimari posset. Erat autem tale certaminis genus: Circulus vimine vel fune contextus,*

magno pedum manuumque conatu decertaturis raptim
 distrabendus exhiberi solebat, fortiori tribuens pal-
 mam: quem colluctantium si quis alteri detraxisset,
 victoria donabatur. In quem morem agonizans Ericus,
 correptam acrius vestem manibus concertantis ex-
 cussit. Eodem quoque certaminis genere cum
 Sveino Estritio D. R. contendere, colluctantique
 ansam funalem extorquere, (*toga af haunom haunkina*),
 sibi per quietem videbatur Haraldus Severus N. R.
 cum rege Dano postridie depræliaturus; quod som-
 nium, utpote faustum victoriæ omen, militibus
 solers imperator exposuit, nec vanus fuit somniator,
 teste *Historia Norvegica Mst.* 2) Si vero funem
 simplicem, vel unum vel duos, nimirum sua singu-
 los manu distenderent, at draga reip vid einn,
 speciatim vocabatur, ita tamen, ut hac nomen-
 clatura latius sumta ludus præterque appellaretur.
 Ludicrum illud, *Funiculorum Certamen*, vocat &
 describit Saxo, eoque Ericum Bonum D. R. solum
 non singulos, sed quatuor simul robustissimos collu-
 fores superasse narrat; vid. *Hist. Dan. Libr. XII.*
p. 224. Nec minori robore funiculorum certamen
 exhibuit. Quippe unum dextra, alterum sinistra
 continens, eorum extrema quatuor præstantibus robore
 viris ex adverso distrabenda commisit. Quibus cum
 nequicquam sede sua detrabere laborantibus, ipse
 funem utrumque modo dextra, modo lava corripienti,
 ingeni fortitudine effecit, ut aut tenentibus vestem
 excuteret, aut eosdem ad se magnopere revertentes
 appelleret, funemque ducere nequentes sequi cogeret.
 Uterque hic ludus locum fecit adagio veteri: vande
 er vit ramam reip at draga; quod Saxo, loc. cit.
 vertit:

vertit: *arduum contra fortem fune contendere*. Fuisse quidem Romanis ludi genus, quod, *funem* five *restim ducere* vocabant, auctorum quorundam loca monstrant. Habuerunt enim Romani mutuum, per funem intermedium in diversa distentum, vires periclitandi certamen; adeoque cum *funiculorum certamine* Borealium, Saxoni memorato, prorsus idem. Nec aliud præ se ferunt verba Tertulliani, vid. *Libr. de Pudicitia, Cap. II. Sed non decet ultra de autoritate scripturarum ejusmodi funem consentiosum alterno ductu in diversa distendere*. Cui congruit *Job. Salish. de Nug. Curial. Libr. III. Cap. VIII. Aut si nomen comoediæ gratiosius est, non duco contentionis funem, dum constat inter nos, quod totus fere mundus, juxta Petronium, exercet bistrioniam*. Satis etiam similis fuit puerilis Romanorum ludus, quo, *restim ducere* dicebantur, dum *sparteam restim* tamdiu inter se traherent, donec aut *rumperetur*, aut alteruter, *omissa funis prebensione*, in nates caderet; observante J. Scaligero, & J. Fr. Gronovio. β) *Cursorium funem ducendi exercitium* Romanis fuit saltationis quædam species; genus nempe choreæ, qua pueri & puellæ manibus invicem confertis, longo ordine saltabant; quemadmodum commentatur Dacieria in verba Livii, *XXVII. 37. In foro pompa constitit, & per manus recte ducta virgines sonum vocis pulsu pedum modulantes inceserunt*. In hoc igitur ludo, manibus funem tenentibus, saltare solebant. Choreæ princeps & *præsultor* funem duxit, quem alii præeuntem sequebantur. Ad ejusmodi choream, qua manus inter saltandum jungebantur, respicit Horat. *Carm. II.*

*Quam nec ferre pedem dedecuit choris,
Nec certare joco, nec dare brachia,
Ludentem nitidis virginibus, sacro
Dianæ celebris die.*

Et multo clarius idem auctor. *Ep. I. 10. 47.*

*Imperat aut servit collecta pecunia cuique,
Tortum digna sequi potius quam ducere funem.*

Eodem etiam spectant verba Terentii. *Adelpb. Act. IV. Sc. 7. v. 34.* Tu inter eas restim ductans saltabis. Enimvero nec illam restim aut funem ducentium choream veteres Boreales ignorarunt. Huic certe perquam simile ludi genus habuerunt, *bring-brot* vocatum, quod dan. *Ringbrud* sonaret. In hoc ludo longus saltantium sive cursantium ordo in orbem fere curvatur; manus omnium in seriem conjunctæ per alternatas successioinum vices a proximis binis sursum levantur, subter quas omnibus ludentibus aliquoties transeundum. Præfultoris partes maxime laboriosæ, qui, dum ludum aperit, *at bribta bringinn, o: orbem frangere*, dicitur. Ludi hujus mentionem facit *Vita Armanni*; quæ *Hrapsoæ* ante biennium in lucem prodiit; historia quidem valde fabulosa, nec tamen heri aut nudius tertius conficta, & satis idonea testis rei, cujus etiam nunc reliquiæ, quas ipse puer vidi, in Islandia supersunt. Hujusce ludi aliqualis similitudo in modernis choreis, quæ *Anglicanæ* dicuntur, observatur reliqua. Quo autem cognationis gradu antiquam hanc Borealium choream, *bring-brot*, contingat ludendi modus, qui dan. *at dandse Harpe-skrep med. et Haandklade imellem sig*, nominatur, (vid. Stephan. Not. in Sax. loc. supra cit.), meum quidem

quidem iudicium interponere nequeo, utpote qui istud ludicrum non viderim. Fallor autem, nisi antiquissimus Græcorum *κορδαξ* & *κορδακισμος* in Borealium *bring-brot* recognoscitur; quod genus saltationis laboriosum Athenæo, turpe & inconditum, ut pervetusta & obsoleta fere omnia, Svidæ dicitur. Unde Aristoph. in *Nub.* ουδε κορδαξ ειλκωσον. vid. Schol. Verum illud, *κορδακκ ελκειν*, manibus nexis in orbem saltare, explicant viri docti, & cum restis ductandæ ludo, de quo supra, comparant; conf. *S Pitisci Lex. Ant. Rom. ad voc. Restim.* Utiqve & rem & nomen nota Romanis fuisse docet Petronius, 52. *Trimalchio: nemo, inquit, vestrum rogat Fortunatum meum, ut saltet; credite mihi, cordacem nemo melius ducit.*

- 2) Erat quoque ludus convivalis pervetustus, sed gigantibus & athleticis, ut videtur, solis usitatus, *bnátukast* dictus; quo iactis ossium nodis semet invicem ex adverso accumbentes inter mensam impetebant; iacta vero ossa inter volandum excipiebat adversarius, & retorquebat. Hoc in aula Rolfi Krákii D. R. inter mensas nuptiales factitatum refert Saxo, vid. *Hist. Dan. Libr. II. p. 30.* conf. *Vit. Gestii Bardi f. Cap. V. p. 176.*
- 3) In conventibus domesticis celebrioribus id genus præsertim athletæ, qui, quod absque bellicis corporis muniminibus prælia inire solerent, *berferki* vocabantur, spectaculum interdum edidere, quod pervadendæ flammæ periculum, at vada loganda eld, dici consuevit; conf. *Hist. Ol. Trygv. P II. Cap. XV. p. 42. 43.* Illud ignis pervadendi discrimen in aula Atissi Sv. R. cum suis athleticis adit &

edidit Rolfus Krakius; teste *Vita Rolfi Kr. conf. Sax. Hist. Dan. Libr. II. p. 29.*

- 4) *Glima* sive *fång*, *lucta*, *πωλη*. *Lucta* Borealium fuit vel *ludicra*, vel *seria*. *Hæc* certaminis singularis species, quæ *monomachia inermis* dici meretur, luctantium alterutrius morte finiebatur. Interdum spectaculi publici loco edebatur; & tum in arena luctatoria petra superne acuta erigi solebat, cui uterque luctantium alterum vel primum vel superum illidere, illisqve vel pectus vel dorsum perfringere satagebant. Eiusmodi petram, quæ ab usu, *fånga-bella*, i. e. *petra luctatoria*, dici consuevit, domi suæ sæpius habuere latrones, cuius ope hospites viatores obtruncare solebant. Nonnunquam inter luctandum unus alterum medium complexus, brachiis adeo stringebat, ut spinam dorsum infringeret; quod, *at gånge v. brióta á bak apr*, vocabatur. Interdum adversarium humi prostratum victor superincumbens elisis faucibus suffocabat, quod, *at snara úr báls-lidom*, dicebant; vel, si ferri copia non esset, sibiqve ab hoste robustiore, etiam prostrato, superior metueret, dentium morfu gulam frangebat; quod, *at hita ciun á barka*, vocabatur; vid. *Eigla, Cap. LXV.* Hoc pugnae genere hospites suffocare solitum Anteam, eundemqve ab Hercule luctando vicissim obtritum poetæ referunt. Id genus monomachiae exemplis abundat historia Borealis, quorum unum alterumve, ubi de pugnis agetur, inferius dabimus. *Lucta ludicra* fuit certamen gymnicum, in quo luctantium alius alium in terram prosternere sibiqve supponere nitebatur. Eratqve *duplex*, altera *erecta*, qua certantes sese invicem

vicem dejicere studebant, rectique manebant; altera *super pavimento*. a) Nec uno modo *stantes* certabant. Aut enim confertis brachiis manu apprehensis, aut mutuo complexu alter alterum medium stringebat, manuque vel utraque balteum, vel, si viri luctarentur, dextra balteum, sinistra braccas, ambo prehendebant. Illa *lucta brachialis*, Borealibus *lausá-zauk* audiebat; hæc *lucta* in specie sive *ordinaria*, (*recte glima* sive *fáng*), vocabatur. α) Illa plus virium quam artis requirebat, & ut simplicior, sic antiquior fuisse videtur. Hæc tamen plerumque singularis fuit. Interdum tamen unus cum pluribus impellendo raptandoque, (*svipringar* veteres dixere), luctabatur. Hæc pançratiæ species, a lucta ordinaria prorsus diversa, & ne lucta quidem brachialis dici satis digna, ad hanc tamen, quam ad ordinariam propius accedit. Istiusmodi luctatione cum duobus simul, qui corporis viribus maxime præstabant, viris certabat Grettelus Robustus; vid. *Vit. Grett. Rob. Cap. LXXVII. pag. 147.* β) In *lucta ordinaria* ars & exercitatio plurimum pollebat, ita ut ejus peritus longe robustiorem prosternere, nec ipse ullo pacto dejici posset. Utrumque luctæ genus Romanis & Græcis olim in usu & deliciis fuisse, qui horum gymnasticen, quinqvertium, & ludos de industria tractarunt, auctores ubertim docebunt. Utraque, & maxime quidem ordinaria lucta, mutua corporis contorsione, tractu, pressione, impulsu, aliisque variis supplantandi artibus constabat. Non tamen pugnis se mutuo cædebant luctatores; unde famosus ille, & Anglis hodieque satis usitatus *conflictus luctatorius*, sive *lucta pugillaris*, certa-

certamen ex lucta & pugilatu commixtum, & pugnacitatis genus habendum, magis antiquo Borealium *áflog*, (vid. *Niala*, Cap. XXXVII. p. 56.), quam luctæ ordinariæ respondet. Quemadmodum autem Græci Romaniqve luctatores suas *embolas*, *parembolas*, *paratheses*, *systases* &c. ita multas etiam supplantandi artes Boreales habebant, quæ omnes generali nomine olim vocabantur *braugd*, dan. *Sving* v. *Sned*; vid. *E. Olavsens* og *B. Poulsens* *Reise igiennem Island*, T. I. §. 67. p. 46. Obiter moneo, a vocula *Sned* (*snid*), unde *snedig* (*snidugr*) *solers*, antiquam vel luctæ speciem, vel technam luctatoriam, *snid-glíma*, compositam videri; vid. *Vit. Fökulli Buji*. f. Cap. II. pag. 183. Reliquis etiam technis luctatoriis peculiaribus fuerunt nomina, quorum quedam in scriptis antiquis occurrunt; ex gr. *sveifla*, vid. *Grett. Rob.* Cap. LXIX. p. 141. *latísa-miödm*, *Vit. Foculli Buji* f. Cap. II. pag. 183. *Hæl-krókr*, loc. cit. Cap. III. pag. 184. Quedam etiam nunc in usu; ex gr. *leggia-bragd*, *kue-bragd*, *klof-bragd*, *rasi-bragd* &c. Ejusmodi *strophis luctatoriis* semet mutuo circumvenire & subvertere conati sunt. Palam igitur est, Borealium luctam poposcisse, cum vires & vigorem, tum agilitatem & artem exercitio quæsitam, uti totius corporis ac artuum, ita maxime pedum, qui in hoc certamine, cujus finis erat supplantatio, artis fallacis primum & præcipue tentabatur. Idem quoque Romanis Græcisqve luctatoribus moris fuisse, testatur lepidus ille Plauti de vino jocus: *Pseudol. Act. V. Sc. 1. v. 6. Pedes captat primum, luctator dolosus est.* Hinc illum, cui pedes ad luctandum arguti & agiles,

fós-

föt-miskr; eum autem, qui torpentes minusque vegetos pedes haberet, *föt-füinn*, Boreales vocabant.

b) *Lucta super pavimento* Græcis & Romanis usitata, teste Antyllo apud Piriscum, fuit *pancratium* volutatorium, in quo certantes humi prosternebantur, atque ibi invicem complicati, seque muruo convolvētes, alter alterum sibi supponere nitēbantur. Hoc quidem ludicri genus Borealibus etiam usitatum fuit. Ejus triplex genus mihi notum: nempe, *lucta sedentaria*, *anaclinopale*, & *reluctatio prostrati s. subjacentis*, quam veteres *umbrot* vocarunt.

æ) Inter Erici Boni D. R. artes & exercitia *luctam sedentariam* numerat Saxo; *Hist. Dan. Libr. XII. p. 224.* *Hastæ aut lapidis jactu sedens stantes vincebat: neque illi situs, quominus fortitudinis suæ experientiam ederet, officere potuit. Eodem corporis situ ex robustissimis duos lucta aggrediebatur; dumque alterum attrēctaret, alterum genibus compressum urgebat; nec ante destitit, quam primum hunc, deinde illum pedibus subjiciendo, amborum manus post terga vinciret.* Cum hac Erici R. *lucta sedentaria* conferri potest illa Græcorum, Aristoteli memorata, (ap. Piriscum ad voc. *lucta*), qua *palæstritæ* in genua *subsidentes per pulverem procurrere & luctari solebant.* β) *Lucta etiam brachialis speciem* quandam ipsemet puer vidi, quo alter erecte colluctantium se resupinum repente in tergum dejiciens adversarium simul ad lapsum secum detraxit, detractumque & superincumbentem genibus brachiisque subito involvit, & sic implicatum circumplexus in latus detorsit, sibi que supposuit. In *felinam* hanc *luctam* nescio ecquid magis apposite quadret, sensum enim

enim subobſcaenum non moror, quam illud Mart.
Libr. XIV. Epigr. 201.

Non amo, qui vincit, ſed qui ſuccumbere novit,

Et didicit melius την ανακλινοπαλην.

Cæterum ludicram hanc anaclinopalen, ſi ex antiquiorum exemplorum defectu, Borealibus rarius uſitatam fuiſſe concludas, non admodum repugnabo. γ) Serio porro & de vita in loco declivi luçantibus ambo ſubinde collapsi in terram ſunt, proſtratiqve ſemet mutuo convolvebant, donec alter alterum, ſive niſu fortiore, ſive caſu ſibi ſubjectum tenere poſſet; quemadmodum Halfredus poëta & Thorleifus Sapiens, vid. *Hiſt. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. XXIX. p. 114.* Jökullus & Hrolleifus, vid. *Vatnsdalq, Mſt.* Interdum etiam proſtratus tam violenter reluctabatur, ut ſuperiorem fere excuteret; quemadmodum fecit Thorbiörnus Sleggia, idqve tanto conatu & viribus, ut Fimbogium jam victorem, ſi ſurgeret adverſarius, ſibi metuentem, ad gulam ſibi dentibus frangendam adigeret, quod alias giganteum & belluinum habebatur, vid. *Vit. Fimb. Rob. Cap. XL.* Proſtratus etiam repugnabat Grimus Ægiriſ; vid. *Vit. Hrolfi Ped. Cap. XXIII.* Verum *jacentium* hæc luçtatio, cum neceſſitatis & virium magis, quam artis fuerit certamen, haud ſcio, an, quæ luçta ſuper pavimento vocetur, ſatis ſit digna. Luçtatorium autem certamen, adeo familiare & proprium Borealibus fuit, ut vel antiquis Græcorum quinqvertionibus hac in parte pares & palmam dubiam reddituros fuiſſe, non dubitem. De Starcatliero narrat Saxo, *Hiſt. Dan. Libr. VI. p. 105.* Deinde apud Byzantium invicæ opinionis

gigan-

gigantem Tannam Gomine, corporis viribus fretus colluctando devicit, ignotasque terrarum partes proscripsi titulo petere coegit. Unguentis ad luctam se præparasse Boreales, non comperio. Luctam ludicram pube tenus vel nudî, vel leviter vestiti obibant. Vestes enim, quæ media corporis texere, ad luctam se componens exuit Grettterus, teste ejus *Vita*, Cap. 8° p. supra cit. *Grettir kastadi kublinóm oc þvínast öllum bolkladom*; 3: Grettterus amiculum, moxque omnia medii corporis indumenta abjecit. Et paulo inferius de se ipso Grettterus: *ecki sit ec her lengi kladlaus*, 3: *baud diu hic devestitus harebo*. Ad hunc certe locum respexisse videtur Arngrimus Jonæ, de lucta veterum agens; vid. *Crymog. Libr. I. Cap. VI. p. 56*. In palastra viri ac juvenes, experiendi roboris gratia, etiam nudî colluctantur, quæ consuetudo Spartanorum fuit, nisi quod nostri pube tenus tantum se denudarent. Illud scilicet ex Olympiacis certaminibus mutuari, ne subligacula exuerent. Raro tamen proxima corporis velamina aut indusia palam exuisse, sed leviter vestitos luctas ludicras obiisse, & genius populi, & omnia fere, quæ de luctis agunt, auctorum loca fidem faciunt. In feriâ autem, si vacaret, crassiore quodam vestis genere, quam *fánga-stæckr*, i. e. amiculum luctatorium, appellabant, adversus violentas colluctantis manus, nonnunquam se præmuniebant, vid. *Hist: Kjalnes. Cap. XV. p. 27*. conf. *Vit. Gunn. Keldugnups-fist, Mst.* nec non *Vit. Vilmundi Vidutan. Cap. XIV. Mst.* Cæterum tantus apud Boreales luctatorii certaminis olim fuit honor & usus, non ad artus solum & membra exercitio

robo-

roboranda, sed in conficiendis etiam singularibus, si res armis non succederet, vel in solitariis per eremos & sylvas, quæ latronibus tum scatebant, itineribus, ubi, ne repente & inermes opprimerentur, ars hæc gymnastica multis fuit saluti, ut nihil nimium dixisse existimandus mihi videar, si poetæ latini de venatione Romanorum verba ad luctam Borealium convertero:

*Arctois solenne viris opus, utile famæ,
Vitaque & membris; juvenes cum lucta docebat,
Et flexu felem superare, & viribus ursum.*

- 5) *Knatt-leikr*, ludus pile, σφαίρομαχία, a *knauttr*, *spæra lusoria*, sic dictus, quemadmodum apud Romanos præcipuæ commendationis fuit, quo viri clari & illustres, Augustus, apud *Sveton. Cap. LXXXI. 1.* Mutius Scævola augur, ap. *Val. Max. VIII. 8. 3.* Dionysius Tyrannus, apud *Cic. Tusc. Quæst. 20.* studiosissime luserunt, ita Borealibus priscais peracceptus & tritissimus quod fuerit, ex frequenti ejus mentione apud historicos obvia facile colligitur. Quinetiam regum olim & principum filios hoc ludi genere delectatos, docet inter alia *Vita Thorsteini Vikingi f. Cap. IX. Mst.* Ubi Niörffi regis & Vikingi Comititis, (de quibus vid. *Illustriss. Submii, Hist. af Danm. Tom. I. pag. 137.*), filii pile colludebant. *Þeir laugdo leika opt med ser kóngrs synir oc Vikings synir.* — *Þat var einn dag at þeir bauðu knattleik kóngrs synir oc jarls synir; geck þá enn med miklu kappi fyri þeim kóngrs sonum: blifðiz þorsteirn þó vid optir vana. Þeim Fökli oc þorsteini var skipat saman, enn Olafi oc þórir, oc sva bverium, sem aldur bauði til; geck nú sva um daginn.*

daginn. Þat bar til at Þórir setti niðr knauttinn
sua harðt, at hann stauck-yfir Olaf oc kom fiarri
niður. Olaf reiddiz þá; oc Þótti Þórir góra leik
til sín; sökti hann knauttinn, enn er hann kom aptur,
voru menn bætter, oc atludo beim. Olaf sló þá
með knettinum til Þóris; enn er hann sá þat, blióp
hann undir böggit, oc kom knatt-tred i haufudit oc
sprack fyrir. Þorsteirn blióp á milli, oc fleiri menn
adrir, oc voru þeir þá skildir. 3: *Inter regis Co-*
mitisqve filios ludorum certamina mutuo sape condic̃ta
fuere. — Die quodam pilæ ludum cum filiis Comit̃is
non sine solito ardore & amulatione regis filii exer-
cebant, cedente pro more & connivente Thorsteino.
Jökullo Thorsteinus, Olaso autem Thorerus commit-
titur; reliqui pro conditione aratis compositi hoc die
ludebant. Accidit forte, ut pilam solo tanta vi
adigeret Thorerus, ut resiliens illa, Olafumqve super-
volans procul decideret. Rem in sui ludibrium factam
interpretatus Olafus excanduit, & pilam deciduam
quasiturus discessit. Jamqve finem ludendi fecerunt
reliqui, domum jam cogitantes, cum rediens Olafus
pilam in Thorerum contorsit. Hoc videnti, ictum-
qve subtercurrendo evitaturu Thorero clava pilæ
capiti illisa cutem carnemqve pertudit. Intercul-
rentes cum Thorsteino ceteri eos abinvicem separa-
runt. Ad hoc exemplum compositæ, nec exitu
dissimiles sunt pleræqve de ludo pilæ auctorum
veterum relationes. His igitur fidem facemqve
præferentibus debentur, quæ de isthoc ludicro ma-
jorum novimus. Nimirum pila pugno emissa
bacillo ligneo ad hoc formato retundebatur. Lignum
hoc Romani clavay & flagellum vocabant, Boreali-

bus autem *knatt-drepill*; vid. *Vit. Grett. Rob. Cap. XVII. p. 92. fopp-drepr*, vid. *Vit. Vigl. Pulc. Cap. XII. p. 24.* item *knatt-zre* (*lignum pilare*), vid. *Vit. Thorsteini Vikingi f. Cap. cit. & Vit. Gisl. Surf. Cap. XIII. p. 151.* dicebatur. Artis erat, pilam ad se missam, ne in terram decideret, vel manu excipere; vel ligno pilari repellere; quod *pilam volantem geminare* vocabant Romani. Collusores autem illum, ad quem iacta fuit pila, ne eam excipere posset, vel manu impellere, vel volantem pilam aut ipsi præripere, aut ictu clavæ abigere certabant. Ille vero, qui ad se volantem pilam manu vel flagello non excepisset, adeo ut ejus culpa intercidisset, pilam humi collapsam ipse quærere & referre debebat; vid. *Vit. Thorsteini Vik. f. Cap. cit.* De Gisljo Thorbiörni filio habet ejus *Vita, Cap. XV. p. 146.* *Gisli feldi Þorgrim, oc bar knöttinn út, oc vildi taka af hönum knöttinn; enu Þorgrimur bellt.* 3: *Gislius Thorgrimum ad lapsum impulit, ita ut pila extra sphaisterium (ludentium aream) volans intercideret; deinde pilam ei extorquere voluit Gislius; Thorgrimus autem pervicax retinuit.* conf. *Vit. Þorði Hrada, Cap. V. p. 64.* Nec non *Eigla, Cap. XXVI.* item *Hist. Hörði & Holm. Cap. XXII. pag. 102.* Ubi autem pilam factori interceptam flagelli ictu collusor abigeret, *at slá knöttinn út fyrir ödrum Borealibus, pilam expellere* Romanis dicebatur. Hoc Grettero Audunus, vid. *Vit. Grett. Rob. Cap. XVII. p. 92.* *Viglundus Jökullo*, vid. *Vit. Vigl. Pulcr. Cap. XI. p. 24.* fecere. Unde patet, Boreales, non secus ac Romanos, *raptim & expulsim pila lusitare* solitos. Enimvero pilam illam

illam Borealium non vento, instar Romanorum follis, nec pilis aut lana refertam, sed ligneam, vel saltem perquam strictam & gravem fuisse, exinde conjicio, quod collusoris humeris impacta hominem grandem & robustum prostraverit; vid. *Vir. Gisl. Surson. Cap. XV. pag. 146. Gislir tók knautinn á skeidi, oc rekr á milli berda þorgrimi, svo hann steig þiz áfram. 3: Gislirius intervolutam pilam excipiens, Thorgrimo inter scapulas tanta vi adegit, ut ille pronus corrueret.* Fronti etiam nonnunquam illisa, vulnus plagamque tantam edidit, ut cutem carnemque pertunderet, (*svo sprack fyrir*); vid. *Vir. Thorst. Vik. f. Cap. cit. & Vir. Vigl. Pulcr. Cap. XI. & XII. pag. 24. & Vir. Grett. Rob. Cap. XVII. p. 92. conf. Eigla, Cap. cit.* Qui effectus laxis, mollibus & levioribus illis Romanorum pilis vix attribui possunt.

- 6) *Dannz, saltatio vel chorea*, cujus species erat *bring-brot*, de quo supra. Alia etiam saltandi genera & qualemcunque artem exercuisse Boreales, testatur illud stichidion, quod omnes virgines cum Ingolfo lubenter saltasse perhibet, vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. XXI. p. 81.* Saltationes etiam musicas quod habuerint Boreales, & quidem Islandi, (in Islandiam vero ex Norvegia & aliunde hæc cum incolis migrasse, plusquam probabile arbitramur), non meis, sed Arngrimi Jonæ verbis fidem lector habeto; cujus ex *Crymogæa, Lib. I. Cap. VI. p. 57.* locum huc transcribere non piget. *Saltationes fuerunt musicæ; ut statituli & orbis saltatorius. Statitulos voco saltationem ad statos musicos concensus; quæ cæcæ vel cantilenam, quasi præceptum saltandi*

adhibet. Præcinit autem unus: duo pluresve paulo subcinunt; reliqui ad numerum s. rythmum saltant. Orbis saltatorius (*Viki-vaki*) viris & foeminis alternatim incedentibus constabat & quodammodo interfectis & divisis. Videtur utrumque saltationis genus, saltationis Græcorum simulacrum aliquod referre: & quidem orbis saltatorius, oppo Lacedæmoniorum non absimilis: nisi forte hac in re, quod hic singuli ordine cantilenam aliquam cantant per certas pausas, dimidiis versibus, (quia choro reliquo, una voce canendo repetuntur) constantes: ad finem singulorum versuum, principio vel fine primi versus reduplicatione quadam, (aliquando etiam sine ea), intercalato. Si plura saltationum genera quis numerare velit, huc tamen referri commode possunt. Dico autem ingenuas tantum. Hæc ille. Ego quidem hæc saltandi exercitia satis rustica & incondita fuisse mihi persvadeo. Veteres enim Boreales, quorum ars musica rudiuscula credi potest, magis certos telorum, quam modulatos pedum ictus curasse videntur.

- 7) *Håndsaxa-leikr*, ludus (trium) gladiatorum, inter artes & exercitia Olafi Trygvini N. R. numeratur. Hoc ludi genus, quod nobiliores soli calluisse videntur, describit *Heimskringla*, T. I. Hist. VI. Cap. XCII. p. 291. *Olafr konungr læc at þrimor handsoxam, sva at iamnan var eitt á lopri, oc bendi æ medalkastlamm.* Tribus gladiis manualibus (brevioribus) ita ludebat Olafus rex, ut, uno semper in aëre librato, verrolabentes omnes capulo prebensos exciperet. Hoc ludi genere cum Olafu Trygvino contendebat Endridius Ulbreidus Norvegus, vid. Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II.

P. II. Cap. LXXV. pag. 265. & 266. nec non Sigmundus Bresteri f. Færøensis, vid. l. & p. cit. Cap. XXXIV. p. 157. ubi tamen gladios. quibus ludebat, recedentes mucrone prehendisse rex Olafus narratur. De Gylfio, Asgardum adeunte, habet *Edda Snorrii*: *Gylfi sǫ mann i ballardyrnum, oc lœ at bandsauxom, oc hafði fögur senn á lopti. 3: In aula vestibulo virum quendam conspexit Gylfús, qui gladios manuales per ludum excussos versabat, ita ut quatuor simul in aère volarent. Sex igitur gladiis simul ille lusitabat; quod forte fabulam sapit, antiquitatem tamen ludi satis adstruit. Horum dum meminere, non possum quin Germanorum veterum ludum gladiatorum afferam, etsi cum Borealium bandsaxa-leik non prorsus eundem, ad eandem tamen ludorum classem referri dignum. Hunc autem ita describit Tacitus, de mor. Germ. c. 24. Genus spectaculorum unum, atque in omni coetu idem. Nudi juvenes, quibus id ludicrum est, inter gladios se atque infestas frameas saltu jaciunt, exercitatio artem paravit, ars decorem. Non in questum tamen aut mercedem; quamvis audacis lasciviae pretium est voluptas spectantium. Verumenimvero, qui hic Germanorum ludus Tacito tam peregrinus videatur, haud scio, cum nihil aliud fuerit, quam species quaedam ludicri pervetusti, Romanis Græcisque notissimi, quam nunc pyrrhicam, nunc saltationem panathenaicam, bellicrepan, enopliam, auctores vocant, vid. Alex. ab Alex. Hier. Gen. VI. 19. Quodnam vero huic scriptori mentem male numen amicum eripuerit, ut cum pyrrhicam enoplicam, trojam, quæ circense spectaculum ludicrum, equestris pugnae*

simulacrum fuit, Virgilio, *Æneid.* *Libr. V. v.* 545—603, descriptum, eandem credidisse, Tranquillo impingat, augurari neqveo. Certe veterum *pyrrhicha* Germanorum *saltationi inter gladios*, quam Borealium ludo, *bandfæxa-leikr* dicto, multo fuit similior.

- 8) *Sund* vel *sundferi*, *natatio* vel *ars natandi*. Hac adeo excellabant Boreales prisca, ut cum marinis etiam feris natando interdum certaverint. Hinc tracta locutio: *syndr sem-selr*, *v: phoca instar natandi peritus*; vid. *Niala*, *Cap. XIX*. Supra laudatus Endridius phocam majorem inter natandumprehendit, illiqve velut eqvo insidens litori adhibitur; tandemqve, ne mortuam se cepisse spectantes crederent, vivam dimisit; vid. *Hist. Ol. Trygv. Cap. cit. p. 263*. Duplex artis periculum & honor. Ille vicisse censebatur, qui vel *longius spatium natando transmisisset*, vel *diutius sub aquis mergens durasset*. Illud a) *lång-sund*, hoc b) *kaf s. kaf-sund*, (*urinatio*), dicebatur; vid. *Heimskr. T. III. Hist. XII. Cap. XXIV. p. 264*. Integrum milliare maris, & socio nonnunquam inter scapulas gestato, natando quidam emensi leguntur; vid. *Hist. Ol. Trygv. Append. de Sigmundo Brest. fil. p. 28. & Vit. Grett. Rob. Cap. LXXX. pag. 149*. Subter aquis etiam simul luctari moris fuit; durabatqve plerumqve contentio, donec alteruter viribus defectus & pane suffocatus esset. Ars autem hæc natandi viris, inter continuos excursus piraticos & prælia navalia, sæpe fuit salutaris; eamqve non promiscuæ solum plebis homines, sed nobilissimi quoqve, quin principes etiam & reges, ad exemplum
Julii

Julii Cæsaris, callere & exercere laudi sibi ducebant. Ejus etiam, qui reliquarum fere omnium artium peritissimus traditur, mira sæpe specimina edidit Olafus Trygvinus N. R. multiqve alii; conf. præter loc. *supr. cit.* *Heimskr. T. III. Hist. XII. Cap. XXXV. p. 284.*

- 9) *Hlaup, saltus.* Ad saliendum etiam corpora assuetudine Borcales, quippe quod exercitium viris militaribus in pugnis & conflictibus, sive ictus, quos clypeo excipere non poterant, evitare, sive hostes numero longe superiores effugere vellent, egregium sæpe usum præstitit. *Triplex artis periculum* fuit, nempe, quo quis *altius* aut *sursum exsilire*, aut ex loco edito *desilire*, quoque *longius intervallum saltu* sive *prorsò* sive *retro*, seu denique *obliquo & laterali emicando transmittere* quis posset, eo plus laudis abstulit. a) Magnam artis peritiam Gunnaro Niala tribuit, *Cap. XIX. Gunnar bliþ meir enn þad siná i lopt upp med þllum berkladum, þc eigð skemra aptur enn fram fyri sik. c: Gunnarus catapraectus (universa armatura gravi instructus), in altitudinem, propria proceritate majorem, (septem circiter pedum), nec brevius retrosum quam prorsum, corpus saltu libravit.* Emicandi hac agilitate Karius Sölmundi filius, cum a pluribus simul hostibus infestis ictibus peteretur, sæpe sibi consuluit; vid. *Niala, Cap. LXXXV. p. 125. XCIII. 145. CXLVI. 245. CXLVII. 253.* Hörðus, nec non Helgius, in ultimo vite periculo, triplicem armatorum coronam sibi circumdatam transficere; vid. *Hist. Hörði & Holmens. Cap. XXXV. pag. 119.* Idem quoque fecit Sigurdus quidam,

manibus ligatis & lethali vulnere faucius, vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. XLII. pag. 174.* Rögnvaldus Brusii filius, Comes Orcadenſis, cum intra ædes cremandus ab hoſte cingeretur, orbem hominum circumſtantem tranſiliens per tenebras nocturnas evaſit; vid. *Hist. Orcad. ed. Hafn. p. 77.* Nimirum hominem erectum, unum plureſve, eqvos, ſepta & cancellos, humanam proceritatem æqvantes vel ſuperantes, ſaltu tranſmittere, frequens olim junioribus exercitium. b) Quidam etiam ex loco præalto, rupe, aut munimento, corpora ſaltu demifere, terramque ſtantes pedibus attigere, quemadmodum Sigmundus Breſteri filius; vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. I. Cap. CXV. p. 129.* Oddus. vid. *Vit. Örvar-Oddi, Cap. XVI. Mſt.* & alii fecerunt. c) Amnes porro, foſſas & lamas ſatis latas ſape tranſiluerunt. Sic Skarphedinus fluvium *Merkr-flótr*, ripis utrinque lubrica glacie conſtratis, duodecim ulnas latum, aquisque adeo altum & rapidum, ut nec eqvis ſuperari poſſit, ſaltu trajecit, vid. *Niala, Cap. XCIII.* Amnem etiam, nemini alii hoc modo pervium, ſaltu ſuperare ſolebat Ketilbiörnus; vid. *Fragm. Hiſt. Thorſkfördens. Cap. XVI. Mſt.* Foſſam triginta cubitos latam Vikingus cataphractus; Niörſius rex leviter veſtitus, & Halfdanus ita, ut a Vikingo ſaliens exciperetur, jurati fratres tranſiliere; vid. *Vit. Thorſt. Vik. f. Cap. IX. Mſt.* Eandem quoque foſſam Vikingi filii Thorſteinus & Thorerus ſaltu tranſmiſere, ita tamen, ut hic a fratre exceptus levaretur, vid. *Libr. cit. Cap. XVI.* Hunc autem ſaltum humanis, nempe, qvalia nunc hominum producit corpora tel-

lus;

lus, viribus nimium quis dixerit. Ingentem fossam Sigmundus Bresteri filius, (vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. Append. pag. 27.*), & lacunam in Frisia populabundus Egillus Skallagrimi f. (teste ejus *Vita, Cap. XLVII.*) soli comitum transiluere.

- 10) *Skeid, cursus.* Hoc certamen varium & multiplex fuit. Aut enim sola pedum pernitate, absque instrumentis subsidiarijs currebatur, aut auxilio adscitio pedes egebant. Illud *currendi exercitium* ordinarium & *vulgare*, hoc *artificiale* non absurde dixeris. a) Cursu ordinario tantum valuisse nonnulli traduntur, (cujusmodi habitu gaudentem hominem, *frár, fót-bvatr*, veteres vocarunt), ut vel citatissimos eqvos sola pedum velocitate prævterent. Certamine cursorio publice spectato in Norvegia pignore posito contendit & palmam reportavit Haraldus Gillius N. R. vid. *Heimskr. T. III. Hist. XII. Cap. XXXIV. p. 282. 283.* Istac etiam arte Olafus Trygvinus N. R. vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. XLV. pag. 182.* nec non Sigurdus Slembi-diácn. vid. *Heimskr. T. III. Hist. XIII. Cap. XIV. p. 323.* præcipui fuerunt. b) *Cursus artificialis iterum multifarius.* Borealibus enim prisca in usu fuit, *æ) cursus salticus bacularis*, quo uno vel duobus baculis sive perticis corpus librantes saltuatim decurrebant. Hoc currendi modo & specimine eqvos perniciosissimos in Dania superavit ante nominatus Haraldus Gillius; de quo Saxo, *Hist. Dan. Libr. XIV. p. 248.* Apud Helsingiam oppidum pignore cum Erico (Emun D. R.) posito, an cum lectissimis ejus eqvis cursu contendere potuisset, duobus in certamen admittis, utroque metans

prior tenuit (Haraldus Gillius). *Geminis siquidem inter currendum bacillis innixus, crebris corpus saltibus concitavit.* Neqvis autem ex Scotia vel Hibernia, ubi natus & educatus fuerat Gillius, artem illam huc secum invexisse suspicetur, bacularium illud saluatim currendi exercitium in Septentrione longe antiquius esse, docent exempla, cum Kolvidi, vid. *Hist. Kjalnes. Cap. VII. p. 12.* tum Refi, vid. *Vit. Kroka-Refi, Cap. III. pag. 39.* Ambo enim singulis baculis incumbentes saliendo cucurrere. Hinc profectum crediderim, quod magnatum cursores, vulgo *Löbere*, baculis salticis etiam nunc sunt instructi. β) *Skidfæri*, dau. *Skiclöben*, cursus xylosolearum. Ars hodieque eximia, & vel in bello perutilis, populis septentrionalibus, & imprimis Finnis ab omni memoria familiaris, a qua arte hi *Skridfumar*, nomine apud externos scriptores varie distorto, (vid. *Steph. Not. in Sax. p. 26, 27.*), olim appellati sunt. Hoc exercitio Norvegorum innumeri quondam præstabant. Inter alios Einarus Thambaskelfir, (vid. *Heimskr. T. II. Hist. VII. Cap. XX. p. 20.*), & Arnliotus Gellina, vid. *Libr. T & Hist. cit. Cap. CLI. p. 252.* De xylosolearum, quas *pandas traves* vocat Saxo, & quarum usum in Islandiam, ubi haud minus, quam in Norvegia & Lapponia ad itinera hyberna utilis fuisset, cum incolis non transisse miror, arte, descriptione, & delineatione consuii inter alios potest toties nobis laudatus Stephanius, in *Not. ad Sax. p. 126. 127.* Artis hujus peritiam tanti fecisse veteres, ut publice spectanda ejus specimina interdum ediderint viri principes, Haraldi Severi N. R. cum Hemingo
xyloso-

xylosolearum cursu palam contententis, huic ob invidiam & æmulationem potentioris tantum non fatale certamen docet; de quo *historiola*, quæ *Hemings-Pátr* vocatur, *fragmentum* superstes conferri potest. γ) Cursum etiam ludicum habebant Boreales, quo, non ligneis quidem soleis, quæ ad strata niviam transcendenda aptissimæ, sed *aridis animalium*, bouum maxime vel eorum, *ossibus cruralibus* pedes armabant, iisque insistentes *glaciem* lubricissimam volucerrime *perlabi*, & pro lubitu cursus gyrare discebant. Hanc artem qui callebant, *at kunna á tsleggiom* dicebantur; ejusque peritiam in æmula cum fratre Sigurdo Hierosolymipeta N. R. comparatione jaclabundus sibi laudi ducebat Eisteinus N. R. vid. *Heimskr. T. III. Hist. XII. Cap. XXIV. pag. 264.* Quin autem hæc vera & simplex artis scitissimæ, quæ, *at löbe paa Sköiter*, hodieque dicitur & perplacet, sit origo, nemo temere negaverit. δ) Interdum etiam pedibus, nec ligno nec ossibus aut ullo subsidio adscititio armatis, lapsu cito & æquabili in glacie decurrebant. Cujus exercitii vulgaris, etiam nunc dan. *Fodskred*, antiqvis *fótskrida* vocati, ope hostium ictus evolavit Skarphedinus, vid. *Njala, Cap. XCIII. pag. 144.* ε) Ad artificiale etiam currendi exercitium referri denique meretur *cursus manuarius*, s. *cbirodromia*, *banda-blatp*, olim dictus; quo, vertigine præcipiti instar rotæ versatilis, quatuor radiis instructa, per pedes & brachia homo provolvitur. Hunc lusum per plateas nostras & areas a pueris adhuc exerceri sæpe spectamus.

- 11) Artem etiam peculiarem calluere quidam majorum, ejusque specimina publice spectanda tederunt. Nimirum *per remos, a nautis agitados extra latera navis incedebant, gladiis manualibus nonnunquam simul ludentes.* Insigne hoc & rarius exercitium, quod *at gánga utbyrdis eptir árum* vocabatur, suis aliquoties monstravit Olafus Trygvinus N. R. teste *Heimskr. T. II. Hist. VI. Cap. XCII. p. 290. 291.* Solusque Norvegorum regem hac in re æmulatus videtur Endridius Ilbreidus. Rem autem ipsam Marci Skeggiadae, poëtae Olafo rege non integro seculo inferioris auctoritas & versus confirmat; vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. LXXV. p. 265. 266. conf. Cap. XXXIV. p. 157.* Hanc etiam per remos ambulandi artem Saxo Grammat. (*Hist. Dan. Libr. XIV. p. 248.*) Haraldo Gillio N. R. his verbis tribuit: *Aliud quoque inusitatae agilitatis spectaculum edere consueverat. Sæpe etenim inter navigandum puppi exsiliens, in proram per exerta remorum capita decurrit, indeque cursu in aliud navigii latus reflexo per reliquos remorum ordines locum, quo excesserat, repetivit.*
- 12) *Rupes arduas & prærupta montium scandendi facilitatem artis loco habebant veteres. Hac arte, quæ brant-gengui dicebatur, reliquos omnes etiam antevisse Olafum Trygvinum, loca Heimskringla & Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. supra citata testantur. De Hæringo quodam Norvego refert Vita Grett. Rob. Cap. LXXXI. p. 149. Hann var sva fer, at hann klifradi hvart biarg. 3: Artem ille callebat, qua per abruptas quaslibet rupes ohreptando enitebatur.*

13) Coronidis loco addi possunt *ludicra puerilia*, quorum per multa genera habuerunt majores. Horum aliquot forsan interciderunt, nobisque vel ideo parum cognita sunt, quod ab historicis, ut res leuiculæ, raro aut nunquam describuntur. Nonnulla tamen hodieque vel rusticorum pueris nota supersunt, quorum vetustatem, & ipsis antiquitatibus septentrionalibus anteriorem, vel sola nominum exoticorum vetustas loquitur. Animi causa sequentia nominasse sufficiat. *Ascoliasmus* sive *empusæ ludus*, quem, at *boppe paa det eene Been*, danice vocamus. *Dielcystinda*, at *trækkes i Handerne*. *Apodidrafcinda*, at *leege Skiul*. *Myinda*, at *leege Blindebuck (scolla-leikr)*. *Oscillatio*, at *gyngje, (rbla)*, *Epostracismus*, quod ludi genus tam accurate describit Minuc. Felix, in *Octav. c. 3*, ut metuisse videatur, ne, qui se legerent, nostratium pusiones, ludicrum vernaculum, at *flaae Plader*, non recognoscerent. Quominus autem hæc antiquis Borealibus in usu fuisse dubitemus, supra laudati Arngrimi Jonæ, scriptoris jam plusquam sesquiseclularis, non incelebris auctoritas intercedit, qui loco *Chrymogæa* *supr. cit.* non solum memorata, sed insuper *Cindalismi*, *Basilindæ* & *Chytrindæ* lusus pueriles, ut suis popularibus familiares recenset. Quibus addo *Larvam*, *Ostracindam* & *Schoenophylindam*, quorum ludicrorum ultimum puer ipse sæpe vidi lusique. Islandorum autem populum, in ultimo septentrionis angulo delitescentem, ut recentiorum temporum inventa & instituta, sibi quinetiam necessaria & utilissima, aut segniter addiscere, aut discendi occasione destitui, sic antiquiorum, vel minutiarum, studiose

studiose tenaces esse, omnibus plus fatis constat. Hæc autem & aliâ ludicra apud suos auctores, Pollucem, Hadrianum Junium, Pexenfeldium &c. ulterius quærenda, & cum domesticis comparanda lectori relinquimus.

II) *Secundum spectaculorum genus* Borealibus olim præbuere *exercitia militaria*, quæ, non secus ac illa in campo Martio Romanorum, magna inspectante populi frequentia interdum edebantur, *Tria* vero præcipua *fuere*, ad quæ revocari reliqua posse credimus, hæc *armorum exercitia*; nempe, 1) *sagittas arcu mittendi*, 2) *tela manu vel funda jaculandi*, & 3) *digladiandi*: istud *boga-skot*, s. *ör-skot*, illud *hand-skot*, hoc *skilm-ing*, vocarunt. Harum artium peritia, quæ summi olim fiebat, *vapn-fimi*, & qui earum peritus esset, *vapn-finnr*, item *vel vigr*, dicebatur. Cum exoticas disciplinas lente, gravate & sensim didicerit boreas, hanc olim domesticam & peculiarem laudem semper habuit, quod præstantiores sagittarios, jaculatores aut gladiatores vix ullus orbis angulus dederit. Quodsi ducibus tanta prudentia & moderatio, tantaque disciplinæ militaris scientia fuisset, quanta militibus fuit & arma tractandi peritia, & animi ferocis fortitudo, nunquam Egdora Tibriin, nec orientis, austri vel occidentis arma unquam metuisset septentrio.

1) Aliis quidem jaculandi instrumentis, præter arcum, usos esse præfatos Boreales non præfracte negaverim. *Spicula & pila arcuum & balistarum tormentis excussa* commemorat prælii Bravici narratio apud Saxonem, vid. *Hist. Dan. Libr. VIII. p. 143. & 146.* *Balista* etiam s. *catapulta*, quæ dan. *Blide*, veteribus *Valslaungva*, dicitur, tam *Sigurdi Hjero-solymi-*

Solympeta & *Haraldi Gillii*, ap. Suorrium, quam *Sverrerii Historia* Norvegicæ meminerunt. In hac etiam *Historia* balistæ genus, *många*, (lat. *mangana*), nominatur. De quibus, ut & aliis bellicis jaculandi instrumentis, conferri potest *Speculum Regale*, ed. Sorøe 1768. pag. 409. sequ. In *Vita Vilmundi Vidutani*, Cap. XXII. quæ historia satis fabulosa, temporis tamen, quo conficta est, nomina, res & opiniones declarat, occurrit *armbrystis skeyte*. In *Biornonis de Skardsaa Annalibus*, ad ann. 1430. vox, *armbryst*, etiam legitur. Vocem hanc insolentem primo miratus, peregrinam esse deprehendi. *Armbrust* enim Germani lexicographi quodlibet fere instrumenti jaculatorii genus, ut *arcum*, *balistam*, *catapultam*, *scorpium*, nec non *arcubalistam*, *manubalistam*, appellant. Quin & danicum, vel pueris tritissimum, lexic. manuale, vulgo *Nucleus Latin*. ipsum arcum, *Armbyst* (forte pro *Armbryst*) exponit. Vocem autem exoticam ac neotericam, & in antiquioribus fide dignis, quæ res Borealiū ethnicorum pertractant, monumentis, vix reperiendam, parum moratus, alia jaculandi instrumenta, quam arcum & fundam, aut non novisse, aut rarius adhibuisse majores, aliquali *Historiæ Borealis* notitia imbutus quisque mecum, opinor, censebit. Arcuum autem diversa genera habuerunt, quorum notissima sunt: *bøyd-bogi*, arcus manualis, s. qui manu tenditur; *lås-bogi*, qui ope feræ v. elæteris tenditur; *born-bogi*, cornu s. arcus corneus; *stål-bogi*, arcus chalybeus: vid. *Spec. Reg.* pag. 390. 391. 408. Hi omnes communi nomine dan. *Flisrbue* dicti videntur. Unde tela arcu missilia hodieque *Flisrpile*,
quæm-

quemadmodum manu jacula olim *fletti-skeptur*, & lapides manu vel funda missiles (*saxa manualia*) *flettu-griót*, nominata sunt; conf. *Spec. Reg. p. cit.* Sagittas autem arcu mittentium *duplex* erat *exercitatio*, artis altera, altera virium. a) In priore, cum sagittas mitterent, ad certum scopum, asserculo plerumque in cliva vel loco conspicuo & editiore erecto, ac justo intervallo destinato, collineabant. Tabula ad metam erecta, in qua circulus cum centro, vel plures concentrici, erant descripti, *skot-spónn*; clivus, in quo illa stabat, *skot-backi*; & spatium destinatum, *skot-mál*, quique destinata ferendi artem calleret, *bein-skeytiinn*, *bæfiinn*, item *gódr bog-madr* dicebatur. Hujus artis mira specimina edidit Ketillus Hængus, vid. *ejus Vit. Cap. III.* ubi Ketillus cum Gusio, Finno-*rum* rege, (*Cusonem, Finno-
rum regem* nominat Saxo, vid. *Hist. Dan. Libr. III. p. 40. & 41.* sed tempora vix consentiunt), pugna sagittaria congressus traditur; ea quidem artis peritia, ut intervalantes utriusque sagittæ semet invicem mucronibus exciperent, collisæque humi deciderent; quod, *at skibræz i odda*, veteribus dicebatur. Ketilli nepos Örvar-Oddus sagittandi etiam artis peritissimus fuit, vid. *ejus Vita, Cap. XVII.* Hic hastili humi defixo & erecto orbiculus imponitur, quem icu sagittæ dejecit Siolfus. Orbiculo autem in locum reposito, Oddus sagittam sursum in aëra excussit. Hæc aliquamdiu inconspicua, tandemque recidua, centrum orbiculi pro meta positi cuspide confixit. Artem, ni fallor, etiam nunc exercent, qui pyrobolis tormento explosis munimenta vel naves expugnant. Olafus Trygvinus N. R. & Endri-

Endridius Ilbreidus, vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. LXXV. p. 264.* ubi pueri cujusdam, pro scopo positi, capiti impositum orbiculum ictu sagittæ, illæso puero; decussit. Olafus R. quod æmulari Endridius volebat, & innumeri alii egregii fuere sagittarii; conf. *Libr. & P. cit. Cap. LXXXIX. pag. 291.* b) In posteriore vincebat, qui acrius, atque adeo longius sagittas mitteret; isque *bardskytinn* vocabatur. Sic in certamine sagittario omnium longe metas exsuperavit Örvar-Oddus *Libr. & Cap. supr. cit.* Sagittariis victoriæ pugnæ Bravicæ debebat Sigurdus Ringus; de quibus Saxo, *Hist. Dan. Libr. VIII. p. 146.* *Tanta enim vi periti arcuum Guttones nervos intenderant, ut clypeos quoque jaculis transverberarent. Nec alia efficacior cædis extitit causa. Loricas galeasque, perinde ac inermia corpora, sagittarum acupina penetrabant.* Guttones hic Thelemarchiæ incolas vocari observat illustriss. Suhm: *Hist. af Dannem. T. I. p. 513.* De Jomsvikingis danis idem narrat Snorrius; vid. *Heimskr. T. I. Hist. VI. Cap. XLIII. p. 237.* *Jómsvikingar börðoz bædi bráustliga oc diarstiga oc snarpliga, oc séuro allt í gegnom sciöldona:* 2: *Ea fortitudine, audacia & robore Jomsvikingi pugnabant, ut eorum missilia per scuta altius penetrarent.* Hoc artis genere excelluit Einarus Thambaskelfir, teste *Heimskr. T. II. Cap. XX. p. 19.* *Sage er at Einar bafi verit allra manna stercastr oc bestr bogmadr, er verit bafi í Noregi, oc var bardskyti bannu umframmi alla menn adra; bann skaut med backakólfi í gegnom uxa-búd bráblauta, er beck á ási einom:* 2: *Fertur Einarus omnium, qui Norvegiam incolere,*

viribus & sagittandi arte longe fuisse præstantissimus, adeo ut is omnibus aliis acrius & fortius jacularetur. Sagitta enim obtusa & lusoria, (qua in jaculandi exercitiis ludicris uti solebant), corium bovinum crudum, ex pertica suspensum trajiciebat; conf. *Heimskr. T. I. Hist. VI. Cap. CXXII. p. 342.* Præcipuam inter alios artis sagittandi peritiâ Halogalandiæ (Helgelandiæ) Norvegicæ præcis incolis, nec non Finnis, vulgo tribuunt historici.

- 2) Idem arma manu jacula mittendi artis discrimen fuit; ita ut, quo longius & certius aut *bastam* s. *zelum cuspidatum*, aut *lapidem*, duplex enim artis exercitium, projiceret, eo jaculator haberetur præstantior. a) In illo tela manu missilia jaculandi exercitio duo quoque eximia habebantur, quibus se assuefaciebant veteres. Nempe ut jaculum ab hoste in se emissum inter volandum exciperent, quod, *at zaka spibt á lopti*, dicebatur; & ut manu utraque ad jaculandum æque habili uterentur, adeoque binas simul hastas ictu certo in hostes emittere possent. Prius *at sciôta jamnt bâdom, bôndom*, posterius *at sciôta tveim spibrom fenn*, vocabatur. Omnes has artes militares Olafô Trygvino N. R. (vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. LXXIV. p. 255.* conf. *Heimskr. T. I. Hist. VI. Cap. CXXVII. pag. 343.*) Gunnaro de Hlidarenda, (vid. *Niala, Cap. XIX.*), multisque aliis ab auctoribus fidè dignis tribuuntur. Uti autem sagittarum, ita telorum innumeræ fere species fuerunt, quas recensere & describere, nec hujus loci, nec res per se facilis. Jaculorum enim tam apud historicos, quam in Speculo Regali, nomina quidem diversa satis sunt obvia, sed forma raro aut nun-

nunquam ita definitur, ut claram inde notionem lector aspicatur. Egregio autem labore & successu in hæc & alia, quæ arma & exercitia veterum Boreali-um militaria concernunt, commentatus est Perillustr. Joh. Erichsen, in *Notis ad Specul. Reg. p. 372. sequ. & p. 388. sequ.* quo lectorem remittimus.

b) *Lapides* etiam, quorum creber in omnibus fere præliis usus erat, ictu certo & valido, tam *manu mittere*, quam *fundis explodere* discabant Boreales.

α) Utriusque rei documento inservire potest locus *Spec. Reg. ed. cit. p. 380. Stú skemtan er oc góð oc hall-
quæm, ef madur venur sik at kasta af slaugu, hvort-
veggja lángt oc þó beint, bæði af staf-slaugu oc
band-slaugu, eða vapn-steini vel at kasta; 3: nec
minus jucundum quam utile exercitium est, longum &
accurate funda jaculari, sive manu scutela retenta,
sive baculo alligata fuerit; itemque lapidem bellicum
(saxum manuale) rite projicere.* Hujus artis insignem peritiam Erico Bono D. R. Saxo tribuit: *basta &
lapidis jactu stans sedens vincebat; vid. loc. supr. cit.*

Artes mutuo cum periclitarentur Hiarendius & Vilmundus, lapides etiam projiciendo certabant; *vid. Vit. Vilmund. Vidur. Cap. XIV. De Sturla
Sighvati habet Sturlunga, P. V. Cap. XVII. Sturla
kastadi manna best steini, oc var basunn: 3: Sturla
lapides manu dexterrime, & ictu plerumque certo ac
feriente, jaciebat.*

β) *Lapides* porro in conflictibus tam terrestribus quam navalibus *fundis excutere*, ad artes militares pertinebat. *Fundarum* autem duo fuisse genera, nempe *band-slánga* & *staf slánga*, adductus supra Speculi Regalis locus testatur. *Fundarum* usum novisse Boreales monstrant porro Odini

præcepta, Hadingum aciem instruere docentis, apud Saxonem; vid. *Hist. Dan. Libr. I. pag. 17.* Idem quoque funditorum alas in extremam aciem concedere jussit, eisque sagittariorum ordines sociavit. Funditorum etiam bis meminit prælii Prævici historia, apud Sax. *Hist. Dan. Libr. VIII.* ubi in centuriato Ringi regis exercitu ultima funditorum acies stabat, (pag. 145.) eaque plurimum ad victoriam contulit, (p. 146.) Funda etiam juvenis utebatur Bujus Andridi f. ejusque ope adversus hostes complures solus se defendit; vid. *Hist. Kialnesens. ed. Hol. Cap. III. pag. 6.*

- 3) *Digladiandi exercitium*, cominus ense vel securi bellica ferire, hasta suffodere, ictus hostiles clypeo vel excipere vel detorquevere, nec non saltu aut alio motu, flexione aut conversione corporis evitare, docebat. Artis præstantia ex ictuum gravitate & numero cernebatur; illud vires, hoc agilitatem usu quæsitam exigebat. De pondere ictuum ita Saxo; vid. *Hist. Dan. Libr. II. pag. 30.* Non enim antiquitus in edendis agonibus crebræ ictuum vicissitudines petebantur, sed erat cum intervallo temporis etiam ferendi distincta successio; varisque sed atrocibus plagis certamina gerebantur, ut gloria potius percussionum magnitudini, quam numero deferretur. Verum hæc de pugnis singularibus rigidis, vulgo *hólmgánga*, quarum unam hic narrat auctor, proprie sunt intelligenda. Homines etiam galeatos & loricatedos, ad dentes usque, ad humeros, ad ilia s. balteum, imo integrum corpus uno ictu diffidisse veteres leguntur; quemadmodum fecit Thorsteinus, cum Ufio (Ubbone) confligens: vid. *Vit. Thorst. Vik. f. Cap.*

Cap. XIX. Quibus quidem relationibus; quam apud nostræ ætatis homines vix invenient, fidem ego nec addere nec adimere volo, etsi ab exteris, quos imperata credulitas veneratur, similia narrari sæpius observarim. Cæterum velocitas etiam ictuum numerosa in omni conflictu, si supra dictum rigidum exceperis, citra omne dubium perutilis, magni quoque a priscis æstimata fuit. De Gunnaro refert Niala, vid. *Cap. XIX.* *Gunnar vâ sva skibtt med sverdi, at þriú þóttu á lopti at fá: 3: Gunnarus tam celeriter gladio feriebat, ut tres simul enses vibrari viderentur.* Quis nescit serpentes a celerissima lingvæ vibratione trilingves apparere & vocari? Fuerunt. etiam, qui ambas ad cædendum manus æque prontas haberent; & hanc artem qui nosset; *at göra ser bádar bendr jamnsimar til vígr,* Borealibus vocabatur: *ambidextrum militem* latine dixeris. Illud exinde lucrati sunt Boreales, ut utraque manu, adeoque binis simul telis, hostes ferire possent, quam artem Olafo Trygvino ejus Historia, & Gunnaro Niala, *loc. supr. cit.* tribuunt. Artem hanc exercitio adeo suam fecisse traditur Sigmundus Bresteri filius, ut in ipso conflictu, ense & clypeo sursum abjectis, clypeum dextra, sinistra enses arripiens, hostem, ad ictum lævæ minus cautum, repente concideret; quo pugnæ genere Randverum, Vandillum, & Bujum, Jomsvikingorum fortissimum, lethali vulnere truncavit; vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. I. Cap. CIX. p. 120. Cap. CXL p. 123. & Cap. CLV. pag. 185.* Singulas has digladiandi artes & exercitia impense commendat *Specul. Reg. p. 374. sequ.* Hæc militaria, ut & illa ludicra

corporis exercitia, spectaculorum loco veteribus fuisse, & coram magna inspectantium corona harum artium specimina & certamina, quæ, *at reyna iþróttir, artes periclitari*, dici solevit, publice plerumque exhiberi solita, multa auctorum loca testantur. De Gunnaro, cum ad Haraldii Gormsonii D. R. aulam pervenisset, refert Niala, *Cap. XXXI. Konúngur hafdi þat at gamni, at hann let Gunnar reyna ymsar iþróttir vid menn sína: 3: Rex mutua Gunnari cum suis variarum artium pericula inspectando se oblectavit, s. ludum sibi quæsit.* Cum Ólafus Trygvinus N. R. & Endridius artes mutuo periclitarentur, non modo aulicus regis comitatus, sed Endridii quoque mater & soror præter alios spectatores affuerunt; vid. *Hist. Ol. Trygv. P. II Cap. LXXV. p. 262-265.* Idem de artium certamine Haraldii Severi & Hemingi, hujus *Vita Mst.* quæ non integra superest, nec non de Örvar-Oddi cum Sigurdo & Siolfo certamine sagittario, (vid. *Vita Örvar-Oddi, Cap. XVII.*) perhibent.

III) *Terrium spectaculi publici genus pugnae Borealibus dedere.* Hæ fuere vel *singularia virorum certamina*, vel *pugnae bestiarum: andromachiam & sberiomachiam* Græci dixerunt.

I) *Pugnae singulares s. duella non unius generis fuere.* Celebratissimum tamen duellorum genus fuit a) *Hólmganga, monomachia legalis rigida*; de cujus sacris, caerimoniis & legibus, quæ pleraque recenset *Vita Kormaci, Cap. VII. Mst.* confer *Schönings Norges Riges Historie, T. II. p. 320-325.* & *J. Arnesens Islandske Rattergang, Cap. 7. §. 73.* ubi hæc fuscæ & erudite tractantur. Inter ritus

sacros,

sacros, qui monomachiam rigidam comitabantur, taurus fuit, post victoriam a victore sacrificandus; de quo Eigla, Cap. XLV. Þar var leiddr fram gradúngr mikill oc gamall, er kalladr var blór-naút; Þar skylði sá böggva er sigr hefði; 3: Productus est taurus, annis 6 corpore grandis, blór-naút (taurus victimalis s. devotus) dictus, ab illo, qui vicisset, immolandus. Hunc ritum exponit Arngimus Jonæ; vid. Crymog. Libr. I. Cap. IX. p. 100. Parta vero victoria e vestigio taurus immanis productus est, quem si victor unico ictu non interficeret, victi cognatis contra victorem agendi jus fuit; conf. Schöning. Libr. cit. p. 323. Circa quæ sequentia observare liceat. Taurus hic partim fuit vota diis victoriæ auspicius, vel a provocante solo, vel ab utroque pugnantium, victima, partim præmium victoriæ. Victori enim illum cæssisse Vita Kormaci docet; ubi victus Thorvardus a victore Kormaco taurum jam mactatum pretio emit. Nec in duellis pro hæreditate adeunda solis adhibitus fuit, quæ de re Kormacus cum Thorvardo minime depugnabat. Nec ictu ensis aut ferri necesse mactandum fuisse taurum pro victoria votum, iisdem tamen, quibus victus fuerat adversarius, armis & modo immolandum, docet exemplum Egilli, qui, eoquod Atlium inermis occidisset, cujus luctando prostrati guttur dente laceraverat, ideo tauro, solis manibus retorto collo, gulam præfregit. Kormacus autem, quo adversarium superaverat, ense taurum occidit. Taurum vero eundem, & diis victimam, & præmium victoriæ, a victore iisdem, quibus vicerat, armis statim immolandum, etiam in singularibus certaminibus

ad spectaculum editis, proponi & produci, moris vel extra septentrionem antiquissimi fuisse docet Entellus, qui iisdem, quibus victum Daretæ tantum non occiderat, castibus taurum, victoriæ præmium, Eryci pugilum heroi semideo victor immolavit; vid. *Virg. Æneid. Libr. V. v. 476*:

*Dixit, & adversi contra stetit ora juvenci,
Qui donum adstabat pugna: durosque reducta
Libravit dextra media inter cornua castus
Arduus, effractoque illisit in ossa cerebro.*

Sternitur, exanimisque tremens procumbit humi bos.

Non igitur mirum, si Egillus taurum victimalem eodem, quo Atlium interfecerat, modo, nempe inermi lucta, diis immolaverit. Taurum etiam pro victoriâ, in certamine remigandi obtinenda, diis obtulit vovitque Cloanthus, his verbis: *Æneid. V. 235*.

*Dî quibus imperium est pelagi, quorum æquora curro;
Vobis latus ego hoc candentem in littore taurum
Constituam ante aras voti reus, extaque salsos
Projiciam in fluctus, & vina liquentia fundam.*

Cæterum dum taurum illum victimalem (*blôt-naut*), qui in Entelli & Daretis monomachia pugilatoria & diis victima & victori præmium positus fuerat, propius considero, illum *cornua deaurata* habuisse comperio; vid. *Æneid. V. 365*. ubi de Ænea brabeute:

*Sic ait, & geminum pugna proponit honorem:
Victori veiatum auro vittisque juvencum.*

Scio commentatores hoc, *velatum auro vittisque juvencum*, quemadmodum alterum, *aurata fronte juvencum*, quem Jovi vovit Ascanius, *Æneid. IX. 627*. *Taurum, aurea corona, & vitta lamellis aureis*

aureis distincta ornatum, exponere. Verum ego nil ista perspicacia opus esse censeo; dum boves auratos diis more Græcorum sacrificasse Romanos doceat Livius, Libr. XXV. 12. Alterum senatus consultum factum est, ut decemviri sacra græco ritu facerent, iisque hostiis. Apollini bove aurato & capris duabus albis auratis, Latonæ bove foemina aurata. L. Minutium bove aurato publice donatum, idem auctor, Libr. IV. 16. perhibet. Et nequa criticis, quid Virgiliani auro velati, vel aurata fronte juvenci, quid Liviani boves aurati, in sacrificiis & donis usitati sibi velint, dubitandi super sit occasio, semet ipse explicat Livius, dum, (Libr. VII. 37.), P. Decium in præmium fortitudinis & victoriæ a consule aurea corona, & centum bobus, eximioque uno albo oprimo auratis cornibus donatum, scribit. Hæc vero aurata bovis cornua in vittas lamellis aureis distinctas, salva, quæ magnis viris debetur, veneratione, diffingere non ausim. Mirabuntur vero isti, ubi rei ad stipulatrix & pervetusti ritus, græci pariter ac romani, testis Edda in medium producit. Hac vero magistra discimus, boves cornibus deauratis diis sacrificari solitos. Atlio certe Idmundi filio, qui regi suo Hiörvardo uxorem Sigurlinam frustra procatu fuerat, alatum nescio quod numen se obtulit, optatumque negotii exitum promisit, si, quam postularet, merces daretur. Poposcit autem præmii loco templum sibi dedicandum & sacrificia; vid. Edd. Sæm. Od. Helga-qu, Haddinga-sk.

Hof mun ec kiósa	i. e. Fanum ego paciscar,
haurga marga	Arasque dearum multas,
gullhyrndar kyr	Et vaccas auricornes

frá grans búi. i. e. *De regis armento.*

Ef hanom Sigrlín	<i>Si illius Sigurlina</i>
sefr á armi	<i>Brachiis indormiat,</i>
oc ónaudig	<i>Atque non invita</i>
iöfri fylgir.	<i>Regi copuletur.</i>

*Nec aliter auricornes boves inter sacra nuptialis
mactandos domum agi curat Thrymus, gigantum
dynastes; vid. Edd. Sam. Od. Þryms-qvida, Str.
XXIII. ed. Hafn. p. 191. 192. cont. Nöð. 30.*

Gánga her at gardi	i. e. <i>Accedunt huc ad aedes</i>
gullhyrndar kyr	<i>Aurata cornua vacca,</i>
öxn alsvartir	<i>Boves usquequaque nigri</i>
iötni at gamni.	<i>Giganti in voluptatem.</i>

b) Secunda duelli species *einvígi* dicebatur, quæ, quod dinumerata iétuum successione & vicibus, aliisque legibus & sacris, quibus *bólmgönga* tenebatur, adstricta & circumscripta non fuit, *monomachia exlex* s. libera vocari meretur. Hoc autem inter duellum legale & exlex discrimen Vita Kormaci l. cit. diserte docet: *Þú Kormákr scoradir á mic til bólmgöngo, enn þar i mót byð ec þer einvígi. Þú ert madr úngr oc litt reyndr; enn á bólmgöngo er vanábæfi, enn allz ecki á einvígi:*
 3: *Tum Bersius: tu, Kormace, me provocasti ad certamen singulare rigidum; ego contra tibi monomachiam liberam offero. Tu juvenis es usque parum exercitus; rigidam illam & legalem pugnam observationes difficiles impediunt, a quibus hæc prorsus est immunis.* Singularia hæc certamina non solum definito utriusque certantis comitatu, sed & magna aliorum visendi cupidorum frequentia præfente, edi siveisse, monumenta historica passim testantur.

Qvin & foeminas maritorum duella sæpe spectasse docet exemplum Steingerdæ; vid. *Vit. Kormaci Mst.* & Ognæ, vid. *Hervarar-S. Cap. I. ed. Upsal. pag. 2.* c) Tertium certaminis singularis genus, infreqvens illud quidem, sed usitatum tamen, a loco, ubi pugnabatur, *kergánga*, pugna labri s. doliaris nominabatur, eoquod in sinu vel labro, superne testo confingeretur; vid. *Hist. Floam. Cap. XVII. Mst.* Hanc pugnam, quippe *opersaneam*, spectaculis veterum Borealium accensendam non dixerim, etsi suos illa testes quin habuerit, vix dubitandum. Rabiem majorum mirari desinet, qui æque furiosum duellorum cacoëthes cogitaverit, quod ad nostram usque memoriam politissimos europæorum mores hactenus efferavit. Qvin pugna singularis genus non ita dudum in Norvegia usitatum memoratur, quo balteis invicem nexi certantes cultris majoribus se mutuo profecant. Illud certamen, pugna veterum doliaris non inficianda progenies, matreque parum pulchra filia non admodum pulchrior, at *spande Belte med sin Naboe*, appellatur; vid. *Forsög i de skönnne Videnskaber, 3. B. 6. St. p. 13.* d) Quarta denique certaminis singularis species dici potest *lucta feria* sive *monomachia inermis*, quam supra tetigimus; cum fontes maxime, vel qui iram principis quocunque modo provocaverant, cum feris & atrocibus hominibus, quos ad hoc ipsum principes alebant, ad poenam & spectaculum colluctari juebantur. Verum hæc ipsa *lucta poenalis* non tam ad andromachiam, quam ad theriomachiam, de qua mox agetur, ex mente veterum referri debet.

- 2) *Theriomachia* autem duplex fuit genus. Aut enim homines cum feris pugnabant, aut inter se feræ committebantur. Prius *ludum bestiarium* Romani dixerunt, posterius *theriomachiam strictius sumtam* vocaveris. Utriusque spectaculi exempla suppeditat historia. a) Apud Romanos, imo Græcos olim solenne fuit, homines maleficos aut delicti gravioris reos damnare ad *ludum gladii* vel *bestiarium*, in quo vel inermes & vincti bestiis objiciebantur, vel liberi & armati cum bestiis pugnare coacti sunt. Hoc spectaculum Romanis olim gratissimum fuisse vulgo notum. Imo Atheniensibus usitatum Anacharsis apud Lucianum mirabundus refert: *Assumens me, ut ad gratum & insperatum spectaculum græcicum, inducit in theatrum. Et ubi confestim, vidimus primum omnium feras sagittis confici, & a canibus lacerari, aut immitti in homines vinctos, noxios, ut interpretabantur; conf. S. Pitisci Lex. Antiqu. Rom. ad voc. Bestiarius. Cui consentit Alex. ab Alex. Gen. Dier. Libr. VI. Cap. XIX. p. 640. Athenienses vero fures & sicarios, pecunia comparatos, armis instruebant, quos, ut in scena dinicarent invicem committebant. Boreales etiam antiqui, uti non lusoriis gymnicsque & gladiatorii, de quibus modo egimus, ita nec bestiariis spectaculis carere, in quibus aut cum feris & atrocibus hominibus, aut cum bestiis decertabant.* æ) Bujus Andridi filius, templo publico ethnicorum in patria incenso, reus sacrilegii, cum ad aulam Haraldi Pulchricomi sponte venisset, occidi simpliciter posse non videbatur. Regia enim majestate indignum habebatur, hospitem quantumvis fontem, qui vitam principis potestati

testati ultro commisisset, interficere. Nec sacrorum violatorem impunitum dimittere rex voluit. Jubetur igitur Bujus cum *giganteo hominis monstro* feritate, statura & robore corporis immani, lucta congredi. Itaque die dicto populus tubæ sono in locum patentem evocatur. Hic lapis planus erectus stabat, summa sui parte in acutum marginatus, qui *luctanzium petra* vocabatur: locum colles cingebant, in quo spissæ sedebant spectantium coronæ. Facto luctandi initio, membris & robore longe inferior Bujus, agilitate tamen & arte gymnastica a lapsu sibi cavit; donec, impetu hostis ob lassitudinem sensim remittente, colluctantem petræ pronum tandem infigeret, ea quidem vi, ut fracta crate pectoris exspiraret. Hoc periculo defunctus Bujus incolumitate & abeundi venia a rege donatur; vid. *Hist. Kialnes. Cap. XV. p. 28. 29.* Alfum, cognomine Apturkembam, Comitum Hladensis Haconum Potentis, qui regnum Norvegiæ aliquamdiu usurpavit, affinem, cum occidisset Fimbogius Robustus, vitæ suæ prius insidiatum, ultroque Comitem adiens eadem & cædis causam coram exposuisset, suumque ministerium loco occisi obtulisset, audaciam hominis miratus Haconus, inter alia dixit: *Nú þyki mer þer ofgott at deya sva seibit. Sculo ver bafa gaman oc scemtan af, at reyna þic & smáleicom: o: Mors propea meritis tuis levior videtur; jocos igitur & spectacula ludicris virium periculis nobis præbebis;* vid. *Vir. Fimb. Rob. Cap. XV. Mst.* Quodam deinceps die populum signo tuba dato in campum patentem evocari, eoque fellam suam efferri Comes mandat. Arcessitumque Fimbogium cum Typhoeo

qvo-

quodam, quem præsentem illi monstrat, lucta contendere jubet. Erat & hic petra luctantibus erecta. Concurrunt igitur luctaturi; postque acrem & diutinam consuetudinem Fimbogius hominem petrae resupinum impegit; impactumque dorso refracto interfecit; vid. *Vit. Fimb. Rob. Cap. XVI.* Iisdem fere verbis, circumstantiis & exitu publicum cum altero Typhoeo luctandi certamen, jussu ejusdem Haconi Potentis editum, commemorat *Vit. Gunnari Keldugnups-fifli Mst.* Ejusmodi feram hominis, nomine Glamum, Hrolfus Nefia (Naso), vid. *Vit. Sturl. Lab. Cap. VII.* & Ruddium Vilmundus, vid. *Vit. Vilm. Vidut. Cap. XIV.* (ubi & luctantium petrae & amiculi luctatorii fit mentio), luctando victos interfecerunt. Illud vero observandum, in omnibus his auctorum locis Typhoeos istos, luctis publicis poenalibus adhibitos, vocari *blá-menn*, dan. *blaamænd*, lat. *æthiopes*. Verum, unde Norvegis his temporibus æthiopes? Et, si habuissent, æthiopes istos Norvegis ipsis statura corporis & robore superiores, vulgoque Borealibus adeo formidabiles fuisse quis crederet? Ego quidem africanos *Mauros*, *Æthiopes*, aut *Nigritas* hic frustra cogitari, nec ideo *blamannos* hos, quoties in monumentis historicis occurrunt, inter fabularum spectra & larvas referendos existimo. Intelligendos potius credo homines prægrandes, robustos & feros, ex Scythiæ interiore vel boreali huc advectos, quales Holmgardiæ & Sveciæ reges principibus Norvegis muneri interdum mittebant, qui inusitata hæc hominum monstra, ad aulae delicias & spectacula publica, præsertim poenas fontium, non secus ac feras, & si
mausvel-

mansueverent, linguamque mores & sacra Boreali-
um addiscerent, ad custodiam corporis aluere.
Snorrius certe Sturlafonius inter *Svecia Magna*, i. e.
Scythia, incolas blamannos etiam recenset: *í Svíþíð*
(binni miclo) ero risur, oc þar ero dvergar, þar
ero oc blámen: 2. In *Svecia (Magna s. Frigida)*
sunt gigantes; ibi sunt pygmaei, ibi sunt blamanni
(arbiopes); homines nempe, a colore vultus fusco
vel livido ita dicti: vid. *Heimskr. T. I. Hist. I.*
Cap. I. pag. 5. Horum igitur colluctationem ad
iberiomachiam referre non dubitavimus, cum pro
humani hominibus (*meniskir menn*) non sint habiti;
imo locis supra adductis, *tröll & qvikindi (gigantes &*
fera), diserte nominantur. β) Cæterum cum veris etiam
bestiis Boreales, vel coacti ad spectaculum poenale,
quod ludus bestiarum stricte dici meretur, vel volupta-
tis causa lubentes decertabant, quod *iberiomachiam*
oblectatoriam vocaveris. N) Sic, blamanno inter-
fecto, Fimbogium cum urso immani inter natan-
dum conflictari iussit Haconus Comes. Hunc ursum
Fimbogius cultro, quem *sigil-knif* vocare, & de
zona vel collo pensilem gestare solebant Boreales,
subter aquis perfossum interfecit; quo facto in
gratiam a Comite receptus est. Postquam Ruddium
interfecerat, Hiarandiumque omnibus exercitiis
supererat Vilmundus, in eum natantem ursus emit-
titur, quem ægre tandem occidit; vid. *Vit. Vilni.*
Vidut. Cap. XV. Huic autem spectaculo non viros
solum, sed & foeminas affuisse, testatur *Vit. Fimb.*
Rob. Cap. XVII. Hinc ursi, præsertim albi illi
Grönlandici, (ursorum enim vel ipsa Norvegia
satis ferax), regibus Borealibus in deliciis fuerunt,
quos

quos vivos alere solebant principes, non aliam magis ob rem, quam ad spectacula illa publica, interdum poenalia. Sic Ingimundus Grandævus ursos duos juvenes, quos in Islandia ceperat, glacie Grönlandica eo devectos, Haraldo Pulcricomo N. R. muneri dedit, teste *Vatnsdala, Mst.* Post adinventam Grönlandiam, Haraldo Severo N. R. Gunnarus quidam ursum album Grönlandicum vivum dono transmisit; vid. *Hist. Króka-Refi, Cap. X. p. 56.* Qvinque etiam ursos albos ex Grönlandia in Daniam vivos transvexit Refus, quos Sveino Estritio D. R. dedisse videtur; *libr. cit. Cap. XIII. pag. 65.* cujus rei plura, si opus esset, afferri exempla possent. Athenienses porro imitatus Olafus Trygvinius N. R. Sigurdum quendam, qui aulicum regis satellitem occiderat, conventu populi indicto, quo pluribus res esset spectaculo, nudum & manibus vincitum, canibus lacerandum objecit & interfecit; quod tamen factum regis crudele & sævum videbatur: vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalh. P. II. Cap. XLII. p. 173. 174. conf. Heimskr. Tom. I. Hist. VI. Cap. XCII. p. 290.* 2) Ad *theriomachiam oblectaneam* haud absurde retuleris regum & principum *venationes* & *aucupia*, quæ magno interdum apparatu & comitatu fiebant, & Borealibus in præcipuo honore ac pretio ab omni ævo fuerunt.

b) Ad ferarum inter se certamina, quæ pro spectaculis fuere, & quæ *theriomachiam sensu strictiore* vocavimus, jam progredimur. In his autem spectaculis vel *equi*, vel *alia fera* contendebant.

a) *Equestris contentio* aut fuit *equorum pugna*, aut *equitandi certamen*. De hoc ludorum genere nobilissima,

liffima, nec priscis olim Borealibus, quam Anglis gallorum, aut Hispanis taurorum certamen, minus grata aut solennis fuit **N**) pugna equorum: *besta-at, besta-vig & besta-þing*, majores dixere; *hippomachiam* stricte græco nomine nuncupari, vocis etymon permittit, etsi usus innuat equestre, non equorum certamen, quod Græci ignorasse videntur. In Islandia saltem adeo invaluit placuitque hoc spectaculi genus, ut nullus fere ludus publicus ederetur, quin equos simul decertantes haberet. E Norvegia tamen, Svecia, vel forte ex Hibernia aut Scotia eo cum incolis migrasse spectaculum, exinde concludo, quod ab ipsis fere occupatæ insulæ temporibus in ùsu fuerit, siqua fides est *Vita Viglundæ Pulcbræ*, quæ *Cap. VII. p. 21.* equorum pugnam, vivente adhuc Pulricomo, cujus regimen primos, qui stabiles ibi sedes figerent, insulæ dedit incolas, editam commemorat. In Daniæ, Sveciæ aut Norvegiæ historia antiquiore nullum hujus ludicri vestigium reperire mihi contigit. Nisi forte eo pertrahere velis Comitis Finni Arnæi verba, cui in prælio Nizaænsi capto, cum vitam offerret Haraldus Severus N. R. regessit Comes, nolle se vel ipsi vel filio Magno salutem debere. Rogatus porro, num a cognata sua Thora, quæ regis Haraldæ uxor fuit, vita donari vellet, utrum illa præsens esset, quæsit: hoc affirmanti regi reposuit Finnus: *eigi er kynliga at þú hafir nú vel bitiz, er merin besir fylgt þer*; ð: non mirum te acriter mordendo pugnasse, cum equam comitem habueris; vid. *Heimskr. T. III. Hist. IX. Cap. LXIIX. p. 130.* Quæ Finni verba ad hippomachiam alludere videntur, in qua

moris erat, pugnaturis equis admissariis; quibus
 nuper adfuerint, equas assistere, ut harum aspectu
 ad pugnandum incitatiores redderentur. Hanc rem
Vita Greeteri Rob. disertè testatur, *Cap. XXXI.*
p. 108. Voro nú besta nír fram leiddir, enn brossinnu
stódo bundin fram á backanom: 3: Produçti sunt
igizur equi; prope autem equa in extrema annis ripa
ligata stabant; huic consentit Niala, Cap. LIX.
 Ea autem propemodum hujus spectaculi descriptio,
 facem præferentibus auctorum, qui hippomachias
 narrant, locis, dari poterit. Tempore & loco prius
 conditis ad spectaculum confluit, quibus vaca-
 bat & volupe erat, utriusque, sexus multitudo;
 quorum plurimi colles in vicinia, unde prospice-
 rent, occupabant, foeminis, ut in convivis & om-
 nibus fere conventibus, loco a viris separato seden-
 tibus. Certamini planities eligebatur, quam vel
 viri undique dispositi circumdabant, (*Vit. Vigl.*
Pulch. Cap. VII. p. 21.), vel annis pro natura loci
 circumfluus obibat; ne inter certandum. efferati
 equi, aut discurrentes ægre recipi, aut, ubi satis
 iussum, distrahi nequirent; vid. *Vit. Greter. Rob.*
Cap. XXXI. pag. 108. nec non *Vit. Viga-Glumi,*
Cap. XIII. p. 206 Lecti interdum iudices sunt,
 qui in re dubia, penes utrum victoria fuisset, arbitri
 decernerent; vid. *Vit. Viga-Gl. Cap. XIII. & XIX.*
p. 206. & 215. Equæ deinde pugnantium utriusque
 familiares in unum locum productæ sunt, quarum
 adspectu ad pugnam admissarii incenderentur; de
 quo supra. Mox pugnatos admissarios committe-
 bant. Utrumque autem pone vir sequebatur, qui altera
 manu stimulo equario (*besta staf*) armatus pugnan-
 tem

tem protrudebat, altera caudam vel clunes apprehendens erigentem se equum fulciebat; vid. *Niala, Cap. LIX. Vit. Grett. Rob. Cap. XXXI. Vit. Vigá-Glum. Cap. XIII.* Equi vero in pedes posteriores surgentes reciprocis moribus & pedum anteriorum ictibus tandiu decertabant, donec alteruter plagis, vulneribus aut lassitudine victus & animum despondens, ulteriorem pugnam detrectaret; vid. *loc. supr. cit.* Interdum unum, interdum plura simul paria ad pugnandum producta sunt; vid. *Niala & Vit. Vigá-Gl. l. c.* Hæc certamina nonnunquam pugnantium equorum alterutrius nece finita sunt; cujus exemplum dedit equus Viglundi, qui primo statim congressu recalcitrans dentes colluctanti excussit; moxque posteriora ventris infesto malarum rictu aggressus, ilia morfu denudavit: & sic adversarium humi mortuum prostravit; vid. *Vit. Vigl. Pulch. Cap. cit.* Haud raro etiam equorum certamen dirimebant trudentium virorum ex æmulatione vesana profecta jurgia & pugnae; quod adducta a nobis auctorum loca inspecta docebunt. Equum pugnando ferocem Haraldo Severo N. R. ex Islandia dono transmissum, historia quædam Norvegica Mistæ commemorat: unde, ut & ex auctorum silentio, hoc spectaculi genus in Norvegia tunc temporis minus usitatum quis dixerit. Cæterum hippomachia icon, quam vidisse me recordor, cum pleniore hujus certaminis descriptione, luci publicæ brevi forsitan dabitur. 3) *Equitandi certamina* quæ habuerint Boreales, dubitari nequit. Hæc equitandi contentio aut vulgaris fuit, aut artificialis. a) *Vulgare equitandi certamen*, (lingva veteri Borea-

lium *kapp-reid* dictum), illud voco, cum vel animi gratia, vel posito pignore, eqvis ad currendum admittis, uter conductum spatium citius permetiri posset, eqvites contendebant. Ejusmodi certaminis exemplum *Landnama* ministrat; vid. *P. III. Cap. VIII. pag. 214.* b) *Circensia* etiam certamina v. *eqviria* priscis Borealibus auctores tribuunt; certe equestris certaminis, quod *burtreid*, *turreid*, item *turniment* dicitur, frequens apud historicos mentio. De Raudo & Rafno habet *Vita Sturl. Labor. Cap. II. Bâdir* vero *þeir vel mentadir at skotom oc turnimente*: *o: Ambo jaculandi artis & equestris certaminis apprime gnari fuerunt.* Equestri certamine Godfrejrus cum Hiarandio contendit; vid. *Hist. Vilm. Vidur. Cap. XXII.* Mutuum etiam certaminis equestris periculum Magno Erlingi filio N. R. obtulit Svererus N. R. quod ille recusavit. Aliqvot etiam equestris discursus & pugnae regulas tradit *Specul. Reg. p. 371. seqv.* Verum hos & alios, qui equestria certamina vel pugnas narrant, auctores si propius spectaveris, eos aut fabulosa aut exotica venditare comperies, aut tempora describere, religionis christianae in his regnis initiis longe inferiora, quibus multi ritus & artes exterorum in Septentrionem sensim immigrarunt. Haud nimis forte audax fuerit, qui omnes equestres pugnas, tam ludicras quam serias, ethnicis temporibus incognitas Borealibus fuisse statuerit. Etsi enim hasta, gladio vel arcu ex eqvis dimicasse nonnulli legantur, illud utiqve in velitationibus fortuitis & subitis, non ordinata acie aut justis & commeditatis conflictibus factum invenietur. Eqvis quidem insidentes duces
aciem

aciem interdum instruebant, ut Ringo, Haraldus
 Severus & alii; pedites tamen prælia obibant.
 Equis ad itinera non ad pugnas utebantur; hæc
 semper aut navales aut pedestres fuere. Unde nec
 in Odiniæ instruendi exercitus disciplina, nec in
 Bravico prælio, cujus tamen apparatus bellicus
 tam varius & multiformis fuit, in quo rex Haral-
 dus Hyldetand curru falcato ob senium & majesta-
 tem vectus traditur; in quo, inquam, balistæ, tor-
 menta, bellatrices heroinæ, sagittarii, funditores &
 plura recensentur, nec in aliis præliis terrestribus,
 quorum tam multa ab historicis copiose describuntur,
 ulla æquitatus mentio. In Angliam etiam post
 emigrantes Romanos, cum reliquis Normannis
 irrupentes Dani, bellicum equorum usum, donec
 ab indigenis didicissent, ignorasse scriptoribus
 Anglicis perhibetur. Ut autem in viam regre-
 diamur, β) *aliarum* quoque præter equos *ferarum*,
ex. gr. gallorum, falconum, canum, ursorum, tau-
rorum, arietum mutuas pugnas spectando se oblectasse
 Boreales quamvis inficiari nolimus, quemadmodum
 inter eligendi regis auspicia certamen caninum in
 Risalandia (Ruslandia, Russiæ hodiernæ parte) exhi-
 bitum tradit *Vita Örvar-Oddi, Cap. XIII.* rariora
 tamen, aut saltem viliora id genus spectacula quod
 fuerint, credere nos jubet auctorum taciturnitas.

Longius ab instituto, quam quod lectoris reverentia
 permiserit, nos forte novitas argumenti seduxit.
 Ordinis autem regulas in his notulis parum curasse
 non poenituerit, modo aliis, quibus plus otii &
 industriæ, materiam hactenus fere aut intactam aut
 indigestam, uberius & elaboratius pertractandi

qualiscunqve hic de veterum Borealium spectaculis discursus ansam & stimulos addiderit. Et quæ calamis scribentium, aut legentium oculis indigna crederemus domestica, qui in exoticis minutis sæpe futilioribus, inter scrobes dumosque investigandis, plurimum temporis & operæ collocare solemus. Id demum observasse hujus saltem loci, spectaculis his soleunibus spectatrices affuisse foeminas, easque, pro more veteri Borealium, loco a viris segregato confedisse. In publico hoc foeminarum confessu quin ordinis pro dignitate mariti aut natalium, non secus ac in conviviis, respectus fuerit, ambigi non potest. De lusu pilæ Grimstungis edito, habet *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. XXI. p. 81.* *Vedr var gott, oc sáto konar úti, oc horfdo á leikina, Valgerdr Ottars dóttir sat úti upp í breckunni frá, oc konor biá benni; ☉: Coelum erat sudum; adeoque foeminae sub dio sedentes ludos spectabant. In clivo superiore proximo Valgerda Ottari filia sedebat, reliquo mulierum assidente coetu. Ludis etiam ad lacum Eifu-tiörn, haud procul a prædio Fofs celebratis, Olufa & Helga ab Ingialdsholo profectæ adfuerunt; quod cum audisset Ketilrida, ipsa quoque patrem ad ludos eundi veniam precata impetravit. Convenitur igitur ad ludos; venerunt etiam ab Ingialdsholo fratres Viglundus & Traustius; de quibus *Vit. Vigl. Pulchr. Cap. XI. p. 24.* *Komu Þorgrímusynir seint; ecki com fleira frá Ingialdsbólí enn þeir brædor. þeir gengo upp í breckuna, þar sem konurnar sáto: ☉: Filii Thorgrimi zardius affuerunt; nec ab Ingialdsholo plures venerunt quam hi fratres, qui clivum statim, ubi foeminae**

confidebant, ascenderunt. Idem de ludis pilaribus, quibus Gislius Surlsonius & Börcus præfuere, narrat *Vita Gislii Surf. Cap. XVIII. p. 151. Konor fáro uppí breckunni, Þórdís systir Gisla oc fleyre; 3: Foemina superius in clivo sedebant, Thordisa Gislii soror & plures.* Duella etiam virorum, luctas, sagittandi & natandi exercitia, præsentem mulieres spectasse supra notavimus.

- 4) Vid. supra, §. XXIII. Not. 3.4. conf. §. XXVI. Not. 7.
- 5) De Halgerda Glumo nupta tradit *Niala, Cap. XIV. Red Halgerdr fer bión: 3: Halgerda sibi operas conduxit.* Hoc præsentem marito, remque uxoris arbitrio permittente & consentiente, factum historia monstrat. Thiostoffum tamen, nisi venia mariti prius impetrata, domum recipere non potuit, quod inter conditiones sponsalitiarum fuerat stipulatum; vid. *Niala, Cap. XIII. & XV.* Brynjolfum Rostium in scio marito in familiam domesticam adscivit Halgerda; quem domo abigere Gunnarus noluit, eoquod uxori suæ sanguinis necessitudine esset conjunctus; vid. *libr. cit. Cap. XXXIIX.* Atlium Bergthora, absente marito & deinceps consentiente, operarium conduxit; idque se jure vel usu facere, Atlio respondit: *ec em kona Niáls, oc væd ec eigi sídr bión eun bann: 3: Niali ego uxor sum, operasque, non secus ac ipse, conduco;* vid. *Libr. cit. Cap. XXXVI.*
- 6) Liberos, famulos & servos quod ad operas & negotia amandaverint uxores, adeoque potestatis patriæ & heriliæ cum maritis participes fuerint, sine quo dominio negotia domestica & alia parum succedere potuissent, innumera auctorum loca testantur; vid. *Nialh, Cap.*

XXXVI. XXXVII. XXXIIX. XLI. *Vit. Fimb. Rob. Cap. XLI. Flíbesdala, Cap. XXVI.*

- 7) Hoc etiam ex matrisfamilias dominio in familiam subordinato, citra quod nec clavium potestas, nec disciplina domestica stare poterat, prone sequitur. Familiam domesticam castigasse, proque meritis vel punivisse vel remunerasse sæpius etiam uxores leguntur. Hinc domesticos increpando castigare, uxori integrum futurum dixit Gunnarus; vid. *Niala, Cap. XXXV.* Mortem servo, ni imperata faceret, minatur Halgerda; *Libr. cit. Cap. XLIIX.* Quod tamen nimium & nefas. Punire quidem servos, non occidere, uxori licebat; de quo inferius. Operam etiam famulorum impigre & fideliter navatam donis & beneficiis multoties compensarunt uxores; ex. gr. Jofrida, *Vit. Gunnl. Vermil. Cap. III. p. 38.* Thordilá, vid. *Flíbesdala, Cap. XXI.* Vigdísá, vid. *Laxd. Cap. XVII.*
- 8) Homicidia domesticis aut liberis imperare, matrisfamilias nevtiqvam licuisse, Ranveigæ ad Halgerdám Gunnari uxorem, eadem servo mandantem, verba docent; vid. *Niala, Cap. XXXVI.* Þó bafa háfs-freyior verit góðar, þótt eigi bafi stadið í mannrádom: 3: Gnava & idonea fuerunt matresfamilias, etsi suum homicidiis arbitrium non intermiscuerint. Talia etiam præmetuens Gunnarus, priusquam domo abirét, flagitia zemeraria (*fárscaði*) in amicos occoeptare, uxori serio prohibuit; *Libr. & Cap. cit.* Hinc uxores, alternas domesticorum cædes procurantes, severe reprehenderunt, multamque sangvinis & damna invicem rependerunt Nialus & Gunnarus; de quibus supra. Furta, rapinas, aut alia nefaria facinora, domesticis perpetranda

tranda mandare, uxori non permissum fuisse, res est, cum exemplo Halgerdæ, cui furtum imperanti servus obsequium recusavit, his verbis: *vandr befi ec verit, suu aldri befi ec þiöfr verit: o: improbus quidem fui, nunquam autem fur*; (vid. *Niala, Cap. XLIIX.*), tum per se adeo clara, ut ulterius probari non egeat.

- 9) Jure vitæ & necis in servos, uti & jure manumittendi, soli servorum domini gaudebant. Cum autem uxor ipsa sub manu & dominio mariti fuerit, & uxoris bona dotis nomine ad maritum transfirent, patet uxores olim in vitam & libertatem servorum nihil habuisse juris. Quamvis autem uxoris dos & profectitia & addititia, quæ quibusdam *antipherna* dicitur, marito cederet, habebant tamen uxores, præsertim nobiliores aut principes, nonnulla, quæ in dotis censum non venerunt, & quorum dominium ac usumfructum etiam post nuptias sibi uxores retinere. Horum referas *mundum, utensilia muliebria*, nec non *res donatas*. Ad mundum pertinebant *vestes & ornatus s. cimelia mulierum*, ex. gr. annuli digitales, armillæ, monilia, lunulæ pectorales, & alia. *Ustensilia muliebria*, quæ secum in domum mariti novæ nuptæ attulere, vel saltem arcam seu armarium, quod ista utensilia & jocolia continebat, quemadmodum Romani *cumerum*, ita Boreales *dyngia* vocarunt. Nisi forte Borealium *dyngia*, quam etiam innuptas virgines habuisse docet exemplum Kolfinnæ, (vid. *Hist. Ol. Tr. ed. Scalb. P. II. Cap. XXI. pag. 83.*), *culcitæ* vel *cubiculi* genus fuisse, atque adeo cum Romanorum *lecto geniali culcitis instructo*, qui totus erat a sponsa, mittebaturque, non secus ac *cumerum*, in pompa nuptiali cum dote. Unde dicitur sterni a matre puella,

puellæ; apud Cicer. *pro Cluent.* Multis auctoribus hic lectus dicitur *proprius matronarum*. De hoc porro lecto Mercerus: *non nego tamen in illo lecto interdum sedere solitas matronas, & lauam facere cum ancillis, & liberos etiam instituere; vid. Alex. ab Alex. Gen. Dier. Libr. II. Cap. V. Not. p. 289.* Quæ quidem omnia in Borealiqve dyngia apprime quadrant. Res mulieri præter utraqve dotem *munci data*, vel ab amicis aut cognatis; vel a parentibus, quemadmodum *zann-fe*, *donum pro denuitione*; vel a sponso, idque aut ante nuptias, ut *festar-gjöf*, *donum sponsalitium*, aut inter nuptiarum solennia, ut, *lín-fe*, *beckiar-gjöf*, *morgun-gjöf*, Germanorum *Morgengaba*, illud scilicet, ut cum Juvenali loquar, *quod prima pro nocte datur*, & alia dona nuptialia, Græcis *επαυλια δωρα* vocata, inter quæ *θεωρητρα*, *οπτηρια*, *ανακαλυπτηρια*, *εδρα*, *προσφθεικτηρια*, *υποβολα*, &c. Hæc omnia, quæ in uxoris dominio post nuptias mansere, nec cum dote in mariti potestatem transibant, Romanis *peculium uxoris*, Borealibus *gripi kono*, Græcis *παραφερνα*, dicta sunt. Hoc matrisfamilias *peculium* a dote diversum fuisse, & facto divortio, etiamsi dos divertenti uxori negaretur, *peculium* tamen uxoris nunquam retinuisse maritum, ex multis auctorum locis adstrui potest. Halla Lytingi filie a Brodd-Helgio *divertens, e domo mariti peculium suum secum abstulit*, (*basdi med ser gripi sina*), dotem autem, a fratre Geitero frustra postulatam, nunquam recepit; *Hist. Vapnsfyrd. Cap. VI.* Vigdisa a marito Thordo Goddio temere divertisse visa; & hanc ob causam dote spoljata, suam tamen *peculium (gripi sina)* secum auferabat; *Laxd. Cap. XIX.* Droplauga Halsteino sine dote nubens,

pecu-

peculium tamen aliquod (*gripi nockra*) in domum mariti secum attulit; vid. *Fliótsdala*, Cap. XXIII. Hinc Signya Grimkelo nuptura, a dote profectitia duas res, ad *peculium* suum pertinentes (*gripi tvo*), nempe monile & eqvum, distingvit; vid. *Vit. Hörði & Holmens*. Cap. III. In hoc uxoris *peculio* interdum servi & ministeria fuerunt, quos aut filia pater, vel pro dentitione, vel ad *nutricatum* & *famulatum domesticum*, aut etiam nubenti sponsa sponsus pro dono nuptiali *peculium*, ita quidem ut doti non accenserentur, dederat. Mancipia liberis pro dentitione interdum data fuisse, docet exemplum Thormodi Karki; vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. I. Cap. CLXXXIV.* p. 233. Apud Romanos & alios tam principis quam patricii & eqvitis liberis, sive filii essent, sive filia, servos servasque nutricios & nutrices olim dari solitos, patet ex *J. Cas. Bell. Civ. III. 107.* nec non *Hist. de Bell. Alexandr. c. 4.* Eadem quoque apud majores nostros consuetudo obtinuit. Certe quinque servos & octo servas, quos secum occidi iussit, *fóstrman sit oc faderni, þat er Budli gaf barni sino; 3: mancipia nutricia, sibi a patre Budlio data*, vocat Brynhilda Budlii filia, in *Edda Sam. Od. Sigurdar-qu. Stropb. penult.* Domestici ejusmodi nutricii, quales fuerunt Halgerdæ Thiostoffus, (vid. *Niala, Cap. IX.*), & Signyæ Grimus Parvus, (vid. *Vit. Hörði & Holm. Cap. II. pag. 71*), nubentes plerumque foeminas, ut *famuli peculiares*, comitari solebant. Servos servasque sponsa sponsum in *peculium* interdum dedisse, verba Atlii, qui triginta servos & septem servas novæ nuptæ Gudrunæ pro dono nuptiali (*mundr*) se dedisse dicit; vid. *Edd. Sam. Od. Atla-mál en Grænlendzco.* Antiquita-

qvitatem ritus, quo nutrices famulique a patre dati, filias nubentes, ut peculiare uxoris famulitium, sequi confveverint, vel sacra Patriarcharum historia confirmat. Cæterum quod *paraphernicum* hoc uxoris famulitium in mariti dominium nevtiqvam tranſierit, ſed uxorem ſolam & vitæ & libertatis agnoverit arbitram, ſuo exemplo, tam Brynhilda Eddica, ſervos ſervasque ſibi peculiare ſecum perire faciens, quam Toſva Sigurdi Kapæ uxor oſtendit, quæ, Jomſvingis ad expeditionem Norvegicam ſe accingentibus, duos ſervos ſibi peculiare, quorum nomina Havar- dus Höggvandé & Aſlacus Holmſcalle, eximie fortitudinis viros, non marito Sigurdo, quem minus dilexit, utut expeditionis ſocio, ſed ejus fratri Bujo ad cuſtodiam corporis donavit; vid. *Hiſt. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. I. Cap. CXLVII. p. 172.* Quod manifeſto eſt documento, *ſervos paraphernicos, non mariti, ſed uxoris heræ, quæ in illos vitæ & necis, uti & alienandi & manumittendi jure ſola gaudebat, dominio fuiſſe obnoxios; in ſervos vero domeſticos reliquos nihil horum matrifamilias licuiſſe, ſupra oſtenſum.*

- 10) Quousque uxoris dominium ſe extenderit, haud aliunde melius determinari poſſe credimus, quam ex officiis matrifamilias incumbentibus. Nimirum juſ fuiſſe uxori ad omnia illa, ſine quibus oeconomia pen- uaria, regimen, diſciplina, ſuſtentatio familiae domeſticae, uti & educatio liberorum, quatenus hæc duo poſtrema ad matremfamilias ſpectabant, honeſte exer- ceteri nequibant. Civilia igitur, & in quæ actio legis cadebat, negotia, ab uxoris arbitrio remota fuiſſe, hæc obruſſa commonſtrat. *Sontium* autem *tutela* cum injuria ejus, quem reus læſerat, ſemper con- juncta,

juncta, actionem legis arcessere potuit, & a cura familiae domesticae prorsus aliena fuit, ideoque *nec uxoris arbitrio* ullo modo *subjacebat*. Huic rei historia suffragatur. Thorbergi Arnæi uxor Ragnhilda, Erlingi Solensis filia, cum absente marito Steinum qvendam, quem ob eadem villici regii Olafus Sanctus N. R. proscrisperat, in domum & tutelam recepisset, redux maritus reum eadē abigere volebat, sed precibus uxoris & filii diu fatigatus tandem cessit. Ut autem ab irato rege facti postulandus arcessitur, fratrumque suorum Finni & Arnii auxilia implorat, ab utroque graviter reprehenditur, quod uxori imperiosa nimis obsequens, iuxta regis offensæ se suosque exposuisset. Coeptumque temerarium, ab immodico uxoris dominio & reverentia (*osqvani*) profectum, minime sibi probari Finnus dixit; vid. *Heimskr. T. II. Hist. VII. Cap. CXLIX. pag. 237*. A marito divertens Vigdifa, eoquod cognatum suum ob eadem profugum, quem ipsa tutandum auctoritate propria susceperat, defendere nolens hostibus prodidisset, eam ob causam dote spoliata fuit, quod temere & sine causa fontica divertisse videbatur, quamvis in defendendo criminis capitalis reo maritum obsequentem non habuisset; vid. *Laxdæla, Cap. XIX*. Thoreya moderatior, Kolum nutritium, qui eadem patraverat, recipere non sustinuit, priusquam maritum suum Thorgilsum ad auxilium ipsi ferendum precibus induxisset; vid. *Hist. Floamann. Cap. XIX*. Unde liquet arbitrariam noxiorum tutelam, rem sane dispendiosam & periculi plenam, quam laudi interdum viri primores sibi ducebant, uxorum lubidini non permisisse majores. Et aliorum delicta tueri, ne principes

pes quidem foeminas jure decere, ex Haconi Grandævi N. R. ad Margaretam Reginam verbis utcunqve colligitur. Cum enim Thorgilsum Bødvari filium immodestæ cujusdam petulantia rex redargueret, regina forte præfens: leviora delicta lascivix juvenili condonanda, & siquid peccaverit, se causæ patrocinium & damna refarcienda suscepturam, dixit. Ad quæ rex subridens: *ec veit ei þvori þú mátt nockúdt á bendr zacast, meir enn svara fyrri þic: o: Haud scio, ecquid, nisi tui ipsius tutelam & defensionem, in te suscipere, unum sit; vid. Sturlunga, P. VIII. Cap. IV.* Quæ jocabunda regis gravitas, quid iis etiam temporibus, quibus animi ferociam religio christiana dudum emolivit, hac in re senserint Boreales, innuere mihi quidem videtur.

- 11) Horum quædam per se clara sunt; pleraque supra §. XXIII. Not. 5. & 6. demonstravimus.
- 12) Si post mortem mariti familiam domesticam aleret vidua, pleraque potestas herilis & patria, quam cum marito prius divisam habebat, in matremfamilias migraverit, necesse est. Unde non mirum, si *majör viduæ in liberos & famulitium, quam uxoris, potestas & auctoritas fuerit.* In negotiis quidem & contractibus, qui publice rati essent, dicis causa in propriis & filiarum nuptiis, in rerum magni pretii emtionibus, venditionibus, in adoptionibus, servorum manumissionibus, & aliis, sub tutelam sanguinis relapsa vidua, tutores legitimos adhibere auctores debebat. Agendorum tamen arbitrium rei dominæ plerumque concessum; acta tutoris consensus & auctoritas confirmavit & publice rata fecit. *Sin autem ob ætatem grandiolem, opulentiam, & hinc seqvacem tribulium*
 existi-

existimationem, necessitudinum defectum aut neglectum, *viduarum tutela intermorua* esset, *nulla non patris & heri, imo civis*, si ab imperio civili & militari discesseris, *jura* exercuisse ejusmodi *vidua* leguntur. Propria auctoritate Auda Radbiarto, (vid. *Subms Hist. af Dannem. pag. 469. 470.*), Thyra, Thorgerda & Svala, (de quibus supra, §. XXVIII. Nor. 5.), nupserrunt. Auda Prædives, Olaso marito filioque Thorsteino Rufo mortuis, sola familiam pro lubitu, ac si ipsa esset *caput familiae*, rexit, nepotum conjugia jubendo & moderando, tetram occupando, & occupatam alii donando, adoptando, servos emendo & manumittendo; vid. *Laxdala, Cap. V. VI. & VII. conf. Landnama, P. II. Cap. XV. seqv. p. 107. seqv.* Steinuna vidua rura emendo acquisivit, & donando alienavit; vid. *Landn. P. V. Cap. XIV. p. 376.* Rura nullius occupando sua facere, lege quidem foeminae sui juris, adeoque viduis, *permissum*; suis tamen limitibus ista occupandi facultas restricta fuit; vid. *Landn. P. IV. Cap. X. p. 307. 308.* Sontibus etiam profugis hospitium tutelare præbuit Thorgerda Gestii Sapientia mater; de qua *Vita Gistii Surson. Cap. XXIII. p. 159.* *Hán var opt vön at taca vid skógar-mönnum: hán átti jarðbús, var annar endi lét vid ána, enn annar i eldbúsi, oc sír enn þessa merki: 3; Illa proscriptos hospitio tutelari recipere sæpe solebat. Hypogæum habebat, quod duplicem exitum, unum nempe in culinam domesticam, alterum ad animum (præterfluentem) per cuniculos explicabat; cujus vestigia bodieque visuntur. Gunnarum Thidrandicidam, suæ tutelæ ab amico commendatum, non modo recepit Gudruna Osvisi filia, tunc vidua, sed & contra sponsum Thorkillum inter ipsas nuptiarum*

rum solennitates adeo pervicaciter defendit, ut armata suorum manu, profugum, siqua vis inferretur, propugnaturam se minaretur; vid. *Laxd. Cap. LXXVI.* Quinetiam cædem & vulnera famulis sæpius imperarunt viduæ, morigerosque tutatæ sunt & remuneratæ; quod, ut Gunhildam Regum-matrem & complures alias mittam, fecit Grima quædam; vid. *Fósthædra-S. Mst.*

- 13) Uxores quondam, natalium & necessitudinum fiducia matrisfamilias & sexus jura sæpe supergressæ, maritos per antorem sui & reverentiam conditionis ad non modo negotia publica suo arbitrio committenda, sed ad res quoque magnas & periculosas moliendas sæpius induxerunt. Ulvilæ uxoris impulsu & nobilitate fretus regnum Daniæ rebellis affectavit Ubbo; vid. *Saxo Gram. Hist. Dan. Libr. II. p. 24.* Maritum Hiartvarum ad Rolfum Krakium per insidias opprimendum Sculda commovit; vid. *Hist. & Libr. cit. pag. 31. sequ.* Bergliota, Haconi Potentis Comititis Hladensis filia, cædis reum contra marituum Thambaskelferum vel armis, si opus fuerit, defendere constituit; vid. supra, §. XXIII. Not. 9. Erlingi Solensis, qui opibus, auctoritate & affinitatibus regii pollebat, filia, fontem ab ipso rege proscriptum inconsulto & invito marito tutari præsumsit; vid. supra, Not. 10. De Thorbiarga Olafi Pavonis filia, Vermundi uxore, tradit *Vita Grest. Rob. Cap. LIV. p. 125.* *Háni var scörlúgr mikill, oc stórvitr kona; bún hafdi berads stíbrn oc skipadi öllum málom, þá Vermundr var ei heima; 3: Illa generosa & persapiens virago, quoties maritus Vermundus domo abisset, publica tribulium negotia moderabatur, & lites omnes arbitra composuit. Ut alias complures heroínas taceam.*

- 14) Vid. supra Not. 13. & §. XXIII. Not. 9.
 15) Vid. supra §. XXVII. Not. 1—12.
 16) Vid. supra §. XXVI. Not. 12. 13.

§. XXXI.

Nec *matrifamilias* sua deerant *officia*, quæ ex hactenus memoratis pleraque facili alveo profluunt. *Maritis* enimvero amorem & fidem conjugalem (1), nec non honorem (2), obsequium & ministeria liberalia (3); *famulis*, servisque mercedem pactam & alimenta (4); *liberis*, præsertim filiabus, diligentem educandi curam (5); *universæ* autem *familiæ* disciplinam ac tutelam domesticam (6), quantum in se, uxores debebant.

- 1) Etiam si quasdam uxores & parum amantes conjugum, & minus castas, uti nulla non ætas & locus, ita vetus Septentrio habuerit, tamen Scythis aboriginibus & Germanis, quos origo, sacra, lingua & instituta fere communia cum Borealibus conjungere, ea in re simillimos fuisse majores, ut sua matrimoniis sancta fides & reverentia viguerit, plusque ibi boni mores valuerint, quam alibi bonæ leges, in monumentis patriis, quatenus priscos Aquilonarium mores illustrent, vel mediocriter versatus non inficiabitur. Spectaculorum & conviviorum, quæ satis crebra habuerunt, defectu, aut literarum, quas, nempe runicas, ingenuæ atque

liberaliter eductæ fere omnes noverunt, & inter-
nuntias adhibuerunt, ignorantia, ut septis pudicitia,
non egerunt uxores Borealium; conf. *Tac. de Mor.
Germ. c. 19.* Hinc tot heroica amoris & fidei con-
jugalis specimina, a priscis Borealium uxoribus edita
passim leguntur. Quædam maritos infideles & in
amore inconstantes, quæ res uxores pessime habere
solet, adjuverunt, & mortis periculo eripuerunt;
quemadmodum Lathgertha (Hladgerda) Regnerum,
(*Sax. Hist. Dan. Libr. IX. p. 170.*) Hilda Hiörleifum,
(*Hist. Alfi Regis, ejusque Pugil. Mst.*) Thova Sigurdo
Kapa, cui tamen invita nupuisse videtur, cum Bujum
ejus fratrem maritum se præoptasse, & verbis & re
monstraret, ad bellum Norvegicum proficiscenti pro-
misit: *Ec skal bida þín sva, at engi madr skal koma í
reckio mína, medann ec spyr þic lífs; 3: Te vero ita
præstolabor, ut, quamdiu superstitem audivero, mascu-
lum tibi consortium non sim passura; vid. Hist. Ol.
Trygv. ed. Scalb. P. I. Cap. CXLVII. p. 172.* Aliæ
viros infelices & proscriptos, per ærumnas, inopiam
& vitæ pericula comitatæ, quin etiam in ultima
necessitate constitutos mascule propugnarunt; ut
Auda Gislum, (*Vit. Gisl. Surf. Cap. XXXIV.*); Helga
Hördum, (*Vit. Hördi & Holm. Cap. XXXVII.*). Multæ
maritos mortuos violento & voluntario letho infecutæ,
vel lento & lethifico moerore doluerunt; vid. §.
XXIV. Not. 6. Fuerunt etiam haud paucæ, quæ
eædem virorum acerrime vindicarunt, ut Hildigunna
Höskuldi; vid. *Niala, Cap. CXVII.* Gudruna Osvisi
filia Bollii; vid. *Laxdala, Cap. LXVII.* Thordisa
Thodda Helgii; vid. *Fliótsdala, Cap. ult. & plures
aliæ.*

- 2) Uxores sapientes maritos dignos, in quorum manu & dominio fuerunt, & quibus sua & liberorum salus honorque nitebatur, non solum amore complexas, verum ultronea etiam reverentia profecutas esse, ex multis auctorum locis evincere perquam facile. Bellum contra conjugis Ingebiargæ fratres, Helgium & Halfdanum, gesturus Fridthiofus Vegetus, priusquam domo abiret, sic cum uxore collocutus fertur: *Ufridr er kominn i vort ríki; hvörninn sem bönóm reidir af, þá vilíom ver ei síá á ydor fædo. hon segir: þar er nú komit, at ver manom þic ædstan láta: o: regnum, nostrum hostes jam invasere; qualiscunqve vero fuerit belli exitus, non indigne te laturam cupimus. Cui illa: quo, inquit, res nostræ nunc sunt loco, tu nobis præcipuus habebere; vid. Vit. Fridr. Veg. Cap. ult.* Sic Auda Gislium maritum, pro suis ex fratre nepotibus, qui Thorkillum Gíslíi fratrem occiderant, (vid. Vit. Gísl. Surson. Cap. XXX p. 169.), & Thoreya Thorgilsum pro Kolo, (vid. Hist. Floamaun, Cap. XIX.), verecunde precatæ sunt.
- 3) *Obsequia uxorum* per auctoritatem postularunt, & in re uxoribus, perquam ingrata obtinuerunt, Thorsteinus Egilli filius, (vid. Vit. Gunl. Vermil. Cap. III. p. 36. sequ.); Asbiörnus Detri-ás, (Vit. Fimb. Rob. Cap. II. & VI.); Helgius Asbiörni filius, (vid. Flíorsdala, Cap. XX. & XXI). Uxores porro maritis ministrasse docet Niala, Cap. XLI. *Hallgerdr þíónadi Sigmundi eigi minnr enn bónða sínom, oc lögdo margir þar til ords, oc þóttuz eigi vita buat undir myndi búaz: Halgerda Sigmundo baud minus quam marito suo ministrabat, quod varios excitavit hominum rumores, quorsum id tenderet, mirantium. Hoc autem ministerium,*

rium, quid & quale fuerit, quo magis innotescat, sciendum est, in quavis fere familia domestica foeminas viris ministrasse. Ad ministerium quod maritis præstiterunt mulieres, pertinebat 1) cura vestitus, 2) capillitii, & 3) corporis medica. Domestica hæc ministeria uxor marito, interdum etiam filio, fratri soror, hero & heræ famula præcipua, reliquæ famulæ famulis, uti & hospitibus, pro eorum conditione magis minusve honoratæ, præstiterunt. Melcorca Höskuldi concubina hero & heræ ministrare, lectum herilem sternere, cubitum euntibus vestes detrahere easdemque cubitu surgentibus suppeditare, nec non infantem, quem Höskuldo pepererat, nutrire debuit; vid. *Laxdala, Cap. XV.* Oddnyam Sororem Thorkillus, ut navis Norvegicæ magistro Ivaro Liomio, viro nobilissimo, quem hyberno hospitio exceperat, ministrare (*þiöna*) vellet, rogabat; illa vero hoc ministerium, mali exinde orituri præfaga, frustra deprecabatur. Haud tamen vanæ fuit vates, quippequam Ivarus constupravit, gravidamque ducere uxorem recusavit, factum inficiatus; vid. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. P. II. Cap. XIII. p. 21. 22.* Quandoquidem autem rei vestiariæ cura univærsæ foeminis mandata fuit, quarum lanificum & linificum omne opus erat; nendi enim, nectendi, texendi, suendi, fariendi, acupingendi, & quæcunqve fuerunt artes vestiariæ apud Germanos olim æque ac priscos Boreales & alias gentes, inter peculiare mulierum functiones numerari solebant; vid. *Cleff. A. nqv. Germ. Sept. Cap. V. §. VI. pag. 211. conf. Sax. Gram. Hist. Dan. Lib. II. p. 29. Libr. V. p. 68. Libr. IX. p. 172.* ita marito vestes parare, reficere, servare, uxoribus speciatim incubuit; vid. *Vit.*

Gislfi Surfon, Cap. IX. p. 137. Laxd. Cap. XXXIV.
 Qvin & tegmina corporis bellica a foeminis interdum
 confecta, Aflaugæ, quæ marito Regnero Lodbrochio,
 Alvaræ, quæ Örvar-Oddo, tunicas ferro infecabiles
 dedere, & aliarum exempla monſtrant. Ad peculiaria
 porro foeminarum erga viros officia referri poteſt
cura capillorum. Crines enim, ut præcipuum homi-
 nis a natura ornamentum, non foeminas ſolum Borea-
 les, ſed viros etiam ſedulo coluiſſe, ex plurimis
 auctorum locis colligitur. Poſt inſignem Hakoni
 Hladarum Comitis de Jomſvikingis victoriam, cum
 de captivis ſuplicium ſumeretur, productus eſt inter
 alios Sveinus Buji filius; qui cum egregie erinitus
 eſſet, non vitam, ſed eam ſolaꝝ ab hoſtibus gratiam
 petebat, ut quidam ingenuus ſibi, dum caput præci-
 deretur, prehenſos teneret capillos, &, ne ſanguine
 fædarentur, caveret; vid. *Hift. Ol. Trygv. ed. Scalb.*
P. I. Cap. CLXI. pag. 192. Hunc virum Sigurdum
 nominat *Heimskr. T. I. Hift. VI. Cap. XLVI. p. 249.*
 Curam capillorum tria maxime conſtituebant, *crines*
 nempe *lavabantur, peſtine comebantur, & attondebantur.*
 Germanos quidem caput & crines non modo
 lavifſe & pexuiſſe, docent illa Juvenalis; ubi
 madidum a lotione cirrum innuere poëta videtur:

*Cæcula quis ſtupuit Germani lumina, flavam
 Cæſariem, & madido torquentis cornua cirro?*

Sed Burgundiones butyro etiam capillos unguere con-
 ſvetos; teſtis eſt Sidonius Apollinaris:

*Quod Burgundio cantat eſculentus,
 Infundens acido comam butyro.*

Acidum hic butyrum pro falſo figurate dictum exiſti-
 mat *Cleffelius, libr. cit. Cap. IX. §. I. pag. 309.* Ego

vero figura nihil opus arbitror. Acidi enim butyri, in toto olim, ni fallor, Septentrione, non quidem ad ungendos crines, sed ad cibos & medicamina, usum invaluisse, obsoletæ custos antiquitatis Islandia etiam nunc testatur. Capillos autem butyro aut alio unguenti genere ad ornatum delibuisse Boreales non reperio. Haraldus Pulchricomus, Norvegiæ monarchiam conditurus, votum solenne nuncupavit: non passurum se crines sibi comi tonderive, priusquam universo Norvegiæ regno esset potitus; vid. *Heimskr. T. I. Hist. III. Cap. IV. p. 78* Votique fidem servavit, per decem annos comam impexam intonsamque gestans; donec totius jam Norvegiæ dominus, a Rögnvaldo Mærensi Comite crines tonderetur; vid. *Libr. & Hist. cit. Cap. XXIII. pag. 99.* Hoc crines comæ tondendi ministerium, sive ob majestatis reverentiam, sive ut votum religiose susceptum, solenniter exsolveretur, imperanti hic Comes præstitit. Communiter autem mulieres in viros illo munere defungi sivevere; vid. *Vit. Biörni Hirdal. Atbl. Cap. XXXIV.* Peculiaris etiam uxoris, interdum etiam speratæ conjugis fuit *functio*, ut marito aut amasio comam capitis lavaret, comeret & tonderet; vid. *Reikdala, Mst.* ubi Gudruna Otryggo marito caput lavit; & *Vit. Vigl. Pulchr. Cap. XIV.* ubi de Viglundo peregre abituro, & suæ Ketilridæ valedicturo, narrat auctor historiæ: *Hann bad bana þá skera bær sitt, oc sva gördi bæn; enn er þat var gört, malti Viglundr: Þat lat ec verða malt, at eingin skeri bær mitt ne heldr þvói böfut mitt meðan þá lifir: 3: Ketilridam ut capillos sibi tonderet, Viglundus rogabat; quod & illa fecit. Hoc autem peracto, Viglundus: vorum, inquit,*

inquit, nuncupo, tonsuram crinium meorum, te viva
nulli alii me permissurum. Nec fidem fefellit Viglundus; de quo in Norvegia peregrinante, *Libr. cit. Cap. XVII. pag. 30.* Einn dag er þeir voro kalladir til hanfut-þvottar, þá segir Viglundr: engann haufut-þvott skal ec bafa, oc engann befir ec haft, sidan við Ketilrídr skíldom; let Viglundr ecki vaska ser: 3: Die quodam, cum ad lavandos crines vocarentur, dixit Viglundus: postquam Ketilrida valedixi, coma nunquam mihi nec lavata fuit, nec lavabitur, capillosque sibi lavari non passus est Viglundus. Idem officium, matrem etiam filio præstare solitam loquitur cygnea Asbiörni Prudii cantio, quam inter lethificos, dum a gigante, vel potius latrone Brusio vivus evisceraretur, dolores fuisse traditur; conf. *Hist. Ol. Trygv. ed. Scalb. Append. p. 13.*

Segi þat minni móðor i.e. Mea genitrix resciscat,	
mun hún ei syni kemma	<i>Se non pexuram filio</i>
svardar lád i sumri	<i>Hac æstate casariam,</i>
Svanhvít í Danmörko.	<i>Svanhvita in Dania.</i>
Hafda ec henni heitit	<i>Illi etenim promiseram,</i>
at heim mundac koma.	<i>Domum me rediturum:</i>
Nú man seggi á fido	<i>Mibi sed latus ensis</i>
sverds egg dregin verda.	<i>Nunc acutus excocabit.</i>

Nec vestitus solum & crinium, sed reliquam etiam corporis, præsertim si saucius opis medicæ, cujus peritia & facultas foeminis Borealibus quondam fere propria, aut balneo maritus egeret, curam, uxores suam esse crediderunt. Ab expeditione Norvegica reduci Comiti Sigvaldio, Jomsvikingorum principi, uxor Astrida ad vulnera, ut volebat, curanda balneum paravit; nec ad balneare hoc mariti ministerium alias admittere foeminas volebat, (oc hlytir ecki Astridr

ödrom konom ut þiöna bönom i lauginni); vid. *Hist. Ol. Trygv. cit. P. I. Cap. CLXIII p. 195.* Hæc præcipua fuere ministeria, quæ soli marito præstare uxori decorum; & a sola uxore sibi præstari maritis gratissimum fuit. Adeo enim, feroces ne dicam, an delicati, nescio, Boreales erant; ut vilis aut invisi hominis ministerium, quantumvis sibi necessarium, sæpe dedignarentur & respuerent. Sic foemina, deformitate & vestitus squalore monstrosæ, vitam debere vix tandem persuaderi potuit Grimus Hirsutigens, teste ejus *Vita, Cap. II.* Sub conditione matrimonii vitam & salutem vix acceptat Thorsteinus Vikingi f. teste ejus *Vita, Cap. XVII. & XIX.* Oblatum a fordida & indignæ conditionis hominibus auxilium & medicinam animosè repulit Starcatherus; vid. *Sax. Gram. Hist. Dan. Libr. VI. p. III. 112.* Hic autem, ubi de *obsequiis & ministeriis* ab uxore viro debitis sermo instituitur; *bonesta* solum, & ingenua forte non indigna, *intelligenda* veniunt. Viles enim & serviles operas uxori mandare non minus turpe maritis fuit, quam mandatas exsequi uxoribus indecorum. Oddnyam uxorem, dum famulas aliz distinerent operæ, ut oves mulgeret, forte Thordus quidam rogavit. Illa vicissim cortem exstercorare maritum jussit. Indignatus uterque, neuter mandata cepessivit; vid. *Vit. Biørni Hirdal. Atbl. Cap. XI.*

- 4) *Victum* ad alendam familiam necessarium uxori prospicere ac *suppedisare mariti, dispensare & depromere uxoris* erat, quæ penuaria dispensatio potestatis clavium partem fere principem constituit; vid. §. *XXIII. Nor. 3. 4. §. XXIX. Nor. 5.* Glamus opilio festi Jolensis vigilia, quo tempore jejuna alii solebant, cibum sibi depromere

mere matremfamilias invitam coëgit; vid. *Vit. Grett.*
Rob. Cap. XXXIV. p. III. De Bergthora Niala uxore,
 mortis suæ præscia, memorat *Niala, Cap. CXXIX.*
Aptau enn sama malri Bergþóra til hióna sinna: nú
skulo þer kibsa ydor mat í kveld, at hværr hafi þat er
mest lysir til; þvát þenna aptau mun ec bera sidarx
mat fyrir hión min: -o: Familiam domesticam eadem
vespera affata Bergthora dixit: hoc vespere, quo postre-
mo domesticis meis cibos ministrabo, vobis ipsis escas
eligite, quo singuli, quod cuique maxime ad palatum
fuerit, eduliorum genus habeatis. Ciborum igitur
diversa genera, alia quotidiana, alia exquisitiora fue-
runt. Hæc festis diebus vel conviviis reservabantur.
Gratos etiam hospites aut honoratiores, quin & ope-
rarios domesticos post statos & anniversarios labores
oeconomicos exantlatos dape lautiori certis anni
temporibus beare solebant. Sic operarios autumnali
tempore, post foenifecium ove mactanda donare heris
ruralibus in Islandia moris fuisse, testis est Heimskr.
T. II. Hist. VII. Cap. CCXXI. pag. 349. Ubi pro
skátra-saud, ove mactanda, ego quidem sláttu-saud,
ovem foenifecii, legendum existimo. Pro multu
pecudum certo etiam æstatis tempore ancillas epulis
*excipere sveviffe matresfamilias, docet *Vita Lioti Val-**
lensis, Cap. I. Mst. Ubi Hallum filium ad porcum
 sibi quærendum mater amandat, his verbis: *ec á at*
veida af bendi mála-gjöld grid-konom vorom: o: epulum
enim vulgare famulabus instruendum debeo. De
 variis porro cibis apud majores nostros catholicos
 certis anni tempestatibus vel licitis vel interdictis, hic
 plura loquendi non est locus. Horum autem omnium

cura & dispensatio cuius matrifamilias, atque adeo uxori incubuit.

- 5) *Liberos communes liberaliter educare & instituere, commune quidem parentum fuit officium.* Paterna tamen disciplina filios præsertim, filias materna formavit & coercuit. Præter religionem publicam, quæ notitiam deorum, sacrificiorum cærimonias, aliosque ritus religiosos continebat, etiam *jurisprudentiam* (*log-speki*), *poësin* (*skáldskap*), *rúnas* s. *litteraturam runicam*, nec non *artes & exercitia corporis militaria*, a patre plerumque vel nutricio, religionem autem arcanam, nempe mysticam illam & energeticam sacrorum scientiam, quam peculiari deorum ope & interventu, certis symbolis provocato, ad auxilia aut damna ferenda res miras ac præternaturales, efficere persuasum habebatur, nec non *artem genealogicam* (*att-vísi*), *pueri juvenesque a matre vel nutrice ut plurimum didicere.* Abstrusiorum certe s. magicarum artium magisterium deabus ideo attribuisse veteres Boreales, quod scientiam plerumque maleficam, & cum horrendis ritibus conjunctam, ethnicis etiam temporibus non modo abominarentur mares, sed leges quoque publicæ varent, testatur Snorrius; *Heimskr. T. I. Hist. I. Cap. VII. p. 12. & Hist. III. Cap. XXXVI. p. 114.* Et circeas has officinas potissimum foeminas exercuisse historia passim commonstrat. *Medicæ quoque artis, quam ingenuas foeminas præcipuo studio coluisse notum est, peritiam quin liberis matres tradiderint, non est, de quo dubitemus.* *Filias vero docebant matres nobiliores & gnavæ artes liberales foeminarum, quas, hannyrdir s. bandyrder, i. e. artes manuaris, majores*

inajores appellarunt. Hæc mulierum artificia in vestimentis affabre conficiendis, & rerum variarum vel aureis vel coloratis figuris, opere textili, nexili, aut acupictorio exornandis maxime versabantur. Opus auro intertextum, *gud-vefr* vocarunt Boreales. Chirothecas auro ductili circumfutas, (*glófa gullfiállada*), Gunnaró abituro muneri dedit Haraldus Gormii filius, vulgo Blaataand dictus D. R. vid. *Niala, Cap. XXXI. p. 46.* Artificia illa muliebria a nutrice Vefreja Afa didicit: *Afa bin fagra var þar á föstri medan þou var sung, oc nam bandyrdir af Vefreyo: 3: Alumnæ Afam Pulchram, dum adolesceret, non modo educabat Vefreja, sed artes etiam mulierum manuaris docebat; vid. Vit. Sturl. Labor. Cap. II. Mst* Harum artium præ aliis perita Olufa filiam Helgam & alumnam Ketilridam instituit, domiqve suæ officinam *vestiariam (sauma-stofa)* habuit; vid. *Vit. Vigl. Pulch. Cap. VI. p. 19. & Cap. VII. p. 20.* Arts etiam in Dania antiquitatem & nobilitatem, cum pervetusti artis laboriosæ & pretiosæ indices tapetes aliqvot & aulæ, tum his longe vetustior Edda Sæmundi, pannosa illa scilicet & fere delira antiquitatis intermortuæ præfica. In *Oda*, quæ *Gudrúnar-qvida* dicitur, ita de se Gudruna Giukij filia:

Sat ec med þóro i.e.	<i>Consedi apud Thoram</i>
siau misseri	<i>Septem per semestria,</i>
dóttur Háconar	<i>Filiam Haconi,</i>
i Danmaurco.	<i>In Danmarcbia.</i>
Hon mer at gamni	<i>Illæ, mibi datura jocos,</i>
gull-bócaði	<i>Figurabat auro textili</i>
fali sudræna-	<i>Palatia Germanica,</i>
oc svani danske.	<i>Danicosque cygnos.</i>

<p> Haufdo vid á scriptom Þat er scatar leco oc á hannyrdom hilmis þegna. Randir raudar recca Húna hiör-drótt hiálm-drótt hilmis fylgio. Scip Sigmundar scrído frá landi gyltar grímor grafnir stafnar. Byrdo vid á borda Þat er þeir bördoz Sigar oc Siggeir fudr á Fivi. </p>	<p> <i>Acu effigiata dedimus Gesta fortium virorum; Arteque docta pinximus Imperantis agmina; Scuta rubro colorata, Juventutem Hunnicam, Ense galeaque testam, Regisque comitem junonem. Sigmundiana classis Prolapsa reliquit oras, Auro capistrata Proras & torcematís. Pbrygione varius penicillo Tapes nobis representavit Sigarum Sigairumque In Fivia depraliantes.</i> </p>
--	---

Hic igitur ædificia, aves, heroum res gestas, (forte ludos, ex. gr. venationes) milites, arma, acies, genios, naves, earumque ornatum & insignia, nec non prælia, acu vel pectine muliebri depicta, videtis lector.

- 6) *Familiam domesticam materfamilias*, utpote honoris mariti, nec non potestatis patriæ & herilis particeps, suo imperio & disciplinæ obnoxiam habebat; vid. supr. §. XXX. Not. 5. 6. 7. Occisi Sigmundi caput præcificum opilioni, ad Halgerdam deferendum, tradidit Skarphedinus; quod mandatum, iram heræ præmetuens, exsequi ille non sustinnit; vid. *Niala*, Cap. XLV. p. 71. Suo etiam patrocínio & tutela famulitium domesticum protexere matresfamilias, ejusque injurias & cædes, sicubi liceret, nonnumquam sunt ultæ. Patet hoc exemplis, cum Astridæ, (*Vit. Viga-Glumi*, Cap. VII. p. 193. 194.), cum Bergthoræ & Hal-

Halgerdæ, quæ domesticorum cædes cædibus repende-
bant. Tutam hanc securitatem post cædem Svarti
Kolo promisit, non præstitit, Halgerda; vid. *Niala*,
*Cap. XXXVI. p. 53. Sva skal ec þic vardveita, at
þic skal ecki saca: 3. Mea te custodia ab omni læsione
tuebitur.* Atlio uxoris Bergthoræ nomine pollicitus
est Nialus, cædem ipsius sanguine vindicatum iri; vid.
*Libr. cit. Cap. XXXIIX. p. 17. Cujus promissi fidem
interfecto Atlio etiam Bergthora servavit; vid. l. cit.
Cap. XXXIX. Utrum autem fanulæ ab hac pace &
sanctitate domestica, grid-kour, sint appellatæ, non
dixerim; hoc certum, quod domesticum famulitium,
maxime autem pueros & famulas, & univærse foemi-
nas violare & occidere, vel hosti ignominiosum fuerit,
vid. supr. §. XXIV. Not. 3. Hinc in incendio
Bergthorshvoliano, ædibus Niali jam deflagrantibus,
cum omnes pacis conditiones abnueret Flosius, foemi-
nis tamen, pueris, & maribus operariis, (konom oc
börnóm oc búskauróm) exitum permisit; vid. *Niala*,
*Cap. CXXX. p. 200.**

 CONSPECTUS OPUSCULI.

§. I.

Conjugii origo & momentum. - - - p. 5—7.

§. II.

Matrimoniorum apud Romanos veteres austeritas reipublicæ saluberrima. Crescente re romana, veterique disciplina remittente, gliscere sensim lascivia conjugii, divertendique consuetudo increbrescere cœpit. Utramque licentiam fatiscentis imperii causam & indicem Romanorum prudentiores jamtum agnoverunt. - - - p. 8—11.

§. III.

Religiosam matrimonii reverentiam & dignitatem testantur tot dii deæque, conjugii præfides olim culti, tantusque auspiciorum & cœvimoniarum apparatus, nuptiis olim adhibitus, (novo nobis Specimine, si fors tulerit, observandus). Instituti ratio & amissis. p. 11—14.

§. IV.

Ætas matrimonii apta, tam in puero quam puella, ex mente Romanorum & Græcorum - - - p. 14—16.

§. V.

Germanis olim fera venus & matrimonia. Borealium etiam tarda olim conjugia; cujus una causa pueritia productior, ejusque progressus ob suas rationes lentior: quæ tamen ignobilis aut hebetis indolis non sunt indicia. - - - p. 16—18.

§. VI.

Alteræ dilati conjugii causa fuit studium militiæ piratiæ, cui bonam adolescentis & maturæ ætatis partem dedisse viro lucrosam & gloriosam, ac foeminis acceptam. Hinc ante trigessimum annum viri, vigesimum mulieris, raræ olim nuptiæ. - - - p. 18—21.

§. VII.

Viris foeminas, nuptiis ambiendas, proponebant patres, tutores, amici; eligendi arbitrium ducturis relictum. Filius adultus, ut potestati patriæ exemptus, ita inconsulto patre ratum inire matrimonium potuit. - - - p. 21. 22.

§. VIII.

Filia virgo, paterno imperio usquevagave obnoxia, in optione mariti nullum, nisi quod pater aut tutor indulgentior concesserit, suffragandi jus habuit, adeo ut ad ingratos nuptias cogi potnerit. Sine consensu patris aut tutoris nullens, ipsa cum liberis exheredari, & quæ duxisset, virginis ingenuæ raptæ & stuprata reus peragi, publicæque securitatis exfors reddi poterat. Vidua autem absque autoritate patris aut tutoris iterum nubere non debebat; refragandi tamen jure gaudens, ad ingratos thalamos adigi nequibat. Virginem pater aut tutor, vidua semet ipsa despondebat. Primis filiae nuptiis patria potestas sublata, vel saltem imminuta.

p. 22—26.

§. IX.

In uxore legenda viri spectabant, 1) natalium & affinitatum claritatem ac potentiam, 2) generosam animi indolem (skörungs-skapr), 3) pulchritudinem, 4) dotem & spem hereditatis. Foeminae in sponso desiderabant, 1) generis nobilitatem vel honestatem, 2) vultum virilem staturamque militarem, 3) rerum armis gestarum celebritatem. Utrinqve sacra communia & ætus non admodum dispar quærebatur. Veterum auguria ex vultu Boreales, svipr, yfirbragd, vocarunt. (Not. 10.).

p. 26—30.

§. X.

Procatio & iter procatorium (honords-för). Qui foeminam nuptiis ambiret, ipse procatum ire debebat, comite patre, propinquis aut amicis, Olim Reges & Principes etiam peregre ipsi procatum ibant; deinceps autem legatis hoc negotium mandabant. Plerumque non ipse procus, sed ipsius, etsi presentis vice-proxenetæ, pater, aut qui patris loco, cupitæ foemina nuptias postulabat. Hic etiam, si placerent nuptiæ, de conditionibus matrimonii cum patre vel tutore mulieris transigebat. Contractus nuptialis legitime ratas, festar, sponsalia, dicebatur

p. 30—32.

§. XI.

Ad sponsalia pertinebant I) procatio, ad consensum tutoris aut foeminae impetrandum. II) Actus s. contractus sponsalitiis, quæ a) procus uxorem sibi stipulabatur; b) tutor foeminam, vel semet ipsa in matrimonium despondebat; hæc pactio reciproca, eginns-ord, dicta:

111)

III) conventiones conventæ matrimonii: IV) ritus sponsaliorum legitimi. - - - - - p. 32-33.

§. XII.

Conditiones conventæ matrimonii (festa-máldagi), vel I) nuptiarum tempus & locum designabant, vel II) pecuniariæ fuerunt. Temporis sponsalitiis pro circumstantiis & contrahentium arbitrio diuturnitas varia, aut brevior & aliquot mensium, quantum præparandæ nuptiæ & dos eroganda poscebat, aut ob peregrinationem vel graviora negotia, prius peragenda, longior; quo triennium sponsalitiuum, olim usitatum pertinet. Locus nuptiarum communiter apud sponsam, ejusque patrem aut propinquos; interdum, in honorem sponsi nobilioris, apud ipsum, ejusve cognatos, - - - - - p. 33-35.

§. XIII.

Conventiones sponsaliorum pecuniariæ, (festa-kaupmáli), reciproca fuerunt: I) a parte sponsæ pater aut tutor dotem dicebat & promittebat, simulque incrementum dotis a marito dandum stipulabatur. Dos a patre data, heimán-fylgia, lat. dos profectitia, a marito data, tilgiöf, dos adjectitia, dici solevit, dividiæ doti plerumque æqualis; utraque, máli ac mundr, vocata, & utraque receptitia fuit; quæque hac conditione nuberet, foemina, inála-kona, appellari solita. Altera conventio sponsalitia fuit, ut, soluto matrimonio bona communia inter conjuges, eorumve hæredes, ex æquo dividerentur. Hæc conventio, helmingar-fiárlag, vocabatur. Hæ conventiones olim verbales erant, adhibitis tamen testibus. Cum literis deinceps instrumenta sponsalitia in usu esse coeperunt. - - - - - p. 36-38.

§. XIV.

A parte sponsi pater aut proxeneta alius, antiþernam s. pecuniam maritam, (kvanar-mundr), dicebat & promittebat. Veterum Borealinum matrimonia fuerunt nuptiæ per coëntionem; unde contractus sponsalitiis, kaup, coëntio, & uxor dote addititia coënta, kona mundi keypt, crebro vocatur. Dos profectitia in Septentrione utique antiquissima fuit, utut Tacitus Germanorum veterum uxores e domo patris indotatas nupsisse perhibeat. (Not. II.). - - - - - p. 38-41.

§. XV.

Ritus sponsalitiis tres, nempe I) contrahentes dextras jungebant; hinc contractum a parte spondentis, hand-saul, a parte stipulantis, hand-

handfestning, & in negotio sponsalicio festar Boreales votabant. Si sponsa virgo, cum patre vel tutore sponsæ, sin vidua, cum ipsa sponsa sponsus dexteras iungebat. II) Testibus denunciabant ambo contrahentes; nempe sponsus & pater s. tutor sponsæ, utpote autor matrimonii, sive virgo sive vidua locaretur. Testes autem esse debebant classici, nimirum in colonorum tribu & numero constituti, & antestantibus nulla cogitatione necessarii. Fure coloni gauderet, qui vel 1) focum (eldstô, dan. Madskab) domi haberet, vel 2) rem pecuariam (málnytia) faceret, vel 3) fundi, quem inhabitaret, esset dominus. III) Verba concepta s. formulam solennem sponsaliorum ambo contrahentes proferebant. Annulum pronubum aut arrham sponsalitiã, ut in legitimis sponsaliis necessariã, Boreales ignorabant. p. 42—45.

§. XVI.

Sponsalia legitima non erant, nisi I) consensu patris aut tutoris foeminae impetrato; nisi II) inter ingenuos, III) matrimonio solutos, & IV) sanguinis necessitate proxima non conjunctos. Hinc ingenuorum cum obnoxiiis, aut servorum inter se conjugia (præla-hagr), legitima matrimonia non censebantur. Polygynia simultanea in Septentrione nunquam licita; unica tantum uxor legitima. Incæsta conjugia semper abominanda, & proximos saltem cognationis gradus, ex. gr. cum matre, sorore, filia, prohibitos Boreales etiam ethnici existimabant. Christiani juris canonici præscripta secuti sunt. p. 45—47.

§. XVII.

Mulier in matrimonium sperata hugdar-kona, & proci speransa vonhidill, in matrimonium pacta heit-kona, dicebatur. Data de matrimonio incuendo fides inter speratos conjuges violata laus-mæli, inter pactos brigd-mæli, inter sponfos trygd-rof, dicebatur. Ista quidem inimicitiarum æqua videbatur causa; illa vero & hac injuriæ genus fuit, actioni legis vel vindictæ aruorum obnoxia. Speciatim fides inter sponfos non servata, perjûrii promissorii (eid-rof) iustar habebatur, fideique violator vara-vårgt (foedifragus) est appellatus. Corporis commercium ante nuptias sponsis illicitum, & foeminae ejusque cognatis ignominiosum. p. 47—50.

§. XVIII.

Sponsalia rite peracta justæ nuptiæ sequebantur. Virisque præviis, legitimum, si alterutrum abesset, illegitimum, & si utrumque nullum erat matrimonium. Viri enim cum muliere post sponsalia &

ante nuptias consuetudo, stuprum, & nuptiæ sine sponsaliis, skyndibryllup, ɔ: conjugium subitum vocatum, legitimi matrimonii effectus non sortiebatur. Ex matrimonio inæquali (ad uorgenaticam) & uxore secundaria nati liberi, naturales erant, non legitimi quidem, sed nec spurii. Patri ab intestato non succedebant, legitimari tamen poterant, & si legitimi non essent, suapte legitimati dignitatem & bona patris hæreditabant. Ejsmodi autem matrimonia non nisi Principi nstitata nec licita.

p. 50—52.

§. XIX.

Liberi ex legitima uxore suscepti legitimi, skilgetin v. skirborin börn, ex alia, illegitimi fuerunt. Filius illegitimus ex uxore secundaria natus, naturalis; ex pellice v. concubina nothus, fridlo-sonr, ex adultera hörgetinn, ex ancilla ambáttar-sonr, ex serua þiar-sonr, ex meretrice þútu-sonr, ex incestu meingetinn, dicebantur. Illegitimi omnes matrem sequebantur, & paternæ hæreditatis exsortes (eckí 6ðalbornir) erant; dona illis pater, invitis legitimis, dare potuit. Infames quidem non fuerunt, a macula tamen natalium non prorsus exempti. Pater vel legitimis liberis carens, vel cum consensu legitimorum, & nothos legitimare, & alienos liberos adoptare potuit, quæ adoptatio plerumque simul nutricia fuit.

p. 53—55.

§. XX.

Extra conjugium amata mulier, quæ amantem non aversebatur, vinkona & unnusta dici soeuit. Pudicitiam mulieris attentore, (at filia kono), credebatur, qui mulierem frequentius, absque procaudî consilio, conveniebat, ac sine arbitris alloquebatur. Hoc cum sumæ & fortunæ mulieris damnosum, inque ejus patrem aut propinquos contumeliosum videretur, tentatori præsumto domus foeminæ interdicebatur, quod, at vanda um, olim vocatum; id si tentator negligeret, injuria tam armis & vi, quam actione legis coerceri & vindicari solebat. Amator honestus bidill, inhonestus fridill, audiebat. Stupri crimen, legords-sauk, non nisi in ingenuam committi potuit, & capitale, skóggangs-sauk, habebatur. Cum servabus autem vel palam impudicis zuta venus, multa levioze luebatur. Raptio autem atque plagium foeminæ ingenuæ intra patriam communem capitalia erant; cum rapta tamen conjugium, consensu tuorvis deinceps impetrato, legitimari potuit. Extra patriam communem raptæ foeminæ jure prædantium consuetudinario pro mancipiis habebantur, & prostitui ac venundari poterant.

Mari-

Maritatem corrumpere, at leggiast med konu manns, adulterium erat; ad adulterium maritatem sollicitare, at glepia konu manns, dicebatur; utrumque flagitiosum & capitale. Siquis solutus absque spe nuptiarum in contubernium adscisceret, at taka konu fridlo-taki, & ipsa actio fridlo-tak, atque foemina adscita fridla, dicebatur. Haec, si non maritato constantius adhaereret, fylgdar-kona Borealibus, uxor sodalitia, usuaria, & quatenus sine dote adsumta, uxor gratuita Romanis dicebatur; si maritato praeter uxorem adhaeseret, Romanis pellex, Borealibus fridla stricte, audiebat. Uxor cum pellice, vel plures ejusdem viri concubinae, relativo nomine elior, maritus autem & moechus, vel plures ejusdem foeminae moechi, quidmagar adpellati sunt. p. 55—61.

§. XXI.

Stupra & concubitus in Septentrione olim frequentia, adulteria rara, incestus rarissimi, paederastia & crimen bestialitatis inaudita fuerunt; sicubi enim intercurrit mentio ejusmodi foeditatum, vel ad opprobria conficta, vel ad mythologiam referenda, fidem historicam nec habent, nec praeseferunt, (Not. 2.). Haud secus etiam fabulosa sunt, quaecumque de hominum cum genii congressibus traduntur, (Not. 3.). Quin & Fötnorm, Septentrionis aboriginum, matrimonium, Boreales, Odiniarum religioni addicti, ut illegitima & inauspicata detestabantur, (Not. 7. & 8.).

p. 61—69.

§. XXII.

Cicudi foeminarum amoris rationes vel honestae & licitae, ut munera, blanditiae, vel inhonestae & illicitae, veluti philtra, magici characteres & incantationes. PHILTRA miscendi ars non minus Borealibus, quam Graecis Romanisque olim usitata; semper tamen nefaria & periculosa habebatur, utpote quae pro optato effectu, mentis alienationem, morbos & mortem intulerit. Philtra Borealium amori inservientia, fuerunt vel 1) somnifera s. narcotica, quae fruendi amoris causa dabantur; v. 2) obliviosa s. letibea, öminnis-veigr & öminnis-aul dicta, anteriorem foeminae amorem, ne novo & excitando officeret, debebant, vel 3) amatoria s. erotica, quae amorem excitabant. Haec philtra proprie dicta, minnis-aul & minnis-veigr (mynnis-veigr) vocabantur. Mixtura philtrorum apud externos & Boreales non eadem. Certi etiam characteres & incantandi formulae philtris vinum magicum addere credebantur. Habuerunt etiam tam exteri, quam Boreales quaedam adversus philtra amuleta & philacteria, quae, quatenus cha-

raſteribus averrancis conſtabant, aulrúnir, ☉: literæ potoriæ, in Edda dicuntur, (Not. 2.). Characteres, qui magica virtute in animos mulierum domitari credebantur, v. 1) hoſtilis & malefici erant, qui amorem ſpretum furis & mentis impotentia ulciſcebantur; v. 2) amatoriï ſ. erotici, qui foemineam ad amandum ſtimulabant: hi, manrúnir olim vocati, bacillo ligneo (rúna-kebli) inſcribi, & in læto faſciunda, aut ſub limine, qua tranſitura eſſet, poni ſolebat. Characterum efficacia, illis abraſis ceſſabat, vel per characteres averrancos, qui contrarii erant effectus, tollebatur. Characteres erotici, qui extra Septentrionem etiam uſitati, literæ primum alphabeti runici vulgari, ſed certis virgulis & punctis pro arbitrio conſtitis deinceps variati & depravati videntur. Magia iſta ſymbolica, utpote Græcis Romanisque ignota, Borealiſus peculiaris, & ab Odino in Septentrionem invecſta, indeque in reliquam Europam diſperſa, ipſo tamen Odino longe antiquior fuit, (Not. 3.). Carmina etiam ſ. incantationes magicæ amorem foemineum vel excitabant, vel ſopiebant, (No. 4.). Certamina ſingularia (holmgangr) ad modos acquirendi matrimonii legitimos referenda, (No. 5.).

p. 69—85.

§. XXIII.

Effectus matrimonii a parte mariti fuerunt jura & officia virorum. Matrimonium initum jus geminum dabat marito; nempe I) in uxorem, & II) in liberos. Jus patris in liberos poteſtatem patriam conſtituebat, cujus prima pars fuit, jus infantes recens natos tollendi & exponendi. Nimirum Romanis pariter ac Borealiſus circa infantes recens natos triplex ritus obſervatus: infantis ſcilicet humi poſitio, expoſitio, aut ſuſceptio. I) Humi poſitio ex Landnaua &c. probatur. II) Expoſitio infantum omnibus fere gentibus olim ſolemnis, Borealiſus autem magis licita quam honeſta. Exponendi arbitrium penes patrem, aut, ſi hic abeſſet, penes tutorem matris, ſive quiſque imperio in familiam gaudebat. III) Non exponendus infans ſuſcipiebatur, i. e. humo tollebatur, patrique, vel qui patris vice, ſerebatur, qui illum ulnis excipiebat, indolemque & fortunam ex vultu auguratus, indito nomine, gentiliſum baptiſmo tingendum curavit. Hæc ſuſceptio infantis, quæ ſemper luſtrica, utpote cujus ſuis proximus erat baptiſmus gentiliſum, ejuſque comes nominis impoſitio, & inſecuta nutritio, vel paternus fuit, ſi a patre, vel vicaria, ſi ab alio infans ſuſciperetur. 1) A patre ſuſcepti infantes jura liberorum conſequebantur. Liberi autem a patre

non suscepti, bauru óborin dicebantur;] hosque inficiari pater potuit. Susceptos vero & lustratos exponere aut occidere nefas. Matres etiam infantes, absente vel enutriri permitte[n]te patre, suscipiebant. 2) Susceptio vicaria alienos vel infantes, vel pueros tollebat. a) Vicaria infantis susceptio fuit aut α) unde baptismalis s. lustrica, aut simul, β) honoraria, aut γ) nutritia, aut δ) adoptiva. Patres ethnicorum lustrici, quibus Christianorum patrini successerunt, filiis lustricis, etsi nec educandos nec adoptandos suscepissent, certa tamen officia debebant. Suscepto pater lustricus nomen indidit aut suum ipsum, aut alienum; si prius, quod donatio nominis proprii, at gesta nasa sit, dicebatur, plerumque simul susceptum aut educandum suscepit, aut adoptavit; non tamen semper. b) Vicaria pueri susceptio, s. genupositio, at knesetia bauru, & qui susciperetur, genupositus (knesetningr) vocabatur. Hac genupositio triplex: nempe α) humilis, β) officiosa, & γ) pupillaria. Genupositio Borealiu[m], cum in hereditatem bonorum genuposito nullum jus daret, adoptatio proprie dicta non fuit. Genupositus officia tria: scilicet, 1) educatio tutelar[is], 2) matrimonii & sortis vivendi pro nascenti sorte honestæ procuratio, & 3) vindicta sanguinis. Genupositum suum occidere aut insidiis circumvenire flagitiosum fuit. Nutricatus ergo Borealiu[m] olim duplex, nempe 1) genupositivus, & 2) adoptivus, (Not. 1.). Maritorum in uxores dominium, ut apud Romanos maximum, ita apud Boreales magnum. Romanis quidem in uxores potestas tanta, ut hæc, quippe cum in manu mancipioque mariti constituta, capite deminuta censerentur, (Not. 2.). Claves apud Romanos uxori in nuptiis tradita, & in divortii reddita fuerunt, (Not. 3.). Utrumque ritum, dispensationis penuriæ uxori mandata vel adempta symbolum habuerunt Boreales, (Not. 4.). Præter autem hanc potestatem clavium, quæ rád innan-stocks dicta, pauca in uxoris arbitrio posita fuerunt. Injussu enim mariti, nec nutrire liberos, nec elocare filias aut generos eligere, nec domo longius abire, nec rebus civilibus, aut a moderamine penurario & disciplina domestica diversis, & forinsecus (utan-stocks) agendis se immiscere, uxori jure licebat, (Not. 5. 6. 7. 8.). Fuerunt autem viri, tam in uxores vimis imperiosi, quam uxoribus plus æquo obnoxii, qui mariti uxorii, at hafa qvanriki, v. ofqvanri, dicebantur, (Not. 9. & 10.). p. 85—109.

§. XXIV.

Boreales, non secus ac Romani & alii, in uxores flagitiosas, veluti adulteras & mariti aut liberorum vitæ insidiantes, jus vitæ & necis

habeant, virque uxoris iudex domesticus ejus delicta leviora ipse pro arbitrio castigavit; graviora in propinquorum concilio cognosci, & si divortium intenderetur, in judicio publico aestimari interdum svererunt, (Not. 1. 2.). Jus vitæ & necis raro exerceverunt mariti Boreales, uxores enim scelestas repudiabant, & aliis modis cæde mitioribus & decentioribus puniebant, (Not. 3. 4.). Polyandriam successivam uxori- bus Borealinum olim vetitam fuisse, nec Taciti de Germanis testimoniam, (Not. 5.), nec heroinarum maritis commortuorum, quarum aliæ violenta & spontanea nece maritos, mortuos comitata, aliæ doloris impatientia vel subito præfocata perierunt, vel lente taescentes luctu & squalore sensum confecta sunt, exempla, (Not. 6.), nec Oddi monachi in Historia Olafi Trygvini relatio, (Not. 7.), nec Edda denique, (Not. 8.), demonstrant. Hinc enim plus non colligitur, quam quod fides amaraque conjugalis, cujus mors uxoris spontanea inculentissimum documentum, uxori- bus gloriosa fuerit, (Not. 9. 10.). Hoc enim non ex debito, sed ex decoro quasdam heroinas fecisse, docent innumera aliarum exempla, quæ maritis superstites ad secundas quoque nuptias citra approbriam progressæ sunt, (Not. 11.). Nec antiquissimæ Septentrioniæ leges, sive Frothoniæ s. Odiniæ, spontaneam viduarum mortem præcipiunt, (Not. 12. 13.). Eaque lex, si nunquam exstiterit, utpote quæ per divortia uxori- bus licita facile eludi posset, parum usus aut valoris habuisset, (Not. 14.).

p. 109—133.

§. XXV.

Maritalis porro in uxorem potestatis duo præcipua capita; nempe jus uxorem 1) remanipandi, & 2) alteri emancipandi. Per legitimas nuptias uxor in manum, i. e. potestatem viri conveniebat; eumque alium, qua marito in manum uxor tradebatur, emancipationem Romani dicebant, (Not. 1. 2.). Quæ autem jure contrahuntur, contrario jure perent, (Not. 3.), maritus potestatem in uxorem, sibi per sponsalia & nuptias traditam, & abdicare, quod uxorem remanipare, (remanipatio enim genus erat repudii), Romani dicebant, (Not. 4.), & non secus ac pater filiam alii marito in manum tradere s. emancipare potuit; quemodmodum inter Romanos, Cato Marciam Hortensio, Nerò Livianus Augusto, & Memmius Regulus Lolliam Poullinam Imperatori Cajo Caligulæ, mariti uxores desponderunt, iisque, cum patres filiabus, dotem dixerunt, (Not. 5.). Utrumque jus prisca Boreales habebant, ac exercebant; uxores enim & remanipabant s. repudiabant, (§. XXVI.),

& alteri in matrimonium cedebant s. emancipabant. Hæc uxoris mancipatio aut inter vivos fiebat, aut per testamentum, (§. XXIX. Not. 1. & 2.); illa vel ultronea fuit, vel coacta. Uxores aliis vivi sponte cesserunt Grannus & Frotho III. Daniæ Reges, nec non Thorgilfus Orrabeini. (Plagipedis) Alumnus; uxores autem inter se commutarunt Illugius & Holmstarrinus, quæ ultronea uxoris cessio adeoque reciproca fuit & bilateralis. Ad spontaneam hanc uxoris cessionem referendum est matrimonium fiduciarium; cum quis alieno nomine assumto uxorem ducebat eo tantum consilio, ut eam a se intactam marito destinato servaret ac traderet: maritus autem personatus uxori noctu accubans aut nudo ense, aut sponda saltem intermedia, ab uxore sejungere solebat. Verum non modo uxor legitime ducta, sed & pacta matrimonii conditio, alteri vel donari, quod at gefa audrum råda-haginn dicebatur, vel testamento legari potuit, ad quod tamen foeminae ejusve tutoris consensus necessarius fuit. Coacta uxoris cessio fiebat, quando quis alterius uxorem suam esse cupiens marito denunciabat, ut aut certamine singulari (plerumque rigido) secum confugeret, aut uxorem sibi concederet; qui modus acquirendi matrimonii olim legitimus, at skora á hólmi til kono vocabatur; quod si avenam dnelli maritus formidaret, uxor erat provocanti cedenda, quæ uxoris cessio marito cedenti probrosa semper fuit, (Not. 6.).

p. 133—146.

§. XXVI.

Conjugium solvebant mariti vel solemnibus divertendi ritibus non adhibitis, vel iisdem adhibitis. Si absque divortiorum ritibus uxorem maritus, aut ipse sive palam sive furtim abiens desereret, aut repudiatam ad suos remitteret, aut præsentem vel cohabitare nollet, vel novam uxorem publicis nuptiis super induceret, divortium usuarium Romanis, at láta kono eina Borealibus vocabatur. Omne uxoris repudium cum affinitatum contumelia & offensa conjunctum fuit, & repudiatæ jus ad novas nuptias dedit, (Not. 1—6.). Sin uxorem remanipans ritus divertendi solemnes adhiberet, divortium legitimum, at segia skilit vid konu, Boreales dixerunt. Modus conjugium solvendi apud Romanos triplex: nempe diffarreatio, remanipatio, & usus. Remanipationis romanæ ritus sex: solvebant scilicet 1) tabulae dotales infringi, 2) claves adimi, 3) dici solemniter verba; eaque vel 4) per libertum pronuntiari, vel 5) per nuntium missum uxori notificari, & 6) septem præter libertum testes, cives Romani puberes, adhiberi. Borealicum autem legitimum

divertendi ritus tres fuerunt: nimirum 1) verba concepta s. sollemnis divertendi formula, 2) testes nuncupati, & 3) locus divertium renuntiandi. Hic autem triplex: nempe 1) ante lectum mariti, s. thorum genialem, 2) ante fores adium principes (karldyr), & 3) in foro publico; idque vel in comitiis tribulibus, vel universalibus: rarissimum tamen in omnibus his locis, sed uno saltem alterove divertia olim renuntiata leguntur, (Not. 7. 8.). Divortia legitima iustas & fonticas divertendi causas requirebant. Hæ, brautgångs sakir Borealibus olim dictæ, fuerunt delicta graviora, defectus naturæ, & quæcumque uxorem matrimonio indignam aut inhabilem redderent, ex. gr. adulterium, insidia marito aut liberis structa, si liberos supposuisset, alendos sustulisset aut exponendos aluisset, si filiam iniuste marito nuptum deditisset, nec non veneficium, sterilitas, senectus, morum asperitas, & alia, (Not. 9. 10. 11.). Si 1) conjugium illegitimum uxoris repudio solveretur, fuissetque sterile, dotem, quam nullam acceperat, nec reddebat marito; si liberi essent communes, hi illegitimi erant & matrem sequebantur; dos nulla vel accepta vel reddita. Quando 2) matrimonium legitimum divertio maritus discinderet, a) illudque fuisset improle, si ob flagitia uxor ejiceretur, (aut ipsa tenere diverteret, vel in divertendi ritibus sollemnibus quid peccasset), dote privari potuit; b) ubi vero foecundum fuisset conjugium, si liberos communes, qui legitimi, & pater retineret, matre ob causas divertendi fonticas expulsa, dotem maritus retinebat; siu ß) liberi cum matre simul ejicerentur, aut desererentur; non modo dotem uxori reddere, sed insuper de bonis suis pro liberis alendis pecuniam matræ cedere pater tenebatur. Circa casus jam memoratos in omnibus divertitiis, sive legitimis sive usuariis, dos uxori cedebatur tanta, quantum conventiones sponsaliorum pecuniarie desuiverant. Adæoque vel dimidia bonorum communium pars, vel si uxor mala-kona fuisset, dos non tantum profectitia sed & adjectitia, quæ dimidium profectitiam plerumque æquabat, nec non peculium uxoris, nempe, tam pberua & antipberua, quam parapberua, post divertium a marito reddenda fuit. Dotem maritum reposcere tutor & cognati uxoris divertentis debebant, quod at giöra fiarkipti med hiönum Boreales vocabant, (Not. 12. 13.).

p. 146—164.

§. XXVII.

Divertendi jure etiam uxores gaudebant, poterantque maritis tam divertium legitimum, nempe ritibus divertendi adhibitis, renuntiare, quam absque ritibus maritus deserendo matrimonium usu dissolvere, (Not. 1.). A maritis divertendi cause uxoribus fuerunt aut legitime aut æque; illæ vel a parte mariti, ex. gr. diversa sacra, (Not. 2.), officia conjugalia uxori denegata, (Not. 3. 4.), vestitus muliebri. (Not. 5.), illiberalis & sordida uxoris tractatio, (Not. 6.); vel a parte uxoris, qualis senectus & valetudo, dispensationi & disciplina domestica non sufficiens, quam ob rem claves abdicare s. conjugium deprecari, at heidaz ür büi, uxorilicebat, (Not. 7.). Æque discedendi causas uxori dedere, thori coactio patris aut tutoris imperio facta, (Not. 8.), senectus mariti, ejusve ignavia uxori ignominiosa, (Not. 9. 10.), pellicis imperiosa fastidium, auxilium necessariis aut amicis negatum, & alia, (Not. 11.). Hæc tamen uxoribus tanta, quantum mari-

maritis, divertendi licentia fuit; uxor enim timore desponsus & dote privari, & a marito invita retrahi potuit, (Not. 12. 13.) p. 164—178.

§. XXVIII.

Potestatem patriam per nuptias sibi traditam maritus per divortium uxorem renuncipando potuit amittere, & alteri emancipando in novum maritum transferre. Pervenit etiam, qui uxorem alteri testamento legaverint, ad quod tamen consensus uxoris fuit necessarius, (Not. 1. 2.). Hoc testamentum interdum confirmavit voluntas principis significata, cujus auctoritas majestatica in contrahendis matrimoniis plurimum saepe valebat, (Not. 3.). Matrimonio per divortium aut mortem mariti soluto, potestas patria cessavit; non enim sub potestatem patriam, sed sub tutelam patris aut alius vidua recidebat, ita ut absque auctoritate patris vel tutoris de novo nubere vidua non posset, sed nec ad novas nuptias invita cogi. Potestati igitur patriae tutela successit. Tutela virili vidua vel indiguit, vel non indiguit; erat autem tutela foeminae in universam triplex: nempe tutela sanguinis, pactitia, & electiva. Tutela sanguinis primum ad patrem, inde ad filium adultum, hinc ad fratrem, avum paternum & maternum, patruum atque avunculum, indeque porro ad naves pro gradu cognationis transibat, ita ut ordo successioneis tutelaris inter naves adultos ordinem ab intestato succedendi secutus videatur. Vi pacti tutela foeminae in nutritivum transferebatur, sive nutritivus esset adoptivus, sive genupositivus; maxime si tutorem sanguinis non haberet foemina, vel ab eo negligerebatur, vel hic quamcumque ob causam potestate tutelari exuendus videretur. Tutore sanguinis & pactitia destituta foemina ipsa vel ex amicis tutorem eligebat, vel, maxime si annis, opibus & auctoritate polleteret, seimet ipsa tuebatur, utpote quae tutela virili non indigeret. Caterum virilem tutelam nubendi arbitrium & auctoritas sequebatur; quem enim foemina tutorem, eum etiam nubendi habebat auctorem, (Not. 4. & 5.) p. 178—188.

§. XXIX.

Uxores Romanae & Boreales, imperio mariti quantumvis obnoxiae, adeo ut repudiari & alteri emancipari quiverint, quod tamen jus mariti per divortium uxori licitum coerceretur & raris exercitum fuit, etsi, inquam, in manu mancipioque (unilir handar-jadri) mariti essent, nequaquam tamen fuerunt res mancipi, quae per ar & libram mancipari (Not. 1.), aut apud Boreales in servitutem obnoxiam venditari (seliaft mansale), vel redigi (at piält), cujusmodi mancipiis vetus Septentrio ob piraticos excursus abundabat, potuerint, (Not. 2. 3. 4.). Officia mariti fuerunt: 1) uxorem, ut honoris & bonorum consortem, digne & liberaliter habere, ipsique sumtus ad alimenta, vestes & mercedem familiae necessarios sufficere (Not. 5.); 2) uxorem, quae videm in jus vocari (Not. 6.); non autem causam in foro agere, quippe ab omni officio & magistratu civili, non autem sacro, exclusa, potuit, omnimodo patrocinio tueri, ejusque culpam redimere, omnemque lesionem & ignominiam averruncare & vindicare, (Not. 7. 8.) p. 188—204.

§. XXX.

Effectus matrimonii a parte uxoris fuerunt jura & officia uxorum. Foemina per iustas nuptias fiebat hús-kreyia d: materfamilias, (Not. 1.),

& jus matronale consequebatur. Jure matronali continebantur, 1) dignitatis & honorum mariti communitio, 2) potestas clavium, 3) potestatis heredis, & 4) patriæ participatio, 5) facultas legitime divertendi, & 6) jus dotem vel partem bonorum per sponsalia stipulatam post divortium aut mortem mariti retinendi. Honorem maritorum participabant uxores in conviviis, spectaculis, & quolibet celebri confesso, ubi viris pro officio, auctoritate & natalibus, foeminis autem pro maritorum, si nuptæ, innuptis pro patris dignitate, suis assignabatur locus. Borealium convivia olim fuerunt varia, vel 1) pro sine diverso, ex. gr. blót-veitla, convivium sacrum s. sacrificatorium; festar-öl, convivium sponsalitiuum; brúð-kaup, nuptiæ; arfi v. erfs-öl, convivium parentum; heimboð & vina-boð, convivium amicum, &c. Vel 2) pro tempore, quo celebrata sunt, ex. gr. haust-boð, convivium autumnale; jóla-boð, convivium Jolense, &c. (Not. 2). p. 204—211.

SPECTACULA veterum Borealium etiam diversa & multa. Horum triplex in universum genus: nempe ludi, exercitia militaria, & pugnae. Ludi fuerunt vel publici vel privati; hi autem inter spectacula non numerandi.

I) Ludorum celebriores fuerunt sequentes:

1) Skinn-dráttur, ductus corii. Hujus duæ species; nempe hráskinn-leikur, ludus crudi corii, & reip-dráttur, ductio funis. a) Crudo corio ludentes viri, vel α) crudas animalium, ex. gr. taurorum, urforum, eqvorum, recens mactatorum pelles summo nisu in diversa ductabant, usque dum corium aut rumpere, aut unus alteri extorqueret; vel β) pellem lubricam, iucendentis pedibus substratam, celeri tractu corripientes, cadendi periculum insistenti fecere; vel γ) crudas animalium pelles complicatas & restrictas in pilemodum inter se jactabant. Hæc vetustatis & feritatis giganteæ ludicra fuerunt. b) Funis ductandi certamen, (reip-dráttur), vel statarium fuit, vel cursorium; α) statarii, quod funiculorum certamen Saxo appellat, gemina species, parvo quidem discrimine. Aut enim circulum funalem, aut funem simplicem distendebant. N) Prius, at toga haunk vid einn, 2) posterius, at draga reip vid einn, speciatim vocabatur. Caterum stataria hæc funis ductio, quæ apud Boreales ad heroicam & historicam ætatem descendit, Romanis Græciisque haud fuit ignota. β) Cursoria funis ductio choreæ genus fuit, quam hríng-brot Boreales vocabant. Huic Græcorum & Romanorum saltatio, quam reslim ductare dicebant, magisque forte antiquissimus Græcorum κορδαξ s. κορδακισμος respondet.

2) Hnútu-kast, ludus convivalis perantiquus, gigantibus & athleticis solis institutus.

3) At vada bál, s. eld loganda, pervadendæ flammæ periculum, ludus generis antiquum, ejusmodi athleticus, qui berserki olim audiebant, solenne.

4) Glima, lucta, πάλη. Hæc vel ludicra, vel seria; seria s. monomachia inermis ad pugnas referenda. Ludicra autem duæ species: nempe lucta erecta, & lucta super pavimento. a) Lucta erecta iterum duplex: scil. lucta brachialis, & lucta ordinaria. α) Lucta bra-

brachialis, quam Boreales *lanfa-tauk* vocarunt, pancreatii species fuit, & impellendo raptandoque, (veteres *sviptingar* dixerunt), adeoque robore corporis in maxime constabat. β) *Lucta ordinaria*, recte *glima* s. *fång*, magis agilitate & exercitio, quam viribus nitens, varias supplantandi artes, *strophas* ac technas luctatorias habuit, quæ olim *brangd*, dan. *Sving v. Sned*, dicebantur. Utraque hæc lucta, saltem ordinaria, Græcis Romanisque olim notissima; utraque a consuetu luctatorio, s. a lucta pugillari, Anglis & aliis hodieque usitata, quæ olim *áflog*, dan. *Slagsmaal* dicta, distingui debet. δ) *Lucta super parvum duto triplex*: α) *Lucta sedentaria*; hæc cum illa Græcorum, qua *palastrita* in genua subsidentes luctabantur, comparari potest; β) *Anaclinopale* s. *lucta felina*, Martiali memorata; & γ) *reluctatio subjacentis* s. *prostrati* quam veteres *umbrot* dixerunt. Verum illa jacentium luctatio in lucta seria maxime locum habuit, fuitque necessitatis ac virium magis, quam artis certamen. Unguentis ad luctandum se non præpararunt Boreales. Luctam ludicram leviter vestiti, serlam amiculo crassiore, qui *fånga-stackur* dictus, induti obibant.

- 5) *Knatt-leikur*, ludus pila, $\sigma\Phi\alpha\iota\rho\rho\mu\alpha\gamma\iota\alpha$. Boreales non secus ac Græci Romanique pila studiosissime, & quidem raptim ac expulsim instabant; pilamque volentem geminabant clava s. flagello, quod *lopp-dreppur*, *knatt-dreppill*, item *knatt-tre*, dicebant. Borealinum autem pila lignea, aut saltem perquam stricta, & Romanorum folli, aut alius, vento, pilis aut lana refertis, longe gravior fuit.
- 6) *Danns*, saltatio s. *chorea*. Hujus species *hring-brot*. Saltationes etiam musicas habuerunt Boreales, quorsum orbis saltatorius, olim *viki-vaki*, pertinet, quem cum Lacedæmoniorum $\sigma\pi\alpha\omega$ confert *Arugrimus Fona*.
- 7) *Handfæxa-leikur*, ludus (virium) gladiatorum. Huic agnata videtur Germanorum saltatio inter gladios & fræneas, Tacito memorata. Hæc autem nihil aliud fuit, quam species quædam *Pyrrhichæ*, Romanis Græcisque satis nota, quam saltationem *panathenæicam*, *belli crepani*, *enopliam*, *antloves* vocant, cum *troja*, *ludo circensi* & *egvestris pugna* simulacro, minime confundendam.
- 8) *Súnd v. svndfæri*, natatio. Hujus artis duplex exercitium & certamen: nempe, quo quis longius spatium natando permetiri, & quo diutius sub aquis durare possit. Illud a) *lång-súnd*, hoc b) *kaf* s. *kaf-súnd* (virinatio) dicebatur. Boreales natando certantes unus alterum mersare, mersumque detinere, (at *færa í kaf* oc *halda nidri*), imo subter aquis luctari solebant.
- 9) *Hlaup*, saltus. Cujus triplex periculum edebatur: nempe, quo quis altius, aut a) *sursum* exsilire, aut b) *ex loco edito* desilire, aut c) quo longius transilire possit, sive α) *prorsum*, sive β) *retrosum*, sive γ) *oblique* & in *latus corpus saltu* transmitteret. Saliendi exercitium Borealibus in præliis terrestribus æque ac navalibus egregium præstitit usum.
- 10) *Skeid*, cursus. Currendi exercitium & certamen duplex, scil. vel a) *vulgare*, quod sola pedum pernitate constabat, vel b) *artificiale*. Cursus artificialis fuit α) *cursus salticus bacularis*; unde

nude magnatum hodieque cursores baculis instruantur. β) *Cursus xylsolearum*, dan. Skielöben; unde Finni, quibus hæc ars præ cæteris familiaris, olim *Scritofinni* (Skrid-finnar) appellati sunt. γ) *Ars ossibus cruralibus per glaciem currendi*, at renna á ísleggiu. Hæc simplex & rudis artis, quæ at löbe paa Sköiter dicitur, origo. δ) *Exercitium pedibus non armatis glaciem perlabendi*; dan. Fodskred, olim Fót-skrida. ϵ) *Cursus manuaris s. cbirodromia*, handa-hlaup: ludicrum hodieque superflus.

11) *At gánga utbyrdis eptir árum; ars per remos a nautis agitato extra latera navis incendendi.*

12) *Bratt-geingni, ars rupes arduas & prærupta montium scandendi.*

13) *Ludicra puerilia, pleræque Græca & antiquissima: ex. gr. ascularium s. enpuse ladus, at-hoppe paa det eene Been; dielcystinda, at trækkes i Hænderne; apodidraeinda, at leege Skiul; nyinda, at leege Blindebuck, olim skolla-leikur; oscillatio, Gyngen, olim róla; epostracismus, at Naac Plæder. Prætereaque eindalimus, baslinda, chytrinda; nec non larva, ostracinda & scboenophilinda*

II) *Secundum spectaculorum genus fuere exercitia militaria, quorum genus triplex: nempe, sagittar arcu mittendi, tela manu vel funda jaculandi, & digladiandi exercitatio.*

1) *Sagittar arcu missuri, quod boga-skot & örskot dixere, in clivo quodam (skot-backi) tabulam ad scopum (skot-spönn) erigebant, certumque intervallum (skot-mál) destinabant. Duplex autem artis exercitatio & præstantia: nempe a) ars ictu certo destinata ferendi, olim hæfni dikta, & b) sagittas ictu acri procul & in longum expediendi, quod hard-ikkeyri vocabatur.*

2) *Arma manu jacula mittendi ars duplex: aut enim hastas s. tela cuspidata, aut lapides manu projiciebant. a) In telis cuspidatis, quorum forma & nomina perquam multa, jaculandi, multiplex ars & exercitium. Nimirum, quo α) certior & β) longior ictus, eo præstantior, γ) hostilem hastam ad se volantem manu intercipientes, quod at taka spiót á lopti dicebatur; δ) utraque ad jaculandum manu æque habili utebantur, idque at skióta jamnt báðum haandum vocabant; ideoque bina simul jacula in hostes ictu certo & valido projicere poterant, quod at skióta tveim spiótum senn dicí sœvit. b) Lapidum etiam in præliis creberimus olim usus, qui prima in pugnis arma fuerunt. Hos aut α) manu projiciebant idque, at kalta vapp-steini vocabant, nude hi lapides saxa manualia sunt appellati; aut β) fundis excutiebant. Fundæ veterum vel manuales (hand-flaugur), vel baculares (staf-flaugur) fuerunt. Ictuum certitudo & projectionis longitudo utriusque æstimabatur.*

3) *Digladiatio, olim skilming vocata. Hæc ars clypeo, ense v. securi bellica & hasta, tam ad petendum hostem, quam ad ictus hostiles excipiendos aut evitandos, cominus dextre uti docebat. Ex ictuum gravitate & numero artis peritia cernebatur. Quidam manus audas ad cædendum æque promptas sibi faciebant, qui ambidextri milites, at góra ser báðar hendor jamn-fimar til vígs,*

vigs, dicebantur. Hæc militarium artium specimina & certamina, quæ at reyna íþróttir vocabantur, publice exhiberi solebant; quibus spectaculis etiam foeminae interfuerunt.

III) Tertium spectaculi publici genus dedere pugna: hæc fuere vel singularia virorum certamina, vel pugnae bestiarum; illa andromachiam, hæc theriomachiam Græci dixerunt.

- 1) Andromachia duellorum publice spectari solitorum quatuor species continebat. Hæc fuerunt, a) monomachia legalis rigida, olim Holmganga, quæ certis legibus adstricta, caerimonias & ritus quosdam sacros comites habuit. Inter hos ritus fuit taurus, post victoriam a victore iisdem, quibus hostem vicerat, armis sacrificandus, olim blót-naut dicitur, qui non solum fuit devota diis, victoriæ aspiciens victima, verum etiam victori in præmium victoriæ cessit. Ejusmodi tauros victimales, in certaminibus ad spectaculum editis præmium victoriæ proponi & diis voveri solitos, Romani veteres noverunt; qui tauri cornua deaurata interdum habebant, quales etiam diis in Septentrione mactatos esse, Edda Sæmundiana testis. b) Monomachia exlex s. libera einvigi dicebatur, quam nec leges, quales monomachiam rigidam, coercerent, nec caerimoniarum sacra comitabantur. Utraque hæc monomachia, non solum a definito certantium comitatu, vulgo Secundanter, sed a magna quoque aliorum visendi cupidorum, inter quos etiam foeminae, frequentia spectari solebant. c) Pugna labri s. doliaris, olim ker-ganga, quæ proximè oportanea fuit. Hujus non absimilis propago esse videtur pugna, in Norvegia ad nostram usque memoriam superstes, quæ; at spånde Bælte med sin Naboe, dicitur solet. d) Monomachia inermis, s. lussa seria. Verum poenalis hæc pugna non tam ad andromachiam, quam theriomachiam esse referenda.

- 2) Theriomachia late sumpta fuit duplex: aut enim homines cum feris, aut feræ inter se decertabant; prius ludum bestiarum late, posterius theriomachiam strictè sumtam vocaveris. In a) ludo illo bestiarum aut cum feris hominibus, aut cum veris bestiis pugnabatur. æ) Ad pugnam cum feris hominibus pertinet lussa seria cum blamanni s. monomachia inermis. In hoc spectaculo poenali & amiculum luctantium (sága-stackur), & petra luctantium (sánga-hella), cui luctantium unus alterum, pronam v. supinam impingere satagebat, adhibita sunt. Blamanni autem non Mauri, Aethiopes aut Nigritæ fuerunt, sed homines vastæ molis & roboris, qui ob atrocitatem & feritatem non pro humanis hominibus, sed pro bellis giganteis habiti sunt, ex Scythia interiore vel boreali huc advehi. ß) Boreales etiam cum feris pugnabant; quo spectaculo, Græci Romanique olim delectabantur, vel coacti ad spectaculum poenale, quod ludum bestiarum strictè, vel ad oblectationem, quod theriomachiam oblectantiam dixeris. N) Bestiis ad poenam & spectaculum commissi Boreales, cum ursis plerumque inter natandum certare jubebantur. Interdum etiam inermes & manibus vincti canibus dilacerandi obiciebantur. O) Ad theriomachiam oblectatoriam referas venationes & aucupia, quæ regibus &

principibus in Septentrione olim in deliciis & honore fuerunt. b) In theriomachia stricte aut equi aut alia fera ad spectaculum certabant. c) Equaria contentio, quam hippomachiam late dixerit, aut fuit equorum pugna, aut equitantium certamen. N) Equorum inter se pugna s. hippomachia stricte, percelebre fuit veterum Borealium spectaculum, quod hesta-at, hesta-vig & hestahing dixerunt. In hoc equi admissarii, presentibus, quibus nuper consueverant, equabus, depugnabant; suus utrumque a tergo vir sequebatur, qui stimulo equario (hesta-staf) equum ad pugnandum incitabat, altera autem manu cauda equi prehensa pugnantem fulciebat. D) Equitantium contentio aut vulgaris fuit, aut artificialis. a) Vulgare equitandi certamen kapp-reid dictum, in quo vel animi gratia vel posito pignore certabatur, uter equitantium conditum spatium citius pernetiri posset. b) Equestre certamen artificiale, qualia Romani certamina circensia v. ecuria dixerunt, Boreales burt-reid, üt-reid, item turnimant vocabant. Hujus frequentem satis mentionem injiciunt historici Boreales, illi autem maxime, qui vel fabulosa aut exotica venditant, aut tempora religione Christiana longe inferiora describunt. Omnis enim pugna equestris, tam seria quam ludicra, prisca ac ethnicis Borealibus rara aut etiam ignota fuisse videtur. B) Aliarum etiam ferarum, ex. gr. gallorum, falconum, canum, ursorum, taurorum, arietum pugnas & spectacula habebant Boreales, sed quae viliora & minus solemnia fuisse videantur. In plerisque omnibus his spectaculis foeminae spectatrices, loco a viris segregato sedebant; in quo publico foeminarum consessu, quin ordinis pro dignitate mariti aut natalium, non secus ac in convivii, respectus fuerit, dubitari nequit. (Not. 3.).

p. 211—263.

Clavium porro potestate gaudens uxor (Not. 4.), jus etiam in familiam domesticam ut mater-familias habebat. Familiam domesticam famuli (verk-menn), famulae (grid-konur), servi (þrælat), servae (alnbáttir), nec non liberi constituebant. Jus igitur in familiam potestatem patriam & herilem inolvebat. Etsi enim suprema in familiam potestas fuerit pater patriam, qui caput erat familiae; illam tamen potestatem, cuius & potestas clavium & educatio liberorum uxori incumbens egebat, cum marito divisam materfamilias habebat. Potuit igitur uxor absente vel consentiente marito, famulos conducere (Not. 5.), famulis, servis & liberis operas imperare (Not. 6.), familiam universam regere, & pro meritis vivere ac remunerari (Not. 7.). Fuit tamen, quod uxori in familiam non liceret; nec enim famulis, servis aut liberis eadem, furta, rapinas, aut alia flagitia imperare potuit (Not. 8.); nec jus vitae & necis in servos, aut eos manumittendi jus habebat uxor, nisi hi servi uxori essent peculiares. Peculium uxoris, Graecis parapherna, Borealibus gripir-konu, dictum, continebat res uxoris, quae in dotis censum non venire, & quorum dominium ac usum fructum uxor post nuptias sibi soli retinebat. In hoc peculio numerata sunt 1) manus, 2) utensilia & jocosia mulierum, & 3) res uxori donatae, vel ab amicis & cognatis, vel a patre extra dotem, ex. gr. pro dentitione (tann-se), vel a sponso ante nuptias, ut festar-gjöf, donum sponsalium, aut inter nuptiarum solen-

solemnia, ut lin-fe, beckiar-giöf, morgun-giöf, &c.; quæ dona nuptialia Græci *ἐπιγάμια δωρεά* vocant. Inter hæc dona uxoribus peculiariora etiam servi & mancipia fuerunt, quos vel pater filia, sive pro deditioe sive ad nutricatum & famulatum domesticum, vel sponsæ sponfus pro dono nuptiali dederat. Mancipia nutricia & paraphernica liberis, ut Romani & alii, ita Boreales donabant; cujus ritus antiquitatem etiam sacra litera testantur. In hos servos peculiare & paraphernicos jus vitæ & necis, jus alienandi & manumittendi Borealium uxores habere, nevtiquam vero in servos mariti aut coarctantes (Not. 9.). Nec fontes profugos in tutelam recipere, nec in delictis liberorum connivere, corve exponendos alere aut alendos exponere, nec filias nuptum dare, injussu mariti uxor poterat, (Not. 10. 11). Jus matronale retinebant viduæ familiam alentes, harumque major in famulitium & liberos, quam uxorum potestas & auctoritas fuit. Viduæ autem, quarum tutela intermortuis, nulla non patris & veri, imo tuis, si magistratum civilem & militare excepisset, jura exercuerunt (Not. 12). Plus etiam nobiliores quam ignobiles juris sibi sumserunt; nunquam enim desuerunt uxores imperiosæ, quæ jura maritorum ob horum indulgentiam usurparant; (Not. 13. 14). Divertendi, & dotem vel partem bonorum per sponsalia stipulatam post divortium aut fata mariti reposcendi facultas, ad matrisfamilias jura etiam pertinebat, (Not. 15. 16).

p. 263—273.

§. XXXI.

His congrua fuerant matrisfamilias officia, erga 1) maritum, 2) famulos servosque, & 3) erga liberos. Maritis uxores debebant amorem, fidem conjugalem & honorem (Not. 1. 2.), nec non obsequium & ministeria liberalia. Nimirum in omni familia domestica foeminae viris ministrabant; quod at *πίονα* manni vocabatur. Hæc ministeria, quæ in cura vestitus, capillitii, & corporis medica, constabant, uxor marito, mater interdum filio, fratri soror, vero & vera famula præcipua, reliquæque famulae reliquis famulis & hospitibus præstiterunt. Quemadmodum vero rei vestiariæ cura universe foeminis mandata, quarum non modo lauiscum & liuiscum omne opus, nempe neudi, uctendi, texendi, suendi, sortiendi & acupingendi artes & functiones peculiare fuerunt, ita marito vestes parare, sarcire & servare, uxori speciatim incubuit. Crines porro præcipuo studio colerunt Boreales, non solum mulieres sed etiam viri, virorumque capillos lavare, comere & tendere, mulierum fuit, quod ministerium mater filio, amaso omata, & universe viris foeminae, præsertim vero maritis uxores præstabant; quemadmodum etiam corporis curam medicam, ex. gr. balnearem, sicuti ejus mariti egerent. Hæc ministeria ab uxore sola soli marito præstari, uxoribus decorum, maritis gratissimum fuit. Antiqui enim Boreales vilis aut invisi hominis officium, sibi quamvis necessarium, dedignantem respuebant. Ministeria autem, quæ ab uxore exigere maritus potuit, eique præstare uxor tenebatur, liberalia & honesta, minime autem sordida aut matrisfamilias indigna esse debebant, (Not. 3). Famulis servisque matrisfamilias debebat tuercedem pactam & alimenta, quæ suppeditare maritorum, dispensare uxorum fuit. Ciborum autem, quorum custodia, præparatio & dispensatio uxori commissa, diversa fuerunt genera, alia nempe viliora & quotidiana,

alia

alia exquisitiora; hæc festis diebus, in convivii, nec non hospitibus gratis & honoratis, uti & operariis domesticis post statos & anniversarios labores, nequid de diversis cibis, certis anni temporibus apud majores nostros catholicos licitis vel illicitis, dicamus, dari solebat, (Not. 4). Liberos porro communes educare, eoque, præsertim filias instituire, atque artes foeminarum liberales docere, matris erat. Hæc mulierum imprimis nobiliorum artificia, olim handyrdit vocata, in vestimentis affabre consuecendis, & aureis vel coloratis, quæ res varias, ex gr. ædificia, naves, animalia, acies, pugnas & alia representabant, figuris, opere textili, nexili, aut acupictorio, exornandis versabantur. Artis nobilissimæ antiquitatem in Dania, cum tapetes prævæstuti, tunc Edle Sæmundianæ testimonium conducet (Not. 5). Universe denique familie disciplinam & moderamen, nec non tutelam ac securitatem domesticam, quantum potis esset, materfamilias debebat, (Not. 6.)

p. 273—285.

EMENDANDA.

Pag. 11. lin. 20. leg. repudii. p. 24. l. 23. Geiram, leg. Thyram. p. 29. l. 7. Geira, leg. Thyra. p. 30. l. 8. leg. Æneid. L. VI. p. 32. l. 25. (sk) leg. (sik). p. 33. l. 21. Nialda, leg. Niala: p. 36. l. 22. (3) leg. (8). p. 38. l. 7. leg. Ynglinga-S. p. 41. l. 22. leg. Yngl. S. p. 43. l. 15. (12). leg. (11). p. 46. l. 1. ob. leg. ab. p. 47. l. 7. leg. Yngl. S. p. 50. l. 7. Vegeti, leg. Pulchri. p. 54. l. 21 leg. commorabatur. & l. 31. Vegeti, leg. Pulchri. p. 59. l. 5. Veg. leg. Pulchr. p. 60. l. 17. Veg. leg. Pulchr. p. 63. l. 15. leg. cyclopeis. p. 64. l. 6. leg. Surson. p. 77. l. 7. adversa, leg. averfa. p. 78. l. 29. leg. transiturus. p. 84. l. 9. care, leg. cave. p. 89. l. 14. Jodisa, leg. Jofrida. p. 112. l. 21 Gaukii, leg. Giukii. p. 117. l. 13. leg. consiliarius. p. 118. l. 1. leg. caeterum. p. 120. l. 10. leg. cumulatam. p. 121. l. 17. leg. vivum. & l. ult. leg. Gunhilda. p. 123. l. 16. Attilæ, leg. De Attilæ. p. 168. l. 1. leg. opinionem. p. 178. l. 13. leg. caeteris. p. 188. l. 4. Ospago, leg. Ospako. p. 197. l. 6. leg. cognatorum. p. 221. l. 26. leg. ipsemet. p. 242. l. 22. has, leg. hæ. p. 271. l. 15. leg. acquisivit.

B. P.
L. N. ab.

(*)
u - i - u

